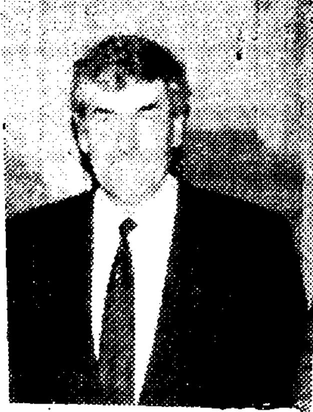

LUBBERS ... zwaar..

109E JAARGANG — NO.: 270 ZATERDAG 21 NOVEMBER 1992

AMIGOE

Prikke

GEVANGEN bewaarders

Peru dringt voor de democratie

■*LIMA - Een politieagent hanteert de wapenstok om bewoners van de hoofdstad van Peru in het gareel te houden. Zij wachten op hun beurt om een identiteitskaart in ontvangst te nemen die zij nodig hebben om morgen hun stem te kunnen uitbrengen bij de verkiezingen. Naar verwachting 11 miljoen kiezers zullen van die mogelijkheid gebruik maken.*

Verdrag raakt ook Antillen en Aruba

VS en Nederland ten strijde tegen internationale misdaad

WASHINGTON - De Nederlandse minister van Justitie Hirsch Ballin heeft vrijdag in Washington een verdrag ondertekend met zijn Amerikaanse ambtgenoot William Barr ter bestrijding van de georganiseerde internationale misdaad, in het bijzonder de handel in verdovende middelen. Op grond van het verdrag zullen beide landen elkaar hulp verlenen bij het ten uitvoer leggen van elkaars vonnissen.

Het verdrag maakt het voorts in Nederland, de Nederlandse Antillen, Aruba en de Verenigde Staten mogelijk criminele vermogens, waaronder banktegoeden die aan drughandelaren toebehoren, te bevriezen, in beslag te nemen en verbeurd te verklaren. Minister Hirsch Ballin sprak van een doorbraak in de internationale samenwerking tegen de georganiseerde misdaad, waaronder niet alleen de drughandel, maar ook de illegale wapenhandel valt.

Doel van die samenwerking is om de financiële belangen van de leiders van de drugkartels te treffen. Volgens een schatting van de minister zet de georganiseerde misdaad in Nederland ongeveer 10 miljard gulden per jaar om. Daarom is er na een eerste bijeenkomst dit voorjaar in Washington, waar tot nauwere samenwerking werd besloten, hard gewerkt aan de totstandkoming van het verdrag.

Nederland is het eerste land dat volgens minister Hirsch Ballin een dergelijk verdrag met de Verenigde Staten sluit. Er zal in Nederland een rijkswet worden ingediend ter bekrachtiging en ratificatie van het verdrag. De Nederlandse bewindsman hoopt dat deze wet in de loop van het volgend jaar door het parlement en de Raad van State geloodst kan worden.

Het verdrag kan belangrijke gevolgen hebben voor criminele vermogens op Nederlandse banken, die tot nu toe vaak ongrijpbaar zijn. Als in Amerika een grote drugsbaron wordt veroordeeld die zijn vermogen in Nederland heeft veilig gesteld, dan kan volgens het verdrag op verzoek van de Amerikaanse justitie Nederland dat vermogen bevriezen, in beslag nemen en verbeurd verklaren. Dat kan dan geschieden na toetsing door de Nederlandse rechter. Volgens de huidige Nederlandse wetgeving is het volgens minister Hirsh Ballin niet mogelijk zo'n crimineel vermogen in beslag te nemen zonder dat een strafvervolging volgt tegen de eigenaar van dat vermogen. De zogenaamde in-rem-procedure, waarbij niet een persoon, maar een zaak wordt vervolgd is volgens de geldende Nederlandse wetgeving niet mogelijk.

Ook de Nederlandse Antillen en Aruba vallen onder het nieuwe verdrag. De Arubaanse minister van justitie Croes was bij de ondertekening aanwezig. Aruba en de Nederlandse Antillen zijn belangrijke doorvoerlanden voor drugs naar de VS. Aruba wordt veelal gebruikt voor het witwassen van geld. Met name de aanwezige casino's bieden daartoe ruimschoots gelegenheid.

Het verdrag heeft belangrijke praktische gevolgen voor de Nederlandse Antillen en Aruba. Als een snelle boot die een drugstransport via de Nederlandse Antillen heeft uitgevoerd bij Florida voor anker gaat, dan kunnen de Amerikanen op grond van het verdrag op verzoek van de Antilliaanse justitie dat schip aan de ketting leggen en in beslag nemen. De rechtssystemen in Nederland en de VS zijn niet gelijk. Zo kennen de VS een jurysysteem. Beide landen aanvaarden in beginsel de uitspraken van elkaars rechtssysteem. Maar er wordt een uitlaatklep ingebouwd. De Nederlandse rechter zal het verzoek van de Amerikaanse justitie toetsen aan het Nederlandse recht. Hetzelfde beginsel geldt voor Amerikaanse rechters met betrekking tot Nederlandse vonnissen.

Bezorgdheid over lot verzetsleider op oost-Timor

JAKARTA/DEN HAAG - Internationale mensenrechtenorganisaties hebben er zaterdag bij de Indonesische autoriteiten op aangedrongen vrije toegang te krijgen tot Jose Xanana Gusmao, de leider van het nationale oost-Timorese verzetsleger Falentil. De organisaties vrezen voor de veiligheid van Gusmao, die vrijdag in Dili werd opgepakt door een elite-eenheid van het Indonesische leger.

Amnesty International liet in een verklaring weten bang te zijn dat Xanana zal worden gemarteld om informatie over het Fretilin (het bevrijdingsfront voor oost-Timor) en het Falentil los te krijgen.

Na ontslagaanvrage Bouterse

Regeringspartijen Suriname beleggen spoedvergadering

DEN HAAG - Alle organen en leden van de vier Surinaamse regeringspartijen komen zondag in Paramaribo bijeen om geïnformeerd te worden over de ontslagaanvraag van legerleider Desi Bouterse. De bevelhebber zelf belegt dinsdag een persconferentie om uit de doeken te doen waarom hij besloot zijn ontslag in te dienen. Volgens de krant 'De West' heerst er in het nationaal leger een "bedrukte stemming".

Bouterse diende vrijdag per brief zijn ontslag in bij president Ronald Venetiaan, nadat hij zijn voornemen eerst had kenbaar gemaakt tijdens een vergadering van officieren in de Memre Boekoe-kazerne in Paramaribo. In de brief zegt hij 'met ingang van heden met verlof te gaan en in aansluiting daarop om ontslag' te vragen. Nadere bijzonderheden zijn niet bekend.

Tot de massabijeenkomst van het Nieuw Front voor democratie en ontwikkeling werd vrijdagavond besloten tijdens een spoedberaad van president Ronald Venetiaan met de leiding van de regeringscoalitie en haar fractieleiders in het parlement. Het ligt in de bedoeling het achterban van NPS, VHP, SPA en KTPI te "mobiliseren".

In welingelichte kringen is vernomen dat in de SPA, de partij van minister van Defensie Siegfried Gilds, "met verbazing" is gereageerd op de uitspraak van Venetiaan dat hij "geen haast" heeft met de aanvaarding van de ontslagaanvraag van Bouterse. De SPA vindt dat de regering niet moet talmen.

Bouterse die vrijdag eerst zijn officieren inlichtte over zijn plan tot het indienen van ontslag, geeft dinsdag een uiteenzetting van de redenen die hem tot het opstappen bewogen. De bevelhebber was tot nu toe niet bereikbaar voor commentaar.

Het avondblad De West schreef dat niet allie officieren gelukkig zijn met het opstappen van Bouterse. De bevelhebber heeft sinds de coup van februari 1980 met de scepter gezwaaid. Donderdag zei parlementariër Frank Playfair, die tot januari dit jaar een graag geziene figuur was in militaire kringen, dat "90 of misschien zelfs 99 procent van de manschappen een fatsoenlijk leger wil waarvan de leiding niet gecompromitteerd kan worden". In Paramaribo bleef het vrijdag rustig maar was de sfeer wel gespannen. Venetiaan riep 's middags alle Surinamers en andere ingezetenen op "hun plicht te doen en zich ordelijk te gedragen". Volgens hem deed waarnemend bevelhebber Ivan Graanoogst een beroep op de manschappen "alles in goede banen te houden".

KERSTCOUP

Bijna twee jaar geleden diende Bouterse ook al eens zijn ontslag in. Dat was nadat hij terugkeerde van een reis naar Ghana en Zwitserland, waarbij hij bij tussenlandingen op Schiphol tot drie maal toe door de Nederlandse politie werd afgeschermd van contacten met de pers.

Bouterse trok op 23 december 1990 fel van leer tegen de toenmalige Surinaamse president, Ramsewak Shankar, die hij ervan beschuldigde geen krachtig protest te hebben ingediend bij Den Haag tegen zijn behandeling als bevelhebber door de Nederlandse rijkspolitie op Schiphol. Hij vond dat de Surinaamse "nationale trots en waardigheid" te grabbel werd gegooid en zei, doelend op Shankar, geen opdrachten van een "joker" te kunnen aannemen.

Een dag later nam het Surinaamse leger bij de "Kerstcoup" opnieuw de macht in het land over. President Shankar werd uit zijn functie gezet en opgevolgd door Johan Kraag. Op 31 december 1990, verklaarde Bouterse in de sporthal van de Memre Boekoe-kazerne weer in functie te zijn als bevelhebber van het nationaal leger.

Aanhouding bewaarders gevangenis

WILLEMSTAD — Vier gevangenbewaarders zijn gisteren in de loop van de ochtend aangehouden op verdenking van ondermeer overtreding van de Opiumlandsverordening.

Het arrestatieteam, bestaande uit zeven politieambtenaren, onder leiding van de officier van Justitie heeft alle vier buiten de gevangenis aangehouden. Ook werden onder leiding van de officier van Justitie huiszoekingen verricht. De gevangenbewaarders worden er onder meer van verdacht drugs de gevangenis te hebben binnengesmokkeld.

Berichten als zouden gisteravond laat nog eens een vijfde en een zesde gevangenbewaarder zijn aangehouden, konden vanmorgen door persofficier van Justitie Oscar Kraal niet worden bevestigd.

MOSKOU - Tadzjiekse communisten enerzijds en islamieten en democraten anderzijds zijn vrijdag een regeling overeengekomen om de macht te delen. De afgelopen maanden woedde een bloedige burgeroorlog in de verarmde voormalige Sovjet-republiek in centraal-Azië.

De vroegere pro-communistische president Rachmon Nabijev, die op 4 september uit de hoofdstad Doesjanbe werd verdreven door een verenigde oppositie van islamieten en democraten, heeft zich uiteindelijk neergelegd bij zijn aftreden. Zijn aftreden werd unaniem aanvaard door het parlement, dat sinds maandag bijeen was in Chodzjant in het noorden van het land.

Doorbraak van groot belang voor GATT

VS en EG lossen conflict over landbouwprodukten op

WASHINGTON/ BRUSSEL/LONDEN/ PARIJS - De Verenigde Staten en de Europese Gemeenschap hebben vrijdag een akkoord bereikt in hun conflict over de handel in landbouwprodukten. Daarmee zijn de onderhandelingen in het kader van de Uruguay-ronde, de al zes jaar durende handelsbesprekingen ter liberalisering van de wereldhandel, in een beslissend stadium gekomen.

De Amerikaanse president George Bush toonde zich ingenomen met de overeenkomst. "Ik ben buitengewoon blij te kunnen aankondigen dat de VS en de EG een unaniem akkoord hebben bereikt over het landbouwpakket, waardoor wij in staat zijn om de onderhandelingen over de wereldhandel tot een goed einde te brengen", zei hij in een televisietoespraak vanuit het Witte Huis.

Volgens Frans Andriessen, binnen de Europese Commissie belast met externe betrekkingen, heeft de Amerikaanse handelsvertegenwoordiger Carla Hills de verzekering gegeven dat Washington zal afzien van de begin november aangekondigde sancties tegen import vanuit de EG. Dat betekent dat een handelsoorlog is voorkomen. De VS zouden per 5 december Europese importgoederen ter waarde van 300 miljoen dollar met 200 procent heffingen willen belasten. De EG zou daarop tegenmaatregelen nemen.

De nu gesloten overeenkomst heeft zowel betrekking op het conflict over de door de EG gesubsidieerde produktie van oliehoudende zaden als op het landbouwpakket in het algemeen. Op het gebied van oliehoudende zaden is afgesproken dat de EG haar areaal zal verminderen tot 5,128 miljoen hectare, gebaseerd op de gemiddelde produktie over de jaren 1986 tot 1990. In overeenstemming met het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) zal in het jaar 1993/94 vijftien procent van dat basisareaal moeten worden braakgelegd. Daarna moet jaarlijks minimaal tien procent tijdelijk uit de roulatie worden gehaald. In Brussel wordt de oliezadenregeling beschouwd als een belangrijke overwinning voor de EG. De VS hebben altijd aangedrongen op een beperking in tonnage, terwijl Brussel afspraken in areaal wilde. Overigens behoort de sojakwestie eigenlijk niet tot de Uruguay-ronde, omdat het conflict handelt over overtreding door de EG van bestaande afspraken.

Wel tot de Uruguay-ronde behoort de afspraak die de EG met de VS heeft gemaakt om de gesubsidieerde landbouwexport in zes jaar tijd geleidelijk terug te schroeven. In het laatste jaar moet die uitvoer in volume 21 procent kleiner zijn. De overeenkomst laat de niet-gesubsidieerde landbouwexport ongemoeid. De overeengekomen 21 procent is lager dan de 24 procent die Arthur Dunkel, directeur-generaal van de GATT, in zijn ontwerpakkoord in december opvoerde. Ook zijn de VS en de EG overeengekomen de uitgaven aan landbouwsubsidies in zes jaar te verkleinen met 36 procent, hetzelfde percentage als Dunkel noemde.

Franse premier: 'onaanvaardbaar'

PARIJS - De Franse premier, Pierre Beregovoy, heeft het vrijdag door Amerikaanse en EG-onderhandelaars bereikte akkoord over de beperking van de landbouwsubsidies verworpen. In een zaterdag verspreide verklaring noemde Beregovoy het akkoord "een onaanvaardbaar plan dat niet zal worden aanvaard". Het vormt een ernstige "bedreiging" voor de Franse boeren.

"Ons staan dus moeizame onderhandelingen te wachten. Maar wij hebben de kracht van het gezond verstand: Europa kan niet het gemeenschappelijk landbouwbeleid in mei hervormen, om het dan in november weer te niet te doen", zo liet de premier weten.

Graanoogst kandidaat-bevelhebber Venetiaan:

'Geen haast met aanvaarden ontslag Bouterse'

President Ronald Venetiaan zegt geen haast te hebben met een reactie op de ontslagaanvraag van legerleider Desi Bouterse. "De brief van de bevelhebber is een beetje op termijn. We gaan na hoe lang hij verlof heeft". Het ontslag van Bouterse moet aansluiten op het verlof. "We weten niet of het over een maand of over twee maanden moet ingaan".

Venetiaan heeft niet direct een kandidaat-bevelhebber in gedachten, maar zegt "als het nodig is, vinden we er wel een". Commandant Ivan Graanoogst, die altijd voor Bouterse waarnam als bevelhebber, heeft volgens de president een beroep gedaan op de manschappen "om alles in goede banen te leiden".

De regering heeft enkele maanden geleden een commissie ingesteld die zich bezig houdt met de herstructurering van het nationaal leger. Venetiaan verwacht dat het "nieuwe plaatje" midden december rond is. Het ligt in de bedoeling het leger sterk af te slanken.

De Amerikaanse ambassadeur in paramaribo, John Leonard, bracht vrijdag president Venetiaan namens zijn regering de steun over aan de Surinaamse regering en het democratiseringsprocesu. Hij zei bezorgd te zijn over de gebeurtenissen van de afgelopen uren en parallelen te zien met die van december 1990 toen het leger tijdens een "kerstcoup" de macht in het land overnam. "Ik ben er helemaal niet voor", waarschuwde Leonard.

De ambassadeur verklaarde dat de vooruitgang op het gebied van democratisering en in de aanpak van de economie niet mag stagneren. Hij wilde niet zeggen wat de VS zullen of kunnen doen indien het leger weer ingrijpt. "De VS speculeren niet, zij doen", zei hij.

Op vragen of de Amerikaanse inlichtingendienst CIA in 1982 in Suriname een coup voorbereidde zoals legerleider Bouterse zegt, wilde Leonard niet ingaan. Hij verwaardigde zich niet "op die nonsens" te reageren.

Premier Lubbers voorzitter Toekomstconferentie eilanden

DEN HAAG/WILLEMSTAD — Drs. Ruud Lubbers, de minister-president van Nederland en daarmee tevens voorzitter van de koninkrijksministerraad, zal zeer waarschijnlijk leiding geven aan de Toekomstconferentie begin volgend jaar in Willemstad.

In politiek Den Haag bevestigen verschillende bronnen dat premier Lubbers tijdens de conferentie niet als inzet de staatkundige toekomst van de Nederlandse Antillen en Aruba zal optreden als voorzitter. Daarmee krijgt de Toekomstconferentie een zeker 'extra gewicht'. In verband met festiviteiten rond het carnaval is de kans groot dat de conferentie niet zoals aanvankelijk gepland in februari, maar een maand later in maart wordt gehouden.

Nu het bezoek van koningin Beatrix, prins Claus en hun drie zonen voorbij is, maken de koninkrijkpartners zich op voor een volgend gezamenlijk evenement: de Toekomstconferentie. Integenstelling tot het bezoek van hare majesteit, wapperen er tijdens de Toekomstconfernetie geen vlaggen en worden geen dansjes opgevoerd, maar worden er politieke spijkers met koppen geslagen.

Dat er daadwerkelijk beslissingen worden genomen is in elk geval de inzet van de Nederlanders. Zowel op ministerieel als op parlementair niveau is het een vurige wens van politiek Den Haag om tot besluiten te komen.

Sinds zijn aantreden als minister in het kabinet-Lubbers III is het streven van minister mr. Ernst Hirsch Ballin van Antilliaanse en Arubaanse zaken erop gericht om oplossingen te vinden voor de staatkundige herstructureringsproblemen in het Caribische deel van het koninkrijk.

Hirsch Ballin presenteerde de Schets voor een Gemenebestconstitutie, waarmee hij beoogde de dubbele bestuurslaag (centraal en eilandelijk) in Willemstad op te heffen, met het creëren van een Bovenwinds- en een Benedenwindsland. Daar bleef het niet bij wat Hirsch Ballins initiatieven betreft. Hij presenteerde dit jaar een wetsvoorstel om de bepaling in het Statuut dat Aruba in 1996 onafhankelijk zou moeten worden te schrappen.

En het is niet alleen de Nederlandse minister voor Koninkrijkszaken die aandringt op spoedige besluitvorming. Ook de vaste Kamercommissie voor Antilliaanse en Arubaanse zaken in de Tweede en Eerste Kamer wensen dat er nu eindelijk concrete beslissingen worden genomen.

Bij verschillende gelegenheden (schriftelijke voorbereiding, contactplan, begrotingsdebat) benadrukten Nederlandse politici als dr. Willem Vermeend (PvdA), drs. Harry Aarts en mr. Jan Krajenbrink (CDA), mr. Jan Kees Wiebenga en Erica Terpstra (VVD) en G. Hoefnagels (D66) het politieke en financieel-economische belang van zekerheid met betrekking tot de staatkundige structuur. De eilanden hebben in hun eigen belang behoefte aan stabiliteit, zo wordt geredeneerd.

In september spraken Nederland, de Antillen en Aruba af om volgend jaar een Toekomstconferentie te beleggen om de staatkundige kwestie nog eens flink onder de loep te nemen. De Toekomstconferentie zou als een soort Ronde Tafel Conferentie groots opgezet worden met de aanwezigheid van alle betrokken partijen, dat wil zeggen: Nederland, Aruba, de Antillen als land en alle vijf de eilandgebieden.

Op de Toekomstconfernetie zullen ook Nederlandse parlementariërs present zijn. Aanvankelijk was het de bedoeling dat er in januari 1993 een flinke Kamerdelegatie in het kader van de Contactplanontmoeting naar Curaçao zou komen. Vanwege de deelname aan de Toekomstconferentie zullen zij het bezoek in januari echter vermoedelijk overslaan.

WILLEMSTAD - De 'godfather' van de lokale creditcard, Nel Eugenia (Queens Club), ontving gisteren uit handen van bankdirekteur Lio Capriles de eerste Kompa Leon-kaart in de dierentuin, bij de leeuwenkooi, tijdens een kleine ban topa. De Maduro & Curiel's Bank is, voordat zij met haar creditcard op de markt kwam, eerst te rade gegaan bij Ogenia. Zijn credit-card 'redde' het niet, maar de bank geeft Ogenia alle 'credit' voor het initiatief. Op de foto v.l.n.r.: Lio Capriles, Nel Ogenia en de stripfiguur Kompa Leon.

Handelsbeurs Euro ... valt tet...

WILLEMSTAD — "De publiciteitsservice rond de Euro-Caribbean Expo '92 is mij vies tegengevallen. En ik steek mijn hand er voor in het vuur dat anderen dezelfde ervaring hebben. Men is bij het ITC erg goed in het werven van standhouders, maar niet in het trekken van bezoekers." Dat zegt een van de ongeveer 85 standhouders uit het internationale bedrijfsleven na afloop van de meerdaagse handelsbeurs.

Voor de 275 dollar per vierkante meter die de deelnemers aan de handelspresentatie in het International Trade Centrum voor standruimte moesten betalen, zou er bitter weinig teruggekregen zijn. "Als we het alleen van de beursorganisatoren zouden moeten hebben dan was het goed *pet geweest*", klaagt de uit het buitenland overgekomen ondernemer. Wij hebben zelf mensen uitgenodigd, maar daar moeten wij het niet van hebben. Op de beurs zelf was voldoende informatie verkrijgbaar, maar naar buiten toe was er weinig. Te weinig posters in de stad opgehangen, geen persmap met *company profiles* uitgereikt aan de pers, geen werverd evenement als publiekstrekker aan het begin van de beurs. "Een erg statische beurs", zo luidt de kritiek.

SUCCESVOL

Gerard Lasten vertegenwoordigt [illegible] tants. Dat is de organisatie achter de handelsbeurs. Hij kan zich niet vinden in het commentaar. Hij spreekt van een succesvol evenement. Ook al kwamen er minder bezoekers dan vorige jaren (2000 dit keer); kwantitatieve gegevens zeggen niets over de kwaliteit van het bezoekerstal. Uit Aruba, België, Bonaire, Brazilië, Curaçao, Duitsland, Engeland, Nederland, Suriname, Trinidad, Venezuela en de VS kwamen vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven een kijkje nemen. Standhouders kwamen onder meer uit Colombia, Venezuela, Cuba en Nederland."Kwalitatief goede bedrijfspresentaties", aldus Lasten. Hoe de standhouders de beurs beoordeelden is volgens hem nog niet bekend omdat de conclusies uit een enquête nog niet getrokken zijn.

Kritiek op een niet-complete externe p.r. weerlegt Lasten door te melden dat er brochures zijn verstuurd naar de regionale Kamers van Koophandel en naar adressen van de mailinglist van CurInc. Via nieuwsbrieven van het bedrijfsleven is aandacht gevraagd voor de beurs. Alleen al op het eiland zijn tweehonderd faxen gestuurd. Ongeveer tweehonderd posters zijn opgehangen. De pers werd geïnformeerd.

GEEN 'BAN TOPA'

Lasten: "De beurs vond niet plaats in een 'ban topa-stijl'. Je kunt natuurlijk heel Curaçao laten komen en ballpoints en stickers weggeven. En je kunt zoals twee jaar geleden bij de officiële opening een knallend vuurwerkspectakel presenteren, maar dan krijg je niet de doelgroep die je eigenlijk nodig hebt voor zo'n beurs."

Lasten erkent wel dat een brochure met uitgebreide informatie over de bedrijven ontbrak. De aanvankelijk geplande luxere uitgave ging niet door, omdat de advertenties niet kostendekkend waren. Op het allerlaatste moment is toen gauw een kleine catalogus gemaakt. Voor de media is geen persmap met 'company-profiles' gemaakt. "Misschien is het een goed idee om daar volgend jaar rekening mee te houden", overpeinst Lasten.

Gevangenbewaarders zaak '91 nog thuis

WILLEMSTAD — Minister van Justitie Suzanne Römer hoopt dat met het instellen van staatssecretaris van Algemene Zaken Lucien Arrendell onder meer de disciplinaire straffen van personeel, dat onder Justitie resorteert en dat zijn taak verzaakt heeft, sneller kan verlopen. Voorbeeld van de nu nog zeer traag verlopende afhandeling is de zaak van de zes gevangenbewaarders die dienst hadden toen vorig jaar augustus zes zware criminelen uit de gevangenis te Koraal Specht wisten te ontsnappen.

Vijf van de bewaarders zijn ondertussen voorgedragen voor ontslag, de zesde voor voorwaardelijk ontslag. Dat dit nog steeds niet is afgerond, wijt de minister aan de *red tape*. Römer verklaart de reden waarom deze mensen nog steeds thuis zitten met behoud van salaris als volgt: "Eerst start de procedure om te bezien of mensen inderdaad hun taak verzaakt hebben, vervolgens kunnen zij zich verantwoorden. Dan volgt een afweging, want het kan zijn dat wat zij naar voren brengen het geven van een disciplinaire straf of de zwaarte ervan beïnvloedt. Daarna moet de disciplinaire straf worden uitgewerkt. En dit alles duurt vanwege de bureaucratie vrij lang".

"Of deze gevangenbewaarders na afronding van de nu al ruim een jaar lopende procedure door het Openbaar Ministerie (O.M.) zullen worden vervolgd, is nog niet duidelijk. Pas nadat een disciplinaire straf is gegeven, beoordeelt het Openbaar Ministerie of er sprake is van een strafbaar feit en zo ja, of de zaak zal worden geseponeerd of niet. Het kan namelijk zijn dat het O.M. van mening is, dat iemand met ontslag al zwaar genoeg is gestraft.

Werving Justitie januari

WILLEMSTAD — In januari wordt, zo verwacht minister van Justitie Suzanne Römer, gestart met de werving en selectie van personeel voor het op te richten departement van Justitie.

De beleidsvisie, die zij samen met haar diensthoofden heeft opgesteld, wordt volgende week tegelijk met de begroting ingediend. "Ik probeer zo [illegible] formatieakkoord te krijgen, zodat in januari met de werving kan worden begonnen," aldus Römer.

Gezocht wordt naar vijf beleidsmedewerkers. Inclusief het overige personeel, waaronder bode en werksters, zal het departement uit ongeveer twintig personen bestaan. Römer wil in het kader van de misdaadpreventie meer aan voorlichting aan het publiek gaan doen. Zij denkt daarbij onder andere aan het uitbrengen van brochures.

RONALD STATIA

Ronald Statia opvolger Wallé

WILLEMSTAD — Ro... Statia volgt Sixto W... op als directeur va... R.K. scholen. Dat ... bekendgemaakt tij... een afscheidsborrel ... Wallé, die volgende ... als minister van On... wijs aantreedt.

Statia haalde na zijn H... opleiding aan het Radulp... College in 1965 de onder... zersakte. In datzelfde ... begon hij als leerkracht ... de St. Jozefschool te Pi... maai. Hij was tussen ... en 1976 hoofd van de ... Meeterenschool en ... daarna functionaris bij ... R.K. Schoolbestuur. V... 1980 was Statia waarnem... directeur en in 1985 klom... op tot adjunct-directeur.

Cross Country te Curaçao

ORANJESTAD — ... Centraal Amerikaanse ... Caribische Cro... Country kampioe... schappen worden ... december op Cura... gehouden. Tot op ... moment hebben ... landen hiervoor in... schreven.

Het kampioenschap van ... jaar zal worden verwerkt ... geaccidenteerd terrein ... Savonet op het westelijk d... van Curaçao. Aruba nee... met twee complete tea... deel. De overheid heeft t... gezegd een deel van de r... kosten te zullen betalen. ... Arubaanse atleten zull... voor de eerste maal gebru... maken van de nationale w... strijdkleding, die door sp... fabrikant Adidas is o... worpen.

Het bestuur van de atleti... bond heeft de Arubaanse de... gatie als volgt samengeste... De dames, onder begeleidi... van Corma Vroegindew... Jelissa Boekhoudt, Bea He... nandez, Lia Melis en Sh... riska Winterdal. De her... onder begeleiding van M... cial Conradus: Chris Bo... meester, Alvin Ras, Nico... Robert, Richard Rodrig... Victor Tromp en Gert v... Vliet. Frank Velasquez re... mee als fysiotherapeut ... Harry Janssen als delegati... leider.

Voor lage entree

Rotterdams Philharmonisch geeft extra jeugdconcert

WILLEMSTAD — De stichting Klassiek en alle sponsors die de klassieke muziek een goed hart toedragen, hebben ervoor gezorgd dat het Rotterdams Philharmonisch Orkest zondagochtend 22 november om half elf een jeugdconcert geeft in het Centro Pro Arte. De toegangsprijs voor dit concert is laag gehouden: slechts vijf gulden.

Het jeugdconcert is uitsluitend toegankelijk voor jongeren tot en met 21 jaar. Ook studenten zijn welkom. Zij dienen een studentenpas bij zich te hebben. De komst van het Rotterdams Philharmonisch Orkest naar Curaçao is mogelijk gemaakt door de medewerking van de regering van de Nederlandse Antillen en van het Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse zaken.

De stichting Klassiek en de sponsors zijn erin geslaagd een extra concert voor de jeugd in te lassen. Het Rotterdams Philharmonische Orkest bestaat uit bijna honderd musici. Het orkest heeft in de gehe... wereld een grote faam op... bouwd, in het bijzonder dan... zij de 'avontuurlijke' same... stelling van het repertoir... Tevens heeft het Rotterdam... Philharmosch Orkest tal v... tournees gemaakt, die ond... andere naar het Verr... Oosten voerden. Chefdirige... van het orkest is ... Engelsman Jeffrey Tat... Solist is de wereldberoemd... Argentijnse pianist Bruno Le... nardo Gelber.

Het ... de directie e... de technische staf zijn do... derdagavond op Curaçao ge... riveerd. Zaterdag- en zon... dagavond geeft het Rotter... dams Philharmonisch... Orkest een concert in he... Centro Pro Arte. De toe... gangsprijs voor die concerten... bedraagt in de voorverkoop... 75 gulden. Op de avonden... zelf bedraagt de toegangs... prijs 85 gulden. Na afloop... van de concerten wordt een... uitgebreide cocktail aange... boden.

Het programma van het jeugdconcert is licht... gehouden ten einde de affini... teit van de jongeren met de... klassieke muziek te bevor... deren.

Handel vandaag aan de beurt

Gesprek met vakbonden levert nog weinig op

WILLEMSTAD —Het overleg tussen vakbonden en overheden gisteren inzake te ondernemen stappen heeft niet veel meer opgeleverd dan de beslissing woensdag verder te praten. Daarvoor gaan tenminste twee vakcentrales in intern beraad om te beslissen of ze die bijeenkomst bijwonen. De meningen over het nut van de gisteren gehouden bespreking verschillen: terwijl regeerders menen dat een 'eerste stap in de goede richting' werd gezet om te komen tot een overlegstructuur, is vakbondsleider Errol Cova duidelijk 'zeer teleurgesteld'.

"Zinloos", noemde Cova de vergadering zelfs. "Ze hebben niets voorbereid, ze hadden eigenlijk weinig te melden". Vanochtend om tien uur zouden overheidsvertegenwoordigers met afgevaardigden van het bedrijfsleven aan tafel zitten.

De Curaçaose en Antilliaanse regering willen aan de hand van overleg ofwel dialoog met de sociale partners komen tot voorstellen die moeten leiden tot maatregelen bedoeld om de financieel zeer benarde situatie waarin ze verkeren te verzachten. Een voorzichtige poging daartoe werd reeds ondernomen met de bekendmaking van de voorgenomen invoering van de omzetbelasting. Dat voorstel werd bij voorbaat afgewezen door vakbonden, handel en oppositie. Ook de politieke initiatiefnemers staan zo blijkt niet meer te springen om met omzetbelasting te komen.

Over omzetbelasting werd gisteren geen moment gesproken, veeleer over procedures, bleek uit verklaringen van ABVO-bestuurslid Jessurun en Kamara Sindikal/Sitek-voorzitter Cova. Beiden hadden op- en aanmerkingen op de agenda en de aanpak. "Wij worden uitgenodigd om te komen luisteren naar iets wat er niet is. Ze verwachten van ons te horen wat wij willen, maar dat is de bedoeling helemaal niet", meent Cova. Hij deelde mee dat de vergadering dan ook als enig resultaat opleverde dat "besloten werd dat er een dialoog moet komen". Volgende week woensdag, zo werd namens de regeringen beloofd, zouden de overheden een uitgewerkte overlegstructuur daartoe presenteren.

Het is nog niet zeker of de vakcentrales Kamara Sindikal en SSK daarbij aanwezig zijn. Zij komen morgen bijeen met de politievakbond NAPB en de vakbond van werklieden BTG als waarnemers. "We weten niet precies hoe of wat we moeten voorleggen, onze leden zullen wel beslissen wat wel en wat niet aanvaardbaar is", zegt Cova.

Van de vakcentrales SSK, Kamara Sindikal en andere vakbonden is bekend dat ze niets van maatregelen moeten weten die tornen aan de koopkracht. "Ze hebben het almaar over een crisissituatie. Voor wie is er crisis? Niet voor de handel. De economie groeit en bloeit. Ze moeten daar zijn niet bij ons", zegt Jessurun, die iets minder negatief blijkt over het gesprek van gisteren. Ook hij meent echter dat sprake is van een mager resultaat.

Voor de ambtenarenvakbond ABVO komt daar een probleem bij en wel dat deze bond continu in overleg behoort te zijn met de werkgevers: dat gebeurt vaak alleen niet zoals afgesproken en de overheid liet het dan ook na, diverse toegezegde commissies (inzake indexering en herziening van salarissen) op te richten.

Minister-president Liberia liet gisteravond op de televisie weten dat sprake is van een eerste stap. Ze bleek optimistisch dat uiteindelijk resultaten geboekt worden. Ze had overigens niet verwacht dat er gisteren al knopen doorgehakt zouden worden.

Een soortgelijke uitspraak deed vanochtend minister van Justitie Römer. Ze meent dat wel degelijk resultaten geboekt werden. "Iedereen zat aan tafel en dat is al heel wat."

De leiders van oppositiepartijen MAN en SI Don Martina en George Hueck die samen met andere fractieleiders in de eilandsraad vóór het vakbondsoverleg met de regeerders aan tafel zaten, hebben niet veel goeds te melden. 'Teleurstellend', zo luidt hun reactie. Hueck is trouwens vroegtijdig opgestapt omdat niet gezaghebber Elmer Wilsoe - die in het buitenland is - maar diens waarnemer Dito Mendes (gedeputeerde voor de PNP) aanwezig was. Voor Hueck aanleiding te verklaren dat dit meer weg heeft van een 'politiek onderonsje'. Een stelling die Mendes bestrijdt: immers, hij is al ruim vier jaar formeel waarnemend gezaghebber en behoort bij afwezigheid van Wilsoe als zijn vervanger op te treden. Dat zou Hueck, zelf ooit waarnemend gezaghebber, wel moeten weten, vindt Mendes.

Bij misdrijf geen transactie mogelijk op N.A.

Zowel Kraal als Donker betreuren het dat het op de Nederlandse Antillen niet mogelijk is in geval van een misdrijf te transigeren. Transactie van een misdrijf betekent het betalen van een boete ter voorkoming van een rechtszaak. Iemand die bij voorbeeld voor het eerst een winkeldiefstal pleegt, kan als straf een boete betalen. De zaak komt dan niet voor de rechter.

In Nederland is zo'n transactie wel mogelijk voor misdrijven waarop gevangenisstraffen staan van ten hoogste zes jaar. Ook voor de nieuwe landsverordening zou de mogelijkheid van transactie gunstig zijn, menen de officieren van justitie. Weliswaar kan volgens deze wet voorkomen worden dat een schip dat de landsverordening overtreedt de haven verlaat, voordat de waarborgsom is gestort, de onmogelijkheid van transactie na het plegen van een misdrijf zorgt toch voor vertraging in de afwikkeling.

Bij noemen als voorbeeld een schip waarvan de rederij geen bekende vestigingsplaats heeft in de Nederlandse Antillen. In zo'n geval is de dagvaardingstermijn minimaal acht weken in plaats van drie dagen. "En daarna moet de zaak nog voorkomen", aldus Donker.

Zij pleiten dan ook zeer voor de mogelijkheid tot transactie. Mede gezien de beperkte zittingsruimte bij het gerecht in eerste aanleg.

Congres over oliebestrijding

WILLEMSTAD — De Internationale Maritieme Organisatie (IMO) houdt van 23 tot en met 27 november in het Penthouse van het Van der Valk-hotel een congres over oliebestrijdingsplannen.

Doel van de bijeenkomst is het bijwerken van het subregionale oliebestrijdingsplan voor de Caribische eilandengroep. Dit plan werd in 1984 tijdens een IMO-bijeenkomst te St. Lucia aangenomen. Gebreken in de uitvoering van het plan kwamen aan het licht tijdens de bestrijding van de olievlek afkomstig van de lichter Bella Vista in maart 1991 in de omgeving van de Bovenwindse Eilanden.

Aan alle Caribische eilanden(groepen) is gevraagd om afgevaardigden te sturen. Vertegenwoordigers van oliemaatschappijen, milieugroeperingen en maatschappijen die actief zijn bij de oliebestrijding zijn als waarnemer uitgenodigd.

■ *WILLEMSTAD — Op de snikhete zaterdagochtend is Sinterklaas aangekomen in Willemstad. De goedheiligman werd door kinderen en ouders ontvangen op het Brion Plein. Traditiegetrouw hoorde de bisschop zang en kinderwensen aan. Met een rits Zwarte Pieten vertrok de Sint daarna te paard naar Punda, naar het gouverneurspaleis. De uit Spanje overgekomen eilandsgast zal tot ongeveer 6 december blijven op Curaçao, de overige Antilleneilanden en Aruba.*

Mr. Donker en mr. Kraal:

"Uitvoering Marpol is stap voorwaarts"

WILLEMSTAD — "Een behoorlijke stap in de goede richting", zo kwalificeren de officieren van justitie mr. O. Kraal en mr. H. Donker de uitwerking van het Marpolverdrag voor de Nederlandse Antillen. De Landsverordening ter voorkoming van verontreiniging door schepen ligt sinds 15 oktober bij de Staten en moet er volgens Donker makkelijk doorkomen: "De landsverordening is een stap voorwaarts voor de Nederlandse Antillen".

Het Marpol-verdrag werd al in 1973 in Londen afgesloten. Op 2 oktober 1983 is het voor de Nederlandse Antillen in werking getreden. De landsverordening ter uitvoering van het verdrag heeft dus negen jaar op zich laten wachten.

Marpol verbiedt de verontreiniging van de zee door vuilnis, olie of andere schadelijke stoffen. Tot nog toe was er alleen maar het Oilpolverdrag, dat lozing van olie verbood, en een havenregelement. De daarin genoemde sancties zijn zo laag, dat ze niet afschrikwekkend meer zijn. Voordeel van de nieuwe landsverordening is dat ook vervuiling van open water dat in verbinding met de zee staat strafbaar is. Marpol is dus ook geldig voor de haven, het Spaanse Water en bij voorbeeld de Piscaderabaai.

SCHROOTHOOP

Er worden in de nieuwe landsverordening ook eisen gesteld aan de inrichting van schepen. Donker: "Eindelijk. Nu kan niet meer elke schroothoop onze haven binnenvaren. Een schip moet straks een certificaat hebben, waarin staat aan welke specifieke eisen dat schip moet voldoen. Dat is veel beter geregeld dan vroeger. Daarop kan ook goed controle worden uitgeoefend".

Met die controle en het toezicht op de landsverordening zijn volgens artikel 16 de ambtenaren van de Scheepvaartinspectie belast. "Daarmee is gelukkig kwaliteit gewaarborgd", zegt Donker. "Er moet echter wel een goed functionerend apparaat opgebouwd worden. Met voldoende kennis van zaken. Op een effectieve controle conform de zin van de landsverordening kan geanticipeerd worden door nu al mensen op te leiden".

Niet alleen aan schepen, ook aan de Nederlandse Antillen worden eisen gesteld. Zo moet er een havenontvanginstallatie komen, waar schepen hun huisvuil of chemisch afval kwijt kunnen. Nadere regels daaromtrent worden gegeven in een landsbesluit, dat er nog niet is. Volgens de afdeling Juridische en Algemene Zaken wordt daar echter wel aan gewerkt.

Donker legt uit waarom zo'n landsbesluit belangrijk is. "De haven van Willemstad is een belangrijke haven, ook mondiaal gezien. Als er geen ontvanginstallatie komt, kun je ook niet eisen dat de schepen zich aan de regels houden. Bovendien loop je het risico dat grote cruiseschepen niet meer komen".

Marpol behandelt overigens louter de verontreiniging door schepen. De vervuiling van de haven door de Isla - en die neemt volgens de beide officieren zeker ruim driekwart voor haar rekening - kan met de landsverordening niet worden aangepakt.

Schietpartij bij The Sound

WILLEMSTAD — Zaterdagochtend om 04.00 uur is er geschoten bij de nachtclub The Sound aan de Rifwaterstraat in Otrabanda. Toen de gealarmeerde politie kwam aanrijden, werden er weer schoten gelost. Vermoedelijk uit een witte auto die wegreed. Een achtervolging leverde niets op. Een uur later werd de auto op de Schottegatweg West ter hoogte van Marchena aangetroffen: leeg.

Schietpartij

WILLEMSTAD — In de Frater Candidusstraat werd zaterdagochtend om 03.00 uur bijna iemand doodgeschoten. Het bijna-slachtoffer is een 38-jarige man. Een zekere J.P. had naar aanleiding van persoonlijke problemen een paar gerichte schoten op hem afgevuurd. De kogels raakten de muur. De politie kan de schutter vooralsnog niet vinden.

Minister bespreekt naturalisatie met vier gezaghebbers

WILLEMSTAD — De naturalisatie-wetgeving was gisteren een van de belangrijke onderwerpen dat minister van justitie Susanne Römer met vier gezaghebbers besproken heeft. Het aantal aanvragen varieert van eiland tot eiland: Curaçao en St. Maarten staan boven aan de lijst. Feit is, volgens Römer, dat de procedure om tot naturalisatie over te gaan sneller moet.

Zo verklaarde de bewindsvrouwe vanochtend aan de Amigoe.

De gezaghebbers van de eilanden komen op regelmatige basis bijeen om hun gemeenschappelijke problemen te bespreken. Deze keer was gezaghebber Elmer Wilsoe van Curaçao niet aanwezig: hij woont op Santo Domingo een congres bij van burgemeesters van het Amerikaanse continent.

Op verzoek van minister Römer werd gisteren vooral gesproken over naturalisatie: dat gebeurt op basis van voorschriften en criteria in een rijkswet, die onder meer voorschrijft dat de hele procedure binnen een jaar moet plaats vinden. Door allerlei bureaucratische omstandigheden komt het echter vaak genoeg voor dat dit niet haalbaar is. Daarin wil Römer verandering brengen, terwijl ze ook meent dat de eilanden, zoveel mogelijk een uniform beleid er op na moeten houden wat dit punt betreft. Het departement van juridische zaken (JAZ) zal deze zaak nader uitwerken een een voorstel formuleren op basis waarvan het naturalisatievraagstuk verder en vooral ook sneller aangepakt kan worden. Römer zei niet te weten hoe groot het aantal aanvragen tot naturalisatie op jaarbasis is en of sprake is van toename dan wel afname van het aantal verzoeken daartoe.

Behalve de naturalisatie-aspect heeft de minister van justitie de gezaghebbers, die plaatselijk hoofden van politie zijn, informatie verstrekt over intussen gereed gekomen 'aanzet tot een justitiebeleidsplan.' Daaraan hebben de hoofden van diensten die onder haar ressorteren de afgelopen maanden gewerkt. Mr. Römer trad circa een half jaar geleden aan als opvolger van partijgenoot mr. Ivo Knoppel. Deze aanzet, verduidelijkte de minister, is een voorloper op een integraal door haar uit te voeren justitieel beleidsplan. Bij de presentatie, gisteren aan de gezaghebbers, waren ook de relevante diensthoofden aanwezig.

SI niet akkoord

'Beatrix heeft alleen werkgevers gesproken'

WILLEMSTAD - De oppositiepartij Social Independiente (SI) meent dat zowel de Antilliaanse als Curaçaose overheden bewust of onbewust de kans voorbij lieten gaan om koningin Beatrix tijdens haar werkbezoek te informeren over hetgeen in vakbondskringen leeft. Dit zei SI-woordvoerder Eitel Pietersz vorige week tijdens de wekelijkse radio-toespraak van zijn partij.

De SI hekelt de handelwijze van de regeringen, omdat de werkgevers wel de kans kregen om met de Nederlandse vorstin van gedachten te wisselen. Volgens de SI-woordvoerder konden de werkgevers tijdens een private zitting de koningin spreken. "Die zitting heeft koningin Beatrix gehouden met de eilandsoverheid, waar Curaçao Inc. ook vertegenwoordigd is". Verder verklaarde Pietersz dat "in Curaçao Inc. de werkgeverssector integraal is vertegenwoordigd en als zodanig waren de werkgevers daan ook vertegenwoordigd tijdens de private zitting".

De partijtop vraagt zich af waarom de overheid het vakbondswezen geen kans gaf om met koningin Beatrix van gedachten te wisselen. "De vakbondssector had ook de gelegenheid moeten krijgen om zijn inzichten en opties over de huidige situatie in de arbeidswereld naar voren te brengen."

Pietersz: "De regeringen moeten wel een reële vertrouwensbasis scheppen, indien zij werkelijk van plan zijn om tot een nationale samenspraak te komen met de sociale partners". Pietersz doelde duidelijk op de aangekondigde nationale dialoog die vrijdag begon.

"Als de regeringen zelf niet de minste van haar verplichtingen kunnen nakomen, dan zullen zij de vruchten van hun wanbeleid op de lange duur zelf en alleen moeten dragen", besluit Pietersz zijn betoog op de radio voor de SI.

Kunstenaar en drukker: één

GISTERAVOND WERD, helaas onder slechts geringe belangstelling, in het Curaçaosch Museum de expositie 'Collaborations: Artists and Printers' geopend door de consul-generaal van de Verenigde Staten, Bernard Woertz. Deze expositie bestaat uit lithografieën van bekende Amerikaanse kunstenaars vervaardigd in het Tamarind Institute van de University of New Mexico.

Het maken van afdrukken van een kunstwerk is een samenspel van de druktechnieken en het vakmanschap van de drukkers aan de ene kant en het creatieve genie van de kunstenaar aan de andere kant. Als die twee kanten ineensmelten door een goede samenwerking tussen drukker en kunstenaar, kunnen de litho's uitgroeien tot elk een nieuw kunstwerk.

Van de mooiste printen in allerlei technieken heeft het Tamarind Institute een tentoonstelling samengesteld die door Latijns Amerika reist. Na Ecuador en Chili ging de expositie naar Venezuela. Na Curaçao reist de expositie door naar Bogotá, Cali en Medellin en van daaruit naar Mexico.

Door de inspanning van het echtpaar Woertz doet deze tentoonstelling ook Curaçao aan. Dat gaf wel enkele problemen, want oorspronkelijk zou de expositie al vorige week van start zijn gegaan. Dat was echter niet mogelijk omdat er problemen waren met vervoer. Een van de kisten die vanauit Caracas naar Curaçao gevlogen moesten worden was zo groot dat hij niet in de gewone ALM toestellen paste, zelfs niet in de DC10 van de KLM. Uiteindelijk zijn de kisten met een vrachtvliegtuig 'verscheept', maar de opening van de expositie moest een week worden uitgesteld.

In het Curaçaosch Museum zijn 39 lithografieën van 28 verschillende kunstenaars te bewonderen. Het is werkelijk bewonderen, want als het kunstwerk niet naar smaak is, dan blijft toch het vakmanschap van de drukker over. Er zijn verschillende technieken gebruikt, plaatdruk en steendruk, en met die technieken wordt weer gespeeld. Soms zijn heel grote platen gebruikt met ook enorme lappen papier. Mooi papier, handgeschept, zuurvrij, enzovoorts.

Een andere keer heeft een drukker/kunstenaar meerdere vellen papier met verschillende druk samen tot een kunstwerk verwerkt. Op die afdrukken kan dan weer met krijt bijgetekend worden, zoals Steven Sorman in zijn bos (Why Why Because Because).

EVENWICHT

Martie Zelt zoekt naar een evenwicht tussen realiteit en illusie. Op papier imiteert zij textiel met daarop stikwerk. Op de afdrukken wordt door een collage met echt textiel en met echt stikwerk de toeschouwer op het verkeerde been gezet.

Gail Gash gaat uit van Japanse tradities in papierkunst. Door lijnen en kleuren creëert ze diepten en lijken haar kunstwerken driedimensionaal. Door het vouwen, knippen en het plakken van het ene vel over het andere creëert ze echter ook werkelijk die extra dimensie.

Vooral de kleuren in de litho's vallen op. Ze evenaren de kleuren die rechtstreeks door de kunstenaars op hun oorspronkelijk doek zijn gezet. Voor een steendruk zijn daarvoor vaak vele drukgangen nodig. Maar ook met behulp van fotografie geldt dat hoe uitgebreider de kleurenscheidingen, hoe mooier de kleuren op de afdruk worden.

James McGarrell werkt voor zijn 'veelkleurige' afdruk slechts met drie kleuren: geel, rood en blauw. Doordat hij transparante inkt gebruikt en de kleuren steeds weer over elkaar heen afdrukt, kan hij echter de illusie wekken van veel meer kleuren.

Hoewel op Curaçao veel gedrukt wordt en er regelmatig aanplakbiljetten en dergelijke van de persen rollen is de print als kunstwerk, via zeefdruk, steendruk of fotografische plaat, nog geen genre dat veel wordt beoefend. Deze tentoonstelling laat zien hoe van drukwerk een heel eigen charme kan uitgaan, hoe drukwerk kan uitgroeien tot kunstwerk door de samenwerking van kunstenaar en drukker. En omdat het altijd om een beperkt aantal afdrukken gaat in zo'n geval, genummerd en ondertekend, blijft het zo geen exclusief, toch een zeldzaam kunstwerk.

De expositie 'Collaborations: Artists and Printers' is tot 13 december te bezichtigen in het Curaçaosch Museum.

NEL CASIMIRI

Lezingencyclus voor breed publiek

Accountant Brink: "Stuur de man met de hamer naar huis"

WILLEMSTAD — De vereniging voor afgestudeerden van de Sociaal Economische Faculteit, de Afsef, houdt maandag de tweede lezingenavond in een cyclus van drie. De lezingencyclus wordt georganiseerd vanwege het vijfjarig bestaan van de vereniging. Maandag spreken R. Commissaris R.A. ('Geautomatiseerde projecten') en G. Brink R.A. ('Projectorganisaties binnen de overheid'). Beiden zijn op dit moment werkzaam bij de Stichting Overheidsaccountantsbureau i.o. Brink heeft zijn lezing het intrigerende thema 'Stuur de man met de hamer naar huis' meegegeven.

"De man met de hamer is natuurlijk in de eerste plaats een sportterm. Maar ik kwam die man ook in een boekje over psychologie tegen", vertelt register-accountant Brink. "Hij wil een schilderij ophangen en merkt dat hij geen hamer in zijn gereedschapskist heeft. Dus besluit hij een hamer bij de buurman te gaan lenen. Vervolgens krijg je een heel denkproces bij die man: 'De buurman wil mij toch wel een hamer lenen? Waarom zou hij mij geen hamer willen lenen? Ja zeg, het is toch te gek als hij dat niet zou doen', enzovoorts. Hij raakt steeds opgewondener en het resultaat is dat hij bij de buurman aanbelt en tegen hem zegt: 'Barst met je verdomde hamer".

"Dat negatieve denken, die man met de hamer, moet dus naar huis. We moeten openstaan voor elkaar en niet van vooronderstellingen uitgaan", aldus Brink, "ook binnen de overheid". Hij benadrukt dat zowel zijn lezing als die van zijn vakgenoot Commissaris voor een algemene doelgroep bestemd is. "We hebben bewust geen drempel van deskundigheid opgeworpen. Er zit stof op ons vak; dat is de algemene opvatting, maar dat spoelen we weg".

Brink spreekt vanuit zijn kennis en uitgebreide ervaring die hij heeft opgedaan bij zowel bedrijfsleven als overheid. Nadrukkelijk stelt hij dat hij die kennis wil doorgeven voor zover die hier te gebruiken is. "Ik wil niet de Nederlander zijn die even alles zal vertellen wat we in Nederland ook hebben".

Commissaris heeft al de nodige ervaring op het gebied van lezingen. Hij gaf in Nederland cursussen aan departementale accountantsdiensten, doceert bij het NIVRA (Nederlands Instituut voor Register Accountants) en bij de voortgezette opleiding VERA. Voorts heeft [illegible]

Op Curaçao werkt hij aan een viermaands project. Bij de Stichting i.o. brengt hij onder meer de administratieve organisatie met interne controlemaatregelen in kaart. Samen met de mensen van de afdeling Financiën eilandgebied Curaçao heeft hij een handboek voor interne controle opgezet. "Alleen kan ik zo iets niet. Zij moeten er immers mee werken, dus moeten zij er van meet af aan bij betrokken worden, bij alle werkzaamheden, die ik hier doe", verduidelijkt Commissaris.

Er moet volgens hem nog veel gebeuren. "Sommige zaken kunnen pas in een later stadium aangepakt worden, maar de komst van een adviseur hierheen was wel echt nodig". In zijn lezing zal Commissaris de vraag beantwoorden of de beheersing van geautomatiseerde projecten mogelijk is zonder specifieke kennis van automatisering.

Brink zit hier voor een langere termijn: drie jaar. Hij is de bewaker van het project 'dubbelboekhouden', vooral niet te verwarren met de vaak criminele dubbele boekhouding. "Ja, het is een wat ongelukkige naam", zegt Brink. "In het Engels hebben ze er een betere term voor, *double entry*. Want daar gaat het om, je noteert iets twee keer; een keer schrijf je op *hoe* je het geld hebt uitgegeven, en een keer *waarvoor*".

"Het voordeel van het dubbelboekhouden", vervolgt hij, "is dat je daardoor je vorderingen, je schulden en je vermogen beter kunt beheren dan met het oude systeem".

Bijna drie jaar geleden kwam Brink als kritisch Nederlander op het eiland aan. "Maar ik heb in de afgelopen tijd wel respect gekregen voor wat er binnen de overheden gaande is. Met beperkte middelen gebeurt er toch maar wat". Hij vindt het erg belangrijk dat de besturings- en uitvoeringsverantwoordelijkheid bij de mensen zelf wordt gelegd. "Niet koloniseren, maar schouder aan schouder werken, dan wordt op den duur dat interesse wel gewekt".

De lezingen vinden maandag plaats in de aula van de UNA. Aanvang 20:00 uur; toegang is gratis.

Afsef haalt leden uit da

De Afsef is in opgericht omdat a studeerden merk dat zij na hun stu ineens in een kwamen. Er is volg voorzitter drs. Ed Poulina geen aang pingspunt meer met UNA en onvoldoe afstemming on elkaar over de aan van praktijkproblem

Doelstelling van de Af is het zoveel mogel omhoog brengen van kennisniveau van leden. Zij organise daartoe semina lezingen en studielunch Voorts evalueert de v eniging jaarlijks het programma van de U en adviseert zij de Soci Economische Faculteit het algemeen en de s denten in het bijzonder

De derde lezingenavo van de Afsef is op december. Twee econom van de dienst Econom sche Zaken, drs. Hub Scherptong en drs. Elfri Paulina zullen het d hebben over de (toeko stige) economische ontwi keling van Curaçao. vraag staat centraal of daarbij nog een plaats voor de overheid.

Morgen finale ABC-toernooi

ORANJESTAD — In het ABC voetbaltoernooi, gesponsord door Lotto pa Deporte, behaalde Sithoc wederom een 8-1 overwinning, ditmaal op Juventus uit Bonaire. Morgenmiddag vindt in het San Nicolas sportpark de finale van het toernooi plaats tussen Sithoc en RCA.

Estrella werd gisteravond door RCA met 1-0 verslagen, waardoor RCA zich plaatste voor de finale en revanche kan nemen op de 8-1 nederlaag die begin van de week van Sithoc werd ontvangen. Sithoc maakte gisteravond in de eerste wedstrijd van het ABC-toernooi korte metten met de Bonaireaanse kampioen Juventus. Toen de stand 3-0 in het voordeel van Sithoc was, kreeg een van de Juventus spelers een rode kaart van scheidsrechter Orman en werd met tien man doorgespeeld. Sithoc verhoogde de stand en won met 8-1. Sithoc is daardoor het team met de meeste doelpunten, te weten zeventien uit de wedstrijden tegen RCA 8-1, Estrella 1-0 en Juventus 8-1.

In een gelijkopgaande strijd, waarbij beide ploegen nogal wat kansen verknalden, behaalde subkampioen RCA een 1-0 overwinning op kampioen Estrella. Het was Rafa Vanegas die kort voor het eindsignaal het enige doelpunt van de wedstrijd scoorde, hetgeen ook de overwinning voor RCA betekende en daardoor plaatsing voor de finale tegen Sithoc.

WILLEMSTAD —Ra Korsou FM start vand met twee nieuwe jonge programma's op Laser 1 Om 18.00 uur begint de Eu pean Hit Survey gepres teerd door Bobby Sicilia rec streeks vanuit Amsterda Hierin worden de h gedraaid die momenteel po lair zijn in Europa. Gast in dit programma zijn ond anderen Bobby Brow Gloria Estefan, dr. Alban Boyz.

Om 20.00 uur volgt Saturday Night Dance Par waarin Amerikaanse *cl discjockeys* de beste dan hits aan elkaar zull praten. Dit programma ei digt om 1 uur 's nach

AGENDA ARUBA

KANTOORUREN AMIGOE
open van 08.30-12.00/14.30-17.30 uur; zaterdag gesloten.

TELEFOON
24333. Voor spoedgevallen na kantoortijd: 21639 22316 en 24508 **Pageboy 127-0379.**

TELEFAX: 22368.

BANKREKENINGNUMMER
10 815 445 Banco di Caribe

POLITIE
11100 (centrale) en 11141 (informatie)

ALARMCENTRALE
115.

* * * * * * * *

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen

* * * * * * * *

WACHTREGELING DOKTOREN (van 18.00-07.00 uur)
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord Tanki Leendert, Paradera en Sta. Cruz: dokter A.S. Ridderstap Santa Cruz 362. Tel 28017
Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter M. Cheung via Centro Medico San Nicolas (tel. 48833) of via Alarmcentrum (115).

* * * * * * * *

BOTICA'S
(nachtdienst)
Pabao brug: Sta. Maria, Sta. Cruz 52-C Tel: 35585
Pariba di brug: San Nicolas, B. v/d Veen Zeppenveldtstraat (San Nicolas), tel. 45712

* * * * * * * *

VOOR BRANDGEVALLEN, ongelukken of een of ander ongeluk gelieve Alarmcentrale (tel. 115) op te bellen.

* * * * * * * *

CENTRO MEDICO CARABOBO
(Engelandstraat 7, tel.: 21777)
De wacht heeft dra L.G. Beke-Martinez. tel.: 24696.

* * * * * * * *

WIT GELE KRUIS ARUBA ZUIGELINGENBUREAU
(Koningstraat 22, tel. 24444)
Dagelijks geopend van 07.30-12.00/13.50-17.00 uur: maandag te Paradera (tel. 25543) van 08.00-11.00 uur; dinsdag: San Nicolas (45906)/Noord (23425) van 08.00-11.00 uur, woensdag: Santa Cruz 28288) van 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota (29008) Oranjestad (23168). Savaneta (47020) en Brazil (48301) van 08.00-11.00 uur

* * * * * * * *

ZWANGER? STICHTING CIZKA geeft informatie en brengt u in contact met leden die zwangerschapsbegeleiding, verloskundige hulp en kraamzorg bieden. Bel 37687.

* * * * * * * *

INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS (voor de kankerbestrijding op Aruba)
Geopend van maandag t/m vrijdag van 08.30-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3 (juist achter de pastorie van Oranjestad)

* * * * * * * *

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE
Tel.: 38989 (24 uur per dag).

* * * * * * * *

AIDS-HOTLINE
Vragen? Bel dan 23040/27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

* * * * * * * *

FADA PRIDE
(Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999)
Open van maandag tot en met vrijdag van 08.00-16.00 uur voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

* * * * * * * *

AMNESTY INTERNATIONAL ARUBA
P.O. Box 1029, tel.: 27808/48124.

* * * * * * * *

DIERENARTSEN
P. Barendsen en T.J.M. Wools, tel.: 21720
Voor spoedgevallen buiten kantooruren tel.: 115.

* * * * * * * *

BRIDGECLUB ARUBA ARIBA
(Tivoliclub, Wilhelminastraat 16)
Dinsdagavond om 19.30 uur speelavond
Voor opgave/informatie tel. 24953

* * * * * * * *

TELEARUBA
ZATERDAG 18.00 Cartoons. 18.30 3-2-1 Contact. 19.00 Small Wonder; 19.30 Elsa Klensch; 19.50 Big Story; 20.00 Lofe Most Embarrassing Moments; 20.50 CNN News; 21.10 Corssfire; 21.30 Movie 23.30 Sports Tonight: 24.00 Sluiting

ZONDAG 16.00 Studio Sport; 17.20 After School Special. 18.05 Movie. 19.30 Show-Time. 20.30 CNN International News; 20.55 Health Week; 21.10 Week in Review 21.55 Movie; 23.30 Sports Tonight. 24.00 Sluiting

Taylor ontkent bemoeienis met politiek

Coastal reageert fel op politieke beschuldiging

SAN NICOLAS — "Wij betreuren het ten zeerste dat Coastal een politieke issue dreigt te worden", zo liet Coastal PR-manager Clayton Taylor horen in reactie op berichten dat de raffinaderij zich met de politiek op Aruba zou bemoeien. Dat is volgens Taylor pertinent niet waar. "Het enige doel waarvoor wij naar Aruba zijn gekomen, is de heropening van de raffinaderij en deze in bedrijf te houden. Hierdoor wordt veel werkgelegenheid voor de Arubanen geschapen. Daarom betreuren wij het dat Coastal in de politiek wordt betrokken", aldus de PR-man.

Sprekende over het feit dat Coastal juist voor de verkiezingen met advertenties komt, stelt Taylor dat deze publiciteit alleen maar geschiedt om een betere verstandhouding tussen het bedrijf en de gemeenschap te scheppen. "Wij hebben dit gedaan omdat we steeds weer gevraagd worden, wat doet Coastal, wat gebeurt er bij Coastal, wat doet Coastal voor de veiligheid, wat doet Coastal voor haar werknemers en de gemeenschap en wat zijn de plannen voor de toekomst", aldus Taylor. Coastal wil de gemeenschap laten weten dat de raffinaderij hard werkt om een goed burger van Aruba te zijn. Hierdoor kan meer werkgelegenheid worden geschapen, hetgeen door de advertenties waarin Coastal personeel zoekt, duidelijk blijkt. "Wanneer men de andere advertenties van Coastal leest, is het duidelijk dat wij ons niet met de politiek bezighouden, maar afspraken hebben met de bevolking van Aruba".

Coastal heeft thans 550 werknemers in dienst, waarvan het merendeel Arubanen. Twee en tachtig procent van de stafleden is van Arubaanse afkomst. Omdat Coastal nog doende is met enige andere rehabilitatie projecten zijn ook nog 150 Turken in dienst. Er werken ook enige Amerikanen op basis van een 2-jarig contract, waarbij Arubanen worden opgeleid om straks hun functie over te nemen. "Ons doel is gericht op een bedrijf waar in hoofdzaak Arubanen werkzaam zijn", aldus Taylor.

Aruba Ariba

ORANJESTAD — In de Tivoli Club werd de achtste competitieronde van bridgeclub Aruba Ariba gespeeld. Van de 30 deelnemers scoorden de navolgende paren 50 procent en hoger: Echtp.van Eyck 61.90 procent; mw.Eilers/hr.de Vries 59.38; hr.Overeem/van Klaveren 58.63; echtp.Reeve 57.29; echtp.Kessen 56.25; echtp. Bilderbeek 54.17; mw.Verbunt/hr.Fletcher 53.47; dames Mc.David/Mc.Leod 50.69 en de dames Veldman/Ruiz met 50.00 procent.

Lezing over belasting

ORANJESTAD — Vakbond FTA organiseert weer een lezing over inkomstenbelasting. Ditmaal is de lezing voor de werknemers van de beach resorts Divi Divi en Tamarijn. De lezing wordt verzorgd door functionarissen van de belastingdienst en de Ontvanger op maandag 23 november om 8.15 uur in Divi Divi Beach resort.

MAANDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk

MUSEO HISTORIKO ARUBANO openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00 16.00-19.00 uur, zaterdag van 09.00-12.00 uur

BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19) iedere werkdag van 07.30-12.00 13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel. 23145 of 25111).

BEGELEIDINGSCENTRUM GEESTELIJK GEHANDICAPTEN MAN NA OBRA elke maandag en donderdag van 09.00-12.30 uur gelegenheid om produkten te kopen in het oude gebouw van Bibito Pin t/o protestantse kerk, Piedra Plat

* * * * * * * *

KERKDIENSTEN
BRAZIL: zon. 09.00 en 19.00 uur
DAKOTA: zat. 19.00 uur, zon. 08.00 en 18.00 uur
EMANUELKAPEL: zat. 19.00 uur
NOORD: zat. 19.00 uur, zon. 07.30 en 18.00 uur
ORANJESTAD: zat. 19.00 uur, zon. 06.30 10.00 en 19.00 uur
PARADERA: zat. 19.00 uur, zon. 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon. 08.00 uur
SAN NICOLAS: zon. 08.30 en 18.30 uur
SANTA CRUZ: zat. 19.00 uur, zon. 06.30 09.00 en 18.30 uur
SAVANETA: zat. 19.00 uur, zon. 17.30 uur
TANKI LEENDERT: zon. 09.00 uur

* * * * * * * *

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD 10.00 uur ds. A. van den Doel (creche en zondagsschool)
SEROE COLORADO 08.30 uur ds. A. van den Doel
PIEDRA PLAT 17.30 uur ds. G. Dekker
SAN NICOLAS 09.00 uur ds. G. Dekker

Winnaars wijnwedstrijd

ORANJESTAD — Aruba Trading Company maakte de winnaars bekend van de 'Wine Waiter Incentive 1992' wedstrijd: Emile Wong (Chez Mathilde), Ramon Romero (La Vie en Rose), Oslin Ruiz (Old Cunucu House), Johnny Geerman (Holiday Inn) en Lucia de Leon (Chalet Suisse). Zij gaan een week naar Californië met bezoeken aan diverse wijnfirma's zoals Robert Mondavi, Domaine Chandon, Mumm Napa Valley en Sterling.

Verder onderzoek Domeinbeheerfraude

ORANJESTAD — Rechter mr H. van der Griendt hield gisteren de uitspraak in de zaak tegen C.G. 2 weken aan. G. was betrokken bij fraude met overheidsgelden bij Domeinbeheer. De officier van justitie verzocht om dit uitstel omdat nog geen duidelijkheid bestaat of verdachte inderdaad reeds 11.500 florin heeft afbetaald. Over twee weken wijst de rechter vonnis.

Bij behandeling van deze zaak 2 weken geleden, eiste de officier tegen C.G. een gevangenisstraf van 5 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaar, alsmede terugbetaling van nog 55 mille florin binnen 2 jaar. Verdachte ontkende tijdens behandeling dat het om totaal 67 mille aan erfpachtgelden zou gaan, die niet afgedragen werden. Volgens verdachte zou dit rond de 20.000 florin liggen, waarvan reeds 11.500 florin was terugbetaald.

Bij het uitspreken van zijn eis stelde de officier dat deze gebaseerd was op een bedrag van 67 mille dat was verdwenen. Het staat nu nog niet vast of verdachte inderdaad de 11.500 florin heeft terugbetaald. Hij kreeg wel een brief van Domeinbeheer dat een regeling werd getroffen. De officier had ook contact met de Ontvanger opgenomen maar werd daar ook niet veel wijzer van. De rechter bepaalde dat verdachte volgende week in de gelegenheid wordt gesteld om met bewijzen over deze situatie te komen, waarna hij over 2 weken vonnis wijst.

Doctoraal-studenten tijdens lezing voor prinsen:

'Waarom de Status Aparte inruilen voor onzekerheid?'

- door Eef Hermers-

ORANJESTAD — Hoewel het koninklijk gezin inmiddels is vertrokken, is het toch interessant even terug te blikken naar het college staatsrecht, waar de doctoraal-studenten Jacqueline Sherman en Atruro Oduber woensdag 18 november een uiterst boeiende lezing verzorgden. Sherman sprak over de enquête die enige tijd geleden door het Colegio Arubano werd gehouden en op de Universiteit aanleiding had gegeven tot heftige discussies. Sherman sprak zich namens velen uit voor de optie van het handhaven van de Status Aparte.

Aruba moet volgens Sherman in staat zijn op eigen kracht de basisvoorwaarden voor onafhankelijkheid te realiseren: zorgdragen voor de eigen defensie, de eigen buitenlandse betrekkingen, de eigen begrotingstekorten en het scheppen van een stabiel economisch klimaat waarin de democratische rechtsstaat zich kan handhaven. Zonder die basisvoorwaarden is onafhankelijkheid volgens haar niet aanbevelingswaardig. Veel mensen menen dat dit voorlopig niet haalbaar is, gezien de kleinschaligheid van Aruba en haar kwetsbaarheid in het internationaal verkeer. Sherman pleitte dan ook voor de handhaving van de bestaande situatie.

"Momenteel is het toerisme de belangrijkste economische pijler. Dit is een mode- en economisch gevoelige branche, waarvan kan worden gesteld dat het wellicht geen stabiele sector is. Daarom moet er meer differentiatie optreden in de economische bedrijvigheid. Bovendien moet alles ten behoeve van het toerisme worden geïmporteerd, wat ook de branche zeer gevoelig maakt voor valuta fluctuaties en een daarmee eventueel samenhangende recessie". Sherman vreest dat een eventuele onafhankelijkheid op korte termijn verschillende negatieve effecten tot gevolg zou kunnen hebben. Zo is voor het bestaande gunstige investeringsklimaat een stabiele politieke situatie nodig. Dat huidige klimaat zou kunnen worden ondermijnd, indien Aruba geen deel meer uit zou maken van het koninkrijk. Immers de garantie voor politieke en economische stabiliteit zou in de ogen van potentiële investeerders wegvallen.

ANNEXERINGSDRANG

Wat Sherman zorgen baart, is de niet weg te poetsen annexeringsdrang van het buurland Venezuela, als er een machtsvacuüm zou optreden. Het betekent ook dat een defensieverdrag zou moeten worden afgesloten met Nederland, de VS of Venezuela. De gevolgen daarvan zijn nu niet voorzienbaar, maar een dergelijke overeenkomst met de VS of Venezuela brengt in elk geval een zwaardrukkende afhankelijkheidsrelatie met zich mee. "Nu weten we wat we hebben, maar we weten dan niet wat we krijgen", aldus Sherman. Aruba zal zonder hulp van buitenaf niet opgewassen zijn tegen de vele negatieve internationale invloeden zoals money-laundering en andere hiermeesamenhangendeongewenste neveneffecten.

Ook verwacht de doctoraalstudente bij onafhankelijkheid een brain-drain. Een niet onbelangrijk deel van de mensen zal het zekere voor het onzekere nemen en zich in het buitenland vestigen. Ook een deel van de arbeidersklasse zal uit onzekerheid zijn heil elders moeten zoeken. Bij onafhankelijkheid is zeker een onafhankelijke rechterlijke macht essentieel. Zal het eiland in staat zijn om op eigen benen deze jarenlange traditie op de juiste wijze voort te zetten? Daaraan zou volgens Sherman getwijfeld kunnen worden. Aruba heeft de afgelopen zes jaar in ieder geval bewezen haar Status Aparte binnen het koninkrijk daadwerkelijk aan te kunnen. "Waarom zouden wij het huidige goede systeem moeten inruilen tegen een toekomstige onzekere situatie? Aruba en de Status Aparte is immers een prinsheerlijk gevoel", zo besloot de studente.

Ook doctoraalstudent Arturo Oduber hield tijdens het college staatsrecht, in aanwezigheid van de prinsen Willem Alexander, Johan Friso en Constantijn, een korte voordracht over de toekomstige staatkundige structuur van Aruba. In het kader van de Colegio-enquête, sprak hij over de mogelijkheid van behoud van de Status Aparte binnen het koninkrijk, met als optie de onafhankelijkheid, echter niet gebonden aan een vaste datum.

De onafhankelijkheidsdatum werd destijds gekoppeld aan de Status Aparte, als voorwaarde voor Aruba en als verweermiddel met betrekking tot de andere eilanden binnen de Antillen, die immers anders ook voor een Status Aparte zouden kunnen gaan optreden. Het merendeel van de Arubaanse bevolking heeft de Status Apare geaccepteerd als bekroning van de historische afscheidsbeweging 'Los van Curaçao'. Arturo Oduber: "De gestelde onafhankelijkheidsdatum van 1 januari 1996 blijkt echter niet haalbaar te zijn, met het gevolg dat het Statuut gewijzigd moet worden. Gezien het feit dat voor die wijziging mede goedkeuring is vereist van zowel de Staten-Generaal van Nederland als de Staten van de Antillen, loopt Aruba nu het gevaar gedwongen te worden een ongewenst alternatief te kiezen. Terug naar de Antillen van Zes is moeilijk te verkopen".

ZELFBESCHIKKINGSRECHT

"Aruba heeft geopteerd om gebruik te maken van haar zelfbeschikkingsrecht, en dat is niet slechts het invullen van een datum, maar het begin van een groeiproces. We hebben meer tijd nodig voor het voorbereiden en garanderen van de materiële zekerheden zoals een gezonde economie, defensie, buitenlandse aangelegenheden en een onafhankelijke rechterlijke macht". Bovendien is Oduber van mening dat er meer tijd nodig is voor het kweken van een onafhankelijke mentaliteit, die streeft naar bescherming en verdediging van de democratie en het respecteren van de grondrechten. De doctoraalstudent: "Op het eerste gezicht viert de democratie hoogtij op Aruba. Niet minder dan 9 politieke partijen hebben zich ingeschreven voor de komende verkiezingen. De vraag is of hiermee veranderingen in het politiek denken te verwachten zijn of dat de machtsstrijd slechts uitgebreid is. Het zou een goede zaak zijn als Aruba een goed functionerend parlement zou kunnen krijgen dat capabel is haar controlerende taak daadwerkelijk uit te voeren en het systeem van stempelparlement afwijst".

Oduber: "In een rechtsstaat is trouwens ook de uitvoerende macht aan de wet onderworpen en verantwoording schuldig aan de volksvertegenwoordiging, het parlement. De gewenste mentaliteitsverandering moet tevens inhouden dat de Arubaanse overheid zich houdt aan de beginselen van behoorlijk bestuur, met name aan het verbod van willekeur, het gelijkheids- en het zorgvuldigheidsbeginsel en de daaruit voortvloeiende eis van de correcte bejegening van de burger. Op weg naar onafhankelijkheid moeten de Arubaanse burgers zich zeer kritisch opstellen en eisen stellen aan onze vertegenwoordigers. Jammer genoeg hebben we nog sterk ' maken met politieke patronage en chantage, gericht op het politiek afhankelijk maken van de kiezer, terwijl de partijen op hun beurt afhankelijk zijn van enkele kapitaalkrachtige sponsors. Deze mentaliteit is juist tegenstrijdig aan het ontwikkelingsproces naar onafhankelijkheid".

Om dit te doorbreken, moet serieus gestreefd worden naar een rechtvaardige inkomstenverdeling, een uitbreiding van de middenklasse en het vormen en waarderen van eigen kader. Er moet zorg gedragen worden voor een goede algemene ontwikkeling, maar vooral het vormen van zelfstandige en mondige burgers. Ten slotte moet de nodige informatie van de overheid via objectieve media worden verstrekt. Pas als het eigen belang plaats maakt voor het algemeen belang, zou tevens een economische groei naar minder afhankelijkheid kunnen plaats vinden. Oduber is van mening dat, hoewel het invullen van een datum stimulerend kan werken, Aruba meer tijd en rust gegund moet worden om naar een volwassen staat te groeien, zonder daarbij in een tijdcorset geduwd te worden.

PAN haalt het niet

ORANJESTAD — Partido Aruba Nobo (PAN) had gisteravond bij sluiting van de termijn voor ondertekening van de kandidatenlijsten voor de komende verkiezingen, niet het vereiste aantal van 385 handtekeningen.

De partij was op 202 handtekeningen blijven steken. Volgende week heeft PAN nog drie dagen om dit 'verzuim' te herstellen door te trachten in de periode de ontbrekende handtekeningen te krijgen. Partijleider Marco Marlin is ervan overtuigd dat hij volgende week de ontbrekende handtekeningen zal krijgen.

BS-graad voor Blok

ORANJESTAD — Anton Blok, student uit Aruba, behaalde zijn bachelor of science-degree bij de Amerikaanse Washington and Lee University, in Lexington, Virginia. Hij is een zoon van mevrouw Edwina Olivia Ponson. Blok studeert voor business administration en is lid van de Phi Kappa Psi Social Fraternity.

Trekkingslijst van de Landsloterij N.A.

23ste Trekking

Donderdag 19 november 1992

EENHEDEN	
7	120
TIEN TALLEN	
27	100
49	100
50	100
55	100
86	140
96	100
HONDERD TALLEN	
104	100
107	250
133	100
135	100
138	100
146	100
150	100
154	100
172	100
180	100
186	140
187	100
190	100
198	100
207	120
219	100
242	100
247	100
250	100
257	100
266	100
273	100
286	140
297	100
298	100
305	100
307	120
310	100
320	100
325	100
331	100
334	100
350	100
367	100
370	100
384	100
386	140
391	100
393	100
400	100
402	100
407	120
410	100
421	100
427	100
450	100
474	100
482	100
483	100
486	140
493	100
495	100
507	120
534	100
535	100
550	150
551	100
564	100
576	100
582	100
586	350
607	120
613	100
618	100
639	100
650	100
661	100
662	100
680	100
686	140
707	120
722	100
725	100
731	100
740	100
750	100
757	100
771	100
778	100
781	100
786	140
790	100
807	120
823	100
850	100
852	100
874	100
876	100
881	100
886	140
907	120
950	100
986	140
992	100
996	100
EEN DUIZEND	
1005	100
1007	120
1012	100
1018	100
1050	100
1054	100
1072	100
1075	500
1081	100
1086	140
1092	100
1104	500
1105	100
1107	250
1116	100
1119	100
1134	100
1139	100
1150	100
1186	140
1207	120
1235	100
1242	100
1250	100
1280	100
1282	100
1284	100
1286	140
1297	100
1303	100
1307	120
1350	100
1352	100
1365	100
1386	140
1393	100
1396	100
1407	120
1410	100
1411	100
1423	100
1442	100
1445	100
1450	100
1463	100
1486	140
1492	100
1496	100
1503	100
1507	120
1517	100
1519	100
1521	100
1542	100
1550	150
1569	100
1582	100
1586	350
1590	100
1592	100
1601	100
1607	120
1611	100
1619	100
1621	100
1626	100
1646	100
1650	100
1651	100
1652	100
1672	100
1684	100
1686	140
1707	120
1708	100
1711	100
1716	100
1717	100
1732	100
1750	100
1754	100
1762	100
1764	100
1766	100
1786	100
1786	140
1804	100
1807	120
1835	100
1841	100
1842	100
1844	100
1845	100
1850	100
1855	100
1870	100
1876	100
1882	100
1886	140
1890	100
1895	100
1901	100
1907	120
1913	100
1918	100
1922	100
1925	100
1941	100
1950	100
1961	100
1973	100
1980	100
1986	140
1988	100
1992	100
TWEE DUIZEND	
2002	100
2007	120
2015	100
2021	100
2050	100
2056	100
2061	100
2077	100
2078	100
2086	140
2090	100
2092	100
2107	250
2112	100
2116	100
2121	100
2128	100
2133	100
2150	100
2156	100
2157	100
2161	100
2162	100
2171	100
2180	100
2186	100
2186	140
2201	100
2207	100
2207	120
2221	100
2250	100
2250	100
2286	140
2295	100
2303	500
2307	120
2309	100
2326	100
2329	1000
2340	100
2343	100
2350	100
2362	100
2370	100
2376	100
2383	100
2386	140
2397	100
2398	100
2407	120
2413	100
2450	100
2451	100
2452	100
2453	100
2471	100
2486	140
2488	100
2498	100
2502	100
2504	100
2507	120
2515	100
2550	150
2571	100
2586	350
2588	100
2601	100
2607	120
2608	100
2609	100
2624	100
2628	100
2632	100
2646	100
2648	100
2650	100
2651	500
2658	100
2662	100
2686	140
2687	100
2697	100
2704	100
2707	120
2712	100
2738	100
2739	100
2745	100
2747	100
2750	100
2752	100
2766	100
2786	140
2793	100
2804	100
2807	120
2810	100
2824	100
2850	100
2855	100
2856	100
2870	100
2886	140
2907	120
2909	100
2911	100
2914	100
2920	100
2927	100
2950	100
2963	100
2970	100
2981	100
2984	100
2986	140
2992	100
2993	100
DRIE DUIZEND	
3007	120
3032	100
3050	100
3053	100
3068	100
3075	100
3085	100
3086	140
3107	250
3108	100
3118	100
3123	100
3131	100
3132	100
3150	100
3158	100
3161	100
3186	140
3193	100
3207	120
3235	100
3241	100
3250	100
3252	100
3253	100
3256	100
3284	100
3286	140
3295	100
3307	120
3322	500
3331	100
3348	100
3350	100
3352	100
3353	100
3354	100
3360	100
3377	100
3382	100
3386	140
3407	120
3414	100
3428	100
3446	100
3450	100
3462	100
3467	100
3486	140
3496	100
3500	100
3506	100
3507	120
3515	100
3538	100
3550	150
3558	100
3568	100
3586	350
3592	1000
3598	100
3602	100
3604	100
3607	120
3611	100
3613	100
3620	100
3650	100
3656	100
3661	100
3686	140
3707	120
3713	100
3729	100
3731	100
3750	100
3776	100
3786	140
3792	100
3807	100
3807	120
3808	100
3837	100
3850	100
3856	100
3877	100
3886	140
3907	120
3910	100
3911	100
3950	100
3981	100
3986	100
3986	140
3991	100
VIER DUIZEND	
4007	100
4007	120
4021	100
4033	100
4050	100
4086	140
4095	100
4102	100
4106	100
4107	250
4124	100
4129	100
4132	100
4150	100
4178	100
4186	140
4187	100
4198	100
4199	100
4202	100
4207	120
4216	100
4225	100
4231	100
4236	100
4240	500
4250	100
4258	100
4269	100
4286	100
4286	140
4291	100
4303	100
4306	100
4307	120
4316	100
4350	100
4372	100
4378	100
4379	100
4380	100
4386	140
4395	100
4398	100
4407	100
4407	120
4428	100
4431	100
4433	100
4435	100
4445	100
4450	100
4457	100
4458	100
4459	100
4472	100
4486	140
4490	100
4495	100
4507	120
4512	100
4523	100
4530	100
4550	150
4555	100
4565	100
4571	100
4581	500
4584	100
4586	350
4595	100
4599	100
4603	100
4607	120
4610	100
4620	100
4639	100
4647	100
4650	100
4654	100
4658	100
4659	100
4666	100
4671	100
4686	140
4690	100
4691	100
4692	100
4707	120
4741	100
4747	100
4750	100
4760	100
4778	100
4786	140
4798	100
4801	100
4807	100
4807	120
4813	100
4827	100
4837	100
4840	100
4842	100
4850	100
4852	100
4871	100
4872	100
4873	100
4886	140
4901	100
4903	100
4907	120
4948	100
4950	100
4952	100
4957	100
4986	140
VIJF DUIZEND	
5006	100
5007	120
5008	100
5014	100
5031	100
5044	100
5050	100
5086	140
5092	100
5107	100
5107	250
5119	100
5122	100
5141	100
5150	100
5186	140
5204	100
5205	100
5207	120
5211	100
5222	100
5250	100
5251	100
5253	100
5263	100
5269	100
5286	140
5307	120
5335	100
5338	100
5350	100
5351	100
5358	100
5361	100
5372	100
5386	140
5391	100
5407	120
5436	100
5450	100
5459	100
5461	100
5462	100
5482	100
5486	140
5495	100
5507	120
5540	100
5550	150
5551	100
5553	100
5566	100
5586	350
5598	100
5607	120
5610	100
5629	100
5644	100
5650	100
5651	100
5653	100
5667	100
5682	100
5686	140
5707	120
5725	100
5735	100
5744	100
5750	100
5750	100
5768	100
5770	100
5786	140
5807	120
5814	100
5850	100
5871	100
5886	140
5901	100
5907	120
5936	100
5939	100
5943	100
5950	100
5955	100
5964	100
5970	100
5983	100
5986	140
5997	100
ZES DUIZEND	
6006	100
6007	120
6017	100
6028	100
6040	100
6050	100
6065	100
6071	100
6073	100
6079	100
6085	100
6086	140
6087	100
6102	100
6107	250
6110	100
6113	100
6131	100
6150	100
6161	100
6167	100
6182	100
6186	140
6198	100
6207	120
6227	100
6231	100
6232	100
6250	100
6262	100
6271	100
6281	100
6286	140
6304	100
6307	120
6321	100
6350	100
6360	100
6376	100
6381	100
6386	140
6390	100
6401	100
6407	120
6412	100
6413	100
6417	100
6423	100
6429	100
6450	100
6458	100
6469	100
6484	100
6486	140
6500	100
6507	120
6509	100
6512	100
6550	150
6555	100
6570	100
6571	100
6577	100
6585	100
6586	350
6587	100
6607	120
6642	100
6650	100
6652	100
6668	100
6682	100
6686	140
6707	120
6731	100
6750	100
6763	100
6768	100
6785	100
6786	140
6790	100
6792	100
6807	120
6812	100
6850	100
6857	100
6865	100
6874	100
6876	100
6886	140
6907	120
6920	100
6927	100
6931	100
6935	100
6943	100
6950	100
6986	140
6998	100
ZEVEN DUIZEND	
7007	120
7012	100
7033	100
7050	100
7055	100
7074	100
7086	140
7088	100
7101	100
7107	250
7123	100
7139	100
7146	100
7150	100
7155	100
7180	100
7182	1000
7186	100
7186	140
7202	100
7207	120
7213	100
7219	100
7225	100
7234	100
7245	100
7250	100
7253	100
7262	100
7263	100
7264	100
7281	100
7286	140
7307	120
7311	100
7350	100
7353	100
7356	100
7357	100
7369	500
7386	140
7407	120
7446	100
7450	100
7462	100
7482	100
7483	100
7486	140
7491	100
7492	100
7503	100
7505	100
7507	120
7511	100
7541	100
7550	100
7550	150
7568	100
7571	100
7577	100
7586	100
7595	350
7607	120
7622	100
7626	100
7650	100
7655	100
7657	100
7664	500
7674	100
7680	100
7686	140
7689	100
7694	100
7698	100
7707	120
7718	100
7726	100
7750	100
7766	100
7777	100
7785	100
7786	100
7786	140
7791	100
7800	100
7807	100
7807	120
7808	100
7813	100
7816	100
7820	100
7837	100
7850	100
7851	100
7853	500
7872	100
7874	100
7877	100
7886	140
7891	100
7895	100
7907	120
7914	100
7931	100
7950	100
7951	100
7953	100
7964	100
7967	100
7975	100
7986	140
7989	100
7990	100
ACHT DUIZEND	
8006	100
8007	120
8028	100
8045	500
8050	100
8056	100
8080	100
8086	140
8092	100
8096	100
8107	250
8109	100
8111	100
8123	1000
8130	100
8150	100
8165	100
8186	140
8187	100
8201	100
8203	100
8204	100
8207	120
8231	100
8249	100
8250	100
8255	100
8260	100
8285	100
8286	100
8286	140
8292	100
8300	100
8307	120
8320	100
8328	100
8335	100
8341	100
8342	100
8344	100
8350	100
8352	100
8357	100
8362	100
8364	100
8371	100
8372	100
8373	100
8381	100
8386	140
8388	100
8407	120
8424	100
8443	100
8450	100
8455	100
8486	140
8489	100
8499	100
8507	120
8541	100
8545	100
8550	150
8586	350
8607	120
8612	100
8616	100
8628	100
8644	100
8650	100
8665	100
8668	100
8675	100
8682	100
8686	140
8707	120
8727	100
8750	100
8776	100
8786	140
8796	100
8797	100
8807	120
8818	100
8827	100
8850	100
8878	100
8886	140
8902	100
8907	120
8916	100
8950	100
8977	100
8986	140
8994	100
8999	100
NEGEN DUIZEND	
9002	100
9007	120
9011	1000
9017	100
9029	100
9030	100
9050	100
9051	100
9067	100
9073	100
9086	140
9090	100
9091	100
9107	250
9150	100
9186	140
9196	100
9207	120
9219	100
9234	100
9236	100
9242	100
9250	100
9250	100
9256	100
9262	100
9274	100
9286	140
9307	120
9311	100
9313	100
9314	100
9331	100
9334	100
9341	100
9345	100
9350	100
9352	100
9369	100
9386	140
9394	100
9395	100
9407	120
9411	100
9428	100
9429	100
9446	100
9450	100
9459	100
9482	100
9486	140
9497	100
9498	100
9499	100
9505	100
9507	120
9522	100
9524	100
9550	150
9555	100
9560	100
9572	100
9573	100
9584	100
9586	100
9586	350
9589	100
9600	100
9607	120
9610	100
9613	100
9624	100
9634	100
9650	100
9659	100
9677	100
9686	140
9689	100
9693	100
9700	100
9707	120
9737	100
9742	100
9746	100
9750	100
9774	500
9782	100
9786	140
9788	100
9807	120
9826	100
9828	100
9838	100
9850	100
9869	100
9871	100
9886	140
9907	120
9914	100
9916	100
9933	100
9937	100
9950	100
9973	100
9976	100
9986	140
9998	100
TIEN DUIZEND	
10000	100
10007	120
10013	100
10019	100
10026	100
10031	100
10038	100
10050	100
10055	100
10070	100
10074	100
10078	100
10086	140
10093	100
10107	250
10116	100
10129	100
10145	100
10150	100
10159	100
10186	140
10194	100
10207	120
10219	100
10226	100
10247	100
10250	100
10250	100
10255	100
10272	100
10276	100
10278	100
10286	140
10300	100
10307	120
10312	100
10322	100
10342	100
10350	100
10356	100
10366	100
10375	100
10378	100
10383	100
10386	140
10388	100
10389	100
10392	100
10395	100
10402	100
10407	120
10437	100
10442	100
10447	500
10450	100
10471	100
10474	100
10486	140
10504	100
10507	120
10518	100
10520	100
10523	100
10524	100
10528	100
10546	100
10550	150
10555	100
10564	100
10579	100
10586	350
10595	100
10598	100
10605	100
10607	120
10609	100
10648	100
10650	100
10654	100
10678	100
10686	140
10707	120
10718	100
10743	100
10750	100
10756	100
10767	100
10786	140
10801	100
10805	100
10807	120
10809	100
10850	100
10852	100
10855	100
10856	100
10860	100
10880	100
10884	100
10886	140
10898	100
10900	100
10905	100
10906	100
10907	120
10916	100
10917	100
10938	100
10946	100
10947	100
10950	100
10954	100
10974	100
10986	140
ELF DUIZEND	
11003	100
11005	100
11007	120
11020	100
11026	100
11027	100
11030	100
11042	100
11044	100
11050	100
11052	100
11056	100
11065	100
11070	100
11072	100
11079	100
11080	100
11086	140
11089	100
11099	100
11101	100
11107	250
11118	100
11127	100
11128	100
11135	100
11140	100
11146	100
11150	100
11155	100
11163	100
11178	100
11186	140
11187	100
11199	100
11207	120
11221	100
11250	100
11269	100
11286	140
11287	100
11307	120
11308	100
11313	100
11320	100
11334	100
11335	100
11349	100
11350	100
11353	100
11385	100
11386	140
11390	100
11407	120
11416	100
11424	100
11433	100
11438	100
11450	100
11453	100
11486	140
11505	100
11507	120
11511	100
11514	100
11518	100
11533	100
11538	100
11541	100
11550	150
11568	100
11570	100
11571	100
11576	100
11584	100
11586	350
11607	120
11613	100
11623	100
11624	100
11636	100
11648	100
11650	100
11667	100
11670	100
11686	140
11707	120
11718	100
11722	100
11727	100
11750	100
11786	140
11807	120
11822	100
11836	100
11843	100
11850	100
11886	140
11892	100
11907	120
11936	100
11950	100
11986	140
TWAALF DUIZEND	
12007	120
12018	100
12019	100
12028	100
12029	100
12050	100
12086	140
12093	100
12107	250
12114	100
12118	100
12144	100
12149	100
12150	100
12186	140
12189	100
12192	100
12195	100
12207	120
12212	100
12213	100
12216	100
12234	100
12250	100
12271	100
12281	100
12284	100
12286	140
12288	100
12291	100
12299	100
12306	100
12307	120
12326	100
12350	100
12364	100
12374	100
12384	100
12386	140
12398	100
12405	100
12407	120
12418	100
12450	100
12480	100
12486	140
12500	100
12507	100
12507	120
12519	100
12524	100
12526	100
12550	100
12550	150
12583	100
12586	350
12592	100
12598	100
12607	120
12626	100
12627	100
12635	100
12638	100
12639	100
12650	100
12667	100
12686	140
12688	100
12699	100
12703	500
12707	120
12727	100
12739	100
12750	100
12775	100
12786	140
12807	120
12818	100
12821	1000
12827	100
12850	100
12854	100
12858	100
12884	100
12886	140
12888	100
12891	100
12902	100
12907	120
12909	100
12915	100
12938	100
12941	100
12950	100
12972	100
12986	140
12989	100
DERTIEN DUIZEND	
13007	120
13013	100
13048	100
13050	100
13063	100
13068	100
13076	100
13086	140
13107	250
13131	100
13150	100
13152	100
13165	100
13168	100
13186	140
13207	120
13241	100
13245	100
13250	100
13266	1000
13270	100
13273	100
13278	100
13284	100
13286	140
13307	120
13313	100
13318	1000
13321	100
13325	100
13326	100
13335	100
13345	100
13350	100
13382	100
13386	140
13403	100
13404	100
13407	120
13412	100
13429	100
13446	100
13450	100
13463	100
13477	100
13486	140
13494	100
13507	120
13524	100
13528	100
13550	150
13585	100
13586	350
13587	100
13593	100
13598	100
13604	100
13607	120
13609	100
13613	100
13631	100
13634	100
13638	100
13650	100
13661	100
13682	100
13683	100
13686	140
13690	100
13692	100
13707	120
13732	100
13750	100
13751	100
13757	100
13770	100
13785	100
13786	140
13793	100
13807	120
13834	100
13837	100
13850	100
13863	100
13864	100
13880	100
13886	140
13904	100
13907	120
13922	100
13934	100
13948	100
13949	100
13950	100
13978	100
13984	100
13986	140
VEERTIEN DUIZEND	
14007	120
14050	100
14050	100
14055	100
14086	140
14089	100
14098	100
14099	100
14103	100
14107	250
14108	100
14114	100
14131	100
14142	100
14150	100
14162	100
14165	100
14166	100
14175	100
14177	100
14182	100
14186	140
14207	120
14229	100
14250	100
14255	100
14263	100
14274	100
14286	140
14307	120
14318	100
14350	100
14360	100
14366	100
14369	100
14380	100
14386	140
14393	100
14405	100
14407	120
14409	100
14436	100
14440	100
14450	100
14450	100
14461	100
14486	140
14494	100
14496	100
14500	100
14507	120
14514	100
14516	100
14518	100
14533	100
14541	100
14546	100
14550	150
14575	100
14577	100
14586	350
14595	100
14604	100
14607	120
14633	100
14650	100
14655	100
14657	100
14659	100
14661	100
14674	100
14676	100
14686	140
14688	100
14707	120
14750	100
14756	100
14786	140
14807	120
14816	100
14819	100
14823	100
14846	100
14850	100
14854	100
14866	100
14870	100
14877	100
14879	100
14883	100
14886	140
14892	100
14895	100
14897	100
14907	120
14916	100
14950	100
14952	100
14955	100
14982	100
14986	140
14991	100
14999	100
VIJFTIEN DUIZEND	
15007	100
15007	120
15012	100
15013	100
15016	100
15026	100
15035	100
15050	100
15056	100
15060	100
15073	100
15080	100
15086	140
15107	250
15125	100
15127	100
15134	100
15142	100
15150	100
15150	100
15166	100
15186	140
15199	100
15204	100
15207	120
15210	100
15223	100
15227	100
15232	100
15250	100
15255	500
15257	100
15265	100
15286	140
15307	120
15322	100
15350	100
15351	100
15355	100
15358	100
15386	140
15407	120
15432	100
15450	100
15450	100
15451	100
15455	100
15456	100
15457	100
15476	100
15481	100
15486	140
15487	100
15488	100
15503	100
15507	120
15508	100
15550	150
15572	100
15582	100
15586	350
15598	100
15607	120
15608	100
15650	100
15667	100
15686	140
15691	100
15706	100
15707	120
15727	100
15728	100
15744	100
15748	100
15750	100
15754	100
15786	140
15802	100
15807	120
15808	100
15817	100
15821	100
15823	100
15825	100
15828	100
15831	100
15838	100
15850	100
15854	100
15857	100
15864	100
15881	100
15886	140
15892	100
15895	100
15907	120
15941	100
15950	100
15953	100
15957	100
15958	100
15962	100
15965	100
15986	140
ZESTIEN DUIZEND	
16003	100
16004	100
16007	120
16018	100
16019	100
16020	100
16050	100
16079	100
16086	140
16107	250
16127	100
16131	100
16144	100
16150	100
16179	100
16186	140
16199	100
16207	120
16233	100
16248	100
16250	100
16257	100
16281	100
16286	140
16295	100
16296	100
16298	100
16300	100
16303	100
16307	120
16313	100
16317	100
16327	100
16342	100
16350	100
16383	100
16386	140
16397	100
16402	100
16407	120
16438	100
16449	100
16450	100
16472	100
16475	100
16484	100
16486	140
16505	100
16507	120
16549	100
16550	150
16552	100
16553	100
16571	100
16574	100
16586	100
16586	350
16607	120
16608	100
16622	100
16631	100
16645	100
16650	100
16686	140
16690	100
16701	100
16707	120
16713	100
16747	100
16748	100
16750	100
16786	140
16793	100
16807	120
16810	100
16811	100
16846	100
16850	100
16850	100
16861	100
16863	500
16865	100
16871	100
16886	140
16890	100
16894	100
16905	100
16907	120
16910	100
16917	100
16925	100
16935	100
16936	100
16939	100
16950	100
16982	100
16983	100
16986	140
16988	100
ZEVENTIEN DUIZEND	
17007	120
17026	100
17032	100
17034	100
17050	100
17069	100
17086	140
17091	100
17103	100
17107	250
17122	100
17123	1000
17150	100
17154	100
17167	100
17183	100
17186	140
17196	100
17204	100
17207	120
17211	100
17227	100
17233	100
17250	100
17257	100
17272	100
17279	100
17280	100
17286	140
17301	100
17304	100
17307	120
17308	100
17315	100
17350	100
17350	100
17358	100
17362	100
17384	100
17386	140
17407	120
17416	100
17438	100
17450	100
17469	100
17476	100
17486	140
17490	100
17507	120
17522	100
17523	100
17540	100
17550	150
17552	100
17559	100
17576	100
17583	100
17586	350
17600	100
17606	100
17607	120
17625	100
17630	100
17637	100
17650	100
17663	100
17671	100
17686	140
17707	120
17711	100
17725	100
17737	100
17750	100
17769	100
17778	100
17786	140
17792	100
17807	120
17812	100
17850	100
17851	100
17854	100
17886	100
17886	140
17907	120
17912	100
17915	100
17927	100
17940	100
17946	100
17950	100
17960	100
17962	100
17986	140
17991	100
ACHTTIEN DUIZEND	
18007	120
18022	100
18027	100
18037	100
18038	100
18044	100
18050	100
18056	100
18061	100
18075	100
18086	140
18107	250
18121	100
18124	100
18126	100
18150	100
18186	140
18207	120
18214	100
18250	100
18253	100
18256	100
18286	100
[illegible]	140
18292	100
18293	100
18297	100
18301	100
18304	100
18307	120
18312	100
18345	100
18350	100
18373	100
18376	100
18377	100
18380	100
18386	140
18407	120
18415	100
18422	100
18425	100
18450	100
18461	100
18484	100
18486	140
18491	100
18503	100
18507	120
18508	100
18512	100
18520	100
18530	100
18532	100
18544	100
18550	150
18571	100
18583	100
18586	350
18590	100
18607	120
18620	100
18624	100
18627	100
18639	100
18650	100
18650	100
18651	100
18666	100
18672	100
18676	100
18677	100
18686	140
18692	100
18699	100
18701	100
18702	100
18707	120
18723	100
18747	1000
18750	100
18755	100
18767	100
18777	100
18786	140
18788	100
18789	100
18798	100
18807	120
18811	100
18821	100
18829	100
18832	100
18845	100
18848	100
18850	100
18851	100
18863	100
18886	140
18905	100
18907	120
18950	100
18960	100
18965	100
18968	100
18972	100
18977	100
18980	100
18986	140
18998	100
NEGENTIEN DUIZEND	
19003	100
19007	120
19010	100
19011	100
19013	100
19023	100
19024	100
19044	100
19050	100
19054	100
19086	100
19086	140
19090	100
19095	100
19107	250
19108	100
19115	100
19124	100
19133	100
19135	100
19138	100
19145	100
19150	100
19155	100
19172	100
19178	100
19180	100
19186	140
19205	100
19207	120
19233	100
19238	100
19250	100
19256	100
19286	140
19300	100
19306	100
19307	120
19319	100
19333	100
19339	1000
19342	100
19350	100
19357	100
19386	140
19398	100
19401	100
19407	120
19449	100
19450	100
19462	100
19472	100
19486	140
19503	100
19507	120
19512	100
19545	100
19550	150
19558	100
19563	100
19573	100
19586	350
19599	100
19607	120
19620	100
19627	100
19635	100
19650	100
19663	100
19664	100
19686	140
19707	100
19707	120
19713	100
19716	100
19740	100
19746	100
19748	100
19750	100
19786	140
19795	100
19802	100
19807	120
19842	100
19850	100
19852	100
19861	100
19863	100
19865	100
19886	140
19896	100
19907	120
19912	100
19934	100
19947	100
19950	100
19973	100
19986	140
TWINTIG DUIZEND	
20007	120
20030	100
20036	100
20039	100
20050	100
20086	140
20107	250
20113	500
20114	100
20150	100
20157	100
20181	100
20183	100
20186	140
20207	120
20218	100
20219	100
20220	100
20232	100
20250	100
20256	100
20276	100
20286	140
20291	100
20307	120
20325	100
20328	100
20330	100
20341	100
20343	100
20350	100
20360	100
20386	140
20394	100
20396	100
20407	120
20439	100
20446	100
20450	100
20474	100
20486	140
20507	120
20540	100
20542	100
20545	100
20550	150
20563	100
20586	350
20600	100
20607	120
20621	100
20629	100
20636	100
20641	100
20650	100
20662	100
20686	140
20689	100
20691	100
20698	100
20706	100
20707	120
20725	100
20729	100
20735	100
20750	100
20761	100
20786	140
20798	100
20807	100
20807	120
20808	100
20816	100
20819	100
20850	100
20869	100
20886	140
20898	100
20900	100
20907	120
20915	100
20916	100
20917	100
20922	100
20924	100
20926	100
20930	100
20944	100
20950	100
20960	100
20968	100
20973	100
20986	140
20994	100
20998	100
EEN EN TWINTIG DUIZEND	
21001	100
21007	120
21011	100
21035	100
21050	100
21061	100
21062	100
21065	100
21079	100
21086	140
21107	250
21111	100
21121	100
21127	100
21135	100
21137	100
21144	100
21150	100
21170	100
21171	100
21175	100
21186	140
21197	100
21199	100
21207	120
21237	100
21250	100
21255	100
21259	100
21268	100
21286	140
21299	100
21307	120
21320	100
21337	100
21341	100
21342	100
21350	100
21360	100
21361	100
21366	100
21367	100
21382	100
21386	140
21407	120
21441	100
21450	100
21456	100
21459	100
21460	100
21469	100
21475	100
21480	100
21486	140
21487	100
21491	100
21494	100
21507	120
21510	100
21533	100
21543	100
********** 3DE PRIJS **********	
21549	1000
21550	10000
21551	1000
**********	
21551	100
21558	100
21574	100
21583	100
21584	100
21586	350
21590	100
21607	100
21607	120
21611	100
21613	100
21621	100
21638	100
21650	100
21686	140
21689	100
21707	120
21720	100
21734	100
21750	100
21750	100
21756	100
21777	100
21780	100
21786	140
21807	100
21807	120
21845	100
21850	100
21864	100
21880	100
21886	140
21907	120
21909	100
21931	100
21942	100
21950	100
21958	100
21986	140
21992	100
21999	100
TWEE EN TWINTIG DUIZEND	
22007	120
22019	100
22034	100
22043	100
22050	100
22059	100
22073	100
22078	100
22086	140
********** 2DE PRIJS **********	
22106	1500
22107	30000
22108	1500
**********	
22112	100
22113	100
22150	100
22160	100
22186	140
22189	100
22207	120
22210	100
22213	100
22229	100
22249	100
22250	100
22277	100
22282	100
22286	140
22300	100
22306	1000
22307	120
22312	100
22314	100
22332	100
22344	100
22350	100
22354	100
22361	100
22378	100
22386	140
22396	100
22397	100
22407	120
22408	100
22418	100
22419	100
22450	100
22466	100
22470	100
22486	140
22492	100
22503	1000
22507	120
22529	100
22534	100
22540	100
22541	100
22545	100
22550	150
22564	100
22573	100
22579	100
22581	100
22586	350
22597	100
22607	120
22609	100
22614	100
22621	100
22623	100
22650	100
22666	100
22681	100
22683	100
22686	140
22691	100
22694	100
22698	100
22704	100
22707	120
22710	100
22724	100
22747	100
22750	100
22771	100
22784	100
22786	140
22807	120
22827	500
22828	100
22829	100
22850	100
22851	100
22859	100
22860	100
22884	100
22886	140
22907	120
22937	100
22939	100
22950	100
22986	140
22997	100
DRIE EN TWINTIG DUIZEND	
23007	120
23015	100
23040	100
23050	100
23056	100
23064	100
23080	100
23085	100
23086	140
23101	100
23107	250
23108	100
23122	100
23138	100
23145	100
23150	100
23156	100
23157	100
23176	100
23182	100
23186	140
23190	100
23207	120
23209	100
23217	100
23231	100
23233	100
23250	100
23274	100
23281	100
23286	140
23287	100
23295	100
23301	100
23302	100
23307	120
23315	100
23340	100
23346	100
23350	100
23353	100
23363	100
23384	100
23386	140
23407	120
23429	100
23432	100
23450	100
23465	100
23486	140
23487	100
23507	120
23527	100
23530	100
23531	100
23539	100
23541	100
23550	150
23551	100
23562	100
23578	100
23582	100
23586	350
23591	100
23598	100
23607	100
23607	120
23617	100
23630	100
23632	100
23650	100
23650	100
23660	1000
23681	100
23686	140
23707	120
23726	100
23745	100
23750	100
23751	100
23753	100
23786	140
23795	100
23803	100
23807	120
23815	100
23822	100
23823	100
23843	100
23850	100
23863	100
23886	140
23894	100
23899	100
23907	120
23910	100
23936	100
23950	100
23967	100
23968	100
23974	100
23976	100
23979	100
23982	100
23986	140
23987	100
23998	100
VIER EN TWINTIG DUIZEND	
24000	100
24007	120
24009	100
24014	100
24017	100
24020	100
24050	100
24060	100
24079	100
24085	100
24086	140
24098	100
24107	250
24125	100
24130	100
24141	100
24150	100
24159	100
24169	100
24179	100
24182	100
24186	140
24188	100
24207	120
24215	100
24248	100
24250	100
24261	100
24271	100
24286	140
24289	100
24294	100
24303	100
24305	100
24307	120
24318	100
24332	100
24349	100
24350	100
24384	100
24386	140
24406	100
24407	120
24421	100
24428	100
24433	100
24434	100
24446	100
24450	100
24464	100
24480	100
24482	100
24484	100
24486	140
24495	100
24503	100
24507	120
24514	100
24520	100
24524	100
24533	100
24550	150
24552	100
24563	100
24565	100
24575	100
24586	350
24606	100
24607	120
24618	100
24638	100
24650	100
24651	100
24655	100
24659	100
24686	140
24695	100
24707	120
24727	100
24747	100
24750	100
24753	100
24756	100
24761	100
24786	140
24789	100
24803	100
24807	120
24820	100
24822	100
24833	100
24840	100
24848	100
24850	100
24879	100
24886	140
24891	100
24892	100
24907	120
24915	100
24936	100
24940	100
24947	100
24949	100
24950	100
24974	100
24986	140
24997	100
VIJF EN TWINTIG DUIZEND	
25007	120
25014	100
25015	100
25016	100
25041	100
25048	100
25050	100
25075	100
25086	140
25105	100
25107	250
25115	100
25120	100
25148	100
25150	100
25186	140
25191	100
25207	120
25227	100
25229	100
25231	100
25240	100
25244	100
25250	100
25253	100
25264	100
25286	140
25291	100
25292	100
25307	120
25309	500
25350	100
25384	100
25386	100
25386	140
25387	100
25407	120
25412	100
25450	100
25466	100
25482	100
25486	140
25492	100
25494	100
25499	100
25507	120
25515	100
25520	100
25530	100
25537	100
25538	100
25550	150
25553	100
25572	100
25576	100
25586	350
25593	100
25607	120
25626	100
25636	100
25639	100
25644	100
25650	100
25669	100
25686	140
25690	100
25700	100
25707	120
25715	100
25719	100
25722	100
25726	100
25728	100
25750	100
25755	100
25786	140
25805	100
25806	100
25807	120
25811	100
25835	100
25850	100
25886	140
25899	100
25907	120
25914	100
25930	100
25933	100
25950	100
25966	100
25986	140
ZES EN TWINTIG DUIZEND	
26004	100
26005	100
26007	120
26015	100
26029	100
26041	100
26046	100
26050	100
26058	100
26060	100
26077	100
26086	140
26090	100
26101	100
26102	100
26107	250
26118	100
26135	100
26141	100
26150	100
26168	100
26179	100
26185	100
26186	140
26189	100
26191	100
26202	100
26207	120
26221	100
26230	100
26234	100
26250	100
26286	140
26298	100
26304	100
26307	120
26308	100
26330	100
26349	100
26350	100
26354	100
26362	100
26384	100
26386	140
26407	120
26419	100
26432	100
26439	100
26450	100
26451	100
26464	100
26466	100
26486	140
26488	100
26491	100
26504	100
26507	120
26508	100
26525	100
26526	100
26542	100
26550	150
26570	100
26577	100
26581	100
26586	100
26586	350
26592	100
26593	100
26605	100
26607	120
26608	100
26617	100
26631	100
26650	100
26659	100
26667	100
26686	140
26697	100
26707	120
26724	100
26750	100
26761	100
26772	100
26776	100
26781	100
26786	140
26801	100
26807	120
26834	100
26846	100
26850	100
26880	100
26886	140
26905	100
26907	100
26907	120
26919	100
26946	100
26950	100
26950	100
26952	100
26976	100
26986	140
26993	100
ZEVEN EN TWINTIG DUIZEND	
27001	100
27007	120
27043	100
27049	100
27050	100
27057	100
27074	100
27076	100
27083	100
27086	100
27086	140
27090	100
27096	100
27098	100
27107	250
27119	100
27150	100
27153	100
27186	140
27189	100
27205	100
27207	120
27230	100
27246	100
27250	100
27251	100
27257	100
27260	100
27274	100
27286	140
27296	100
27298	100
27303	100
27307	120
27311	100
27314	100
27333	100
27337	100
27350	100
27355	100
27386	140
27407	120
27409	100
27417	100
27420	100
27423	100
27433	100
27442	100
27445	100
27450	100
27455	100
27464	100
27472	100
27475	100
27478	100
27486	140
27500	100
27507	120
27510	100
27537	100
27538	100
27550	100
27550	150
27570	100
27571	100
27586	350
27607	120
27615	100
27620	100
27636	100
27650	100
27661	100
27678	100
27686	140
27687	100
27699	100
27707	120
27719	100
27750	100
27768	100
27774	100
27777	100
27786	140
27807	100
27807	120
27808	100
27825	100
27834	100
27850	100
27854	100
27866	100
27870	100
27874	100
27886	140
27890	100
27892	100
27907	120
27927	100
27930	100
27931	100
27939	100
27947	100
27950	100
27953	100
27967	100
27973	100
27986	140
27994	100
27997	100
ACHT EN TWINTIG DUIZEND	
28004	100
28007	100
28007	120
28015	100
28039	100
28050	100
28057	100
28086	140
28094	100
28107	250
28112	100
28114	100
28130	100
28150	100
28155	100
28175	100
28181	100
28182	100
28186	140
28197	100
28207	120
28250	100
28286	140
28307	100
28307	120
28334	100
28350	100
28352	100
28353	100
28359	100
28386	140
28401	100
28407	120
28415	100
28441	100
28445	100
28450	100
28457	100
28470	100
28474	100
28486	140
28491	100
28493	100
28507	120
28509	100
28522	100
28531	100
28535	100
28543	100
28550	150
28553	100
28555	100
28556	100
28586	350
28607	120
28635	100
28639	100
28650	100
28685	100
28686	140
28697	100
28704	100
28707	120
28708	100
28726	100
28750	100
28762	100
28764	100
28770	100
28773	100
28777	100
28786	140
28794	100
28807	120
28817	100
28821	100
28825	100
28828	100
28838	100
28844	100
28850	100
28856	100
28886	140
28907	120
28910	100
28926	100
28931	100
28935	100
28950	100
28953	100
28958	100
28971	100
28984	100
28986	140
28996	100
NEGEN EN TWINTIG DUIZEND	
29007	120
29012	100
29013	100
29020	100
29050	100
29069	100
29072	100
29086	100
29086	140
29091	100
29107	250
29127	100
29145	100
29150	100
29182	100
29186	140
29195	100
29207	100
29207	120
29220	100
29221	100
29226	100
29250	100
29278	100
29286	140
29296	100
29298	100
29307	120
29311	100
29313	100
29320	100
29350	100
29350	100
29371	100
29384	100
29386	140
29407	120
29414	100
29431	100
29440	100
29450	100
29479	100
29481	100
29482	100
29486	140
29507	120
29518	100
29535	100
29550	150
29558	100
29564	100
29567	100
29572	100
29584	100
29586	350
29589	100
29591	100
29594	100
29607	100
29607	120
29628	100
29631	100
29650	100
29673	100
29686	140
29707	120
29720	100
29741	100
29750	100
29752	100
29759	100
29765	100
29781	100
29786	140
29792	100
29794	100
29797	100
29807	120
29816	100
29823	100
29831	100
29850	100
29866	100
29871	100
29879	100
29886	140
29895	100
29904	100
29906	100
29907	120
29916	100
29936	100
29949	100
29950	100
29954	100
29986	140
DERTIG DUIZEND	
30007	120
30013	100
30035	100
30040	100
30043	100
30050	100
30058	100
30069	100
30075	100
30086	140
30087	100
30103	100
30107	250
30110	100
30125	100
30133	100
30137	100
30141	100
30150	100
30151	100
30167	100
30168	100
30170	100
30176	100
30182	100
30186	140
30196	100
30202	100
30207	120
30220	100
30235	100
30238	100
30250	100
30252	100
30259	100
30265	100
30270	100
30272	100
30284	100
30286	140
30307	120
30320	100
30330	100
30350	100
30353	100
30386	140
30406	100
30407	120
30424	100
30437	100
30438	100
30439	100
30450	100
30454	100
30465	100
30467	100
30470	100
30476	100
30486	140
30506	100
30507	120
30524	100
30540	100
30549	100
30550	150
30568	100
30579	100
30580	100
30583	100
30586	350
30587	100
30603	100
30607	120
30613	100
30622	100
30627	100
30641	100
30650	100
30655	100
30686	140
30707	100
30707	120
30726	100
30734	100
30750	100
30772	100
30786	140
30798	100
30807	120
30808	100
30809	100
30810	100
30816	100
30819	100
30823	100
30827	100
30830	100
30850	100
30858	100
30863	100
30886	140
30907	120
30916	100
30920	100
30923	100
30945	100
30946	100
30950	100
30956	100
30963	100
30971	100
30986	140
30991	100
30993	100
EEN EN DERTIG DUIZEND	
31007	120
31049	100
31050	100
31054	100
31059	100
31077	100
31086	140
31092	100
31105	100
31107	100
31107	250
31115	100
31124	100
31133	100
31135	100
31150	100
31154	100
31159	100
31160	100
31174	100
31186	140
31207	120
31208	100
31236	100
31237	100
31244	100
31250	100
31252	100
31265	100
31274	100
31286	140
31301	100
31305	100
31306	100
31307	120
31311	100
31313	100
31325	100
31327	100
31350	100
31366	100
31373	100
31386	140
31389	100
31396	100
31407	120
31409	100
31410	100
31421	100
31434	100
31443	100
31450	100
31469	100
31474	100
31475	100
31486	140
31507	120
31510	100
31537	100
31541	100
31550	150
31559	100
31573	100
31574	100
31586	350
31607	120
31650	100
31650	100
31686	140
31687	100
31707	120
31719	100
31727	100
31742	100
31750	100
31761	100
31766	100
31767	100
31786	140
31790	100
31803	100
31807	120
31812	100
31850	100
31850	100
31857	100
31868	100
31877	100
31886	140
31907	120
31912	100
31950	100
31986	140
31988	100
31991	100
31994	100
31999	100
TWEE EN DERTIG DUIZEND	
32003	100
32007	100
32007	120
32038	100
32050	100
32053	100
32070	100
32075	100
32086	140
32087	100
32107	250
32112	100
32150	100
32150	100
32151	100
32153	100
32162	100
32186	100
32186	140
32200	100
32207	120
32221	100
32226	100
32250	100
32251	100
32285	100
32286	140
32290	100
32307	120
32310	100
32337	100
32345	100
32349	100
32350	100
32364	100
32379	100
32386	100
32386	140
32388	100
32395	100
32396	100
32407	120
32414	100
32418	100
32426	100
32450	100
32473	100
32486	140
32507	120
32516	100
32550	150
32559	100
32561	100
32570	100
32573	100
32578	100
32585	100
********** 1STE PRIJS **********	
32585	2000
32586	100000
32587	2000
**********	
32589	100
32597	100
32607	120
32616	100
32620	100
32621	100
32630	100
32631	100
32639	100
32645	100
32650	100
32653	100
32663	100
32671	100
32686	140
32707	120
32723	100
32731	100
32740	100
32750	100
32752	100
32772	100
32786	140
32807	120
32809	100
32814	100
32818	100
32830	100
32850	100
32858	100
32866	100
32886	140
32898	100
32899	100
32901	100
32907	120
32936	100
32941	100
32948	100
32950	100
32954	100
32956	100
32968	100
32979	100
32986	140
32987	100
32991	100
32995	100
DRIE EN DERTIG DUIZEND	
33001	100
33007	120
33010	100
33050	100
33071	100
33082	100
33086	140
33087	100
33107	250
33116	100
33122	100
33125	100
33138	100
33143	100
33146	100
33150	100
33152	100
33186	140
33207	120
33242	100
33250	100
33257	100
33286	140
33288	100
33304	100
33307	120
33310	100
33318	100
33347	100
33350	100
33384	100
33386	140
33397	100
33403	100
33407	120
33424	100
33431	100
33450	100
33453	100
33484	100
33486	100
33486	140
33489	100
33493	100
33507	120
33514	100
33518	100
33525	100
33529	100
33533	100
33541	100
33542	100
33550	150
33556	100
33584	100
33586	350
33604	100
33607	120
33625	100
33644	100
33650	100
33652	100
33661	100
33681	100
33686	140
33707	100
33707	120
33708	100
33709	100
33729	100
33732	100
33735	100
33737	100
33739	100
33744	100
33750	100
33764	100
33768	100
33778	100
33781	100
33786	140
33791	100
33807	100
33807	120
33818	100
33825	100
33830	100
33835	100
33840	100
33844	100
33850	100
33854	100
33855	100
33862	100
33867	100
33884	100
33886	140
33889	100
33899	100
33906	100
33907	120
33933	100
33946	100
33950	100
33963	100
33986	140
33987	100
VIER EN DERTIG DUIZEND	
34005	100
34007	120
34024	100
34036	100
34050	100
34086	140
34087	100
34095	100
34107	250
34115	100
34117	100
34142	100
34150	100
34161	100
34186	140
34194	100
34196	100
34203	100
34207	120
34223	100
34227	100
34244	100
34250	100
34264	100
34286	140
34307	120
34309	100
34313	100
34323	100
34329	100
34347	100
34350	100
34365	100
34381	100
34386	140
34407	120
34450	100
34459	100
34462	100
34475	100
34481	100
34486	140
34490	100
34496	1000
34503	100
34507	100
34507	120
34528	100
34537	100
34546	100
34550	150
34574	100
34586	350
34591	500
34604	100
34607	120
34624	100
34639	100
34645	100
34650	100
34650	100
34685	100
34686	140
34692	100
34695	100
34696	100
34707	120
34710	100
34715	100
34720	100
34727	100
34750	100
34750	100
34753	100
34766	100
34786	140
34788	100
34798	100
34800	100
34807	120
34845	100
34849	100
34850	100
34885	100
34886	140
34889	100
34907	120
34915	100
34930	100
34941	100
34947	100
34950	100
34953	100
34955	100
34973	100
34980	100
34986	140
34989	100

Waarvan proces-verbaal was opgemaakt en ondertekend door
Namens de Procureur-Generaal M. M. VITOR.

De Direkteur L. E. DIDIEZ.

23ste trekking op Donderdag 19 november 1992.

1ste PRIJS		2de PRIJS		3de PRIJS	
32585	2.000	22106	1.500	21549	1.000
32586	**100.000**	**22107**	**30.000**	**21550**	**10.000**
32587	2.000	22108	1.500	21551	1.000

Getuigen:
J. Th. WILSON
O. I. NAHR

UREN VAN UITBETALING:

CURAÇAO : 8.00—15.00 continu (maandag t/m vrijdag)

ARUBA
Oranjestad : 8.00—12.00 en 13.30—16.30
San Nicolas : 8.00—12.00 en 13.00—16.00

BONAIRE : 8.00—11.30 en 13.00—15.00 (maandag gesloten)

ST. MAARTEN : 7.15—12.30 (op trekkingsdagen gesloten)

SABA : s.v.p. bellen tel. 63217, Mr. E. Lynch

ST. EUSTATIUS : s.v.p. bellen tel. 82264, Mr. W. Schmidt

VOLGENDE TREKKING: DONDERDAG 3 DECEMBER 1992.

Fysiotherapeuten voor verzekeren van logopedie

WILLEMSTAD — De Curaçaose Vereniging van Fysiotherapeuten heeft met enige verbazing kennis genomen van het feit, dat de logopedie niet in het basispakket van de op te richten Algemene Ziektekosten Verzekering is opgenomen. Zich bewust van haar dienstverlenende taak op het medische vlak naar de gemeenschap toe, meent de Curaçaose Vereniging van Fysiotherapeuten hierop te moeten reageren:

De consequenties van het opnemen van logopedie in het basispakket, zoals vermeld in het rapport van de Curaçaose Vereniging van Logopedisten van oktober jongstleden ondersteunt de Curaçaose Vereniging van Fysiotherapeuten volledig.

Als paramedicus is de fysiotherapeut in haar/zijn werkgebied nauw verbonden met de logopedist. Raakvlakken zijn op velerlei gebied. Onderling overleg omtrent de behandeling bij eenzelfde patiënt, dient dan ook regelmatig plaats te kunnen vinden, voor een optimale revalidatie van de patiënt, welke vaak reeds in de ziekenhuisfase start.

De communicatieve mogelijkheden, welke een individu nodig heeft om zich te ontwikkelen en uiteindelijk deel te kunnen nemen aan het maatschappelijk proces, verdienen dan ook prioriteit in aanpak bij een stoornis, waarbij de logopedie een zeer belangrijke taak heeft.

Op grond van bovenstaande wil de Curaçaose Vereniging van Fysiotherapeuten de Curaçaose Vereniging van Logopedisten volledig steunen op zijn weg, naar het realiseren van die erkenning die de vereniging verdient en wel met het opnemen van logopedie in het basispakket van de Algemene Ziektekosten Verzekering.

WILLEMSTAD - De wedstrijddag van skateclub The Bullets die zondagmorgen moest plaatsvinden, is vanwege de slechte asfaltlaag afgelast. Fietsers en schaatsers van de schaatsclub die onder leiding staat van Ronny Leander, zouden in het winkelcentrum van Brievengat wedstrijden houden.

Door met name de aanhoudende regenval van de laatste tijd op Curaçao, werd het asfalt zodanig aangetast dat het onmogelijk blijkt om wedstrijden daarop te houden. Leander en trainer Kees Rademaker die de veiligheid van de schaatsers dan ook op de eerste plaats stellen, voelden zich genoodzaakt de wedstrijddag uit te stellen tot nader bericht.

AGENDA SPORT

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
(zwembad)
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; dinsdag- en donderdagmorgen gesloten.

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vrijdag van 20.00-22.30 uur; zaterdag van 14.00-17.00/20.00-22.00 uur en zondag van 12.00-17.00 uur

SENTRO DI BARRIO JANWE
(dammen)
elke donderdag van 15.00-18.00 uur damles en -training voor de jeugd vanaf acht tot achttien jaar
(Schaakvereniging Janwé)
elke zaterdag van 09.00-12.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf zeven tot 23 jaar.

DAMACOR BOWLING CLUB
(Chuchubiweg)
openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur; zondag vanaf 13.00 uur

RUST & BURGH
(Schaakvereniging Curaçao)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

* * * * * * * *

ZONDAG
VOLLEYBAL
(Curaçaose Volleyball Bond)
heren hoogklasse
17.00 uur Watakeli vs Warwarú;
17.00 uur Wishi Tigers vs Stakamahachi;
18.30 uur Xaverianen vs Birds Olympia - sportzaal Sentro Deportivo Kòrsou.

BASEBALL
(Federashon di Beisbòl di Kòrsou)
promotie- degradatie
10.30 uur Mahuma Tigers (A-klasse) vs Groot Kwartier Stars (AA-klasse) - Tio Daou Ballpark.
(Liga Vruminga)
10.00 uur nummer 1 vs nummer 6;
12.00 uur 2 vs 5;
14.00 uur 3 vs 4 - Sta. Maria Ballpark, Jumentoweg.

SCHERMEN
09.30 uur sabelkampioenschappen (herenteams) - gymzaal Mgr. Zwijssen College, Grebbelinieweg.

VOETBAL
(Federashon Futbòl Kòrsou)
jeugd
10.00 uur Sithoc vs Victory Boys;
12.00 uur Centro Dominguito vs Estudiantes - Suffisant.

* * * * * * * *

MAANDAG
SPORTPARK MARIE PAMPOEN
15.00-17.00 uur voetbal.
15.00-18.00 uur dammen.

VOLLEYBAL
(scholentoernooi)
14.30 uur (dames) Radulphus vs Jacques Ferrandi;
14.30 uur(heren) Marnix vs PLTS;
15.30 uur (dames) Nilda Pinto vs Marnix;
15.30 uur (heren) St. Jozef vs J.P. Duarte - sportzaal Sentro Deportivo Kòrsou.

* * * * * * * *

Beste tien van de wereld hebben Krajicek nog nooit angst bezorgd

FRANKFURT - De beste tien van de wereld hebben Richard Krajicek nooit angst bezorgd. Als laatst toegetredene tot dat elitegroepje bezit hij zelfs een positieve score, negen overwinningen, zeven nederlagen.

Alleen Goran Ivanisevic is een apart probleem, hoewel er perfect evenwicht bestaat in de score tussen de twee artilleristen van de opslaglijn. De Kroaat soms perfect geconcentreerd, af en toe ronduit zorgeloos, is volstrekt onberekenbaar. "Je kunt", vertelde Krajicek een paar dagen geleden, "tegen hem een uur of langer op de baan staan en vervolgens naar het net gaan om zijn hand te schudden, zonder dat je in de tijd daarvoor ook maar iets wezenlijks hebt kunnen doen."

Van de twee wonderkinderen van het huidige tennis is Ivanisevic een stap verder. Zoals Franker ooit de zweep over Krajicek legde, heeft Nikki Pilic het bij Ivanisevic gedaan. De coach kon hem genadeloos de huid vol schelden, als hij zich weer rond twaalf uur voor het ontbijt meldde. De standaarduitdrukking was dat zijn leerling weer twee uur gemist had, die hij had kunnen en moeten gebruiken om te werken. "Als je de clown wilt uithangen, moet je niet tennissen, dan moet je naar het circus gaan."

Voor dergelijke kritiek werd Ivanisevic pas ontvankelijk toen hij volwassen was. Vorig jaar. Bob Brett, de oude coach van Boris Becker, leerde hem zijn nukken af. De Australische trainer leerde hem over het spel, over zijn eigen tennis, na te denken. En gaf hem de ultieme prikkel met de opmerking: "Ik ben tevreden over zijn ontwikkeling, maar hij is nog niet ver genoeg om een grand slam te winnen." Brett had gelijk. Ivanisevic won inderdaad niet op Wimbledon, maar dat kwam voornamelijk omdat hij in de eindstrijd tegen Agassi in de greep van de spanning en de zenuwen was.

Die dan weer nonchalante, dan weer ongenaakbare Kroaat, was Krajiceks laatste tegenstander in het kampioenstoernooi van de ATP in Frankfurt, waar hij Wimbledonwinnaar Agassi op de ATP-ranglijst kon passeren.

De laatste tree van de trap naar de top, die de twintigjarige Hagenaar vooral op basis van zijn talent heeft beklommen. Hij moet, om tussen de sterkste mannen mee te doen, krachtiger worden, iets gemakkelijker en vlugger bewegen. Hij werkt er aan en hij wil er harder aan werken, al jarenlang.

VERONTSCHULDIGING

Wanneer Antwerpen hem vorige week niet naar Frankfurt had gebracht, zou hij al begonnen zijn met de op die punten gerichte training. Er is altijd wel een verontschuldiging waarom het net niet gebeurd is en het opmerkelijkste is dat die excuses niet laf zijn, maar zeer plausibel.

Geen speler uit de top is in de afgelopen tien maanden zo vaak door blessures "gepakt" als Krajicek in zijn succesjaar, waarin hij meer dan driekwart miljoen dollar prijzengeld verdiende, ruim het drievoudige van 1991. Blessures die zich drie van de vier keer manifesteerden op hardcourt, waar een slepend en dreigend probleem plotseling harde werkelijkheid werd.

In Melbourne, in Cincinnati, in Sydney. Alleen Parijs, waar hij pijn lijdend onderuit ging tegen Perez, past niet in het rijtje, maar Roland Garros was de overstap van indoor- naar gravelbanen in een periode van zes weken met vijf toernooien.

De kwaliteit is er, het karakter ook, alleen het lichaam is nog niet helemaal klaar voor de eisen die worden gesteld. Stanley Franker heeft de man, die na zijn schooljaren een gaatje liet vallen in zijn tennisopleiding, daar ooit keihard op gewezen. "Als je niet wilt werken, kun je beter naar huis gaan."

Krajicek heeft dat verstaan en begrepen, hij is er alleen niet helemaal aan toe gekomen. Hij heeft de laatste twee jaar onder Rohan Goetzke zijn spel verbeterd, hij heeft de progressie, die drie jaar geleden niet meer dan een mogelijkheid was tot werkelijkheid gemaakt. Een half jaar nadat leeftijdsgenoot Michael Chang Roland Garros won, toonde Krajicek, na jaren buiten beeld te zijn geweest, zich de sterkste in de Audimasters van 1989.

Daar, in Apeldoorn, ontdekte hij dat hij drie spelers uit de top-honderd (Schapers, Nijssen en Haarhuis) kon verslaan. Daar concludeerde hij dat de werkelijke betekenis van de drie overwinningen was dat er ook voor hem een plaats in die groep moest zijn. Twaalf maanden later was het zover.

NORMALE MATE

Het was als de vlucht van het winterkoninkje dat verborgen in de veren van de machtige adelaar kanshebber was in de strijd van de vogels om de hoogste vlieghoogte te bereiken. Talent, verstand, inzicht, slimheid, gevoel. Krajicek heeft het allemaal in meer dan normale mate. Hij heeft -op zijn blessures na-de termiek-bel gevonden en hem gebruikt.

Hij zelf is de laatste om het te ontkennen, want kritiek en zelfkritiek zijn hem niet vreemd. Hij had niet gerekend op Frankfurt en koos voor de nationale masters in Amsterdam, maar hield de deur voorzichtig open door voor het ECC-toernooi een wildcard aan te vragen. Hij kreeg hem omdat Ferreira en Ivanisevic -weer de Kroaat- er geen gebruik van maakten. Hij won het toernooi en kreeg zijn kaart voor Frankfurt door blessures van Agassi en Lendl.

Toen Krajicek nog luiers droeg was Okker de eerste Nederlander die op dit niveau tennis heeft gespeeld. "Frankfurt is de beloning voor een erg goed jaar", vond Krajicek. "Ik ben deel van een groep spelers, die ik een paar jaar geleden nog op de televisie bewonderde."

Hij heeft van al die tegenstanders gewonnen, ook van Ivanisevic, maar hij heeft nooit eerder in een zo compacte periode tegen zoveel toppers op de baan gestaan. Het is een deel van het opvoedingsproces dat een werkende Hollander verder zou kunnen brengen dan de vliegende hollander bijna een kwart-eeuw geleden.

WILLEMSTAD - In de School Volleybal Competitie wordt maandag in het SDK-complex de finale gespeeld. Deze volleybal wedstrijden voor scholieren tot en met zestien jaar, worden door de afdeling Schoolsport van de eilandsdienst Onderwijs gehouden.

In zowel de dames- als heren-groep staan wedstrijden geprogrammeerd. Om 14.30 uur spelen de volleybalsters van het Radulphus College en de Jacques Ferrandi Huishoudschool voor de derde en vierde plaats in de damesklasse, terwijl in de herengroep de Marnix Mavo (zie foto) het zal opnemen tegen de spelers van de PLTS. Deze wedstrijd is ook voor de derde en vierde plaats.

De strijd voor de eerste plaats in de damesgroep gaat tussen Nilda Pinto Huishoudschool en de Marnix Mavo, terwijl in de herenklasse de Sint Jozef Technische School uitkomt tegen de Juan Pablo Duarte Technische School. Iedereen is van harte welkom in het SDK voor het bijwonen van deze volleybal finalewedstrijden.

Monica Seles en Navratilova met moeite een ronde verder

NEW YORK - Met enige moeite hebben Monica Seles en Martina Navratilova zich bij het masterstoernooi in New York geplaatst voor de halve finales. Beide toppers hadden drie sets nodig om hun tegenstander uit te schakelen.

Seles herstelde zich tegen Jana Novotna ternauwernood van een zwakke start: 3-6 6-4 6-1. Navratilova speelde tegen Arantxa Sanchez-Vicario wisselvallig: 6-1 2-6 6-1. Seles wordt gekoppeld aan de winnares van het duel tussen Sabatini en Capriati. Navratilova komt zaterdag tegen Martinez of McNeil uit.

Seles, op jacht naar haar derde achtereenvolgende masters-titel, was lange tijd zichzelf niet in het duel met Novotna. De nummer een van de wereldranglijst miste kracht en concentratie. De tobbende Joegoslavische verloor vier van haar eerste vijf service-games. De ongeplaatste Novotna speelde aanvankelijk het beste tennis van haar loopbaan. "Ik deed vrijwel alles goed in het eerste deel van de wedstrijd", sprak de Tsjechoslowaakse, die eerder verraste tegen Mary Joe Fernandez.

Na 3-6 in de eerste set en bij een stand van 0-3 in de tweede schrok Seles eindelijk wakker. Ze meldde zich voortdurend aan het net en tegen haar volley-spel had Novotna geen verweer. Het keerpunt in het duel kwam bij 3-3. Seles werkte twee gamepoints weg, waarna ze opnieuw de service van Novotna brak. De zwaar bevochten voorsprong gaf de achttien-jarige miljonaire niet meer weg. In de derde set (6-1) was Seles ongenaakbaar als vanouds.

"Het duurde lang voordat ik goed in de wedstrijd zat", verklaarde de winnares. "Ik weet niet hoe dat kwam. Ik was er met mijn hoofd niet bij. Gelukkig heb ik net op tijd mijn spel veranderd. Ik ben in feite aan een nederlaag ontsnapt."

Vijfvoudig kampioene Navratilova toonde tegen Sanchez-Vicario vechtlust en kwaliteit. De 36-jarige Amerikaanse was met haar aanvallende spel in de eerste en tweede set, beide 6-1, oppermachtig. In de tweede set (2-6) liet Navratilova zich door een dubieuze beslissing van een lijnrechter even uit haar evenwicht brengen. Voor Sanchez-Vicario was het de derde nederlaag tegen de oudgediende bij het masterstoernooi.

Groot omkoopschandaal in Russisch voetbal

MOSKOU - De Russische voetbalwereld is getroffen door een omkoopschandaal, waarvan de juiste omvang nog niet bekend is.

Autoriteiten vrezen, dat vele clubs uit de eerste en tweede divisie zich hebben schuldig gemaakt aan zwendel met uitslagen. Een uitgebreid onderzoek is inmiddels gestart.

Bondscoach Pavel Sadirine, de ex-trainer van CSKA Moskou, stelde het manipuleren van wedstrijden onlangs als eerste publiekelijk aan de kaak. Tijdens een persconferentie beschuldigde hij zijn oude club, Nijni Novgorod en Vladikavkaz (tweede divisie) van omkoop-praktijken. De uitlatingen van Sadirine werden breed in de Russische media uitgemeten.

Vrijdag kwam het bestuur van CSKA Moskou, dit seizoen deelnemer aan de champions league, met een officiële reactie. De clubleiding gaf toe, dat het eerste team betrokken was geweeest bij fraude-zaken.

Concrete fouten of namen wilde het college niet noemen, omdat vooralsnog de bewijzen ontbreken. Het bestuur betreurde, dat bondscoach Sadirine in de openbaarheid was getreden met zijn kritiek. Wel werd de hoop uitgesproken, dat nu meer clubs met de waarheid naar buiten komen.

"De strijd tegen omkoping in onze voetbalwereld kan niet door CSKA alleen worden gevoerd", liet het bestuur in een officiële verklaring weten. "Dit gaat alle clubs aan."

Sadirine wees in zijn aanklacht ondermeer op de competitiewedstrijd van CSKA Moskou tegen Vladikavkaz op 9 augustus van dit jaar. De legerclub verloor voor eigen publiek op belachelijke wijze met 1-2 van Vladikavkaz, dat later niettemin degradeerde. "De wedstrijd was vooraf al beslist", benadrukte Sadirine, die op de bank bij CSKA machteloos toekeek. "Maar het kwaad zit overal."

Bestuur DLV handhaaft schorsing van Krabbe

DIETHAGEN - Het bestuur van de Duitse atletiekbond (DLV) heeft in Dierhagen bij Rostock de schorsing van Krabbe, Breuer en Derr gehandhaafd.

Het presidium kwam in de speciale zitting tot de slotsom dat de DLV verplicht is de regels van de IAAF (Wereldfederatie) na te leven.

Krabbe, Breuer en Derr werden op 11 september voor vier jaar geschorst wegens het gebruik van Clenbuterol. De drie atletes vechten de straf aan omdat het middel op het moment van gebruik niet voorkwam op de Duitse lijst van verboden middelen. Bovendien werden twee Britse gewichtheffers, die tijdens de Olympische spelen in Barcelona positief werden bevonden op Clenbuterol, kortgeleden vrijgesproken.

Krabbe zei in een televisie-interview dat zij vrijspraak verlangt. "De Britten hebben de twee gewichtheffers fair behandeld. Dat vragen wij ook van de DLV." De IAAF wil geen genade voor de Krabbe en co. De wereldfederatie verhardde enkele dagen geleden haar standpunt in de kwestie. Voor de IAAF staat de schorsing van de drie onomstotelijk vast. DLV heeft de zaak Krabbe doorgeschoven naar de tuchtcommissie. Die zal zaterdag bijeenkomen in Dierhagen. Peter Hoessner, de advocaat van Krabbe, verwacht vrijspraak. "Indien de commissie anders beslist, gaan we naar de burgerrechter."

Krabbe zoekt inmiddels enige verstrooiing door mee te doen aan de rally van Dubai.

Tony Perez manager Reds

CINCINNATI - Onlangs is Tony Perez tot manager van de Cincinnati Reds benoemd. Hij is de opvolger van Lou Pinella.
Op de foto reageert Perez op een vraag van een van de aanwezige journalisten.

In bridgetoernooi
Baranca-dames scoren goed in tweede ronde

WILLEMSTAD - Het Toyota Kersttoernooi van Bridgeclub Baranca werd afgelopen woensdag voortgezet met spelen in twee groepen. Op deze laatst gehouden speelavond, eindigden maar liefst twaalf dames-paren boven het gemiddelde van vijftig procent. In zowel de A-lijn als in de B-lijn werd de eerste plaats dan ook bezet door bridgespeelsters. Het damespaar De Vries/Saladin eindigde op de eerste plaats in de A-, terwijl in de B-lijn de dames Kruisheer en Van Wittmarschen het voor het zeggen hadden.

Het Toyota Kersttoernooi is alleen voor leden van bridgeclub Baranca. Op woensdagavond vond de tweede ronde plaats, terwijl de wedstrijdleiding tot nu toe tevreden blijkt vanwege de grote opkomst van de deelnemers. Het toernooi zelf verloopt ook zeer voorspoedig. Alle scores van de gespeelde rondes worden opgeteld om de eindklassering van de bridge-spelers te bepalen.

In de tweede ronde hadden de dames het meeste succes vergeleken met de mannelijke bridgespelers. Het is echter niet helemaal duidelijk of de vrouwelijke leden van Baranca sterker zijn dan de mannelijke Baranca-leden.

Het paar De Vries/Saladin bezette in de A-lijn de eerste plaats met 65,42 procent. De hoogste score op die speelavond. Op de tweede plaats eindigden de dames Van de Net en Van Werkhoven met de score van 54,17. Pas op de derde plaats verscheen de eerste mannelijke tegenstander en hij vormde ook nog paar met een dame dan wel zijn echtgenote. Het echtpaar Maas behaalde de score van 53,33. De vier andere bridgespelers die boven het gemiddelde scoorden zijn: 4. de dames Wilgeh[illegible] 52,03; 5. de dames Geenen Bongers 50,83 en 6/7. de dames De Paula Van de Brink en de heren Pais De Vries beide paren met 50 procent.

In de B-lijn veroverderde het paar Kruisheer Van Wittmarschen met een score van 61,25 de eerste plaats. Ze werden op de hielen gevolgd door de heren Bochove Potasse die met 59,90 de tweede plaats opeisten. Het gemengd paar Daou Mayer eindigde op de derde plaats met 55,31. De zes andere paren die boven het gemiddelde scoorden waren allemaal dames. Hun positie op de ranglijst en score zijn als volgt: 4. Nicolina/Eikelboom 54,95; 5. Engelmann Bustiaan 54,43; 6/7. Sluiter Van de Werff en Valkenberg Schnog beide met 50,78; 8/9. Mayer/Mous en Van Silfhout/Van de Jagt beide paren met een score van 50,26.

She's our Queen, she's Beatrix

WILLEMSTAD — Het koninklijk bezoek 1992, dat op die warme zaterdagmiddag 7 november begon en - wat de Antillen betreft -voorbij was toen koningin Beatrix, prins Claus en hun drie prinsen Willem Alexander, Johan Friso en Constantijn tien dagen later naar Aruba zijn vertrokken kan succesvol worden genoemd. Warm en hartelijk. Een duidelijk antwoord op de vraag waarom we de komst, om de zoveel tijd van de vorstin naar deze eilanden, zo op prijs stellen is dat echter nog niet.

Een vraag die hoogstwaarschijnlijk niemand helemaal goed kan beantwoorden en die het best deels onbeantwoord kan blijven. Dat past nu eenmaal bij symbolieken. De eilanden stellen prijs op het symbool Oranje. Dat staat in elk geval wel vast. Het is voor ons blijkbaar belangrijk dat we iemand hebben zitten in dat mooie paleis, in het verre Nederland, iemand die er - symbolisch - voor zorgt dat we zitten waar we zitten: veilig. Iemand die, meer dan wie dan ook, het koninkrijk, het Nederlanderschap vertegenwoordigt, iemand die 'boven' de rest staat, waarvoor we nog echt respect kunnen opbrengen omdat ze die zo natuurlijk afdwingt.

De Antillen die de koningin aantrof is er een van problemen. Dat zal ze op het eerste gezicht, door de drukte en mooie verpakkingen niet gezien hebben, maar ze weet het. Ze weet veel en ziet alles. Het overladen programma was vermoeiend en zo in elkaar gezet dat we ons van onze beste kant konden laten zien. Een organisatie die je maar zelden hier zal aantreffen. Draaiboeken die op de minuut zorgvuldig worden ingevuld en afgewerkt worden, mensen en instellingen die echt doen wat ze moeten en stipt op tijd zijn. Een mooi Antillen, met alleen aardige, positieve mensen, een Antillen van schoongemaakte wegen, geverfde gebouwen, van ware aandacht voor sociale instellingen, onderwijs, het milieu, ziekenhuizen, bejaardencentra, gehandicapten, van echte bezorgdheid voor economie, waarden, normen, onze cultuur, muziek en dans, van regeerders en andere politici die voor de verandering niet de indruk wekten alleen voor en met elkaar in plaats van met de gemeenschap bezig te zijn.

Op Curaçao, waarvan velen hadden beweerd dat het anti-Nederland trekjes vertoont, bleek daarvan niet veel. De anti-Nederland-stemming was zelfs bijzonder ver te zoeken, idem dito op St. Maarten, het eiland dat de laatse jaren, meer dan welk ander, aanleiding vormt voor politieke spanning op hoog niveau. Van Bonaire, Saba en Statius had niemand verwacht dat het mis zou kunnen gaan. Dat gebeurde dus ook duidelijk niet.

Ieder eiland was eigenlijk een hoogtepunt op zich: Op Curaçao de Van der Valk-toeristen die in korte broek op het Fortplein gewapend met (nieuwe, dure!) video-camera wachtten op een moment dat in Nederland nooit komt, het bordes van het gouverneurshuis waar Willemstad beter dan waar dan ook in volle glorie haar mooie gezicht toont, de zo lang vergeten straten en mensen van Otrobanda, de piepkleine huisjes waarin oudjes het Wilhelmus neuriën, de synagoge waar alle godsdiensten zo vreedzaam bij elkaar zaten, het Brionplein waar vele duizenden geduldig bij elkaar waren gekomen om waarschijnlijk niets van de gasten te zien.

Bonaire, waar de gezaghebber een rede hield die goed, zelfs waterdicht in elkaar zat, waar verstandelijk en lichamelijk gehandicapten eventjes helemaal konden vergeten waarom ze in een tehuis zitten. Ze dansten.

De enthousiaste, bijna hysterische ontvangst op het anders niet zo erg friendly St. Maarten, waar nationaliteit na nationaliteit de gasten begroetten, waar jeugdige drop-outs op de lagere ambachtsschool zich nooit meer zullen schamen voor zichzelf en niemand meer durft te beweren dat St. Maarten niets van "those Dutch" moet hebben.

Op Statius kon een bejaarde vrouw haar emoties moeilijk bedwingen, ze wilde steeds dichterbij 'haar Queen', de beeldschone, niet altijd even verlegen kindertjes in stralend wit met zelfgemaakte hoedjes op en vlaggetjes in de hand, de prinsen met hun Antilliaanse danspartners.

Saba, waar de bloemen zo mooi kleurden met het kleurrijke bezoek, waar praktisch bij alle huizen een grote of kleine vlag te zien was. Streng, netjes, geregeld, Saba.

Het Antillen-bezoek is voorbij, het symbool weer verdwenen. Heel eventjes hebben we haar kunnen zien. Als dat kleine meisje op het Fort Oranje op Statius, met haar mooie strikjes in het haar, haar schoentjes net nieuw, haar mooie, ietwat ongelovige ogen. "Who's that, mother?" "She's our Queen. She's Beatrix."

(A.v.L)

COMMISSARIS WIM TWEEBOOM wijst ons via een kranteadvertentie op onze burgerlijke plicht: "paga bo belasting na tempu". Andere eilandelijke coryfeeën hebben soortgelijke boodschappen via de televisie. Jazeker, onze arme overheid heeft chronisch geld te kort en als dat niet opgelost kan worden door minder uit te geven dan moet de burger maar aangespoord worden om op tijd aan zijn verplichtingen te voldoen. Deze boodschappen boek ik voorlopig maar onder de rubriek humor want al een fors aantal jaren (!) wacht ik vergeefs op eenveel achterstallige belastingaanslagen. Wie moet er hier iets "na tempu" doen? U kent het wel, in loondienst zijn en nog wat "negoshis" ernaast. Keurig opgegeven, jazeker, en zelfs meestal op tijd ook.

En als ik nu de enige zou zijn! Een aantal jaren geleden hoorde ik van een gevierd zakenman dat hij een aantal tonnen klaar had liggen op de Bank om zodra de aanslagen binnen zouden komen te betalen. Maar ook hij werd consequent door de inspectie cq eilandsontvanger vergeten. In de krant lees ik dat de minister verklaart dat de belastingdienst vorderingen maakt bij het inlopen van de achterstand maar daar heb ik nog niet zoveel van gemerkt. Blijkbaar is de eerste letter van mijn achternaam van het alfabet afgevallen.

INGEZONDEN

Nieuwe belastingen

En daar maar filosoferen over omzetbelasting, een belasting waar zowel bedrijfsleven als vakbonden fel tegen zijn en dat is toch wel heel veelbetekenend. En wat te denken van de voorgenomen weelde-belasting. Gaan we straks weer tientallen controleurs in dienst nemen die de schotelantennes met een rolmaat gaan meten en te water gaan om te zien hoe lang dat plezierjacht nu eigenlijk wel is? Het aantal plezierjachten zal overigens dramatisch zakken, al die mensen die nu door de week werken en in het weekend gaan vissen worden natuurlijk allemaal vissers die in hun vrije tijd ook nog wat bijverdienen als advocaat of zo.

En gaan we dan luchtfoto's maken van heel het eiland die we door consultancy buro's (a Naf 250,- per uur) laten beoordelen op verborgen zwembaden? Wie weet eigenlijk hoeveel zwembaden, plezierjachten en schotelantennes er op het eiland zijn? De Inspectie der invoerrechten en accijnzen vast niet want daar schijnt wel eens een antennetje doorheen te slippen. En wat is de schatting aan inkomsten die het op zou leveren? Dat moet natuurlijk wel afgewogen worden tegen de kosten, al die tientallen ambtenaren die zich hiermee bezig moeten gaan houden. Ik twijfel er niet aan dat dat een fractie is van het geld dat gewoon op de bank staat, klaar om aan de overheid te betalen als deze tenminste alsjeblieft de moeite wil doen om een aanslag te sturen.

Als onze overheid nu eens er voor zorgt dat mensen zoals ik binnen een maand nadat de belastingformulieren zijn ingeleverd een aanslag krijgen, dan ben ik ervan overtuigd dat dat heel wat meer oplevert dan al die frutselige schraappartijtjes waarbij zoveel uitzonderingen mogelijk zijn, zoveel ontduikmogelijkheden zijn dat het netto resultaat uiteindelijk minimaal is. Overigens, leest de Inspecteur de Noticiero? Daar staan bijna dagelijks astronomische bedragen in vermeld die in de LRD - TELEM zaak betaald zouden zijn. Ik zou daar als inspecteur wel raad mee weten. Tot slot heb ik een teleurstelling voor de lezers. Ik voel er tenslotte niet zoveel voor dat ik als eerste en wellicht als enige uit die overvolle bak van achterstallige nog te verzenden aanslagen wordt gevist. U zult het dus zonder mijn naam moeten doen. Met vriendelijke groet, A de GG.

(Naam en adres bij de redactie bekend).

Aanhouding

WILLEMSTAD — Te Zuikertuintje kon de recidivist R.O. (37) het niet laten om 45 ochtendbladen te stelen uit een winkel. Kennelijk had hij de bedoeling de kranten te venten langs de kant van de weg. De winkeleigenaar en later de politie staken daar een stokje voor.

WILLEMSTAD — De vakbond van werknemers bij Landsradio STTK doet een beroep op de overheid om de omzetbelasting te laten voor wat zij is.

In plaats daarvan zou de regering gebruik moeten maken van de aanbevelingen die de vakbonden en het bedrijfsleven hebben gedaan: eerst bezuinigen voordat er extra inkomsten worden gegenereerd. Voorts dient de regering gewicht toe te kennen aan de winsten die de telecommunicatie voor de bevolking kan opleveren, zo meent de STTK.

AGENDA BONAIRE

POLITIE: 8000
BRANDWEER: 8222
TAXICENTRALE: 8845
HOSPITAAL: 8900

LANDFILL te Lagoen: maandag t/m vrijdag van 07.00-16.00 uur, zaterdag van 08.00-12.00 uur; zondag gesloten.

OPENBARE BIBLIOTHEEK
(openingstijden voor het publiek)
maandag en donderdag van 14.00-18.00 uur; dinsdag en vrijdag van 08.00-12.00/14.00-20.00 uur; zaterdag van 10.00-12.00 uur.
(openingstijden voor lezers)
woensdag van 14.00-19.00 uur.

POSTSLUITING: maandag t/m vrijdag aangetekende stukken om 15.30 uur; gewone stukken om 16.30 uur

SERVICE CLUBS
Lions: informatie H. van Bommel, tel 8896.
Rotary: woensdag 12.00 uur - Restaurant Beefeater.

GALERIA DI ARTE BONAIRE (Kaya Grandi 70): openingstijden maandag t/m vrijdag van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur

POLITIECLUB (Weg naar Willemstoren) open op vrijdag van 20.00-24.00 uur, zaterdag van 12.00-24.00 uur

LVV: **openingstijden Slachthuis** i.v.m afwezigheid van de keurmeester zal tot nader order uitsluitend op donderdagen en vrijdagen geslacht en gekeurd worden.

* * * * * * * * *

KLACHTEN(BEZORGING)
Shon Ma Carolina, Bld. J. Abraham 15, tel 8204 (na 18.00 uur tel. 8342).

Volgens jongste enquête

Abraham in trek bij jeugd en bij vrouwen

KRALENDIJK — Nu bekend is geworden dat Jopie Abraham zich weer beschikbaar heeft gesteld als voorzitter van de Partido Democratico Boneriano (PDB) is er wel enige beroering te constateren in het politieke wereldje van Bonaire. Abraham weet als geen enkele politicus de gevoelens van het volk te bespelen. Mede door zijn deemoed en zijn eerlijke verklaringen over vroegere problemen. Een ongekende luxe in de Bonaireaanse politiek, waar de grofste schandalen met de mantel der partijliefde worden bedekt.

Afgelopen week is er een enquête gehouden onder de bevolking en de uitslag daarvan mag op zijn minst opmerkelijk genoemd worden. Verantwoordelijk voor de enquête was de ex-voorzitter van de PAN, Arthur Sealy, die als geschiedenisleraar samen met zijn leerlingen in alle wijken van Bonaire mensen hebben ondervraagd.

De uitslag van deze enquête zal pas zondag vrijgegeven worden. De Amigoe weet echter uit betrouwbare bron dat de uitslag van de enquête een groot succes is voor Jopie Abraham. Vijftig procent van de ondervraagden die bij de laatste verkiezingen op de Partido Boneriano Sosial (Paboso) hebben gestemd, zouden — als de verkiezingen morgen gehouden worden — op de PDB en met name op Jopie Abraham stemmen. Een groot gedeelte van de ondervraagde (UPB-)stermmers zei dat hun stem (indien de verkiezingen nu gehouden worden) naar Abraham en de PDB zou gaan.

Opvallend is ook het grote aantal jonge stemmers, dat voor de nieuwe PDB-voorzitter zou kiezen. Nog opvallender is het evenwel dat zestig procent van de ondervraagde vrouwelijke kiezers hun stem aan Jopie Abraham zouden geven.

■*KRALENDIJK — Vrijdag was het feest bij Busi-Bona. Directeur ing. Anton Sieverding zag Abraham. Tientallen vrienden en kennissen kwamen hem feliciteren op de* ***surprise party****, die het kantoorpersoneel voor hem had georganiseerd.*

Op de foto tweede van links Anton Sieverding met enkelen van het vijftig man tellende personeel. In het midden zijn secretaresse die het 'brein' was achter de uitnodigingen.

■*Ralph Sint Jago uit Rincon kreeg een extra bemoedigend woordje van CMAS-vice-president Thorsen. In het midden drs. Edith Strauss-Marsera die zich volledig inzette voor de vijf jongelui die hun examen met succes bekroond zagen.*

Jongeren slagen voor basiscursus duiken

KRALENDIJK — Een initiatief, dat ruim een jaar geleden werd genomen door drs Edith Strauss-Marsera en eigenaar Jim van duikshool Zen Divers in het Coral Regency Resort, heeft afgelopen maand tot resultaten geleid. Vijf jongelui — toevallig allen afkomstig uit Rincon — konden woensdag hun basiscursus duiken in ontvangst nemen.

De jongelui werden opgeleid onder auspiciën van de Confederacion Mondiale des Activités Subaquatiques (CMAS), die ook de kosten voor haar rekening nam. Hoewel de aanbieding lucratief genoeg was, duurde het geruime tijd voordat er een potentiële kandidaat reageerde op de oproep van drs. Strauss-Marsera. Door haar persoonlijke inzet wist ze ten slotte een vijftal jongelui te bewegen aan de cursus deel te nemen.

Woensdag werden in het restaurant van Paul's Oceanfront de diploma's uitgereikt door de Noor Bjorn Thorsen, die vice-president is van de CMAS. De vijf die hun diploma in ontvangst mochten nemen, waren de tweeling Soeraly en Soerakina Pourier, Rouliana Martijn, Larry Quandt en Ralph Sint Jago.

Drs. Strauss-Marsera bedankte de vijf jongelui die naar haar mening de moed hadden getoond om deze CMAS- en PADI-cursus te volgen. Met name bleek zij veel waardering te hebben voor Soeraly Pourier, Miss Teenage Bonaire en haar tweelingzusje Soerakina, die de eerste vrouwelijke kandidaten waren die voor het examen slaagden.

Oriënterend gesprek met KabNA

WEB bestudeert opwekking energie in pekelmeren

KRALENDIJK — Door het WEB n.v. wordt al jaren gezocht naar een aanvaardbare alternatieve energie die helpt de kosten van de elektriciteitslevering te drukken. De twee die daarbij het meest in het oog sprongen waren het windmolenproject en de zonneenergie. WEB-directeur ing. Jopie Giskus is in beide alternatieve vormen geïnteresseerd. In het verleden bleef hij met beide benen op de grond staan bij de aanbieding van diverse lucratieve aanbiedingen.

Toch gaat Giskus wel met zijn tijd mee, getuige zijn gesprekken over alternatieve energie — en met name zonne-energie — die tijdens zijn verblijf in Nederland met vertegenwoordigers van het KabNa zijn gevoerd. Alternatieve energie is in de gehele wereld al een aanvaardbare mogelijkheid gebleken om kostenverlagend te werken. Op de Antillen liggen de zaken echter anders, aangezien de kleinschaligheid in het algemeen en die van Bonaire in het bijzonder een aanzienlijke rol spelen in het nemen van beslissingen om in alternatieve energie te investeren.

Een van de financieel aanvaardbare mogelijkheden is zonne-energie. Niet in de meest bekende vorm via zonneplaten, maar in de energie die vrijkomt bij het gebruik van de zogenaamde *solar ponds*. Dat zijn grote vijvers gevuld met een sterke concentratie van pekelzout waarin de zonnestralen penetreren. Op de bodem van die vijvers ontstaan door de inwerking van de zonnestralen temperaturen van negentig tot honderd graden Celsius en aangezien warmte omgezet kan worden in kracht, kunnen er met de opgewekte energie turbines aangedreven worden die op hun beurt weer elektriciteit opwekken.

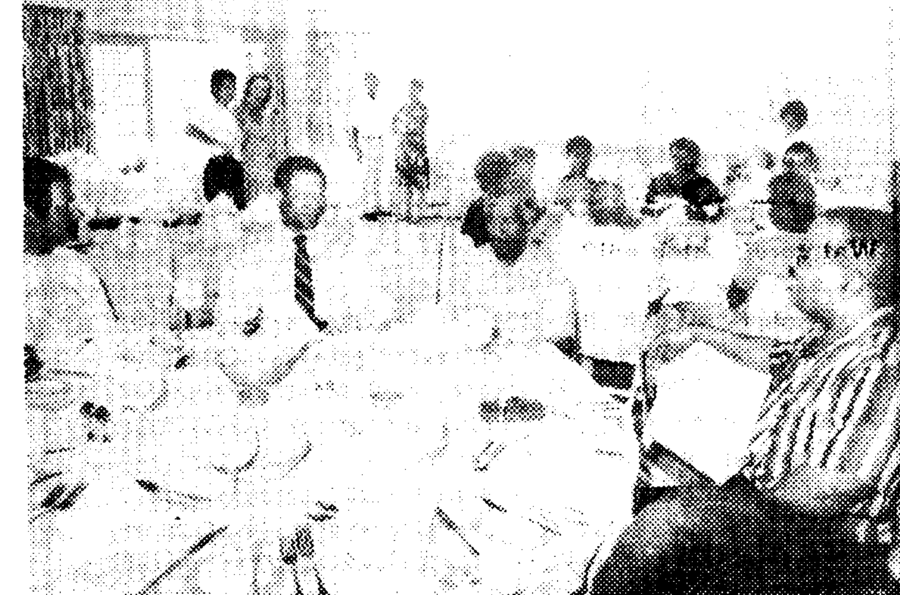
VOORDELEN

Volgens Jopie Giskus geeft het genoemde project verschillende voordelen. "Het is een ontwikkelingsproject, waarvan de gefinancierde guldens nu eens niet voor bijna 95 procent terugvloeien naar Nederland. Als minister van Ontwikkelingssamenwerking heb ik daar indertijd behoorlijk veel problemen mee gehad". (Giskus gaf in juni 1991 in samenwerking met de Gemengde Commissie Ontwikkelingssamenwerking onder voorzitterschap van dr ing. Valdemar Marchena een rapport uit *Aanzet tot een nieuwe benadering van onze ontwikkelingssamenwerkingsrelatie met Nederland*. Het rapport werd door Giskus' opvolger minister Rudi Ellis terzijde gelegd, red.).

Van het zonne-energieproject zal er volgens Giskus rond 40 procent van de ontwikkelingsgelden in het vijverproject worden gestoken. Giskus: "Dat betekent dus, dat wanneer we over ontwikkelingsprojecten praten, het effect daarvan ook gezien moet worden in een verlaging van de prijzen die er nu voor de energie betaald moeten worden. Dat kan dus als 40 procent van de investering een lokale investering is, als de *solar ponds* op Bonaire aangelegd zijn, als de hoeveelheid zon die wij hier hebben een equivalent is voor dieselolie en als de deviezen niet meer naar het buitenland afvloeien. Dan praten we over een ideaal ontwikkelingsproject, want het heeft dan alle kenmerken die voor een ontwikkelingsproject nodig zijn".

De eerste gesprekken met het KabNa zijn oriënterend geweest, zegt Giskus. Maar het is volgens de WEB-directeur wel de eerste stap. Het zal niet lang duren of de ex-minister van Ontwikkelingssamenwerking staat weer op de stoep bij het KabNa. En dan wil hij een gedegen financiering voor zijn idee. Pekelmeren in combinatie met turbines die op goedkope wijze water en elektriciteit produceren.

Lunch voor Selibon

■*KRALENDIJK — In het kader van de week van de opruimingsactie op Bonaire besloot de Tourism Corporation Bonaire (TCB) samen met het management van de Harbour Village de werknemers van Selibon een lunch aan te bieden in het luxueuze vijfsterren-hotel.*

Ronnie Pieters, directeur van de TCB wilde daarmee zijn erkentelijkheid uiten voor het onvermoeibare werk dat de werknemers van Selibon verrichten. Zij zijn degenen die trachten het eiland vrij te houden van de talloze weggegooide lege bierflesjes, plastic bekers en ander vuil, die bij voorkeur uit het autoraam worden gegooid.

Op de foto de werknemers van Selibon in de ***conference room*** *van Harbour Village waar de lunch werd geserveerd. Rechts TCB-directeur Ronnie Pieters en tweede van links waarnemend gezaghebber Eddie Silie.*

SPECIAL CELEBRATIONS WITH USA RICE

Warm memories of holidays and other special occasions often revolve around particular dishes served at the festivities. Outstanding recipes are prepared year after year, establishing delicious traditions within the family.

USA rice is the perfect food to become part of these traditions. Festive and appetizing, yet simple to prepare, rice can make an impressive addition to all your celebrations. And, with the money you save, rice allows you to splurge on the rest of your ingredients.

When a recipe calls for cooked rice, any type or form (regular-milled, parboiled, precooked or brown) can be used. Simply follow package directions to yield the amount of rice desired for the recipe. If uncooked rice is called for, adjustment in liquid and cooking time may need to be made for parboiled and brown rice. When cooking rice always follow package directions.

I.M.

Met aquarellen Herman van Bergen

Kunstkalender 1993 belicht Curaçao van zijn beste zijde

WILLEMSTAD — Voor het derde achtereenvolgende jaar heeft de Nederlandse kunstenaar Herman van Bergen een kalender samengesteld met aquarellen van Curaçao's fraaiste monumenten. Pure promotie voor het eiland omdat de meeste exemplaren daarvan via lokale bedrijven hun weg vinden naar zakenrelaties in de VS, Europa en het Midden-Oosten. Bij voorintekening is vrijwel de hele oplage van 1800 exemplaren verkocht.

"Ja, het is grappig, die prenten van mij gaan de hele wereld over. Ik kreeg laatst een brief van een kunstenaar in Moskou, die een kalender van me had gezien", aldus een bescheiden Van Bergen.

In Nederland had Herman van Bergen - van oorsprong antropoloog - acht exposities van zijn werk, vooral gemengde technieken en olieverf. Drie jaar geleden verruilde hij Nederland voor Curaçao, het geboorte-eiland van zijn echtgenote. In hun bagage hadden de Van Bergens zes ansichtkaarten in een oplage van 3000 en twee posters in een oplage van duizend. Gedrukt naar aquarellen die de neerslag vormden van bezoeken aan het eiland waar hij in '86 en '88 exposeerde. Van Bergen: "Die dingen waren gewoon een probeerseltje. Maar het bleek een gat in de markt, ze vlogen gewoon weg."

Die 'enorm positieve respons' stimuleerde de Van Bergens om via hun eigen uitgeverijtje Mon Art plannen te maken voor een kalender. Vanwege de hoge kosten werd Monumentenzorg benaderd met het verzoek garant te staan voor het afnemen van een vast aantal. Monumentenzorg vond het een prachtig idee om op die manier panden onder de aandacht te brengen die al door haar waren gerestaureerd of nog op de nominatie stonden om te worden opgeknapt.

Die kalender 1991 werd in eigen beheer in Nederland gedrukt. Van Bergen: "Ik heb daar gewoon nog heel veel connecties in de grafische wereld." Mede dank zij de perfecte vormgeving en afwerking en het vakmanschap van de schilder werd die eerste kalender een hit. "Het is nu al een *collectors item*", aldus de schilder.

De kalender voor 1992 (vanwege 'de afwisseling' op kleiner formaat) ging al even grif van de hand, met name omdat diverse bedrijven er een uitstekend relatiegeschenk in zagen. Van Bergen slaagt erin om zijn zogenaamde 'droge' aquarellen een strakke en sprekende toets mee te geven, zonder het wat dromerige karakter van de waterverf te verliezen. "Een kwestie van heel licht beginnen en langzaam opbouwen."

Voor de nieuwe kalender ging Van Bergen een samenwerking aan met het echtpaar Møller van het Avila Beach Hotel. Het hotel had nog wat te vieren vanwege het gereedkomen in april van een nieuwe vleugel en van La Belle Alliance, de concert- en ontvangstzaal die als schakel dient tussen het oude en nieuwe deel van het hotel.

La Belle Alliance prijkt daarom op het schutblad van de kalender, "als een dertiende maand" aldus Nick Møller. De maand mei staat ook in het teken van Avila met een impressie van het Avila-complex gezien vanaf het water, van de nieuwe naar de oude bebouwing. Een originele compositie, die ook de a‹ .dere prenten van deze kalender kenmerkt, waarin o: .r meer Otrobanda, Punda, Scharloo, Handelskade en Bandabao zich op hun fraaist laten zien.

Koningin Beatrix kan er heel 1993 ook van genieten, want het management van het Avila Beach Hotel, waar de koninklijke familie logeerde, kreeg toestemming de kalender bij haar aankomst als attentie op het koninklijk bed te leggen. Van Bergen: "We waren al twee weken met de douane aan het soebatten om die kalenders, die op de luchthaven lagen, vrij te krijgen. Toen we de naam van de koningin noemden, was het binnen een dag voor elkaar..."

Wie zich haast, kan bij boekhandel Mensing nog een van de laatste van de voor Curaçao beschikbare 1800 exemplaren bemachtigen. Van Bergen: "We hebben er nog heel wat meer laten drukken, maar die zijn in Nederland achtergebleven. Vandaar gaan ze naar de relaties van Curaçaose bedrijven in Europa en het Midden-Oosten. En waar al niet heen: ik krijg overal vandaan reacties. En het geeft toch wel ontzettend veel voldoening om te horen dat de meeste mensen die prenten na gebruik van de kalender inlijsten."

●PETER DICKER

■ *Nick Møller, zijn echtgenote Birte Møller-Jensen, Daisy van Bergen-Casimiri en de kunstenaar Herman van Bergen poseren (van links af) voor La Belle Alliance, de concert- en ontvangstzaal van het Avila Beach Hotel. De aquarel die de Van Bergens het echtpaar Møller hier cadeau doen, geeft een gedeelte weer van de nieuwbouw van het hotel en datzelfde La Belle Alliance.*

Workshop afgesloten

WILLEMSTAD — De laatste workshop *teambuilding* in een serie van vijf voor de justitiële top op Curaçao werd maandagmiddag in de vergaderzaal van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) afgesloten. Deze serie workshops, georganiseerd door stafmedewerker van de minister van Justitie, G. da Costa Gomez, was erop gericht teamgeest op het gebied van bestrijding van criminaliteit te kweken bij de justitiële top, opdat meer veiligheid in de gemeenschap kan worden bereikt. De workshops werden verzorgd door Scoop Associates van mevrouw Beatriz Scoop en het is de bedoeling dat na de serie workshops *teambuilding* voor de justitiële top, nu ook dergelijke workshops zullen volgen voor de diverse diensten in de justitiële keten, te weten het Openbaar Ministerie, de staf van de hoofdcommissaris van politie en het politiekorps, zo deelt de Regeringsvoorlichtingsdienst mee.

WAARSCHUWING

De Commandant van de marinebasis Parera maakt bekend dat er schietoefeningen worden gehouden.

Op de schietbaan **HATO:**

DINSDAG 24 NOVEMBER 1992 VAN 07.00 TOT 17.30 UUR
WOENSDAG 25 NOVEMBER 1992 VAN 07.00 TOT 17.30 UUR

Op de schietbaan **WACAO:**

ZATERDAG 28 NOVEMBER 1992 VAN 07.00 TOT 13.20 UUR

Onveilig zeegebied ± 4000 mtr. uit de kust.

GOBIERNU DI KORSOU
Servisio pa Salú Públiko di Gobièrnu di Kòrsou
BAKUNASHON

Hefe di Servisio pa Salú Públiko di Gobièrnu di Kòrsou via di Departamentu Salú Hubenil ta partisipá tur mayor ku for di luna di òktober diferente skol preparatorio i básiko a risibí bishita di enfermera di e tim di Bakunashon. Nan a bai skol pa bakuná tur mucha entre 4 i 5 aña i e muchanan di 10 aña ku ta bini na remarke. Departamentu pa Salú Hubenil ta pidi tur mayor ku a haña karta ku nan yu ta bai haña bakunashon pa nan KORDA manda e yu skol ku su karchi di ENTER.

E Hefe menshoná,
Dept. R.P. Dr. Mac Kibbelaar.

BEKENDMAKING

Ondergetekende, de Landsbemiddelaar, maakt hierbij op grond van artikel 1, tweede lid, van het "Arbeidsvredebesluit III" (P.B. 1978 no. 243) bekend, dat door het Bestuur van de Curacaosche Federatie van Werknemers (C.F.W.) aan haar het verzoek is gedaan tot het houden van een referendum onder het personeel van Securitas Antias N.V. teneinde vast te stellen welke vakvereniging door de meerderheid van die werknemers wordt aangewezen om hen bij de behartiging van hun arbeidsaangelegenheden te vertegenwoordigen.

De aandacht wordt voorts gevestigd op de mogelijkheid voor andere vakverenigingen van werknemers om binnen veertien (14) dagen na deze bekendmaking aan de Landsbemiddelaar de wens kenbaar te maken tot deelname aan een onder bovenbedoelde te houden referendum.

Willemstad, 21 november 1992

De Landsbemiddelaar
Mw. drs. M. Schill-Maria.

Speciale Aankondiging

JEUGD-CONCERT

Rotterdams Philharmonisch Orkest

Jeffrey Tate (Dirigent) • Bruno Leonardo Gelber (Piano)

ZONDAG 22 NOVEMBER • 10.30 UUR

Centro Pro Arte

— Speciale toegangsprijs NAfl. 5,—

Alleen toegankelijk voor • Jeugd (t/m 21 jaar) en • Studenten (op vertoon van collegekaart)

Stichting *Klassiek* is zeer vereerd dat dit Jeugdconcert door het RPhO kon worden mogelijk gemaakt. Wij danken hiervoor de Regering van de Nederlandse Antillen, het Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken, alle medewerkers en vrijwilligers, en de navolgende sponsors: FATUM; ING Bank; Banco di Caribe; KPMG; RMC Associates; HCCC; ORCO Bank; CPS; CDM; Hudig-Langeveldt; Consales; Anthony Veder; Dammers & Van der Heide; Coca-Cola; American Trading; Amstel; Smeets, Thesseling & Van Bokhorst; Maduro Holding; E. Moreno Brandao & Sons; C. Winkel & Zonen; Licores Maduro; THE CMC GROUP.

FATUM

ING BANK

Dollar profiteert van nieuwe spanningen binnen het EMS

AMSTERDAM - De koers van de Amerikaanse dollar heeft vrijdag geprofiteerd van nieuwe spanningen binnen het Europese Monetaire Stelsel (EMS). Op de wisselmarkt in Amsterdam steeg de "greenback" ruim anderhalve cent tot f 1,7910 tegen f 1,7740 bij het slot op donderdag. De Europese munteenheden die het meest hadden te lijden waren de Deense kroon, het Ierse pond, de Spaanse peseta en de Portugese escudo.

Veel handelaren zagen in de hernieuwde onrust binnen het Europese valutastelsel aanleiding hun toevlucht te zoeken in de dollar. Bovendien profiteerde de Amerikaanse munteenheid van de zwakke Duitse mark. De mark stond onder druk omdat de Duitse minister van economische zaken, Jurgen Molleman, verklaarde volgend jaar mogelijkheden te zien voor verlaging van de rente in zijn land.

De druk op de EMS-valuta's werd evenals in september, toen het Britse pond en de Italiaanse lire uit het stelsel vielen, ingeluid door renteperikelen in Zweden. Daar besloot de Zweedse Centrale Bank donderdag om de kroon vrij te laten zweven ten opzichte van de ecu. Als gevolg van deze maatregel daalde de koers van de kroon donderdag al 10 procent tot f 27,225 per honderd. Vrijdag ging daar nog eens 2 procent vanaf op f 26,840.

Na de Zweedse Riksbank waren vrijdag de centrale banken van Noorwegen en Denemarken aan de beurt. Valutahandelaren drukten de koers van de Noorse kroon omlaag, waardoor de monetaire autoriteiten zich genoodzaakt zagen het daggeldtarief, de rente die als basis geldt voor de andere tarieven in het land, op te trekken met 7 tot 17 procent.

Veel effect had dat overigens niet. De Noorse kroon noteerde een slotkoers van f 27,550 per honderd tegen een officiële middenkoers van f 27,595 op donderdag. De stap van Zweden om de kroon los te koppelen van de ecu, krijgt volgens de Noorse minister van Financiën in zijn land vooralsnog geen navolging.

Ook de zwakke valuta's binnen het EMS raakten opnieuw in moeilijkheden. Vooral de Deense kroon en het Ierse pond stonden onder druk. Zo zag de Deense Centrale Bank zich vrijdag genoodzaakt de depositorente, die de bank in rekening brengt bij commerciële banken, te verhogen met 5 procent tot 15 procent. Een maatregel die eveneens weinig effect had. De Deense kroon sloot vrijdag op f 28,910 per honderd, nog maar een fractie verwijderd van de bodemkoers binnen het EMS van f 28,882. Op donderdag bedroeg de officiële middenkoers nog f 29,200.

Het Ierse pond kwam zelfs zo dicht bij het onderste interventiepunt van f 2,9510 dat de Ierse Centrale Bank moest intervenieren. De Centrale Bank van België schoot de Ieren daarbij te hulp. Als gevolg van deze steunaankopen trok de Ierse munteenheid weer iets aan tot een slot van f 2,9660.

Een van de munteenheden die het sterkst onder druk kwam te staan was de Portugese escudo, die in de loop van de dag een dieptepunt bereikte op f 1,2315 per honderd, nog maar net boven de bodemkoers van f 1,2210. Op donderdag werd nog een middenkoers genoteerd van f 1,2690. Uiteindelijk bedroeg de slotkoers f 1,2470, mede omdat de Portugese Centrale Bank de munteenheid met aankopen ondersteunde. De schade voor de Spaanse peseta bleef vooralsnog beperkt. De peseta liep lichte averij op onder invloed van geruchten over een mogelijke devaluatie, maar sloot uiteindelijk op f 1,5725 per honderd. Dat is nog altijd een redelijke marge ten opzichte van de bodemkoers van f 1,5510. In de koers van het pond sterling veranderde weinig. De Britse munteenheid luidde de week uit op f 2,7235 tegen een slot van f 2,7260 op donderdag.

Financieel Nieuws

Maij-Weggen ziedend over 'sabotage' Britten bij hdtv

BRUSSEL - Minister Hanja Maij-Weggen (Verkeer en Waterstaat) is donderdag ziedend van woede geworden over de "saboterende" opstelling van de Britten die elke beslissing over hdtv, het voor Philips belangrijke project voor breedbeeldtelevisie, hebben tegengehouden.

"Ik heb nog nooit zo'n desastreus voorzitterschap meegemaakt. Dit is een Engels en geen Europees voorzitterschap", aldus Maij. Haar woede had alles te maken met het feit dat de twaalf 'PTT'-ministers geen beslissing hebben genomen over een actieprogramma dat de invoering van high definition television moet vergemakkelijken.

De Europese Commissie wil daarvoor bijna twee miljard gulden, uitgesmeerd over vijf jaar, uittrekken als bijdrage aan de miljoeneninvesteringen die onder andere tv-stations, programmamakers en kabelfabrikanten moeten doen voor hdtv.

Volgens Maij was de besluiteloosheid van de raad de schuld van de Britse minister van Handel en Industrie Edward Leigh, die vanwege het Britse EG-voorzitterschap (tot 1 januari) de vergadering leidde. Leigh blokkeerde naar haar zeggen ieder besluit, hoewel elf van de twaalf - op de Britten na -het actieprogramma wilden ondersteunen.

De Britten zien niets in de miljardensubsidies, "omdat zij het niet nodig vinden om de elektronica-industrie te subsidieren", aldus minister Maij die zei te vermoeden dat Londen het geld liever in eigen zak houdt om het uit te geven aan de zieltogende mijnbouw. "Er zijn belangrijker doelen om de schaarse middelen van de belastingbetaler te besteden", zei naderhand de Britse minister Neil Hamilton, die de Britse delegatie leidde.

Commissaris Filippo Maria Pandolfi toonde zich diep teleurgesteld over de Britse opstelling. De Franse minister Emile Zuccarelli vond die "onduldbaar" en sprak van een "absurde situatie". Het Franse Thomson- concern heeft net als Philips grote hdtv-belangen.

Londen heeft een vetorecht omdat het actieprogramma unanieme overeenstemming vereist. Aanvankelijk wisten zij zich gesteund door de Denen. Bovendien wilden Ierland, Spanje, Portugal en Griekenland geen bedrag vastleggen in afwachting van een besluit op de EG-top volgende maand in Edinburgh over de toekomstige EG-financiering.

Tot die tijd weten de vier landen niet hoeveel geld zij uit het speciaal voor hen gecreëerde cohesiefonds krijgen. Hdtv valt ook onder dit zogenoemde Delors- 2-pakket. Daarvoor alvast wel geld reserveren ging de vier te ver.

Maar zij gaven hun verzet op toen het bedrag werd geschrapt. De Britten wilden daarna nog niet meewerken. "Alle varianten werden tegengehouden", aldus mevrouw Maij. "Gaandeweg werd duidelijk dat de voorzitter zich niet constructief opstelde en niet zijn best deed de tegenstellingen te overbruggen maar de zaak blokkeerde en saboteerde".

Dat bleek volgens haar helemaal toen ook de Denen bereid waren met de andere tien lidstaten een Franse ontwerp-verklaring te aanvaarden waarin bij gebrek aan een besluit als positief signaal steun werd betuigd aan het actieprogramma. Vervolgens wilde Leigh evenmin ingaan op een door de rest gesteund voorstel van de commissie om een extra vergadering te beleggen na de top in Edinburgh en nog voor 1 januari.

Commissaris Pandolfi zei na afloop dat hij de juridische mogelijkheden zal nagaan om alsnog een vergadering af te dwingen. Die is nodig voor formele besluitvorming als in Edinburgh de EG-leiders de hdtv-impasse kunnen doorbreken. Maar mevrouw Maij was niet optimistisch over de kans dat de Britse premier, John Major, zich daar zal laten ompraten.

Dat staat nog los van de twijfel of op de top hoe dan ook een beslissing over Delors-2 valt, gezien de problemen rond de ratificatie van 'Maastricht'. Staatssecretaris Piet Dankert van Europese Zaken was daar maandag zeer somber over.

Maij houdt niettemin moed voor hdtv. Als "Maastricht" wordt goedgekeurd kunnen de Britten worden overstemd omdat dan met gekwalificeerde meerderheid over het actieprogramma kan worden besloten.

Verder zei zij dat hdtv niet alleen een Nederlands en Frans belang is. "In de consumentenelektronica in Europa werken 130.000 mensen en indirect een miljoen mensen. Philips maakt tv's in zes of zeven landen. In Nederland worden alleen componenten gemaakt". Bovendien zal het project volgens haar miljarden guldens aan extra btw-inkomsten voor de lidstaten genereren.

Twijfel aan beleid EG rond invoering hdtv

STRAATSBURG - De Europese commissie legt met zijn voorstellen voor steun aan de ontwikkeling van hoge definitie televisie (hdtv) te veel nadruk op analoge systemen, zo vindt de woordvoerder van de socialistische fractie in het Europarlement, Alman Metten (PvdA).

Volgens Metten is de financiële ondersteuning die de commissie voorstelt - circa 8530 miljoen ecu over vijf jaar - in feite alleen interessant voor de twee grote producenten van consumentenelectronica in de EG, Philips in Nederland en Thomson in Frankrijk. Deze twee bedrijven hebben zich toegelegd op de ontwikkeling van de door de EG goedgekeurde d-mac-standaard, die echter alleen via satelliet en kabel te ontvangen zal zijn. De toekomst is echter aan digitale televisie, die meer voordelen biedt en waarschijnlijk uiteindelijk nog goedkoper zal uitvallen, zo meent Metten.

Metten wijst erop dat de commissieplannen destijds werden ingegeven onder druk van de hdtv-ontwikkelingen in Japan. Inmiddels lijkt de Verenigde Staten echter een veel grotere bedreiging te gaan vormen. In 1996, zo is de bedoeling, wordt daar een begin gemaakt met invoering van digitale televisie. Philips en Thomson hebben gezamenlijk ingeschreven op dit project en wedden dus op twee paarden tegelijk: analoge ontwikkeling van hdtv in Europa en digitale in de Verenigde Staten.

Toestemming voor financiële ondersteuning van hdtv door de EG hangt overigens aan een zijden draadje. Binnen de raad van telecommunicatieministers die vandaag (donderdag) in Brussel bijeen is, bestaan met name van de kant van het Verenigd Koninkrijk grote bezwaren tegen de toekenning van de subsidies. Philips beweert daarentegen dat hdtv achter de horizon dreigt te verdwijnen als de EG niet bijspringt.

Metten is van de argumenten van de Nederlandse en Franse industrie niet erg onder de indruk. In de Verenigde Staten zijn zij blijkbaar wel in staat een digitaal alternatief op tafel te leggen. En voor de exploitanten en de consument is de door de commissie gekozen weg een uiterst kostbare aangelegenheid, omdat zij binnen een periode van tien jaar hun apparatuur meerdere malen moeten aanpassen.

Metten rekent af met geruchten als zou het parlement de twee Europese industrieën wel te hulp zou willen komen als de raad de subsidiëring zou afwijzen. "Er is geen sprake van dat het parlement gelden zal willen vrijmaken uit zijn eigen bestedingsruimte." Volgens Metten is er alleen al in zijn eigen fractie, de grootste binnen het parlement, een krachtige stroming die de subsidiëring ziet als geld over de balk gooien.

Hagemeyer-belangen in Verre Oosten naar Océ

VENLO/NAARDEN - Het minderheidsbelang van het handelshuis Hagemeyer (49 procent) in ondernemingen van Océ-Hagemeyer in het Verre Oosten wordt per 1 december overgedragen aan het kopieerapparatuurconcern Océ-van der Grinten. De beëindiging van de samenwerking heeft noch voor Hagemeyer noch voor oce noemenswaardige invloed op het resultaat in het lopende boekjaar. Dat hebben de twee ondernemingen vrijdag bekendgemaakt.

Sinds de jaren zeventig werken Océ en Hagemeyer samen bij de afzet en distributie van kopieerapparatuur voor de tekenkamer in de vorm van gezamenlijke ondernemingen, waarin Hagemeyer met een minderheid deelneemt. De combinatie heeft vestigingen in Singapore, Maleisië, Thailand, Hongkong en Brunei. Er werken 250 mensen. Hagemeyer is traditioneel goed ingevoerd op de markten in het Verre Oosten.

In verband met de geleidelijke toeneming van de verwevenheid van de joint ventures met andere activiteiten van Océ en gezien de prioriteiten die Hagemeyer op het gebied van investeringen stelt, hebben de twee op verzoek van Hagemeyer en in goed overleg besloten de betreffende ondernemingen volledig bij Océ onder te brengen.

Speciaalzaken Ahold naar omzet van f 1 miljard

ZAANDAM - Het detailhandelsconcern Ahold denkt dit jaar met in zijn groep speciaalzaken meer dan een miljard gulden te kunnen omzetten. Sinds 1987 is het verkoopcijfer verdrievoudigd en vorig jaar kwam de SPA-groep met haar omzet uit op f 872 miljoen. Dat heeft directeur Chris van den Broek van de SPA-groep uiteengezet in een vraaggesprek met het personeelsblad Ahold flitsen. Als geheel boekte Ahold vorig jaar een omzet van f 20,8 miljard, waarvan de helft in Nederland en de helft in de Verenigde Staten.

De SPA-groep omvat de winkelketens Gall + Gall (dranken), Etos (drogisterijen) in Nederland en België, de Tuinen (gezondheidsdrogisterijen), Pragmacare (farmacie) en Ter Huurne (winkels langs de grens met Duitsland). Van den Broek zegt te constateren dat zijn Ahold-onderdeel na een moeilijke start duidelijk op de goede weg zit.

De markten waarop SPA werkzaam is, groeien in het algemeen sneller dan andere sectoren van de detailhandel. Vooral de vergrijzing van de bevolking heeft een positieve uitwerking op de ontwikkeling van speciaalzaken doordat mensen tussen de 44 en de 65 jaar meer waarde hechten aan goede kwaliteit voor de juiste prijs dan aan een lage prijs.

In de komende acht jaar wil Van den Broek ten minste twee nieuwe kernactiviteiten aan zijn groep toevoegen. Wat hij op het oog heeft, wilde hij niet kwijt, maar hij noemde het wel zeker dat de uitbreiding gepaard zal gaan met overnemingen. Ook wil SPA buiten Nederland en België aan de slag. Van een recessie zegt Van den Broek nog weinig te merken, integendeel, de speciaalzakenmarkt groeit in het algemeen sneller dan de supermarkt- en warenhuizenmarkt.

In het personeelsblad is tevens meegedeeld dat het de drankenwinkels Gall + Gall voor de wind gaat. In twee jaar tijd is de winst ruimschoots verdubbeld en voor dit jaar voorziet directeur Matti Edmondts opnieuw een hogere winst.

***

De grootste verzekeringsmaatschappij van PORTUGAL, Imperio, is geprivatiseerd. De aandelen werden verkocht voor in totaal 25,5 miljard escudo (Nf 324 miljoen).

Export Nederland vrijwel gelijk aan vorig jaar

VOORBURG - De uitvoer van Nederland bedroeg over de eerste drie kwartalen van dit jaar 184.6 miljard gulden. Dat is ongeveer even veel als in dezelfde periode vorig jaar. Zowel in het eerste als het tweede kwartaal steeg de export nog met een procent, maar het derde kwartaal liet een daling zien van 3 procent. De uitvoer naar Duitsland daalde in de eerste negen maanden van dit jaar met 3 procent tot 53,5 miljard gulden.

De invoer daalde in de eerste drie kwartalen met een procent tot 176,3 miljard gulden. Het saldo op de handelsbalans of wel het uitvoeroverschot steeg al met al van 8,5 miljard tot 10,5 miljard gulden, aldus voorlopige cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Tegenover een gedaalde uitvoer naar Duitsland stond een stijging van de export naar de Verenigde Staten met 6 procent tot 7,2 miljard gulden. De uitvoer naar Spanje nam met 9 procent toe tot 4,9 miljard gulden.

De invoer uit België en Luxemburg steeg met 2 procent tot 25,4 miljard gulden, die uit japan met 5 procent tot 6,5 miljard gulden, terwijl de invoer uit Saudi-Arabië daalde met 16 procent tot 3,1 miljard gulden.

De invoer van energie daalde met 12 procent tot 15,5 miljard gulden, terwijl de uitvoer met 16 procent afnam tot 16,6 miljard gulden. Het uitvoeroverschot van energie daalde daardoor van 2 miljard tot 1,1 miljard ngulden.

In september daalde de invoer met 4 procent ten opzichte van dezelfde maand vorig jaar. Dit ging gepaard met een stijging van de export met een procent.

De uitvoer van werken van ijzer en staal, organische chemische produkten en groenten nam af. Daar stonden stijgingen tegenover van vlees, kleding en elektrische apparaten.

Bij de invoer stegen vlees, drank en zuivelprodukten en lieten fruit, groente en ijzer en staal dalingen zien.

MENSEN

Koppijn voor Beaujolais

■ *Twee leden van de Interprofessionele Unie van Beaujolais Wijn proeven de Beaujolais Nouveau 1992. Jawel, op de Champs-Elysées met op de achtergrond de Arc de Triomphe.*

Beaujolais is uit. Dat schrijft de Miami Herald. De Dag des Oordeels is genaderd voor de fruitige, 'te dure wijn', die in de jaren tachtig zo populair was op feestjes.

Elke derde donderdag van november, werd de pas gebottelde Beaujolais, per charter overgevlogen naar zowel de States als Japan, waar mensen belachelijke prijzen betaalden om als eerste de wijn van dat jaar te mogen proeven.

Niet meer. De wijnverkopers plukken zure druiven nu ze de vraag naar Beaujolais zien kelderen. De eens zo populaire nectar is voor hen veranderd in azijn. Er rest hen niets meer dan de prijzen te laten zakken - in 1990 met 5 procent, vorig jaar zelfs met 20 procent. En dit jaar? Wie weet.

Hoe dichter de 19de november naderde dit jaar, hoe lager de prijzen werden, want de orders bleven uit. Supermarkten dreigden niet te zullen afnemen, als de prijzen niet nog meer werden verlaagd. "De kopers chanteren de wijnboeren", zo vindt de hoordredacteur van het nationale wijnmagazine *Revue de Vin*.

"Eerlijk is eerlijk", vindt Koning Klant. De kopers herinneren zich nog goed de tijd dat Beaujolais-verbouwers unaniem hun prijzen opschroefden met 30 procent.

Beaujolais is uit. De wijn is via een spiraalwerking (de vraag daalt, dus de prijs ook) terechtgekomen bij de lagere klasse.

Ondertussen blijven de Beaujolais-boeren optimistisch hun druivendrank promoten met kreten als 'de anti-stress wijn', 'de antidepressie wijn', 'de filosofische wijn' en zelfs de 'New Age-wijn' en...overal ter wereld zijn op 19 november weer heel wat flessen ontkurkt.

Poelen voor amfibieën

In een gebied rond **Baarle-Nassau** gaat Staatsbosbeheer de komende maanden vijftig poelen aanleggen voor amfibieën. Zo zou uitsterven van deze dieren kunnen worden voorkomen. Later zal dat aantal poelen worden uitgebreid tot ongeveer honderdvijftig.

Volgens Staatsbosbeheer is de streek rond Baarle-Nassau en Chaam altijd rijk geweest aan amfibieën. In 1980 leefden hier nog elf verschillende soorten kikkers, padden en salamanders. Twee soorten zijn inmiddels uitgestorven en nog drie andere worden ernstig bedreigd. De verwachting is dat het 9000 hectare grote gebied binnen enkele jaren weer geschikt is als leefgebied voor tenminste acht soorten amfibieën.

Werklozen winnen Lotto Israël

Twee **werkloze Israeliërs** hebben met de lotto ieder vier miljoen shekel (rond vier miljoen Nederlandse gulden) gewonnen, zo heeft de Israëlische krant *Yedioth Acharonoth* vrijdag gemeld.

Een van de twee winnaars, een gehandicapte man en vader van zes kinderen, zei door het geld 'eindelijk in staat te zijn zijn nageslacht waardig te kunnen grootbrengen'. De tweede gelukkige, een man met vier kinderen, was enkele maanden geleden met zijn modezaak failliet gegaan en wil met het geld zijn schulden terugbetalen.

Macht zoek

De macht is zoek, beweert minister Hirsch Ballin en citeert de hoofdredacteur van het NRC Handelsblad, Ben Knapen: "Nederland - en dit geldt voor vele landen - wordt begeleid, niet meer geleid, door een reusachtige bureaucratie niet alleen van de eigenlijke overheid, maar ook van adviesraden en belangenorganisaties. En intussen raakt de macht zoek. Waar niemand de leiding neemt, waar beslissingen altijd meerkoppige coprodukties zijn, is ook niemand aanspreekbaar. Achter een dun afbrokkelend laagje vernis heeft iedereen lak aan iedereen."

No Graceland

Een **gerechtelijke dwaling** gebaseerd op apartheid en rassenverschillen. Zo noemt de Amerikaanse zanger Paul Simon de "onevenredig lage straf" die is opgelegd aan de blanke moordenaar van Headman Shabalala, de zwarte musicus die een belangrijke bijdrage leverde aan Simons plaat *Graceland*.

Headman Shabalala was de leider van de zanggroep Ladysmith Mambazo, die a capella traditionele Zululiederen zingt. Vorig jaar december werd hij in door een blanke beveiligingsbeambte doodgeschoten.

Paul Simon is verontwaardigd dat de dader slechts drie jaar hoeft te zitten: "Ik ben geschokt over het vonnis. Het is een belediging voor de familie Shabalala. Het is eerder apartheid dan gerechtigheid".

'Oefentherapie bij rugklachten zinloos'

Mensen met plotselinge, lage rugklachten hebben niets aan het volgen van een oefentherapie. De klachten worden daardoor soms zelfs erger. Dat concludeert **drs. A. Faas** in zijn proefschrift *Oefentherapie bij acute lage rugpijn*, waarop hij vrijdag aan de Vrije Universiteit in Amsterdam promoveerde.

De oefentherapie die door Faas werd onderzocht bestond uit het aanleren van oefeningen en het geven van adviezen voor autorijden, tillen, bukken, zitten en staan. De bedoeling van de therapie was dat de patient zichzelf beter zou kunnen redden.

Faas splitste de onderzochte groep van 473 mensen in drieën: een groep kreeg de normale voorlichting en pijnstillers, de tweede groep kreeg oefentherapie bij een fysiotherapeut en de derde groep kreeg placebo-fysiotherapie (een nep-therapie). Volgens het proefschrift is er zelfs op langere termijn geen heil te verwachten van de oefentherapie. Artsen kunnen vaak geen oorzaak vinden voor rugklachten. Meestal gaan de klachten na vier tot zes weken vanzelf over, al keren ze regelmatig terug. Faas stelt in zijn proefschrift dat bij acute rugpijn met een duur van minder dan zes weken volstaan kan worden met voorlichting door de huisarts. Wel moeten er ook pijnstillers en smeersels worden gebruikt. De huisarts dient volgens Faas aandacht te hebben voor de emotionele problemen van de patiënt.

De onderzoeker vindt verder dat er bij instructie van huisartsen over rugpijn meer aandacht moet komen voor de eigen verantwoordelijkheid van de patiënt. "Artsen leggen vaak wel uit wat ze hebben onderzocht, maar geven te weinig informatie over het verloop van de ziekte. Mensen die nog maar kort rugklachten hebben, moeten de pijn in eerste instantie op z'n beloop laten en niet meteen naar de fysiotherapeut stappen", aldus Faas.

Veertien kandidaten voor titel Miss Hawaiian Tropic

■ *WILLEMSTAD — Hawaiian Tropic, volgens sommigen het alternatief voor de Miss Curacao Verkiezing, zal dit jaar plaats vinden in een sfeer van salsa. Onder de titel 'El viejo San Juan' zal op het terras van het Caribbean Hotel op zondag 13 december uit veertien jonge Curaçaose meisjes gekozen worden wie Miss Hawaiian Tropic gekroond wordt.*

Het idee om in het vijfsterren Sonesta-hotel de schoonheidskoningin te kiezen is wegens de verschoven openingsdatum van het resort overboord gezet. De verkiezing vindt nu één hotel verderop, in de tuin van de directe buren plaats. Organisator Faried Haseth heeft ook dit jaar de lokale rechten voor het internationale evenement. Na een ruime voorbereidingsperiode (afvallen, leren flaneren, expressie) zijn de geselecteerde veertien klaar voor publieksogen.

Het zijn (op de foto van links naar rechts):

1) Mary Oliana (21),
2) Sharriëtte Jones (17),
3) Christina Sprock (23),
4) Natalie Oehlers (22),
5) Nathalie Reyes (20),
6) Chadia Hammoud (23),
7) Josely Rosales (22),
8) Aglayda Dovale (19),
9) Jennifer van der Kolk (19),
10) Lisette Wong-Loi-Sing (19),
11) Helga Noordhuis (19),
12) Cindy Perret-Gentil (20),
13) Renée Schipper (19),
14) Susan Sibelo (20).

Brand in Windsor-paleis Britse koninklijke familie

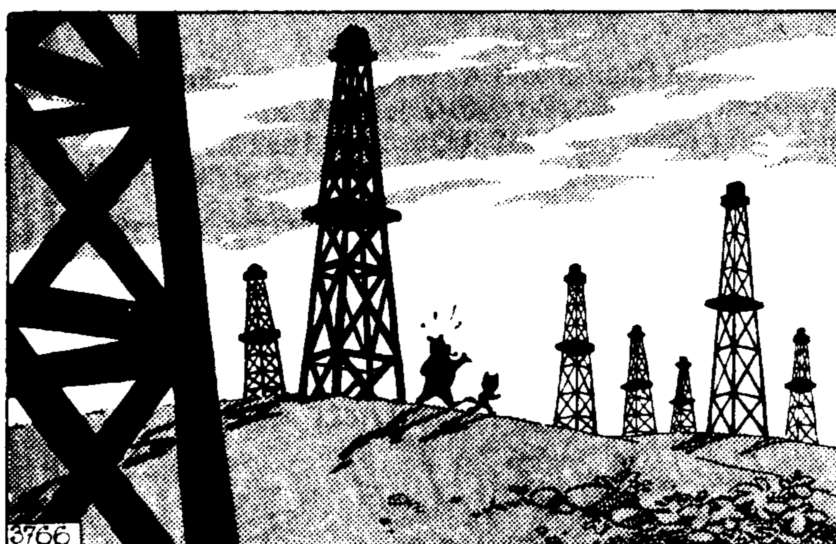
In het Windsor-paleis van de Britse **koningin Elisabeth** even buiten Londen is vrijdag een grote brand uitgebroken. Dat hebben woordvoerders van het Koninklijk Huis in Londen meegedeeld.

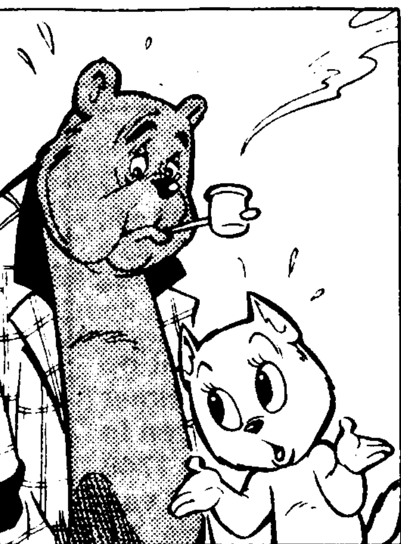
Twintig brandweerwagens met honderd man personeel zijn uitgerukt om het vuur te blussen. De brand is vermoedelijk in een kelder uitgebroken van een nabijgelegen kapel. Een persoon is met brandwonden opgenomen in het ziekenhuis.

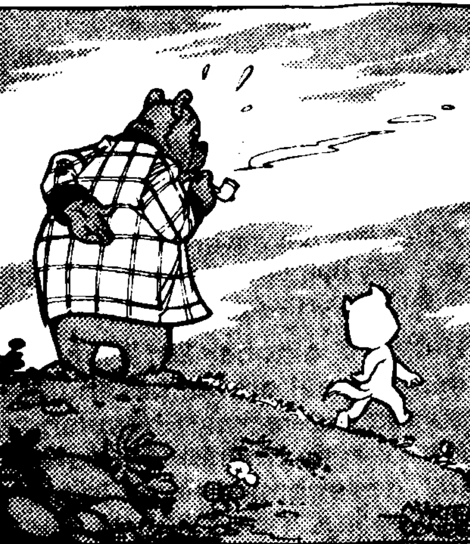
Functionarissen zeiden dat de koningin zich niet in het slot bevond. Prins Andrew, de tweede zoon van de koningin, die mogelijk wel in het paleis was, zou niet in gevaar hebben verkeerd. Vanuit Windsor regeerden de Engelse koningen 850 jaar over hun domeinen. Momenteel is het het grootste onbewoonde kasteel in Groot-Brittannië. Als de koningin zich er niet bevindt, is het paleis opengesteld voor het publiek. Het personeel en de bezoekers zijn in veiligheid gebracht.

Het is nog niet bekend hoe groot de schade is, maar het kasteel herbergt onder meer een grote collectie waardevolle schilderijen van oude meesters zoals Rembrandt.

Heer Bommel en de Windhandel
door Marten Toonder

3766 — Heer Bommel legde in sobere woorden zijn zorgen uit.

"Wanneer ik in een maand niet meer verdien dan deze olieslager met zijn boortorens", zo sprak hij, "dan ben ik een verloren heer, jonge vriend. Dan ben ik Bommelstein en aanpalende boederijen kwijt. Dan ben ik een zwerver."

"Nu, dan moet u meer verdienen dan hij", zei Tom Poes eenvoudig.

"Dat begrijp ik!" riep heer Ollie op smartelijke toon uit. "Maar dat is het nu juist! Hoe kan men meer verdienen dan zo'n Beurskraker? Ik bedoel... eh... hoe kan men toch eigenlijk geld verdienen? Hoe doet men zaken, als je begrijpt wat ik bedoel?"

"Zaken doen", legde Tom Poes uit, "is dingen voor weinig geld kopen en voor veel geld verkopen. Moeilijk is het dus niet."

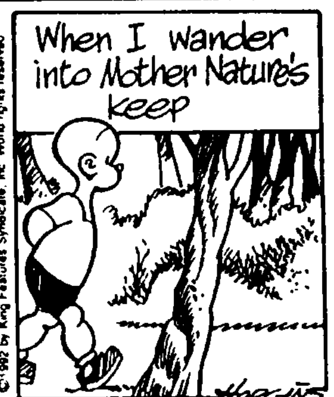
"Jij hebt gemakkelijk praten!" mompelde heer Bommel. "Maar veel hulp heb ik niet aan je. Ach, men staat ook overal alleen voor, als heer zijnde."

Met deze woorden wendde hij zich om en liep de heuvels af. Heer Ollie keek hem afkeurend na.

"Die jeugd", prevelde hij, "wat een oppervlakkig geklets. Wat kan men nu voor weinig geld kopen en voor veel geld verkopen, als het geen olie is. Grassprietjes soms? Of lucht? Bah!"

HENRY ® By Dick Hodgins

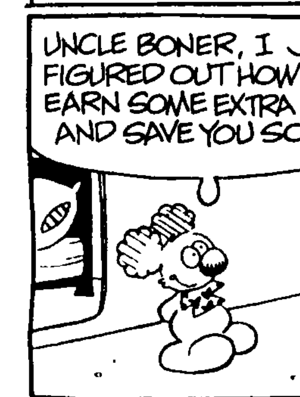

BONER'S ARK ® By Addison & Frank Johnson

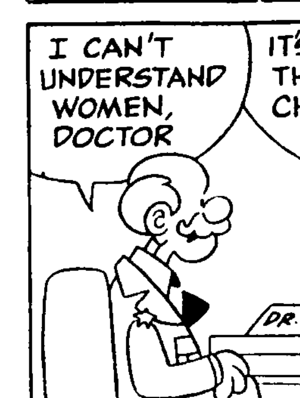

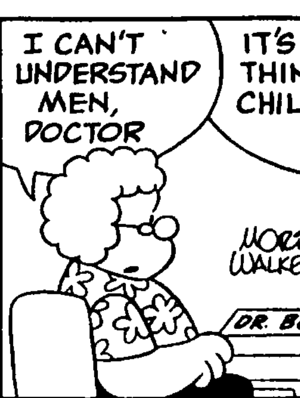

BEETLE BAILEY ® By Mort Walker

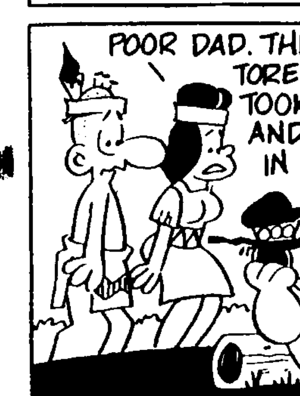

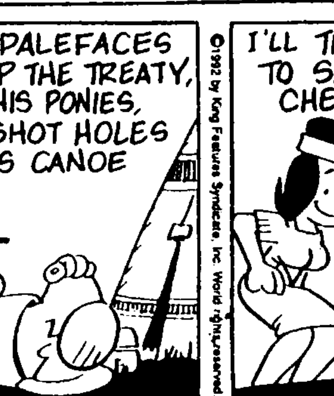

REDEYE ® By Bill Yates & Mel Casson

AGENDA CURAÇAO

MEDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

NACHTDIENST ARTSEN
Patiënten van de artsen van Bandabao (derde district) kunnen in spoedgevallen telefoon 641658 bellen en dan het antwoordapparaat afluisteren. De patiënten van de andere districten kunnen in spoedgevallen de artsenpraktijk van hun eigen huisarts bellen en het antwoordapparaat zal dan mededelen wie de dienstdoende arts is.

KINDERARTS
(particuliere patiënten)
...de dienstdoende arts belt U tel.: ...625100.

REGELING VAN TANDARTSEN
...dienstdoende arts gedurende het weekeinde en op feestdagen gelieve tel.: ... op te bellen.

SENTRO MEDICO STA ROSA
...weg 327, tel.: 672300/676666; openingstijden zaterdag en zondag van ...00 uur.

WIJKVERPLEGING

...GELE KRUIS WIJKVERPLEGING
...17. Tel.: 682344, 682947, ...en 682574; geopend vanaf zeven uur 's morgens tot vijf uur 's middags; ...wijkgebouw Bonam: iedere ...van 09.00-11.00 uur. Tel.: 371865; ...tel.: 687707; Montagne Abao: ...11; Kaya Fensu: tel.: 618577; ...tel.: 857508; voor informatie zuigelingen- en peuterbureaus kan ...op consultatiebureau Brievengat. Tel.: 373584.
...t/m 24 november: zuster Boter-... Tel.: 374046.

...VAN HET WIT GELE ... VOOR GEZINSVERZORGING 'KWIDO PA FAMIA'
...17. Tel.: 680222; spreekuren ...woensdag en vrijdag van 08.00-... uur; dinsdag en donderdag van ...16.00 uur.

...ALE WIJKVERPLEGING
...Gosieweg 15. Tel.: 692231/...; geopend van 07.00-17.00 uur; de ...heeft zuster Pieteraz, pageboy ...b.g.g. 691836.
...Bandabao, Groot Sta Martha 141. ...555; geopend van 14.00-17.00 ...wacht heeft zuster Pieteraz, pageboy ...

...KLINIEK RIO CANARIO
...weg Noord 43, tel.: 44510, ..., 691683 en 691836; voor informatie over prenatale zorg en zorg gedurende ...na de bevalling.
Consultatiebureau zuigelingen: iedere donderdag van 13.30-16.00 uur.
Consultatiebureau peuters: iedere dinsdag van 12.30-14.45 uur.

STICHTING WIJKVERPLEGING BANDABAO
...35, tel.: 648077/648387; open van maandag t/m vrijdag van 07.00-17.00 uur; ...uur bereikbaar: zuster ... Tel.: 648627 b.g.g. 601760.
Consultatiebureau: iedere dinsdag van ...11.00/18.00-20.00 uur.

FUNDASHON LECHI DI MAMA KÒRSOU
Voor informatie tel.: 672289, 375023 of ...

GENEESK. DIENST

STADS- EN 2DE DISTRICT OOST
21 november 1992 vanaf 08.00 uur tot 23 november 1992 om 07.00 uur: **Dokter Braakman, Sentro Mediko Montaña Abou. Tel.: 673355;** spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 671313 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-Tseng, Nassy, Tseng, Suiters, Braakman, Doran, Guerrero-Bakmeyer, Ayubi, De Vos en Braam)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
20 november 1992 vanaf 17.00 uur tot 23 november 1992 om 07.00 uur: **Dokter Pinto, Spreekkamer: Brievengat. Tel.: 376280/376281;** spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 368055 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Goilo, Roose, Braakman-Bonder, De Rouw-Picus, Davelaar, Elhage, Pablo, Heerenveen, Nivillac, Rosales-Concession en De Vos)

DERDE DISTRICT BANDABAO
20 november 1992 vanaf 17.00 uur tot 23 november 1992 om 07.00 uur: **Dokter Spong, Sentro Mediko Tera Kòrá. Tel.: 648700;** spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 687004 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Lucasius, Spong en Tweed).

■ Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in spoedgevallen de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!

HYGIËNISCHE DIENST
van 20 t/m 22 november na kantooruren heeft de heer F. Kirindongo. Tel.: 628500, pagenummer 310-0713 dienst.

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST
ZATERDAG

Otrobanda
del Pueblo, Breedestraat 82. Tel.: 625333/625444.
Punda
Julian, Julianaplein 6. Tel.: 54500.

ZONDAG

Otrobanda
Otrabanda, Winkelcentrum Colon. Tel.: 625633-34-35.
Punda
Vredenberg, Socratesstraat 3. Tel.: 613300/54492.

DIVERSEN

VERLOF

BEGRAFENIS

(van 10.00-14.00 uur)
21 november: E.F. Cannister, Schottegatweg Oost 25.
A. Michel: Dr. Martin Luther King Boulevard 42.

HEEFT U hulp nodig, bel SOS-lijn 127.

NOODGEVALLEN/VERMISSING OP ZEE
Telefoon: 637911 (RCC)
24 uur per dag verkrijgbaar.

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast UNA. Tel.: 685544)
openingstijden van maandag t/m vrijdag

Colofon AMIGOE
Curaçao: tel. 672000, fax. 674524
Aruba: tel. 24333, fax. 22368

... AMIGOE N.V.
... z/n of P.O.B. 577
...

SINT MAARTEN
Correspondent:
Eddie Williams
Abonnementen en advertenties:
The Chronicle, Grounddove Road, Pointe Blanche, tel: 22019.

ST. EUSTATIUS:
...

AMSTERDAM:
correspondent:
Mike Willemse
Telefoon & Fax: 020-6137251.

...
B. Jacob ... Victor Heiliamp:
...
(tel. ...).

Persagentschappen: ANP en AFP
Samenwerkingsovereenkomst met The Miami Herald, De Haagsche Courant, De Brabant Pers.

DRUKKERIJ: Fotoprint N.V.

DISTRIBUTIE (abonnementen):
Curaçao: Distico N.V. Tel: 370503, 370504 en 370904

Voor klachten gelieve deze nummers op te bellen. Het abonnementsgeld kan ook betaald worden via Giro rek. nr: 209.000, Maduro Bank rek. nr: ...266.08 en ABN rek. nr: 11.15.626

Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110, tel: 24333

Bonaire: Boekhandel ..., Blvd. J. Abraham 15, tel.: 8204 (na 15.00 uur tel.: 8342)

Losse nummers 60 cent:
Abonnementsprijs op alle eilanden van de Nederlandse Antillen Naf 16,--, op Aruba Naf 17,--.

Buiten Antillen (Nederland):
Naf. 81,15 per maand (luchtpost) of Naf. 26,-- per maand (zeepost); jaarlijks vooruit te betalen

... Kaya ...
...

DIERENARTS
voor spoedgevallen gelieve te bellen: 614000 (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.

MAANDAG

TOERISTENSCHIP
11.00-18.30 uur *Seawind Crown* (AUA).

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 16.00 uur Papiamentu.
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur; zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00, 17.00 (Spaans) en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 (Ned) en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes); zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 06.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30. 09.00 en 18.30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO; zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): zat.: 07.00 en 19.00 uur; zon.: 08.00, 10.00 (charismatica) en 18.00 uur.
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): zat.: 18.00 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
SERU FORTUNA: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 uur.
TERA CORA: zon.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

MORAVIAN CHURCH
(Goeroeboeroeweg, Mundo Nobo)
zaterdagavond 19.00 uur zangdienst.
zondagmorgen 09.30 uur preekdienst.
(Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant)
zondagavond 18.00 uur Papiamentse dienst.

GEREFORMEERDE KERK

Groot Kwartier
08.30+16.30 uur dienst.
17.00 uur
Muizenberg/Stenenkoraal
10.00 uur dienst.
Buena Vista
08.30 uur dienst.
19.00 uur samenkomst.
Santa Rosa
10.00 uur dienst.
19.00 uur samenkomst.

VERENIGDE PROT. GEMEENTE VAN CURAÇAO

Ebenezer Church
(Oranjestraat 111)
09.30 uur ds. O.G. Haaseot.
Fortkerk
(Fort Amsterdam)
09.30 uur gezamenlijke dienst Ebenezer Church
Emmakerk
(Rio Canario)
09.30 uur gezamenlijke dienst Ebenezer Church

NOACH-KAPEL

zaterdag om 18.00 uur kerkdienst (NGL) -Marinebasis Parera.

VOLLE EVANGELIE GEMEENTE YUBIA BENDITA

zondag om 10.00 uur dienst (tevens crèche en zondagsschool) - Weg naar Bullenbaai z/n. (tel.: 681922).

ABC (kanaal 99)

ZATERDAG

21.00 Covington Cross
22.00 Crossroads
23.00 The Commish
24.00 ABC News.

ZONDAG

20.00 Life Goes On
21.00 Funniest Videos
21.30 America's Funniest People
22.00 ABC Sunday Night Movie
24.00 ABC News.

CBS (kanaal 75)

ZATERDAG

21.00 Frannie's Turn
21.30 Brooklyn Bridge
22.00 Raven
23.00 Angel Street.

ZONDAG

20.00 60 Minutes
21.00 Murder, She Wrote
22.00 CBS Sunday Movie: 'Nightmare in the Daylight' (1992; Jaclyn Smith)
24.00 CBS News.

TBS (kanaal 89)

ZATERDAG

15.05 Movie: 'Perry Mason: The Case of the Murdered Madam' (1987; Raymond Burr)
17.05 Movie: 'Perry Mason: The Case of the Notorious Nun' (1986; Raymond Burr)
19.05 WCW Saturday Night Wrestling
20.35 NBA Basketball Celtics at Hawks (L)
22.50 Gymnastics Spectacular Mary Lou Retton, Bart Connor
23.50 U.S. Olympic Gold
24.50 Movie: 'Making the Grade' (1984; Judd nelson)
03.05 Movie: 'Hiding Out' (1987; Jon Cryer)
05.05 Movie: 'Bad Ronald' (1974; Kim Hunter)
06.35 Gomer Pyle.

ZONDAG

14.20 Movie: 'Hey, I'm Alive!' (1975; Edward ASner)
15.50 Movie: 'Little House on the Prairie: Blind Journey' (1979; Michael Landon)
16.35 Tom and Jerry's Funhouse
18.35 Captain Planet and the Planeteers
19.05 WCW Main Event Wrestling
20.00 Movie: 'Bret Maverick: The Lazy Ace' (1981; James Garner/Ed Bruce)
22.00 National Geographic Explorer
24.00 Network Earth
24.30 Paid Program
01.30 World Tomorrow
02.00 Paid Program
05.00 WCW Main Event Wrestling
06.05 Gomer Pyle
06.35 CNN News.

HBO (kanaal 83)

ZATERDAG

15.00 Mr. Bean (Rowan Atkinson)
15.30 Movie: 'The Butcher's Wife' (1991; Demi Moore/Jeff Daniels)
17.30 Movie: 'The Philadelphia Experiment' (1984; Michael Pare/Nancy Allen)
19.15 Movie: 'Over the Top' (1987; Sylvester Stallone/Robert Loggia)
20.00 Movie: 'Stalin' (1992; Robert Duvall/Julia Ormond)
24.00 Dream On: Key for Two.
24.30 Larry Sanders (Gary Shandling)
01.00 Movie: 'A Time to Die' (1991; Traci Lords/Jeff Conaway)
02.35 Women of the Night III
03.35 Movie: 'Someone to Watch Over Me' (1987; Tom Berenger/Mimi Rogers)
05.25 Movie: 'The Exorcist III' (1990; George C. Scott/Jason Miller).

ZONDAG

14.00 JFK: In His Own Words
15.00 Baby-Sitters Club: The Baby-Sitters and the Boy-Sitters
15.30 Movie: 'Curly Sue' (1991; James Belushi/Allisan Porter)
17.30 Movie: 'Tootsie' (1982: Dustin Hoffman/Jessica Lange)
19.30 Movie: 'Airplane II: The Sequel' (1982; Robert Hays/Julie Hagerty)
21.00 Movie: 'Collision Course' (1987; Pat Morita/Jay Leno)
22.45 Movie: 'Physical Evidence' (1989; Burt Reynolds/Theresa Russell)
24.30 Kids in the Hall
01.00 Movie: 'The Grifters' (1991; Anjelica Huston/John Cusack)
02.55 Movie: 'Ring of Fire' (1991; Don Wilson/Eric Lee)
04.35 Movie: 'Body Chemistry' (1990; Marc Singer/LisaPescia)
06.00 Movie: 'Checking Out' (1988; Jeff Daniels).

EURO-TV (kanaal 77)

ZATERDAG

19.00 Dierenmanieren
19.30 Samen Thuis, Samen Uit
19.50 NOS Journaal
20.10 TROS TV Show
21.00 Sluiting.
(zondag van 09.00-11.00 uur herhaling)

ZONDAG (kanaal 97)

19.00 Alfred J. Kwak
19.25 NOS Journaal
19.45 Nationale Spellingwedstrijd
19.55 Kieskeurig
20.35 NOVA
21.00 Sluiting.
(maandag van 09.00-11.00 uur herhaling)

TELECURAÇAO (kanaal 8/6)

ZATERDAG

17.30 Telefiesta met tante Irma
18.00 Studio Sport
18.57 Tempu pa Dios
19.00 Cocktail Turistiko met Captain Sterling
20.00 Telenotisia
20.30 Teatro Klasiko: *All at Sea*
22.00 Wega di Number Kòrsou
22.07 Estreno
23.30 Sluiting.

ZONDAG

09.30 Uitzending Nederlandse voetbalwedstrijd *Feyenoord vs Den Bosch*
11.30 Herhaling laatste softbalwedstrijd (dames AA-klasse) *Pichingolo vs Blue Angels*
14.00 Matinee
15.00 Sala di Konsierto
16.00 Sena di Señor
17.00 Much'i Ben
17.55 Wega di Number Kòrsou
18.00 Di bishita ku.....
18.30 Cocktail Special
19.30 Modisima (met Saida en Annemarie)
20.00 Telenotisia
20.30 Shete Dia
21.00 Baghdad Café (met o.a. Whoopi Goldberg)
21.30 Miniserie: Voice of the Heart
22.00 Superstars of Wrestling
23.00 Sluiting.

AE (kanaal 73)

ZATERDAG

15.00 World at War
16.00 Movie: 'Chimera' (1990; John Lynch)
18.00 TravelQuest
19.00 Dinosaur!
20.00 Dinosaur!
21.00 Movie: 'The Trap' (1967; Rita Tushingham)
23.00 Comedy on the Road
24.00 Evening at the Improv
01.00 Movie: 'The Trap' (1967; Rita Tushingham)
03.00 Comedy on the Road
04.00 Evening at the Improv
05.00 Movie: 'Chimera' (1990; John Lynch).

ZONDAG

13.00 Movie: 'Let's Go Navy!' (1951; Huntz Hall)
14.30 First Flights
15.00 John F. Kennedy: Years of Lightning, Day of Drums
16.30 Movie: 'To Kill a Mockingbird' (1962; Gregory Peck)
19.00 Dinosaur!
20.00 Dinosaur!
21.00 Movie: 'The Savage Innocents' (1959; Yoko Tani/Anthony Quinn)
23.00 House of Elliott
24.00 Rave
01.00 Movie: 'The Savage Innocents' (1959; Yoko Tani/Anthony Quinn)
03.00 House of Elliott
04.00 Rave
05.00 Movie: 'Let's Go Navy!' (1951; Huntz Hall)
06.30 First Flights.

NBC (kanaal 85)

ZATERDAG

21.00 Here and Now
21.30 Out All Night
22.00 Empty Nest
22.30 Nurses
23.00 Sisters.

ZONDAG

20.00 Secret Service
21.00 I Witness Video
22.00 NBC Sunday Night at the Movies.

Wega di Number Kòrsou
1554
7426
7912

Met diepe droefheid maken wij het overlijden bekend van onze lieve en zorgzame moeder, grootmoeder, schoonmoeder, overgrootmoeder, zus en tante:

Mevr. de Wed. BELLA Helena HOLLANDER
geb. Hoogenbergen

Haar kinderen:
Helen en Francis O'Connor - Hollander
Freddy en Mena Hollander - Torres
Mary Ann en Aad v.d. Vlies - Hollander
Gilbert en Yolène Hollander - Hudson
Ingrid en Hans de Maayer - Hollander

Haar kleinkinderen:
Franky en Lucy O'Connor - Maduro
Kathy en Martin den Dulk - O'Connor
Vanessa en Jessica Hollander (Ned.)
Warren (Ned.) en Angelou Boyé
Quinten en Claudine Hollander
Steven, Michael en Pamela de Maayer

Haar zusters:
Mevr. de Wed. Jeanne Hoogenbergen - Hoogenbergen en kinderen
Edna & Jopi Hollander - Hoogenbergen en kinderen
Mevr. de Wed. Elka Kooyman - Hoogenbergen en kinderen
Mevr. de Wed. Frieda Mensink - Hoogenbergen (Ned.)
Mevr. de Wed. Lina Bleshouvel - Hoogenbergen en kind. (Ned.)

Haar broer:
W.F.H. (Boy) en Bianca Hoogenbergen - Bernal en kinderen

Overige familie en vrienden.

De teraardebestelling vindt plaats op **zondag 22 november** op de Rooms Katholieke begraafplaats te Roodeweg, om 16.30 uur.
Gelegenheid tot condoleren vanaf 13.00 uur in de R.K. Kerk van Lourdes te Brievengat.
De kerkelijke uitvaartdienst vangt aan om 15.30 uur.
Na de begrafenis gelieve geen condoleance bezoek aan huis.

Curacao, 20 november 1992.

Met leedwezen hebben wij kennis genomen van het overlijden op 19 november van de moeder van onze directrice

Mevr. de wed. BELLA Helena HOLLANDER
geb. Hoogenbergen

Wij wensen de familie alle sterkte toe.

Personeel van de Uitgeverij Amigoe Curaçao, N.V., Uitgeverij Amigoe Aruba N.V. en The Chronicle St. Maarten.

Heer, U hebt mij gemaakt,
trek Uw handen niet van mij af.
Psalm 138

Met diepe droefheid maken wij het overlijden bekend van onze lieve en zorgzame moeder - schoonmoeder - grootmoeder - overgrootmoeder zuster en schoonzuster.

Mevr. de Wed. J.N. (Jenny) Schotborgh-Hellmund

In de gezegende leeftijd van 94 jaar.

Namens haar kinderen:
Ilse en Herman Mensé - Schotborgh
Boedie en Nettie Schotborgh - Gerretsen(St. Maarten)
Henki en Elba Schotborgh - Llach (Aruba)
Jan en Emy Schotborgh - Kuiperi (Maracaibo)

haar kleinkinderen:
Birgred en Paul Höhner - Schotborgh en kind (Ned.)
Inge en Hans Spapens - Schotborgh en kinderen (Ned.)
Marietta en Hensey Beaujon - Schotborgh en kinderen
Annelies en Ricky Ponson - Schotborgh en kinderen (Aruba)
Hans Schotborgh (Ned.)
Jenny Schotborgh (Ven.)
Monique en Jose Luis Cova - Schotborgh (Ven.)

haar zuster: **Ulé Lepelaars (Nederland)**
haar schoonzuster: **Omyra Hellmund - Pardo en kinderen.**

De teraardebestelling vindt plaats op dinsdag 24 november a.s. om 16.00 uur vanaf El Tributo Otrobanda naar de Protestantse begraafplaats. te Roodeweg.
Gelegenheid tot kondoleren vanaf 13.00 uur.
Na de begrafenis gelieve geen rouwbeklag aan huis.

In zijn vertrouwde omgeving is toch nog heel onverwachts van ons heengegaan mijn lieve man, onze vader, grootvader en overgrootvader:

Guustaaf Bernhard Samson

16-2-1910 - 19-11-1992

Hij laat ons vele goede herinneringen na.

Zijn echtgenote : **Mevr. de wed. E.U.H. Samson-Stede in Nederland**

Zijn kinderen :
Alphons Samson in Zweden
Ruben Samson en familie in Nederland
Percy Samson in Zweden
Wilfred Samson en familie
Mike Samson en familie
Astrid Treurniet - Samson en familie
Franklin Samson en familie
Roy Samson en familie in Nederland
Ruth Samson en familie
Werner Samson en familie in Nederland
Phillip Samson en familie in Nederland
Hedwig Samson en familie in Nederland

Zijn vele kleinkinderen en achterkleinkinderen.

De teraardebestelling zal plaats vinden in Nederland.

En toch telkens weer pa,
zullen wij je tegenkomen.
We zeggen niet: "het is voorbij",
slechts je lichaam is van ons weggenomen,
niet wie je was en wat je zei.

Dankbetuiging

Uw medeleven was hartverwarmend en heeft ons gesteund bij het afscheid nemen van onze geliefde

Petrus Johannes Smeulders

Op zaterdag 21 november, zondag 22 november en zaterdag 28 november zal om 19.00 uur in de kerk van Janwé een Heilige Mis aan hem worden opgedragen.

FOR SALE
BUILDING
1.125 square meters
on property land
12.000 sq. m.
For information
call tel.: 680101

Te koop:
diverse geënte
VRUCHTBOMEN
o.a. honingzoete
* Sinaasappels
* Mandarijn
* Mango
* Pomerak
* Pompelmoes
en vele anderen

In de tuin van
RESTAURANT PISCES
Einde Caracasbaaiweg

TE HUUR SATURNUSSTRAAT
2 sl.k. app. cpl inger.
NAf 350.00 per wk voor 2 pers.,
1 sl.k., app. cpl. inger.
excl. licht NAf 250.00 per week
te Grote Berg
Inl.: Tel. 683459

KLEIN BLOEMPOT
Classic Furniture & Decorative Items

Wilt u nog voor de komende feestdagen een **mooi** en **apart meubelstuk** voor uw huis?
Komt u dan een kijkje nemen en verwen uzelf met één van onze mooie stukken.

*Landhuis Klein Bloempot * Franse Bloemweg 30 * Mahaai*
*Tel. 376342 * Fax: 376342*

Landhuis Brievengat
Elke zondag **geopend**
vanaf 5.00 uur om het landhuis te bezichtigen.
Happy Hour van 18.00 - 19.30 uur
Live Muziek van **"Chips"** vanaf 18.00 - 22.00 uur

Folkloristische dansshow van 5.00 - 6.00 uur
elke **laatste zondag** van de maand.
Tevens verkoop van souvenirs en lekkere hapjes.
Iedereen is van harte welkom!!!

TE KOOP
tegen elk aannemelijk bod
CHEVROLET IMPALA
1964
excl. motor/versnellingsbak.
(na 6 uur)
Cabimasweg # 17
Tel.: 691429

SURINAAMS ETEN BUFFET
ALL YOU CAN EAT
Zondag 22 november
van 12 uur tot 4 uur 's middags
f. 18,50 p.p.
Saladbar - Bar-Restaurant
MEETPOINT (Korédor)
Tel.: 623611

Familiebezoek of vakantie in Nederland?
Dan is het uitermate voordelig en plezierig om uw **'eigen' tijdelijke Nederlandse woning** te hebben.
Barrow & Barrows is gespecialiseerd in vakantie-woningruil en kan u hierbij helpen.
Wij bieden u o.a.
***Privacy.**
Alle gegevens worden zeer vertrouwelijk behandeld en niet gepubliceerd.
***Maatwerk.**
Wij houden rekening met uw wensen en verlangens.
Schrijf of fax voor vrijblijvende informatie.
Barrow & Barrows
Country Houses
P.O. Box 59, 8160 AB Epe, Nederland
Fax: 0031 5780 21585

Wij hebben pas een nieuwe kollektie bloemen!
Deftige sets, bijpassende accessoires en mooie avondjurken, speciaal voor de komende feestdagen
tegen RASONABLE prijzen!!!
Kom langs!
Winkelcentrum Brievengat
Winston Churchillweg

ALICO
Te huur gevraagd voor uit Nederland overgekomen functionaris van American Life Insurance Company (ALICO)
Modern woonhuis
- in goede buurt, centraal gelegen
- 3 à 4 slaapkamers
- badkamer, keuken, woonkamer
- overdekte porche
- tuin (evt garage)
- prijsindicatie tot NAf. 1200,-
- te aanvaarden vanaf half december '92

voor reacties kunt U tel. **618096** bellen met
dhr Gouverneur of anders **ALICO.**

ROTI
BAMI - NASSI
"HOUSE"
SIROMA N.V.
Rooseveltweg 122
Open: dagelijks
11.00 tot 11.00
Tel.: 692067

LUXE STUDIO'S
Te huur
te Toni ...

For rent/te huur
from Dec. 1 - May 1, '93
2 bedroom
APARTMENT
furnished
658286

Het bestuur van de Asosiashon di Graduadonan di Fakultat Sosial Ekonomiko di Universidat Nashonal di Antia ("AFSEF") heeft de eer u hierbij uit te nodigen voor een lezing getiteld:

PROJECTORGANISATIE
het beheren en beheersen van Electronic Data Processing
Sprekers: dhr. Gerard Brink R.A. en dhr. Rinus Commissaris R.A.

Datum:	23 november 1992
Tijd:	20.00 uur
Plaats:	Auditorium van Universiteit van de Nederlandse Antillen
Taal:	Nederlands
Toegang:	Gratis

Sweet Occasions
Cas Coraweg 51A, tel. 373437, 373322
open non-stop 9 - 7

Verschillende soorten specerijen, mosterd, honing, azijn, olijfolie uit Frankrijk in prachtige aardewerk potjes.

!!Vakantiegangers!!
ATTENTIE!!
Compleet Gemeubileerde Appartementen
TE HUUR
Aan het strand en tien minuten van Otrobanda
Tel.: 685945

Te koop aangeboden:
DAF 2100 vrachtauto combinatie.
Bouwjaar 1981
ingevoerd, gesloten model met hydraulische laadklep, Mechanisch volledig nagezien door Suzer. Survey rapport aanwezig. Voor bezichtiging **371877**
b.g.g. **601564**

Te koop:
MERCEDES 190 Diesel

Bouwjaar 1985, airco, automatic, power window, power lock, tinted glass, sunroof. tel: 602349

OPENBARE VERKOOP
Op dinsdag 22 december 1992, des voormiddags om 10.00 uur, zal ten kantore van ondergetekende, krachtens artikel 1203 lid 2 van het Burgerlijk Wetboek van de Nederlandse Antillen, de openbare verkoop worden gehouden van:

Het tot 15 november 2024 lopend recht van erfpacht op een perceel grond, gelegen in het Tweede District van Curacao te SUFFISANT ter grootte van 339 m2, nader omschreven in meetbrief nummer 354 van 4 juli 1962, met al het daarop gebouwde, plaatselijk bekend als Dongestraat nummer 10, Alhier.

De veilingsvoorwaarden zullen gedurende één week vóór de veiling voor belanghebbenden ter inzage liggen ten kantore van ondergetekende en houden onder meer in dat executant van iedere bieder de overlegging van een garantie kan eisen als waarborg voor de betaling van de koopsom en kosten.

Mr. H.A. Sperwer,
notaris.
Neptunusweg 18
Telefoon: 374377.

OPENBARE VERKOOP VAN
AMAZONEWEG 62
Op woensdag, 25 november 1992 des voormiddags om 10 uur zal ten kantore aan de Polarisweg 31-33 ten overstaan van één van de notarissen of diens plaatsvervanger van het kantoor Palm & Senior in het openbaar worden verkocht ex artikel 1200 van het Burgerlijk Wetboek:

het perceel eigendomsgrond gelegen in het Stadsdistrict van Curacao ter grootte van 595m2, kadastraal bekend als Stadsdistrict Sectie B nummer 2823, met het daarop gebouwde plaatselijk bekend als **Amazoneweg 62.**

De veilingsvoorwaarden liggen ter inzage op voormeld notariskantoor vanaf 8 dagen vóór de veiling en houden onder meer in dat iedere bieder gehouden is terstond een bankgarantie of andere vorm van zekerheid te stellen tot nakoming van zijn bod en de bijkomende kosten.

Nadere informatie betreffende eventuele financiering door de executerende bank is verkrijgbaar op het ondergetekende notariskantoor.

NOTARISKANTOOR PALM & SENIOR
Polarisweg 31-33
Tel.: 613199 - 613655.

---

pasfoto di koló!
4 pa 6=
HATO - AUGUSTINUS

Zondag 22 november vanaf 12 uur af te halen de echte
INDONESISCHE RIJSTTAFEL
met: sajor kerrie djawa, sg. telor, vlees, frikadel, saté, kip, atjartjampoer, pisang goreng, kroepoek, sambel badjak,
NAF. 10.00
Ook hebben wij BAMIE, PETJIL met lontong.
Familie KENGEN,
Canadaweg 9, Tel.: 683458
SELAMAT DATANG DAN MAKAN

Attentie

konstr. Bruynzeel (hoog gelegen) te Stenenkoraal omgeving Goede Hoop.
Tel. en TDS aanwezig.
Direkt beschikbaar
fl.1500,- p.m.
voor inl. bellen
683989 of 615649
tussen 6 uur en 8 uur. p.m.

---

schildersbedrijf
Perfect
De
huisschilder
van huis uit.
Tel.: 601766 - 369127
Fax.: 369127

★★★★
Green Mill
RESTAURANT & BAR
From The States to Curaçao!
Green Mill Restaurant is here for you!
Green Mill Restaurant and Bar,
located at the new Saliña Galleries is now open!

Come and join us for our excellent cuisine, atmosphere and hospitality!
We offer award winning appetizers, pizzas, steaks and pastas.

Enjoy Happy Hour
Monday - Friday from 17:00 - 19:00
For great drinks at great prices and delicious snacks.

Call for reservations or just drop by to check it out!
Tel. 658821
See you at The Mill!

Voor de andere helft moet u toch echt naar de Showroom van ISA Sales.

ACHIEVA

Oldsmobile '93

CUTLASS SUPREME
CUTLASS CIERA
EIGHTY EIGHT

ISA Sales heeft **de nieuwe modellen '93** van OLDSMOBILE binnen. We laten u nu vast de prachtige "keerzijden" zien van deze "gouden plaatjes". Voor de schoonheid en perfectie in het geheel zult u toch echt naar de showroom van ISA sales moeten.
Daar staan voor u opgesteld: De Achieva, De Cutlass Supreme, De Cutlass Ciera en de Eighty Eight

GM

Wij nodigen u daarom graag uit onze showroom te bezoeken en wij garanderen u oogstrelende modellen waar techniek en perfectie tot één brok prestatie zijn gekristalliseerd.

ISA Sales & Agencies Inc
IMPORT EXPORT GENERAL AGENCIES

Stoppelweg 32 - Tel: 623377 - Habaai

De lekkerste
ROTIE'S
pom, pastei, bamie, nassie, Chin. kip, ger. kip, ger. varken, moksie meksie, bruine bonen, bloedworst
kunt U elke zondag tussen 12 en 4 bij ons krijgen.
Vraag naar het gerecht v/d week
Koraal Partir kav 87
Tel.: 674103.

Te huur aangeboden:
ONGEMEUBILEERDE DIREKTIE WONING

* 4 Slaapkamers met ingebouwde kasten;
* 2 badkamers met toilet, met ingebouwde kasten;
* 1 meidenslaapkamer met ingebouwde kasten met toilet, badkamer;
* 1 woonkamer;
* 1 eetkamer met grote ingebouwde wandmeubelkasten, marmeren vloer;
* 1 keuken met ingebouwde kasten boven en beneden, grote ijskast, 3 deurs met icemaker, gasstoof met fornuis;
* 5 split system airconditioners;
* washok;
* voorporch;
* achterporch terras;
* zijkant terras;
* deepwell + computer sproeiers.

Direkt beschikbaar:
Minimaal 2 jaar contract.
Prijs fl. 3.500,- per maand.

Tel: 376497 na 7 uur p.m.

Bij de
CANDY BARREL
Sta. Rosaweg 17

Stopt Piet de schoentjes vol met lekkers....
Ja hoor
bij aankoop van ƒ.10,- mag ieder kind beneden 8 jaar
een schoen brengen
en de volgende dag komen kijken wat voor verrassing erin zit.

ÑAPA

Zaterdag 21 november 1992

AMIGOE

Weekend Bijlage Amigoe

INTERVIEWS

Julie Carmen: tussen filmen baby voeden

ECONOMIE

Free enterprise bestaat niet en bestaat wel

BOVENOP DE 'geluksberg', op Seru Fortuna, staat naast de kerk de crèche Dede Pikiña waar al sinds 1984 Mila Palm de scepter zwaait. Mila Palm heeft echter het besluit genomen om weg te gaan en de leiding van de crèche over te dragen. Waarom? Wanneer? Hoe kan dat? Een goede reden dus om de berg op te klimmen en een bezoek te brengen aan Dede Pikiña en vooral aan Mila Palm.

Ik was bang dat ik de weg niet zou kunnen vinden en vroeg waar op Seru Fortuna de crèche te vinden was. "Naast de kerk. Rij naar boven en je ziet het vanzelf", was het antwoord. Nu dat leek makkelijk, want in elke buurt zie je de kerk al van verre liggen. Het ging ook vanzelf. Niet het vinden van de kerk, gewoon een blok, dat met geen enkele toren uitsteekt boven de huizen, maar de crèche ernaast toont zijn naam duidelijk zichtbaar voor iedereen. Als u dus de kerk van Seru Fortuna wilt vinden? Die ligt naast de crèche.

= door Nel Casimiri =

Foto Ken Wong

Mila Palm en haar kindertjes in de crèche van Seru Fortuna.

Crèche Dede Pikiña huisvest dagelijks 165 kinderen

Mila Palm: "Lekker knuffelen met de kleintjes"

De crèche Dede Pikiña huisvest elke dag zo'n 165 kinderen in de leeftijd van één maand tot 12 jaar. De meesten komen uit Seru Fortuna zelf, de rest uit de buurten eromheen. Die kinderen zijn verspreid over verschillende kamers, ingedeeld naar leeftijd. Voor de kleinsten zijn er bedjes, de groteren spelen en leren en kunnen 's middags slapen op dekentjes over matten op de grond. Ieder met zijn of haar eigen kussen. Als ik kom is het middag. Ze hebben net gegeten, heerlijke bonensoep vol suiker, met bruine boterhammen erbij, en de kleuters liggen te slapen. De kleinsten ook, maar een paar daarvan vinden een vreemd bezoek veel interessanter en willen even aangehaald worden. Speciaal ook door 'Wela', door Mila Palm, die ze allemaal bij naam kent en voor elk kind een paar lieve woordjes heeft. Daarna gaan ze terug naar de leidster. Dat vinden ze ook goed. Twee handjes worden om de hals van de leidster gelegd en hun hoofdje rust al in haar hals. Nu kunnen ze rustig gaan slapen.

Seru Fortuna heeft als buurt geen goede naam. Er komt veel vandalisme voor, veel criminaliteit en de armoede is schrijnend. Wat opvalt in deze crèche is hoe netjes en verzorgd alles eruit ziet. Er liggen nieuwe tegels, alles zit goed in de verf, de meubels zijn mooi en heel, de kamers zijn brandschoon net als de keuken en de vele leidsters die rondlopen zijn goedgehumeurd en betrokken bij de kinderen. De kinderen spelen, ze plakken en ravotten ondanks de nattigheid buiten. Dede Pikiña is een klein stukje paradijs temidden van veel zorgen. Alleen de buitenkant toont het vandalisme. Ruiten zijn kapot gegooid en ook de inbrekers weten de weg naar de crèche te vinden. In een van de kamers hebben ze met vetkrijt een hele muur bekrast. Dat hebben de leidsters opgelost door de vlakken tussen de lijnen keurig in te kleuren en er zo een abstract kunstwerk van te maken.

Mila Palm: "Ik ben nu 55 jaar oud. Ik werk al 37 jaar met mensen. En altijd in marginale buurten. Dat trekt me gewoon aan, van huis uit. Mijn vader was bedrijfsleider. Daar had hij nooit voor gestudeerd, maar hij leidde een groep van ruim veertig mensen in een bedrijf. We zijn erin opgegroeid. Mijn zes zusjes en drie broers doen allemaal ook een beetje wat mijn vader gedaan heeft in het dagelijks leven. Ik heb het nooit gewild om iets te gaan leiden. Ik ben onderwijzeres en wilde met kinderen omgaan. Ik ben ook begonnen als onderwijzeres in Zuid-Bonam. Een zus stond op dezelfde school, een andere op de school aan de overkant. Ook als onderwijzeres".

"Maar ik vond het werk als onderwijzeres moeilijk omdat ik de kinderen niet kon onderwijzen in hun moedertaal. Ik deed veel aan dansen, declameren, zingen met ze en dacht steeds: dit is het toch niet. Eindelijk in 1972 moest ik met verlof en ik dacht: wat moet ik die zes maanden? Ik heb geschreven naar de Sticusa en gezegd dat ik dingen wilde meemaken, dingen die ik kon gebruiken bij het werk met kinderen. Zes weken voor ik terug zou gaan, kreeg ik toen een kans bij Lex Eeltveld in Rotterdam voor een cursus dramatische expressie. Lex Eeltvelt was in 1958 op Curaçao geweest als regisseur. Wist dus iets van Curaçao. Toen ben ik in 1973 op Curaçao begonnen als dramatische expressie docent op diverse basisscholen. Maar in 1974 ben ik weer begonnen met lesgeven, nu aan de Pedagogische Academie (P.A.), om de studenten te helpen dramatische expressie toe te passen in hun lessen. Daar ben ik bijna tien jaar gebleven, maar o.a. omdat mijn zoon naar de P.A. wilde, wilde ik van baan veranderen. Toen zag ik een advertentie voor een directrice voor de crèche en daarop heb ik gesolliciteerd. En ben aangenomen".

De crèche Dede Pikiña werd in 1982 gesticht met een coördinatrice aan het hoofd. Die coördinatrice wilde geen directrice worden en zo werd Mila Palm benoemd. De crèche begon met vier zalen, die helemaal op eigen kracht dat wil zeggen door eigen fundraising, zijn gebouwd. Op een vraag naar hulp uit Nederland werd gezegd dat de crèche nog niet aan de beurt was voor hulp. Het laatste gedeelte dat later werd aangebouwd is wel tot stand gekomen met Nederlandse hulp. De crèche telt ongeveer 165 kinderen, 24 leidsters, 2 kokkinnen, twee schoonmaaksters, een wasvrouw en een chauffeur/hulp voor alles. Als Mila Palm eind van dit jaar weggaat, wordt Heddie Bootsma directrice en Edith Millerson wordt adjunct. De kokkin zal de administratie gaan verzorgen. Zo hebben ze alles binnenshuis kunnen regelen.

"Heddie Bootsma werkt hier al vijf jaar, Edith al meer dan vijf jaar. We vormen als team een hechte eenheid".

Dede Pikiña was niet de eerste crèche op Curaçao. Al in 1957 begonnen bedrijven als Texas Instruments en Rockwell met het organiseren van crèches, Casa Cuna en Bai Bini bijvoorbeeld bestonden al veel eerder.

"Maar wij zijn wel een model voor veel andere, we proberen tenminste als modelcrèche te fungeren. Voor 15 baby's hebben we bijvoorbeeld vier leidsters. En dat kan ik verdedigen. Het gaat niet alleen om de verzorging, de kinderen hebben aandacht nodig, ze moeten gestimuleerd worden. Volgende week komt een groep deskundigen van het eilandgebied: ze willen onze crèche als model voor andere crèches hebben", vertelt Mila Palm trots.

"We krijgen pedagogische begeleiding, organiseren oudeochtenden en werken met activiteitenplanning. Twee keer per jaar, op een zondag, krijgt het hele gebouw een grote beurt, houden we grote schoonmaak. Al onze leidsters zijn gediplomeerd, ze zijn of kinderverzorgster of peuterleidster. Slechts twee lbo-assistentleidsters zitten nog op de cursus. Zes keer per jaar houden wij een ouderochtend. We geloven dat een goed contact met de ouders belangrijk is. Gelukkig komen tegenwoordig ook de vaders wel mee. Naast die ochtenden hebben we ook elke dag contact met de ouders als ze de kinderen halen en brengen. Ook gaan we elk jaar een keer op huisbezoek. De crèche heeft ook een ouderraad, die nauw betrokken is bij de organisatie".

Is het niet moeilijk daar ouders voor te krijgen? De scholen klagen daar nogal over.

"Je moet een beetje lobbyen en je moet ze je vertrouwen schenken. Uit onze ouders komt anders ook de voorzitter van de vereniging van alle oudercommissies voort.

Het bestuur van de crèche staat onder voorzitterschap van Margreet Joubert. Het is heel fijn werken met haar, ik voel me bij haar op mijn gemak. Zij is een steun om mijn dynamiek te kunnen bolwerken".

En hoe is de financiële kant van het crèchewerk geregeld?

"We worden gesubsidieerd door het eilandgebied. Sinds januari krijgen we 10% minder en dat terwijl we in 1991 de salarissen met 5% hebben opgetrokken in afwachting van de beslissing van het eilandgebied. We dachten zeker dat dat zou gebeuren, maar in plaats daarvan ging het juist andersom. We voelen ons dus dubbel gepakt. Het is moeilijk, want we willen het niet op de ouders verhalen. De ouders betalen een contributie die afhankelijk is van hun inkomen, we werken met vier vaste marges".

Als je zoveel jaren werkt als directrice van een crèche zijn er allerlei kleine en grote hoogtepunten waarover je kunt vertellen. Voor Mila Palm zijn dat in de eerste plaats de blije gezichten van de ouders als ze zien hoe hun kind vooruit is gegaan door de stimulering op de crèche. "En ook omdat we van ze houden. Die blijdschap is een stimulans om op deze wijze door te gaan".

"Er hebben hier veel vrijwilligsters gewerkt. Nu niet veel meer. Het is een werk apart. Het kost veel tijd aan vergaderingen. We stuurden ze ook altijd naar andere crèches om te gaan kijken. Maar vaak zijn ze uit de buurt weggegaan, verhuisd omdat ze het hier niet meer konden uithouden. Aan de andere kant hebben ook drie vrijwilligsters nu hun leidsterdiploma gehaald en die werken hier vast. Die zijn ook hier uit de buurt".

"Weet je wat leuk was. Twee leidsters kwamen op het idee om een fundraising te beginnen om een bus te kunnen kopen, zodat we met de kinderen ook eens op pad kunnen. Ze gingen naar een bedrijf toe om een bijdrage en daar vroeg men waarvoor. Toen zeiden ze dat ze maar een brief moesten sturen en daar kwam de bus. Zomaar. Die kregen we cadeau. Ik mag hun naam niet noemen, dat wilden ze niet. Ben je bezig met plannen voor fundraising voor een bus, heb je opeens een bus, zonder fundraising. Later toen die bus te klein werd hebben we hem ingeleverd en een grotere gekregen. Die kwam van Firgos".

Over het algemeen heeft de buurt Seru Fortuna een slechte naam. Wat is daarvan waar?

"Ik moet het beamen. Maar zelf heb ik er geen last van. Ik kan rustig naar de mensen thuis gaan en vragen of ze hun kinderen hier niet willen laten spelen, of ze hier geen ballen willen wegnemen en dergelijke. Maar die kinderen hebben niets te doen. De ouders weten ook niet wat ze met die kinderen moeten doen. Ze lanterfanten op straat. Er moet gewoon meer hulp komen".

Is hier op Seru Fortuna een afdeling van de Stichting Activiteiten Na School?

"Nee, ze willen er wel mee beginnen in het Sentro di Bario. Daar hebben ze om leidsters gevraagd, maar ik weet niet of iemand zich heeft opgegeven. Het is jammer, ze zijn bij het gouvernement zo druk bezig met het toerisme in het jaar 2000, maar daar komt niets van terecht als niet aan de basis begonnen wordt, bij kinderen van 0 tot 4 jaar. Nu gaan ze gevangenissen bouwen en hier wordt maar bezuinigd en bezuinigd. Veel kinderen die op straat pinda's en kauwgom lopen te verkopen zijn kinderen uit deze buurt. Ik zie ze staan op de kruispunten en ga naar de ouders. Die zeggen me dan: 'Stuur ze naar huis' en ze zeggen dat ze het niet weten. Maar ik zie het toch niet alleen? De mensen van het gouvernement zien het toch ook en ze laten het gaan. Ik weet van kinderen die van het geld dat ze daar verdienen Reunite kopen. Later wordt het Nighttrain".

Is er verschil in ontwikkeling tussen kinderen die op de crèche hebben gezeten en kinderen die nooit hier zijn geweest?

"Zo'n onderzoek zou heel belangrijk zijn. Het is van belang dat we met cijfermateriaal komen. Dat moeten we hebben, zodat we weten welke kant we uit moeten. Maar we hebben er zelf geen tijd voor. We hebben geen mankracht, dus blijven we doorspartelen met wat we aan het doen zijn. Er zijn veel moeders die hun kinderen alleen thuis moeten laten als ze werken. Dan is het toch veel beter dat ze hier zijn? Wij doen spelletjes met ze, een keer per week krijgen ze huiswerkbegeleiding van een echte onderwijzeres, de andere dagen houden onze eigen leidsters er toezicht op dat het huiswerk gemaakt wordt. Er komen hier kinderen van 0 tot 12 jaar. Die van 0 tot 4 komen de hele dag. De ouderen komen na schooltijd, als de kleuter- en basisscholen dicht zijn. We gaan om half zeven 's morgens open en blijven open tot zes uur 's avonds".

Zijn er ook kinderen hier waarvan de moeders thuis zijn?

"Nee, die kinderen komen niet hier, alleen als het op doktersadvies is. Toch zou het voor de kinderen soms goed zijn. Er zijn huizen met zeven of tien volwassenen met een zo'n kruipend kind. Waar kan zo'n kind kruipen? Maar als we dat doen zouden we er een stuk of drie crèches bij moeten hebben. Dat halen we niet".

Betalen de bedrijven waar de moeders werken nu de ouderbijdrage, geheel of gedeeltelijk?

"Banco Maduro is het enige bedrijf dat de helft voor de ouders betaalt. En dat al vijf jaar. Ik heb verschillende bedrijven gevraagd ook zo te doen, bedrijven zoals Kodela, Setel, andere banken, maar nee hoor. Vaak bedrijven waar geld zat zit, maar nee. En waarom niet? Ik heb het ook aan de bankiersvereniging gevraagd, aan Miguel Pourier, die daar voorzitter van was. Dat is al meer dan twee jaar geleden. Ze zouden het bespreken. Maar ik heb niets meer gehoord".

"En waarom zou men niet de onderstandmoeders dwingen om als vrijwilligster mee te werken in de crèche? Bij het JANS-project van Sociale Zaken, moesten ze ook komen, anders kregen ze geen onderstand meer. Ze kwamen, zij het soms met lange gezichten. Een van onze moeders is er een van drie zusjes. Alledrie krijgen ze onderstand. Hun moeder ook. Ik vroeg haar: 'Wat wil je? Wil je dat je kind straks ook onderstand krijgt?' Zegt ze 'ja'. Want dat is geld van het gouvernement. Ze hebben geen idee waar het vandaan komt. En als die moeders hier zouden komen werken, is het niet alleen goed voor de crèche, ook voor de moeders zelf. Ze komen te weten 'he, dat kan ik ook!' Bij het project Speranza pa Desempleado van de Feffyk heeft men me gevraagd wat lessen te geven over de ontwikkeling van kinderen. Toen hebben de deelnemers een week hier stage gelopen. Vanaf toen werken er twee elke week mee als invaller. Een woont helemaal op Santa Cruz, maar ze is er om half zeven 's morgens".

Een probleem vormt de opvang van kinderen boven de twaalf jaar.

"Voor kinderen tussen de 15 en 18 jaar is er zelfs helemaal geen opvang. Tot 15 jaar kunnen ze nog op het GOG terecht, maar daarna nergens meer. En pas met 18 jaar kunnen ze naar de gevangenis. Die drie tussenliggende jaren lopen ze op straat rond als loslopende honden. En het GOG zit vol. De meeste van die kinderen komen van ouders die zelf al problemen hebben gehad. Die kinderen worden aan hun lot overgelaten en ze hebben juist begeleiding nodig. We hadden pas nog zo'n schrijnend geval. De moeder van een kind heeft een andere vrouw doodgestoken. Die moeder is nu pas uit de gevangenis. Het kind kan zijn moeder niet uitstaan. En de vader is een drugsgebruiker. Wat moet zo'n kind? Door warmtegebrek en gebrek aan liefde, kan het nergens meer terecht. Hij is nu pas opgenomen in het GOG, maar het kind is 14 jaar oud. Over drie weken wordt hij 15. Dan moet hij weer weg. Ik heb de rechter gevraagd of hij niet kan

Vervolg op pag. 3

Eindredactie: Norbert Hendrikse, opmaak: Solange Isselt

Chinese politiemannen hebben de reputatie keihard op te treden wanneer het erom gaat protesten tegen het regime in Beijing te onderdrukken.

Voornamelijk onderdrukking van vrije meningsuiting

Amnesty beschuldigt China van geheime geweldpleging

LONDEN - De Chinese autoriteiten in de autonome regio Xinjiang maken zich schuldig aan schendingen van de mensenrechten. Voorstanders van onafhankelijkheid in dit politiek gevoelige gebied en mensen die protesteren tegen beperkingen van hun religieuze activiteiten, zijn opgepakt en zonder vorm van proces, soms langdurig, gevangengezet. Dat schrijft de mensenrechtenorganisatie Amnesty International in het vorige week gepubliceerde rapport over 'geheim geweld' in Xinjiang. Xinjiang is een van de vijf autonome regio's van de Volksrepubliek China. Het gebied grenst aan Afghanistan, Mongolië, Pakistan, Rusland, Kazachstan, Kirgizstan en Tadzjikistan. De bevolking bestaat uit verschillende bevolkingsgroepen. Han-Chinezen maken 38 procent uit van de 15 miljoen inwoners van Xinjiang. 56 procent bestaat uit Turkse volkeren, zoals Oejgoeren, Oezbeken en Kazachen, die overwegend islamitisch zijn.

PATROON

De in Londen gevestigde organisatie schrijft dat er in Xinjiang sinds 1989 sprake is van een 'patroon van schendingen van de mensenrechten'. De meeste schendingen houden verband met pogingen van de autoriteiten religieuze activiteiten in te perken, het onderdrukken van demonstraties en andere vreedzame vormen van meningsuiting en het neerslaan van een reeks protesten in het gebied Baren dat ligt in het district Akto ten zuiden van Kashgar. Uit onofficiële bron heeft Amnesty vernomen dat er zich 1989 tientallen betogingen hebben plaatsgevonden en dat vele vermeende demonstranten zijn opgepakt. Officieel heet het dat deze mensen zijn gearresteerd omdat zij lid zijn van verboden organisaties die strijden voor een onafhankelijk Xinjiang.

Politieke gevangenen worden langdurig opgesloten zonder vorm van proces en zonder dat contact met de buitenwereld mogelijk is. De leefomstandigheden in de gevangenissen zouden hard zijn en worden gevangenen gemarteld. Dissidenten en hun familieleden worden soms door de autoriteiten lastig gevallen. In het gebied Baren vonden in april 1990 gewelddadige incidenten plaats die de autoriteiten in Xinjiang omschreven als een 'contra-revolutionaire gewapende opstand'. Officieel vielen daarbij 22 doden, onder wie zeven leden van veiligheidstroepen. Officieuze verslagen zeggen dat ordetroepen zeker 50 mensen doodden. Aanleiding voor de incidenten was de sluiting van een plaatselijke moskee kort voordat een religieus feest zou plaatsvinden. Eerder was de spanning in het gebied al opgelopen omdat de autoriteiten verboden hadden nieuwe moskeeën en islamitische scholen te bouwen.

Meer dan 1.000 man van politie en leger werden naar het gebied gestuurd om de rust te herstellen. Daarbij zouden volgens Amnesty mensen opzettelijk zijn doodgeschoten. Honderden mensen in Baren en duizenden mensen in heel Xinjiang zouden na afloop van de incidenten door de autoriteiten zijn aangehouden.

Na het neerslaan van de protesten in Baren verscherpte het bestuur van Xinjiang de activiteiten van religieuze leiders en islamitische scholen. Volgens nieuwe regelgeving in september 1990 moesten 'mensen in religieuze beroepen het leiderschap van de communistische partij onderschrijven en nationaal separatisme afwijzen'. Religieuze leiders hebben een vergunning nodig om hun werk te mogen doen en zij moeten die ieder jaar opnieuw vragen. Amnesty is bezorgd dat religieuze leiders en gelovigen in Xinjiang zijn gevangengezet alleen omdat zij opkwamen voor hun gewetensvrijheid.

De mensenrechtenorganisatie maakt zich voorts zorgen over de toepassing van de doodstraf in Xinjiang. De verhouding tussen het aantal doodvonnissen en de bevolking is in het gebied vele malen hoger dan elders in China. Volgens de officiële pers zijn in 1991 30 mensen ter dood veroordeeld en zeker 18 keer is het vonnis daadwerkelijk voltrokken.

In de eerste zes maanden van dit jaar zijn zeker 22 mensen geëxecuteerd wegens diefstal, overvallen en moord. Een aantal vermeende organisatoren van de incidenten in Baren is eveneens ter dood veroordeeld, maar over dat aantal bestaat geen duidelijkheid. Ook is niet bekend hoeveel van die doodvonnissen zijn uitgevoerd.

Amnesty roept in het rapport de autoriteiten op een onderzoek in te stellen naar de politieke gevangenen in het gebied en iedereen vrij te laten die gevangen zit wegens het vreedzaam uiten van zijn politieke of godsdienstige opvattingen. Ook zouden de autoriteiten informatie moeten geven over alle personen die zonder enige vorm van proces vastzitten en diegenen vrijlaten die zich niet aan kennelijke strafbare feiten hebben schuldig gemaakt en volgens internationale maatstaven zijn berecht.

Amnesty, dat onvoorwaardelijk tegen de doodstraf is, dringt voorts aan op eerlijke processen voor mensen die ter dood kunnen worden veroordeeld en op mogelijkheden voor deze gevangenen om gratie of omzetting van hun straf te vragen.

Stakingsoproep krachtproef voor BJP

Indiase premier Rao mogelijk slachtoffer van 'tempeldans'

= door ANP-redacteur Aad Luymes =

NEW DELHI - Het zal ongetwijfeld een hete herfst worden voor de 71-jarige Indiase premier Narasimha Rao. Wederom staat de wens van de militante hindus centraal om een tempel te bouwen in de stad Ayodhya, op de plaats waar al eeuwen een moskee staat. Naast deze religieuze kwestie, die de gemoederen hoog deed oplaaien en al aan ruim 2.000 mensen het leven heeft gekost, groeit de economische onvrede als gevolg van Rao's liberaliseringsprogramma. Vorige week probeerde Rao een massale staking te voorkomen tegen de prijsverhogingen door enkele duizenden leidende figuren op te laten pakken. Onder de arrestanten bevonden zich ook honderden leden van de oppositionele hinduïstische Bharatiya Janata partij (BJP). Deze partij had tot de protestactie opgeroepen en was ook de motor achter de bouw van de omstreden hindutempel die in juli door de premier werd opgeschort. Door zich hard te maken voor de bouw van de tempel, slaagde de BJP er binnen enkele jaren in om van een rechts splintergroepje uit te groeien tot India's grootste oppositiepartij.

STAKING

Ondanks de massale arrestaties gaven in de grote steden in het noorden veel mensen toch gehoor aan de stakingsoproep, die werd gezien als een krachtproef voor de BJP. In New Delhi bleven veel winkels dicht en reden de bussen niet. Een BJP-vertegenwoordiger zei dan ook 'dik tevreden te zijn', hoewel niet overal werd gestaakt. "Het is de eerste keer dat een partij oproept tot een landelijke staking en we zijn zeer tevreden met de respons." Hij voegde eraan toe dat de BJP door blijft gaan met protestacties tegen het hervormingsprogramma. De BJP verwijt Rao dat het radicale hervormingsbeleid dat hij vorig jaar inzette, leidde tot sterke prijsverhogingen waar vooral de boeren en de miljoenen armen onder lijden. De prijzen voor zaken als brood, benzine en kunstmest zijn soms tot 20 procent verhoogd. Ruim 40 procent van de 880 miljoen Indiërs leeft onder de armoedegrens. "Veel van de hervormingen leidden slechts tot nog meer lijden voor de gewone man", aldus BJP-voorzitter Murli Joshi.

Veel Indiase bedrijven gingen over de kop nadat de regering vorig jaar een aantal protectionistische maatregelen afschafte. Diverse bedrijven kunnen niet langer ongelimiteerd de slechte kwaliteit leveren zoals ze gewend waren voordat ze nu hun monopolie verloren hebben. "Bij een Indiase auto maakt alles lawaai behalve de claxon", was dan ook een veel gehoorde opmerking.

MAATREGELEN

Om de BJP de wind uit de zeilen te nemen, beloofde Rao de boeren eerder deze week al een pakket maatregelen van 177 miljoen dollars om de pijn te verzachten. Maar de landbouwers laten zich niet inpakken. De Janata Dal, na de BJP de grootste oppositiepartij, heeft al laten weten eind deze maand tienduizenden graanboeren naar de hoofdstad New Delhi te brengen om te protesteren tegen de verhoging van de kunstmestprijzen en tegen de graaninvoer uit het buitenland. Critici zeggen dat de regering graan invoert en daarvoor dertig procent meer betaalt dan zij de boeren wil betalen. De weigering van de regering om door subsidies de prijzen voor Indiaas graan aan te passen, leidde tot een scherpe terugval in de eigen graanproductie en toenemende werkloosheid.

Nadat Rao vorig jaar de vermoorde Rajiv Gandhi opvolgde als leider van de Congrespartij en vervolgens premier werd, maakte hij een einde aan veertig jaar van protectionisme. Onder zijn leiding zet India nu zijn eerste stappen op weg van een meer sociaal geleide economie naar de vrije markt. Hij opende de deuren voor buitenlands kapitaal en klopte bij het Internationaal Monetair Fonds (IMF) aan voor een lening van 5 miljard dollars. Als voorwaarde eist het IMF een stringente bezuinigingspolitiek. Met allerlei staatssubsidies moest korte metten worden gemaakt en ook gaat de bezem door de vele zeer bureaucratische staatsinstelingen.

De BJP, die beschikt over 119 van de 545 parlementszetels, verzet zich tegen het regeringsbeleid om multinationals naar India te lokken en het land te verkwanselen aan het grootkapitaal. Er wordt wel veel gedaan aan 'externe liberalisering', maar niet aan 'interne liberalisering', aldus de BJP-functionaris. "Als je ook maar een klein fabriekje wil beginnen, heb je nog steeds allerlei vergunningen nodig, terwijl de multinationals maar hun gang kunnen gaan."

Tegen de achtergrond van economische en sociale onrust ontrolt zich binnenkort het zoveelste bedrijf in het drama rond de tempel in Ayodhya. Militante hindus willen in deze noordelijke stad volgende maand een tempel bouwen voor hun god Rama. Volgens de overleveringen is op deze plaats ooit Rama, een van de belangrijkste goden van het hindupantheon, ter wereld gekomen. Precies op de plaats waar de moskee staat die in de 16e eeuw door de mogulkeizers werd gebouwd om de overwinning te vieren van de islam op het hinduïsme. De godsdiensttwist tussen de hindus en moslims heeft de laatste drie jaar al aan zeker 2.000 mensen het leven gekost en leidde tot de val van twee regeringen.

Ook het kabinet van Rao loopt nu gevaar meegesleurd te worden in de tempeldans. In juli werd de bouw voor drie maanden stopgezet om een adempauze in te stellen en de religieuze heethoofden af te laten koelen. Maar tevergeefs, zo bleek onlangs in New Delhi bij een bijeenkomst van hindupriesters en heiligen. Zij stelden dat de bouw van de tempel op 6 december weer zal worden hervat. Duizenden vrijwilligers zullen dan naar Ayodhya gaan om hun heiligdom gestalte te geven waarbij de moskee moet wijken. Eerder pogingen leidden meermalen tot bloedige veldslagen. De leiders van met de BJP gelieerde hindupriesters en organisaties zeiden bovendien geen gesprekken meer te zullen voeren met de regering die probeert te bemiddelen tussen beide partijen. De afgelopen maanden zijn twee verzoeningspogingen van de regering mislukt. Aanvankelijk stond nog een derde gespreksronde voor 8 november op de agenda. Als de militante hindus bij hun besluit blijven om niet weer om de tafel te gaan zitten, ontnemen ze de regering een kans om op het laatse moment een nieuw drama af te wenden.

Premier Narashima Rao van India, hier in aktie op het cricketveld, is in grote moeilijkheden geraakt door het touwtrekken rond de bouw van een hindu tempel op de plaats waar een moskee heeft gestaan.

Rotterdam: opvang voor aidspatiënten

Rotterdam krijgt als eerste gemeente in Nederland een aids-opvangcentrum, het Ron Wichmanhuis. Het is bedoeld als ontmoetingsplaats voor aidspatiënten, seropositieven en hun verwanten. Ook vrijwilligersorganisaties als de Rotterdamse buddyvereniging en de HIV-vereniging krijgen er ruimte.

Het centrum wordt vernoemd naar de strijdbare aids-patiënt Ron Wichman, die in augustus 1990 overleed. Er komt ruimte in voor dagopvang, georganiseerd door de vereniging Kalimera, voor de HIV-vereniging, enkele rustkamers en kantoorruimte. Aids-patienten, seropositieven en hun verwanten kunnen elkaar in het centrum ontmoeten. Want vaak, aldus Van der Meent, vereenzamen aidspatiënten. Volgens hem zullen per dag zeker twintig tot dertig mensen van het centrum gebruik maken.

Meer dan 30.000 aanhangers naar wereldcongres

Baha'i: vooruitgang techniek wijst op komst Nieuwe Rijk

NEW YORK - Baha'i-gelovigen uit de hele wereld komen van 23 tot 26 november in New York bijeen voor hun wereldcongres. Dit tweede wereldcongres uit de bijna 150-jarige geschiedenis van 'de jongste wereldgodsdienst' moet het hoogtepunt worden van het heilig jaar dat in april is begonnen. Tussen de ruim 30.000 deelnemers uit 180 landen zullen zich ongeveer honderd Baha'i-aanhangers uit Nederland bevinden. Voor Piet Bakker, lid van de nationale geestelijke raad, betekent het wereldcongres "een heel unieke gelegenheid om getuige te zijn van de groeiende verbondenheid tussen mensen en volkeren".

Hij hoopt dat het congres de wereld wakker schudt en eindelijk de ogen opent voor de boodschap van de profeet Baha'u'llah (1817-1892). Centraal daarin staat de visie dat de mensheid een volk en de aarde een gemeenschappelijk vaderland is. "Maar de mensheid is doof gebleven voor deze boodschap", zegt Bakker teleurgesteld.

GROEI

Slechts een kleine schare is ontvankelijk voor Baha'u'llah's boodschap, maar die schare groeit snel. Sinds het eerste wereldcongres in 1963 is het aantal Baha'i-gelovigen toegenomen van 400.000 tot vijf miljoen. Het Baha'i-geloof is na het christendom 'de meest verspreide godsdienst', zegt Bakker met enige trots. "We zijn in 214 landen vertegenwoordigd." Er wordt, vanuit het hoofdkantoor in Haifa, bewust gepoogd overal kleine gemeenschappen te stichten. Zo kreeg de Nederlandse geestelijke raad de opdracht ook de eilanden te ontsluiten voor het Baha'i-geloof en daarmee is, volgens Bakker, op Texel dan ook een begin gemaakt. "Agressieve zendingsdrang kennen wij niet, maar we willen wel iedereen kennis laten maken met onze leer."

Volgens Bakker is dat een logisch gevolg van de universele leer van de beweging: "Als je de eenheid van de mensheid nastreeft, dan moet je niemand uitsluiten. De pretenties van ons geloof zijn niet gering. Wij geloven dat Baha'u'lah alle profeteën vervult van alle wereldgodsdiensten. Die boodschap is niet alleen bestemd voor een leuk groepje mensen, maar voor de hele wereld." In Nederland zijn ruim duizend mensen geraakt door deze boodschap die niet alleen de komst van een nieuwe wereldorde en "een nieuw mensenras" omvat, maar ook de gelijkwaardigheid van alle mensen, samenwerking met de religies, afschaffing van alle economische, seksuele en raciale vooroordelen en het einde van de armoede. Maar dat worden er, als vrucht van het heilig jaar, ongetwijfeld meer. "Er komt een doorbraak, ook in Nederland."

Dat er vooralsnog niet meer aanhangers zijn, heeft volgens Bakker te maken met de rationele aard van de Nederlander en met de grote invloed van het christendom. "Maar na Jezus kwam Mohammed en na deze profeet was er Baha'u'llah. "Wij geloven in een voortschrijdende openbaring. Van tijd tot tijd komen er manifestaties van God op aarde. Het is de taak van deze profeten om de boodschap aan te passen aan het tijd.

Baha'i-aanhangers geloven dat de mensheid op dit moment langzaam maar zeker volwassen wordt, legt Bakker uit. Net als in een mensenleven gaat dat gepaard met 'turbulentie'. Sinds het optreden van Baha'u'llah, geboren in Perzië en verbannen naar Irak, zijn niet voor niets de grootste oorlogen gevoerd. Ook de recente Golfoorlog en de afbraak van het communisme passen in het door de profeet geschetste toekomstbeeld.

Tegelijk echter is er op het gebied van wetenschap, techniek en communicatie enorme vooruitgang geboekt - voor de Baha'i-gelovigen een belangrijk teken van de komst van het Nieuwe Rijk. Ook de oprichting van de Volkerenbond (1919) en later de Verenigde Naties (1945) was voor hen heel bijzonder. De wereld wordt een geheel, voorspelde Baha'u'llah al. Tijdens het wereldcongres in New York, door de zoon van de profeet wel 'de stad van het verbond' genoemd, is een voorproefje van die eenheid te zien, verwacht ook deelnemer Marc Vieten. Vertegenwoordigers van meer dan 2.000 etnische groeperingen zullen op de eerste dag op een groot podium de eenheid van de mensheid demonstreren.

De slotzitting zal via de satelliet in negen andere wereldsteden te zien zijn. "Dit wordt de eerste echte mondiale Baha'i-bijeenkomst", zegt Vieten. Hij is geroerd door de universele kracht van het Baha'i-geloof. "Als ik met een Baha'i uit Zimbabwe praat, spreken wij geestelijk de zelfde taal. Ondanks onze culturele verschillen denken wij hetzelfde."

UNIVERSEEL

Het universele huis van gerechtigheid, het hoogste bestuursorgaan in Haifa, zorgt er wel voor dat er geen verschillen optreden in de interpretatie van Baha'u'llah's leer, die is neergelegd in ruim honderd boekwerken. Er is maar een uitleg mogelijk, namelijk die van het universele huis. Zo moeten splitsingen worden voorkomen - ook hier is eenheid het woord.

Geweldige steun voor 'A circling of sharks'

Julie Carmen:

"Acteren en moedertje spelen"

IN PUNDA RUIKT het naar wierook. De geur wordt sterker in de buurt van Marshe Bieu. Het is vroeg op de avond en er is feest. Carnaval. Lijkt het. Maar dat is maar schijn net zoals de rook onder de stalen potten van de kookploegen in de eetmarkt en net zoals het licht van de geblakerde olielampjes op de tafel. Die worden van achteren belicht met elektrische gloeilampen. Zichtbaar voor de omstanders, maar onzichtbaar voor het tv-publiek, dat straks in de Verenigde Staten kijkt naar A Circling of Sharks, de televisiefilm die recentelijk op Curaçao is opgenomen. Achter in het 'restaurant', dat wordt bestormd door figurant-carnavalsgangers, zit ze. Mooi, in felrood. Een avondjurk met laag uitgesneden hals. Op haar menukaart staan enkel wat tekstregels van de te spelen scène: felgeel aangestreept met een marker. Julie Carmen schittert.

= door Jacoline Debrot =

Een ander tafereel, huiselijk bijna, in de ruime hotelkamer met balkon. Roze hoogpolig tapijt, rechts tegen de muur een kaptafel. Op het bed, weelderig aangekleed, een baby. Ze huilt wanneer haar moeder even geen oog voor haar heeft omdat ze haar aandacht verplaatst naar het interview. "Blijf jij maar zitten", zegt René, de helpster van de actrice. Ze troost het kind.

Julie Carmen, actrice en moeder speelt een dubbelrol tijdens haar verblijf op Curaçao. De vrouwelijke *lead* in *A Circling of Sharks* en de hoofdrol in het leven van haar vijf maanden oude dochtertje. "Zo gaat het met een baby op reis", verzucht Carmen en werpt vanaf het balkon een blik naar binnen. *"Mi Dios, she's crying, the poor thing."*

Filmen op ongeregelde tijden en tussen de bedrijven en scènes door stipt op tijd haar kind verzorgen. Temidden van schietpartijen en harde intriges, geeft ze haar baby de borst. "Soms zeggen ze op de set *'we're ready to shoot'*, maar dan moeten ze op mij wachten. Eerst voed ik de baby, ongeacht wat er verder moet gebeuren". Aldus de actrice die kiest èn deelt. Kiest voor haar kind en kiest voor een carrière, maar die haar tijd verdeelt. Thuis in Californië zit de andere helft van haar gezin, haar echtgenoot en haar zoontje van zes jaar. "Gisteravond belde hij me op om te zeggen dat hij me mist. Ik heb hem maar verteld dat het hier niet leuk is, zo warm en zoveel muggen..." Ze kijkt weg over de zee. Op de voorgrond glinstert een zwembad in de aangelegde hoteltuin. Obers beneden bereiden lawaaiig een buffet voor.

DE TITEL van de film is gebaseerd op het verhaal van een groep haaien die rondcirkelt tussen Aruba en Curaçao. Dit gegeven wordt in de film spreekwoordelijk gebruikt voor de kwaadwillende mensen die elkaar belagen, als het ware als haaien rondcirkelen rond hun prooi.

Julie Carmen vertelt het verhaal. Of beter: ze is het verhaal. Even stijgt ze uit boven haar persoonlijkheid en kruipt in de huid van de CIA-agente. Haar armen gebaren, terwijl ze als in een kinderspel de rollen verdeelt:

"George Scott was een kapitein op de Caribische wateren ongeveer 35 jaar geleden. Hij krijgt de opdracht om een boot op te blazen, zodat de bemanning er dan met het verzekeringsgeld vandoor kan gaan. Het plan mislukt. Ze geven hem een bom die de hele boot opblaast, inclusief de bemanning. Behalve hemzelf. Hij belandt op Curaçao en wordt een alcoholist, want hij voelt zich vreselijk schuldig. Het enige wat hij heeft zijn de papieren, die bewijzen dat de bemanning van het schip hem betaalde om de boot op te blazen".

"Zijn beste vriend is William Petersen, een ex-agent van de CIA die eveneens gevlucht is naar Curaçao, omdat hij in het verleden een collega heeft doodgeschoten".

"Op een dag is er een bankoverval en George C. Scott redt twintig mensen. Zijn foto komt in kranten over de hele wereld en hij weet: nu zullen ze me vinden... En ja, dat gebeurt ook. Iedereen komt naar Curaçao, ook ik, want ik ben het hoofd van de CIA in Puerto Rico".

"Ik ontmoet hier William Petersen, een oude liefde die ik omwille van de CIA heb moeten laten varen. We hervinden elkaar, maar ik weet niet wat ik moet doen. Hij heeft niet eens identiteitspapieren. Uiteindelijk neem ik vakantie om na te denken. Moet ik mijn carrière bij de CIA laten glippen voor een relatie met deze vagebond? De zaak wordt ten slotte opgelost met de bewaarde scheepspapieren."

TOEVAL

Carmen is in haar tienerjaren de filmwereld binnengerold. Per toeval eigenlijk. Oorspronkelijk danste ze en speelde ze mee in toneelstukken tijdens haar *high school*-jaren. Op haar zeventiende stond ze voor het eerst op Broadway.

Ze vertelt: "Als filmactrice ben ik door Matin Bolsem ontdekt in de musical *Zootsuit*. Ik deed auditie en kreeg de belangrijkste vrouwelijke rol in een film samen met James Brolem, een bekende Amerikaanse acteur."

Ondertussen heeft ze een veertigtal films en tv-produkties op haar naam staan, waarin zij de belangrijkste vrouwelijke rol had (*Kiss Me a Killer*, *Paint it Black*, *The Milagro Beanfield War*, *Drug Wars II (The Cocaine Cartel)*. Daarnaast was ze gastspeler in zo'n dertig andere films.

Met haar tweede film *Gloria* viel ze meteen in de prijzen op het filmfestival in Venetië voor de beste ondersteunende rol. Ze leerde een heel nieuwe stijl van acteren onder de regisseur van die film, John Casseveti (recentelijk overleden) en zijn vrouw, de actrice Jeanna Rollins. Zij gaan uit van de vrijheid van expressie en van de camera die niet benauwend werkt. Improviserend acteren voor de film.

"Dat bracht een soort keerpunt in mijn carrière", vertelt Carmen. "Na *Gloria* dwong ik meer respect af."

"Ik ben nooit echt een ster geweest", zegt ze over zichzelf. "Tenminste niet in de zin dat mijn carrière op een bepaald moment is geëxplodeerd. Voor vrouwen in de VS is het erg moeilijk om aan de top te komen."

TELEVISIE

Julie Carmen speelt in veel tv-produkties, maar in haar hart prefereert ze de *feature*-film van het witte doek. "Voor het maken van een film van twee uur voor een grote filmstudio heb je twaalf tot veertien weken de tijd, terwijl er voor het maken van een tv-film voor ABC, CBS, NBC, HBO, Showtime, alleen maar 21 dagen beschikbaar zijn. Een belangrijk verschil. Soms ontmoet je van tevoren niet eens de andere spelers. Je wordt voor de camera's gezet en je krijgt maar één kans voor elke invalshoek, voor elke *set-up*. Ieder scène bestaat uit *set-ups*: de camera neemt de hele kamer met de twee hoofdpersonages, de camera neemt de vrouw over de mannenschouder, de man over de vrouwenschouder en twee extreme *close-ups*. Dat is de basis. In een film als deze kun je je alleen deze *basic coverage* permitteren of soms minder. In een belangrijke scène vind je soms alleen de twee zinnen terug die van belang zijn om het verhaal voort te stuwen plus hooguit een *close-up*."

AANWEZIG

"In een *feature*-film spendeer je misschien wel een halve of een hele dag aan een scène. In een film als deze heb je wel vier, vijf scènes per dag. Dat geeft ook meteen het kwaliteitsverschil aan tussen beide soorten films. Als acteur voel je je bij een *feature*-film meer betrokken, aanwezig. Het is anders".

"Het verschil tussen film en theater is nog groter", vertelt Carmen. "In een film heb je meer mogelijkheden om de interne gevoelens gedetailleerd neer te zetten; een gedachte die wordt gedragen door de camera. In het theater heb je te maken met wat ik noem 'voetlichtemoties'. Je moet het publiek naar je toetrekken en je emoties uitvergroten, zodat ze ook nog voelbaar zijn voor de mensen op de achterste rij."

FILMCOMMISSIE

"Het is jammer dat Curaçao geen filmcommissie heeft", overpeinst Julie Carmen. Circling n.v., de maatschappij die de organisatie in handen heeft voor deze film, is geweldig gesteund door mensen op Curaçao, vertelt ze en noemt met name de vrouw van de Portugese consul, Goretti Ribeiro. "Zij zou een filmcommissie moeten leiden. Buitenlandse producenten aantrekken, afspraken voor ze maken. Ze is geweldig". Carmen betreurt het ook dat alle apparatuur die voor de gelegenheid is verscheept naar Curaçao, weer zal worden teruggevaren. "Als dat nou eens gekocht zou worden, dan kunnen ze ook hier beginnen met filmen."

Circling n.v. heeft voor iedere afdeling een lokale persoon in dienst genomen. Voor de make-up, voor de techniek en alle andere onderdelen, vertelt de actrice. Alleen de sleutelfiguren van elke departement zijn afkomstig uit de VS. "Zij hebben allen een ervaring van zeker dertig à veertig films." Overigens hebben ook de lokale personen allen ervaring met tv-produkties voor bij voorbeeld de Venezolaanse televisie of anderszins".

WILLIAM PETERSON

Carmen heeft wel gemerkt dat er op Curaçao geen filmtraditie bestaat. Het was bij voorbeeld erg moeilijk om figuranten te krijgen. "En dat terwijl bekend was dat we een vergoeding zouden betalen. Nee, ik denk dat de mensen gewoon geen ervaring hebben met filmen en daarom niet durven."

VERKOZEN

Curaçao werd verkozen boven andere Caribische eilanden als de geschikte lokatie. Maar niet vanwege een *Miami Vice*-reputatie van criminaliteit, een gegeven dat te pas zou komen in deze film die de kant van de misdaad raakt. "Absoluut niet", verzekert Carmen. "Een filmmaatschappij zou niet een lokatie uitzoeken, waar de mensen niet te vertrouwen zijn. Dat is geen omgeving om in te werken".

Ze heeft wel verhalen gehoord van verloedering van Curaçao. "Iemand vertelde ons dat we hier voorzichtig moeten zijn, dat je nooit je drinken moet laten staan, omdat er drugs in worden gegooid. Dat Curaçao een van de drugscentra is van de Westerse wereld. Ik zie het anders. Er komen hier mensen uit andere landen, die geld willen maken door drugs te verkopen aan jonge kwetsbare mensen, die op zoek zijn naar zichzelf. Die zullen kopen. Drugshandel is geen reflectie van Curaçao. Het eiland is slachtoffer van de drugsores, niet een écht handelscentrum, denk ik."

Ze vervolgt: "Ik heb steden gezien die veel erger dan Curaçao zijn aangetast. Wat drugs betreft, is Curaçao een baby. Drugs vormen een wereldprobleem." Carmen zegt moeite te hebben met uitbuiting van landen. "Hier in de regio waar bronnen worden aangetast, hele bossen weggekapt. Maar mensen zijn een veel groter verlies. Om kinderen aan het begin van hun jeugd de pas af te snijden door drugs. Dat vind ik erg verdrietig..."

TROPISCH

Nee, niet vanwege de criminaliteit, maar juist vanwege positieve aspecten is Curaçao uitverkoren voor de film: vanwege de haven, het geschikte licht in de namiddaguren en — meer algemeen — het tropisch gevoel. "De mensen zijn zo gastvrij, zo warm. En het eiland is prachtig om te visualiseren, met het water, de boten en de *clochard* tegenover de drijvende markt", aldus Carmen. *"So relaxed"*, vindt ze. "Er heerst ook een heel ander gevoel voor tijd".

Lastig vindt ze dat niet: "Ik heb altijd enorm veel respect voor het eigen ritme van de mensen. Alleen omdat wij ineens in hun leven opduiken, hoeven zij niet plotseling hun hele levenswijze te veranderen. Op een eiland heerst er kennelijk een ander gevoel voor tijd dan in de drukste steden ter wereld. Wij zijn altijd in *overdrive*, in de vijfde versnelling. In Los Angeles en New York zijn we eraan gewend dat alles meteen gedaan wordt. Maar hier zijn we op een van de mooiste eilanden in het Caribisch gebied. Dan mag je niet verwachten dat mensen ineens lopen volgens New York-en Hollywood-time, plaatsen waar alles gisteren gedaan moet zijn..."

Relaxed, een eigen ritme. Duidelijk. In Punda ruikt het nog steeds naar wierook. Het is laat op de avond. Een man kijkt verlekkerd naar zijn bord met jambo. De okrasoep is inmiddels afgekoeld. Vermoeide carnavalsfiguren hangen tegen het traliewerk van Marshe Bieu. Velen zijn al afgedropen. Naar huis. De opnames duren te lang. Ook naar de smaak van de opnameleider die als een druk baasje heen en weer rent, mensen en decorstukken verplaatst. "*Silence please! Silencio*! Kijk alstublieft niet in de camera's... *Everybody ready*?"

Niet iedereen. Tegenover William Petersen zit een *stand-in*. Julie Carmen ontbreekt. Na een minuut of tien komt ze tevoorschijn, nog even sprankelend als aan het begin van de avond. Een professionele lach op het gezicht. Ze was er even tussenuit om in haar huis-op-wielen de baby te voeden...

Ze schuift aan. De haren worden snel bijgewerkt door een make-up-deskundige. Met een gracieus gebaar strijkt ze zelf een lok achter de oren en kijkt in de ogen van haar tegenspeler.

"Stilte alstublieft! *Silencio! Everybody ready?*"

"RRRolling!"

Knuffelen met de kleintjes

Vervolg van pag. 1

regelen dat dit kind wat langer kan blijven".

Kan hij niet terecht in de andere kindertehuizen?

"Nee, daarvoor heeft hij al te veel op zijn kerfstok. Hij zit nu in de gesloten afdeling van het GOG. Ik vrees dat als hij daaruit komt, hij de hele boel kort en klein zal slaan. Die kinderen moeten begeleiding krijgen, maar daarvoor is geen mankracht. Het gouvernement kijkt alleen maar naar dat idiote toerisme. Koi Kens".

En de medewerking van de ouders hangt voor een groot deel af van hun baan?.

"Als ze meer flexibele werktijden zouden invoeren, zouden ouders ook meer kunnen doen met hun kinderen. Ik las hoe in de Verenigde Staten de vrouwelijke manager van Xerox al veel geregeld heeft voor andere vrouwen. Ze hebben zelf een pagesysteem voor vrouwen met kleine kinderen. Als de kinderen goed verzorgd worden kunnen de moeders ook beter werken. Dat heeft Lionel Capriles zelf ook gezegd toen ze begonnen met de bijdrage in de crèchekosten. We hadden hier laatst een baby van één maand oud met koorts. Ik heb de moeder gebeld, maar de werkgever heeft het niet doorgegeven. We zijn zelf met het kind naar de dokter gegaan. De moeder kwam hier na haar werkdag het kind ophalen en wij moesten haar vertellen dat de baby in het hospitaal lag. Die moeder heeft ontslag genomen. Zij kon het maar anderen kunnen het niet. Natuurlijk maken soms moeders het ook te bont. Als ze zeggen dat hun kind ziek is en ze gaan naar de kapper. Dan gelooft niemand ze meer als ze daar achter komen".

Mila Palm heeft de wens gekoesterd om op Seru Fortuna met een multidisciplinair team te werken aan de ontwikkeling van de mensen uit de buurt. Dat is tot nu niet van de grond gekomen. "Ieder doet goed werk, de school, de zusters, maar alleen met de komst van de Paus hebben we mooi samen op straat gestaan. Daarna zijn we weer uit elkaar gegaan".

Achter het Sentro di Barrio van Seru Fortuna wonen nonnen. Het zijn soeurs uit Venezuela, Colombia en Santo Domingo, Spaanssprekend. Ze werken in de kerk, waar ook de jonge pastoor werkt. Eveneens een Colombiaan. Hij woont ook op de berg. Er zijn echter ook twee soeurs bij van Seru Fortuna zelf. Mila Palm straalt en is blij als ze het vertelt. 'En kijk eens naar buiten: het mooiste uitzicht van het eiland!' Vanaf de hoge berg strekt zich een wijds vergezicht over de zee uit.

Hoewel de crèche Dede Pikiña begon op initiatief van twee mensen van Seru Fortuna werkte er lange tijd niemand van Seru Fortuna in de crèche. Nu zijn er wel zeven leidsters bij uit Seru Fortuna zelf en ook twee vervangsters komen uit de eigen buurt.

Werken er geen mannen in de crèche?

"We hebben een chauffeur in dienst. De kinderen noemen hem tata. Ik zou wel graag nog wat echte flinke mannen willen hebben. Edsel Jansen van de aidscommissie zei van de week nog, dat we moeten stoppen met zeggen 'Een man is een man' als een man meer vrouwen heeft. Dat is verleden tijd".

Komt er veel aids voor in de buurt?

"We weten het niet. We doen wel aan preventie. Als we bloed zien bij de kinderen, gebruiken we altijd handschoenen. Maar we weten niet of en wie er sero-positief zijn en dat wil ik ook niet weten. Maar we doen aan preventie, we moeten er bewust bij leven. We weten niet wat er gebeurt. Er is hier ook nog niets bekend over aids bij teenagers. Maar er worden door teenagers wel meer condooms gekocht dan door volwassenen. Teenagers zijn zich meer bewust van de feiten dan de volwassenen. Die steken hun kop in het zand als struisvogels zoals we gewend zijn te doen met alles".

Eind december stopt Mila Palm met haar werk in de crèche. Wat zijn haar plannen voor daarna?

"Ik begin in januari ergens anders te werken. Ik heb verschillende offertes gehad, maar mijn hart is nog hier. Ik kan nog niet anders denken. Dat ga ik pas in januari doen. Mijn hart gaat wel uit naar lesgeven. Lesgeven vind ik hardstikke fijn".

Maar waarom stopt u eigenlijk met het werk in de crèche?

"Ik dacht toen ik hier solliciteerde dat dit mijn eindstation zou zijn. Maar ik kan nog meer, ik wil ook nog meer, al ben ik 55. Ik wil mijn ervaring en dergelijke spuiten, ik wil het doorgeven en er niet mee doodgaan. In het begin heb ik alles zelf gedaan. Alle bomen hebben we zelf geplant, alle bloemen. Ik ga blij weg. Het is niet alleen in mij, ook uit mij gegroeid. Ik was altijd bang om weg te gaan, omdat ik me afvroeg: hoe zal het doorgaan? Maar Heddie is zachtjes naast me blijven lopen. Ik dacht eerst dat ik haar er niet mee kon belasten. Ze is nog zo jong. Wel getrouwd, maar nog geen kinderen. Ik heb het bestuur ook in eerste instantie gezegd te zoeken naar een vrouw van zo'n 40 45 jaar, maar het is steeds meer gegroeid. Uiteindelijk heb ik Heddie gevraagd: 'Waarom doe je het zelf niet?' en toen antwoordde zij dat ze me dat net wou voorstellen. Ze is nu in verwachting en zal dat goed combineren met haar werk. Hier kan ze elke dag haar kind zien en lekker knuffelen"

Bloemlezing van 23 auteurs over situatie op Curaçao

Free enterprise is dood, leve de free enterprise!

= door Rob van de Bergh =

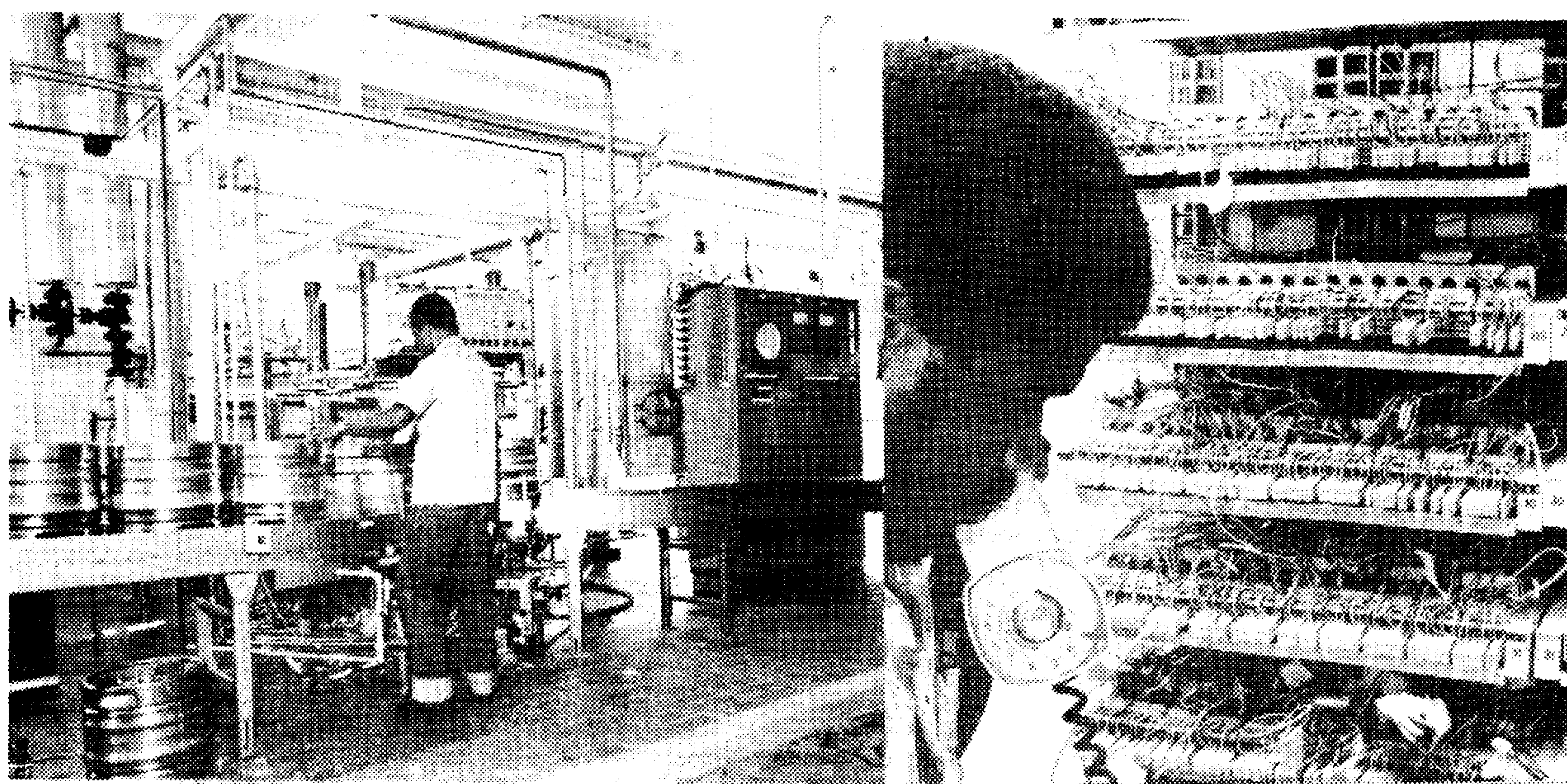
FREE ENTERPRISE in de meest simpele betekenis van het woord betekent vrijheid voor het individu om elke economische activiteit te starten die hij of zij wenst. Een wereld waarin de individu en de onderneming vrij is te doen en te laten bestaat niet. Zelfs in de meest liberale landen, met zo min mogelijk overheidsbemoeienis, bestaat geen free enterprise. Curaçao vormt hier geen uitzondering op.
Kort geleden heeft de Kamer van Koophandel en Nijverheid in samenwerking met de Universiteit van de Nederlandse Antillen een boekwerk uit gegeven over 'Free enterprise in Curaçao'. Diverse deskundigen, wetenschappers, zakenlieden en een vakbondsman zijn gevraagd hun ideeën over 'free enterprise', of juist het gebrek hieraan, op papier te zetten. In het ruim 200 pagina's tellende boek, dat niet alleen diverse aspecten van free enterprise behandelt, maar ook hoe dit gestalte krijgt op Curaçao, komen 23 auteurs aan het woord.

De term 'free enterprise' geeft doorgaans meer verwarring dan duidelijkheid in de discussie. De oorsprong voor het samenstellen van een publikatie over 'free enterprise' werd geboren tijdens verschillende bestuursvergaderingen van de Kamer van Koophandel op dinsdagavond. Sommige bestuursleden vonden dat de overheid te veel het economisch reilen en zeilen van Curaçao beïnvloedden. Andere weer vonden dat de overheid haar taak verzuimde om randvoorwaarden te creëren waarbinnen het vrije ondernemerschap kon gedijen. Weer anderen vonden dat er geprivatiseerd moest worden en dat monopolie bedrijven verboden moesten worden. Kortom, voldoende reden voor discussie. Maar niet alleen discussie, ook Babylonische spraakverwarring. Stel de vraag wat is 'free enterprise' aan 23 personen en u bent verzekerd van minimaal 23 verschillende antwoorden.

Hieruit mag blijken dat 'free enterprise' geen operationeel begrip is. Of zoals Hubert van Grieken het uitdrukt: *"The expressions 'free enterprise' and 'free trade' are commenly used by politician, entrepreneurs and others, but each group defines them according to their own convenience and self interest."*

Om toch enig inzicht te krijgen wat 'free enterprise' nu voorstelt zijn enkele aspecten opgesomd die geassocieerd worden met het begrip 'free enterprise':
* het bestaan van een gezonde concurrentie tussen bedrijven;
* vrije vestiging van (legale) bedrijven;
* de vrije markt en de dynamiek tussen vraag en aanbod bepalen het gedrag van producenten en consumenten;
* het respecteren van privaat eigendom;
* marktsignalen bepalen het gedrag van de producenten en consumenten.
* een internationale oriëntatie;
* een bescheiden rol van de overheid.

Feitelijk gaat het boek niet zo zeer over 'Free enterprise in Curaçao' maar over de taakverdeling tussen overheid en bedrijfsleven. De volgende 4 vragen staan hierbij centraal:
* waarom moet de overheid ingrijpen (denk bijvoorbeeld aan zorg voor sociaal zwakkeren, een schoon milieu en rechtspraak);
* in welke mate moet de overheid de markt beïnvloeden (bijvoorbeeld moet de overheid export stimuleren of de markt afschermen voor buitenlandse concurrenten)
* hoe moet ingegrepen worden (regulerend of voorwaarden scheppend, bijvoorbeeld door het verbieden van het dumpen van afvalstoffen of bijvoorbeeld door het bouwen van opvanginstallaties);
* is het doeltreffend en doelgericht, m.a.w. wordt het maatschappelijk gewenste resultaat met de minste kosten bereikt.

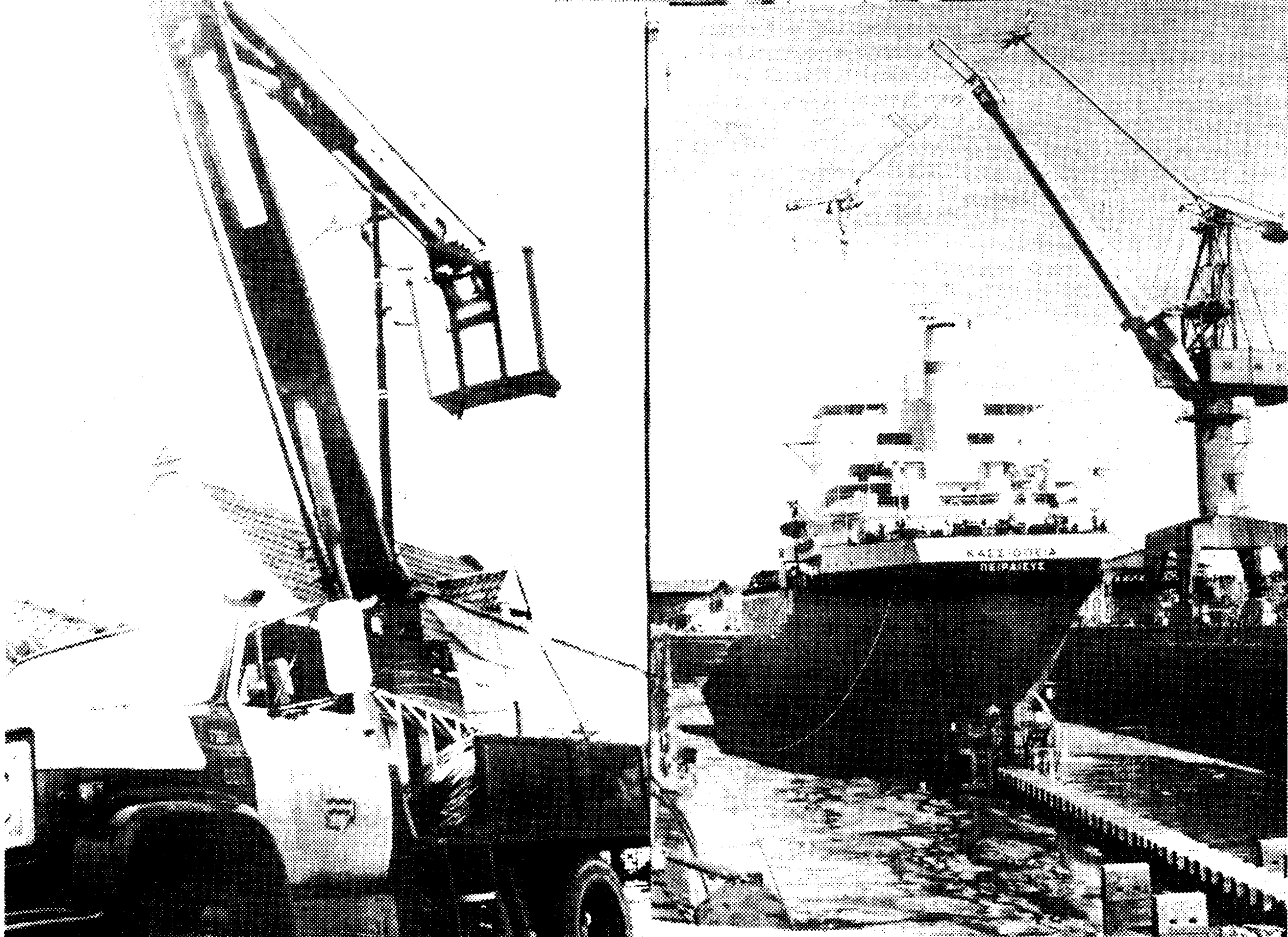

Hoe scoort Curaçao?

De sterke verwevenheid van overheid en bedrijfsleven op Curaçao zorgt ervoor dat sommige het idee rond free enterprise reeds ten grave hebben gedragen. Anderen daarentegen beweren juist dat de interactie tussen overheid en bedrijfsleven heeft gezorgd voor een internationaal concurrerend Curaçao. Kortom, het is een kwestie van perceptie. Curaçao is klein en het is een eiland, daarin onderscheidt het zich zeer duidelijk van andere naties. Klein impliceert 'diseconomy of scale'. Eiland betekent duur: alles over zee en door de lucht. Voor de discussie over free enterprise -of zoals u wilt de taak verdeling tussen overheid en private sector- zijn dit bepalende elementen in de discussie.

Free enterprise is dood

Het is voor een industrieel bedrijf uiterst moeilijk om op onze kleine markt voldoende revenuen te genereren om de kosten van produktie te dekken, aldus Wendel Daal van de Centrale Bank. Marktbescherming is op de Antillen een van de mogelijkheden om aan deze situatie het hoofd te bieden. Het marktbeschermingsbeleid wordt geïntroduceerd rond 1970 met de bescherming van Continental Milling op de Benedenwindse eilanden. En zo zijn er in de loop van 2 decennia meer bedrijven en bedrijfjes bijgekomen die marktbescherming genieten. Bij elkaar geven deze industriële ondernemingen aan zeker 1000 tot 1200 mensen werk. Het mag als vaststaand feit beschouwd worden dat deze industrieën nooit van de grond waren gekomen zonder bescherming. Echter, naar lovende woorden over de Curaçaose industrieën met marktbescherming zal de lezer van het boek tevergeefs zoeken. Op Curaçao zijn industriële bedrijven meestal monopolisten en dat resulteert in economische inefficiency voor een land, zo wist David Ricardo in de 18e eeuw reeds te melden. De grootte van de Curaçaose markt maakt dat toch vaak enige vorm van bescherming gegeven moet worden. Helaas, vinden vrijwel alle auteurs, want marktbescherming belemmert concurrentie, zorgt ervoor dat de overheid krachtig in het marktproces moet ingrijpen, vertraagt introductie van innovaties en leidt meestal tot prijsverhoging voor de consument. Daarom, gezien de harde economische realiteit voor Curaçaose bedrijven, mag volgens econoom Kenneth Abraham, een klein beetje marktbescherming best, maar dit moet zich niet uiten in importverboden of excessieve economische heffingen.
De beperkte thuismarkt zorgt ervoor dat er vaak geen echte concurrentie tussen lokale ondernemingen bestaat. Op de Curaçaose markt is dan ook veelal sprake van oligopolies. Hierbij maken enkele bedrijven de dienst uit op de markt hetgeen de kans op onderling prijs- en marktafspraken eenvoudiger maakt. Ook de werknemers profiteren van de monopolistische of oligopolistische markomstandigheden. Aan de hand van een grafische voorstelling betreffende het verband tussen het aantal bedrijven in een sector en de loonhoogte blijkt: hoe meer bedrijven in de sector werkzaam (lees ook: concurrentie) des te lager de lonen. Hoe minder bedrijven in een sector, zoals bijvoorbeeld het openbaar nut, hoe hoger de lonen. Dit houdt bijvoorbeeld in dat bij privatisering de rol van de overheid in het regelen van het economisch proces relatief uitgebreider dient te zijn dan in grotere economieën, zo stelt Willem Bleydenstein in zijn bijdrage. Het functioneren van de lokale kapitaalmarkt en bankwezen selecteert degenen die *more equal* zijn dan de anderen. De kans dat potentiële ondernemers met gebrek aan financiële reserves en/of onderpand financiering kunnen krijgen is minimaal. Daardoor bestaat 'free enterprise' uitsluitend voor hen die reeds voldoende geld bezitten, of-tewel het Curaçaose establishment aldus Siegfried Silvanie. 'Free enterprise' is dus niet voor iedereen weggelegd.

CIRCUIT

Ivan Moreno schrijft over het informele circuit op Curaçao waarbinnen beslissingen worden genomen en opdrachten aan elkaar gegund. Dit systeem van patronage leidt tot oneerlijke concurrentie, monopolie-vorming, inefficiencies en corruptie. Dit systeem, dat gebaseerd is op wederzijdse afhankelijkheid en reciprociteit in termen van beloningen en giften, verstoort in ernstige mate vraag- en aanbodverhoudingen op de Curaçaose markt. Ook subsidies die de Antilliaanse en Curaçaose overheid verstrekken aan particuliere bedrijven en overheids N.V.'s zoals de luchtvaartmaatschappij (ALM), het droogdok (CDM), de televisiemaatschappij (ATM), enkele hotels bijvoorbeeld door middel van het aanleggen van stranden, etc. verstoren het beeld van 'free enterprise'.

'Leve free enterprise'

Voor het kleine Curaçao is het opvallend dat bepaalde sectoren een enorme levendigheid vertonen. Dit geldt bijvoorbeeld in de detailhandel, toerisme, financiële offshore-activiteiten, constructie en consultancy. Veel is gebaseerd op het snack-effect, oftewel het klakkeloos kopiëren van bestaande, meestal succesvolle, ondernemingen. De levendigheid wordt verder verstrekt door de relatieve eenvoud waarmee buitenlanders hier op Curaçao activiteiten kunnen ondernemen. Opvallend is, zo concludeert Abraham na het bestuderen van diverse Curaçaose sectoren dat het Antilliaanse ondernemerschap beperkt blijft daar waar deze activiteit gerelateerd is met export of internationale dienstverlening. Wanneer de activiteit gericht is op de lokale markt wordt een ongebreideld ondernemerschap voor de dag gehaald.

BEPERKINGEN

De free enterprise-gedachte in internationale financiële offshore op Curaçao heeft zichzelf beperkingen opgelegd. De markt, i.c. de investeerders, bepalen zelf de grenzen waarbinnen de gehele sector moet werken en bepalen de mate waarin overheidsinterventie wenselijk is, bijvoorbeeld de zorg voor een goed rechtssysteem, regelgeving ter bescherming van de belangen van de cliënt, controle op geld witwas-praktijken en meer in het algemeen een stabiel politiek klimaat.

"Government involvement is inevitable. But it should be remain involvement, not intervention. Government should only guide the economy and implement laws, ensuring the needs of free enterprise and free trade", aldus van Grieken. Feitelijk zijn de meeste schrijvers het hiermee eens. Een boeiende uitzondering hierop vormt de econoom Cedric Eisden. Deze enigszins links georiënteerde econoom stelt dat de consument over te weinig informatie beschikt inzake prijzen en kwaliteit van goederen. Een klein onderzoek in de vriendenkring van Eisden wijst uit dat de een denkt dat een heel brood NAf. 1,- kost terwijl de andere vermoed dat de juiste prijs NAf. 2,80 moet bedragen. De variaties voor spekerbroek liggen tussen NAf. 25 en NAf. 109. Hier ligt een taak voor de overheid. De overheid zou informatie moeten geven over de CBS-prijzen, over buitenlandse prijzen voor vergelijkbare produkten en over de kwaliteit. Gewapend met deze (overheids-)informatie kan de consument rustig, als homo economicus, boodschappen doen.

De andere auteurs zijn duidelijk voorstander van minder overheid, maar de kiezer dat wel vraagt Mac Hasham zich af? Is het bijvoorbeeld zinnig om produktiebedrijven van de overheid zoals SETEL, KODELA, KAE, ALM, CDM en SELIKOR over te laten gaan in private handen? Op een klein eiland zal deze vraag anders of in het geheel niet beantwoord worden. Op Curaçao zijn korte termijn maatregelen die de economie stimuleren belangrijker omdat het tijdelijke arbeidsplaatsen creëert of behoudt. Politici begrijpen dat de kiezer liever werk heeft dan mooie verhalen over de voordelen van privatisering op lange termijn.

PRIVATISERING

Een van de meest aansprekende voorbeelden van het terugdringen van overheidsinvloed is privatisering. De overheidsinvloed in de Curaçaose economie is in de recessiejaren 1983-1987 sterk toegenomen. De uitstoot van arbeid uit de private sector werd geabsorbeerd door het uitbreiden van het ambtenarenkorps. Eveneens in de jaren '80 zijn veel private ondernemingen overheids N.V.'s geworden. De directe en indirect bemoeienis van de overheid in de Curaçaose economie was daarmee een feit. Een 5-tal hotels zijn geprivatiseerd en vele ambtenaren zijn via de lumpsum en wachtgeld-regeling afgevloeid. Toch zullen er in de toekomst meer taken van de overheid afgestoten moeten worden. De economische voordelen op midden-lange termijn zijn bekend: goedkoper, sneller, efficiënter en marktgerichter. Het oprichten van overheids N.V.'s blijkt niet altijd de juiste oplossing te zijn. Door gebrek aan monitoring van de politiek en het ambtelijk apparaat zijn arbeidsvoorwaarden, kosten en winsten allemaal gestegen zo blijkt uit een overzicht van Mac Hasham. In economische handboeken gaat verbetering van de arbeidsvoorwaarden altijd gepaard met een lagere winst. Maar op Curaçao kennen we nu eenmaal onze eigen handboeken en theorieën. Maar ook hier kan het creëren van de juiste randvoorwaarden (in Engeland kennen ze een *regulatory institutes*) ervoor zorgen dat privatisering meer inhoud krijgt. Dan komen de baten eindelijk eens ten goede aan de burger.

Free enterprise, het bestaat niet en het bestaat wel. Zou je de 23 auteurs van het boek 'Free enterprise in Curaçao' in een plenaire discussie aan het woord laten zou het begrip 'free enterprise' op Curaçao ongetwijfeld leiden tot Babylonische spraakverwarring. Gelukkig zijn de auteurs ieder afzonderlijk aan het woord gelaten. Zodoende is het boek een boeiende bloemlezing geworden dat vele gezichtspunten van de relatie overheid - private sector belicht. Echter, een kritische lezer die de vraag heeft: is Curaçao nu een eiland van free enterprise of niet, zal het boek ongetwijfeld teleurgesteld dichtslaan.

Veel is op Curaçao gebaseerd op het 'snack-effect' het klakkeloos kopiëren van bestaande ondernemingen...

Totaalroman behandelt alle thema's en obsessies

Mulisch ontdekt de hemel op zijn 65e verjaardag

DE BEKENDE Nederlandse schrijver Harry Mulisch is onlangs 65 jaar geworden. Afgelopen oktober verscheen zijn nieuwe roman: *De ontdekking van de Hemel*, een extra dikke roman van 906 bladzijden, verdeeld in 65 hoofdstukken. Het is een feestjaar voor Mulisch: in het Letterkundig Museum in Den Haag heeft men een tentoonstelling over hem ingericht, er is een schrijversprentenboek aan hem gewijd, Maria Matthijsen stelde een bibliografie van zijn werk samen en dit jaar verscheen ook de 25e druk van zijn roman *De Aanslag*.

Het nieuwe boek van Mulisch wordt op de kaft aangekondigd als een *totaalroman*, waarin alle thema's en obsessies uit het werk van Mulisch bijeenkomen. Het "is tegelijk en psychologische roman, een filosofische roman, een tijdroman, een ontwikkelingsroman, een avonturenroman en een alles overkoepelend mysteriespel".

= door Nel Casimiri =

De Ontdekking van de Hemel begint met een proloog in de hemel, een tweespraak van twee engelen, waarin de een de ander meldt dat zijn opdracht volbracht is, een opdracht van een nog hogere instantie die de twee met De Chef aanduiden. De roman is het verhaal van die opdracht, af en toe onderbroken door een vervolg van het gesprek in de hemel. Dat gesprek verklaart het verhaal achter het verhaal, vooral het laatste deel, maar de roman zelf geeft in de eerste plaats de ontwikkeling weer van de vriendschap tussen Max Delius en Onno Quist en hun verhouding tot Ada Brons, uit wie de centrale figuur Quinten Quist wordt geboren. Daarna of even daarvoor is Ada's rol uitgespeeld. De vriendschap tussen Onno en Max bevat veel autobiografische elementen uit de vriendschap tussen Harry Mulisch en Jan Hein Donner, de schaakgrootmeester. Je kunt het een hommage aan die overleden vriend noemen. Die beschrijving van een vriendschap, hoeveel elementen van studentikoze gekheid er ook in verweven zitten, is naar mijn mening ook het sterkste deel van deze nieuwe roman, al is het voor het verhaal maar een onderdeel, nodig om tot een Quinten Quist te komen. Er komen meer autobiografische verwijzingen in het boek voor, naar de Tweede Wereldoorlog, de rol van de ouders van Max, het bezoek aan Cuba. Dat laatste vormt slechts een klein stukje van het hele verhaal maar het is wel het moment van conceptie, de plaats die de mogelijkheden schept.

MACHINATIES

Het hele leven wordt door de engelen gemanipuleerd. Toeval bestaat niet. Achter alles wat op aarde plaatsvindt gaan machinaties schuil. Ze manipuleren met DNA-formules, zelfs met wereldoorlogen zodra dat nodig is. De hele geschiedenis van de twintigste eeuw blijkt ten dienste te hebben gestaan van deze ene opdracht.

In de roman speelt de muziek een magistrale rol. Steeds klinkt het orkest als geheel door de rol van de verschillende instrumenten heen en de rol van de dirigent daarboven in de hemel is als bij een echt concert, voor de toehoorder zichtbaar aanwezig, maar door de concentratie van de individuele musici op hun eigen partij niet merkbaar.

Het is een sombere roman, dat wil zeggen Mulisch ziet het met deze wereld niet meer zitten. Hij schetst een zeer somber beeld van de politiek, binnenlands en buitenlands, en van de mensheid. Alles staat in het teken van de technische vooruitgang: de mensheid heeft een pact met de duivel gesloten en ook de Chef heeft de hoop opgegeven. Hij wil uit onder Het Verbond dat hij eens sloot. En daarmee is meteen de opdracht verwoord. De muziek en de architectuur zijn de sleutels daartoe.

Mulisch is vaak ironisch en verwijst in zijn boeken en in deze roman zelfs heel veel naar verschillende andere boeken van zichzelf, naar bekende en minder bekende personen uit zijn Amsterdamse vriendenkring, naar allerlei politieke gebeurtenissen. Alles hangt met alles samen, al merk je daar niets van als dit het eerste boek is wat je van Mulisch leest.

TEGENGESTELDEN

Max Delius en Onno Quist, de twee aardse hoofdfiguren, zijn in veel opzichten elkaars tegengestelden, maar ze vullen elkaar ook aan. Max is de exacte wetenschapper. Hij is sterrenkundige. Zijn wetenschappelijk werk, eerst in Leiden, later in Drente bij de nieuwe telescoop, neemt een centrale plaats in in zijn leven. Het is ook zijn baan. Onno hoeft niet te werken. Zijn wetenschap, de taal, is zijn hobby. Waarmee hij overigens een net zo grote vermaardheid verwierf als Max met de zijne. Later wordt Onno politicus maar ook dat is slechts een spel in zijn leven. Tenslotte vlucht hij. Quinten gaat hem zoeken. Wetenschap en taal worden in de roman verweven in het verhaal. Er wordt van de lezer verwacht dat hij het jargon dat daarbij hoort, de ontwikkelingen op beider gebied die beschreven worden, kan volgen. Zo niet heeft het voor het verhaal geen belang. Anders ligt het met de godsdienst. De verwijzingen naar het oude en nieuwe testament, naar de Bijbelse plaatsen worden door Mulisch vaak uitgelegd. Meestal door Onno die uitleg te laten geven aan Quinten, maar er wordt maar erg weinig bekend verondersteld bij Quinten, iets wat bij de mooie en vroegwijze jongen die opgroeit in het kasteel in Drente slecht voor te stellen is. Er wordt te veel verklaard, alsof Mulisch bang is dat de lezer de link niet pakt. Af en toe irriteert dat. Mulisch is beter in zijn vriend-vriend dan in zijn vader-zoon beschrijving. Maar het is ook geen gewone zoon. Quinten verbreekt Het Verbond.

De ontdekking van de Hemel is een boeiende roman, die je ondanks zijn omvang, achter elkaar uitleest. Toch kan ik me niet aan de indruk onttrekken dat het eigenlijk twee boeken zijn, een aardse en en hemels, en dat de aardse Mulisch de band naar de hemel niet strak genoeg getrokken heeft.

Harry Mulisch, De ontdekking van de hemel. Roman. Amsterdam, 1992. Uitgeverij De Bezige Bij. Eerste druk oktober 1992. ISBN 90 234 61231 CIP.

Initiatief van Jacqueline Römer en Nicole Henriquez

'Polito Pintor' geëerd met fraai verzorgd boek

= door Nel Casimiri =

JACQUELINE Römer- de Vreese en Nicole Henriquez vertelden in een interview in Ñapa op 11 mei 1991 over het boek waaraan ze werkten over Hipolito Ocalia. Dat verkeerde toen in het laatste stadium en we konden het binnenkort verwachten. Tijd is een relatief begrip, zeker waar het de schilderkunst betreft, en al degenen die telkens kwamen vragen: Wanneer komt het, Waar blijft het, hebben eindelijk hun zin. In een fel, gouverneursgeel, ligt het boek 'Ocalia schildert Curaçao', nu in de boekhandel. Het eerste exemplaar werd aangeboden aan de koningin, het andere eerste exemplaar werd het afgelopen weekend aangeboden aan Nono, de weduwe van Hipolito Ocalia, aan zijn kinderen, kleinkinderen en aan de sponsors.

Van deze gelegenheid heeft Nicole Henriquez meteen gebruik gemaakt om in het Landhuis Bloemhof een tentoonstelling van het werk van Ocalia te organiseren. Van verschillende particulieren heeft zij schilderijen, bvouwsels, borduurwerk en ander handwerk van Ocalia in bruikleen gekregen, om te tonen. Het is een kijktentoonstelling. Te koop is er niets. Daarvoor heeft iedereen zijn eigen Ocalia te lief.

BLIJ BOEK

Het boek *Ocalia schildert Curaçao* bestaat uit een aantal teksten, foto's van Hipolito zelf, aan het werk in zijn werkplaats, van zijn bus, zijn huis e.d. en meer dan zestig kleurenfoto's van schilderijen en ander werk van Ocalia. Als je het boek leest en bekijkt, kun je niet anders betreuren dat het niet nog dikker, met nog meer kleurenplaten, is geworden. Elk schilderij tovert een stukje Curaçao voor ogen dat je herkent en ook weer niet herkent, omdat Ocalia Curaçao schildert op zijn eigen typerende manier: vol kleur, vol leven en met zoveel details dat je steeds nieuwe facetten ontdekt. Het is een blij boek, als je het ter hand neemt weet je zeker dat je humeur met graden stijgt.

Na een woord vooraf van Wim Statius van Eps die de eerste aanzet gaf tot dit boek en een ten geleide van Nicole Henriquez en Jacqueline Römer, begint het boek met een opstel van Nicole Henriquez, *Mi Amigu Poli*, waarin zij enige persoonlijke herinneringen aan Ocalia beschrijft. Ook licht zij hierin het ontstaan van het boek toe.

Daarna volgen een drietal essays van Jacqueline Römer over het leven, het werk en de persoon van Ocalia. Voor het verhaal over het leven van Ocalia heeft zij gebruik kunnen maken van een autobiografie van de kunstenaar zelf. In een groot schrift heeft Ocalia zijn eigen leven beschreven. Hij noemde het *Mi Istoria*. Hipolitu Ocalia heeft maar heel weinig schoolgegaan en in die korte tijd heeft hij op de school niets geleerd. Toen hij de moed opgaf en weg bleef, kon hij lezen, noch schrijven. Hij tekende te graag. Wel leerde hij zichzelf wat nodig was om te leven. Hij werd timmerman, blikslager, metselaar, lasser, autospuiter, chauffeur en in al die vakken heeft hij ook zijn brood verdiend. Maar daarnaast bleef hij altijd tekenen en schilderen. Lezen en schrijven leerde hij pas toen hij al lang volwassen en getrouwd was.

Ocalia werd pas ontdekt als schilder toen hij 49 jaar oud was. Hij was contactpersoon voor de NVP op Montagne, toen op zekere dag partijgenoot Vivien Rog bij hem binnenstapte om te informeren wat er zoal in de wijk omging en ontdekte dat de wanden van zijn huis vol hingen met schilderijen. Hij bracht Ocalia in contact met Mavis de Lannoy van het CCC en zo kwam de bal aan het rollen. Het koste de eerste keer heel wat overredingskunst om Ocalia ervan te overtuigen dat het in zijn voordeel was te exposeren in het CCC.

ENTHOUSIAST

De kunstenaar Jan Henderikse was in die tijd recensent voor de Amigoe en hij was laaiend enthousiast over het originele talent van Ocalia. In het boek van Nicole Henriquez en Jacqueline Römer staat een bijdrage van Jan Henderikse over zijn contacten en vriendschap met Politu Pintor. Er staan ook bijdragen in van Egberdien van Rossum, die nu in Florida woont, maar indertijd op Curaçao de galerie RG beheerde. Klaas Marck is de derde medewerker. Hij vertelt over de problemen die hij Ocalia bezorgde toen hij op een schilderij zowel het ziekenhuis, het strand, als de Christoffel wilde hebben. Dat schilderij werd het eerste panorama van Ocalia. Later maakte hij veel meer van dergelijke panorama's.

Uit het eigen levensverhaal van Ocalia *Mi Istoria* neemt Jacqueline Romer af en toe citaten op. Het boek zelf begint met een citaat eruit:

"Pami un pintado di arte ta igual cu un tokado di kitara. Meskos cu cada piesa cu bini bo mester sinja su akord, asina cada pintura di un arte tambe ta isiki di un pintor". (Voor mij is een kunstschilder gelijk aan een gitaarspeler. Net zoals je van ieder nieuw muziekstuk de akkoorden moet leren, zo eist ieder schilderstuk studie van de schilder). Die citaten maken nieuwsgierig naar de rest van het verhaal. Was het niet mogelijk de hele tekst op te nemen?

Aan de andere kant geeft Jacqeline Romer een goed en duidelijk overzicht van leven en werk van Ocalia. Het laatste beschrijft ze aan de hand van voorbeelden die bij de tekst staan afgedrukt, zodat je steeds mee kunt denken. Het laatste stuk over de onbekende kanten van Ocalia geeft het extra, dat een dergelijk boek uit doet springen boven saaie, algemene verhalen van buitenstaanders.

Dat is ook wat het meest opvalt bij dit boek over Ocalia, de betrokkenheid van alle medewerkers bij hun onderwerp. Het is geen studie van buitenaf, maar een studie van binnenuit. Ocalia mag gestorven zijn, hij leeft in hun harten, en dat willen ze vertellen.

JUISTE KEUZE

Ocalia schildert Curaçao is de titel die het boek, op het allerlaatste moment heeft meegekregen. Uit de lange reeks van schilderijen die in het boek zijn opgenomen en waarschijnlijk zeker zo sterk uit de lange reeks van schilderijen die geen plaats meer hebben gevonden in dit boek, blijkt de juiste keuze van de titel. Ocalia schilderde Curaçao. Steeds opnieuw is dat zijn onderwerp: de stad, de kunuku, de persoonlijke plekjes, van hem of van zijn opdrachtgevers, het is al Curaçao wat je ziet. Met al zijn kleuren en pracht. De techniek van het perspectief beheerste Ocalia niet, maar daarvoor bedacht hij zijn eigen oplossingen. In eerste instantie bracht hij diepte aan door balkonnetjes e.d. met houten spaanders uit te bouwen, ook vermengde hij zijn verf met lijm en zaagsel om de bloemen en bomen meer volume te geven, maar later schilderde hij wat hij zag, wat hij wilde zien en zoals hij wilde. Door zijn talent kon hij dat alles ook weergeven.

Het boek *Ocalia schildert Curaçao* is geschreven in het Nederlands, maar bevat samenvattingen in het Papiamentu, het Engels en het Spaans (van de hand van May Henriquez, Aart Broek en Ligia Hoetink), een lijst van exposities en de biografische gegevens van Ocalia, maar ook een lijst van alle werken die Nicole Henriquez heeft kunnen traceren.

Ocalia schildert Curaçao is een kostbaar boekwerk geworden. Door inhoud en door vormgeving is bijzonder mooi: de belettering, de lay out, het afdrukken van de foto's: de kleuren zijn zeer goed overgekomen. Het is een boek dat een plaats midden op de koffietafel verdient.

EEN ANDER boek dat door dezelfde Stichting ter gelegenheid van deze boekenweek is uitgegeven is *Het raadsel van de Regenboog* van Jacques Vriens. De Regenboogschool wordt gesloten omdat er te weinig leerlingen opzitten en omdat het gebouw erg slecht is. De onderwijzers en de leerlingen zijn het daar niet mee eens. De kinderen willen protesteren en gaan naar de burgemeester, het hoofd van het schoolbestuur. Ze hebben gehoord dat hun school ondergebracht wordt bij een andere school en dat het op die school helemaal niet leuk is. Ook dit is een bekend thema voor Curaçaose kinderen en al zal het verschil tussen scholen met veel buitenlandse kinderen en bijna geen buitenlandse kinderen niet bekend zijn, kinderen vertalen zo'n situatie heel makkelijk naar hun eigen leefwereld toe waar het verschil tussen de ene school en de andere school ook heel groot kan zijn. Het is een boek met een boodschap, maar komt gelukkig niet te moraliserend over. *Het raadsel van de Regenboog* was het boekenweekgeschenk van dit jaar en is bestemd voor kinderen vanaf een jaar of tien.

Jacques Vriens, Het raadsel van de Regenboog. Met tekeningen van Juliette de Wit. ISBN 90 70066 99 8.

Wedstrijd

HEB JE een leuk zelf geschreven verhaaltje? Stuur het dan op naar onze Kinderkrant en er gebeuren twee dingen:

1. je verhaaltje komt in de krant.
2. je kunt er een prijs van vijftig gulden mee winnen.

Volgend jaar juni, in de laatste kinderkrant vóór de grote vakantie, gaan we bekijken welk verhaaltje het best en het leukst is en maken we de winnaar bekend.

Ik wacht vol spanning op jullie inzendingen!

TANTE NEL

Meneer: "Is dat uw zoontje die zand in mijn hoed gooit?"
Mevrouw: "Nee, dat is mijn neefje. Mijn zoon is die jongen daar, die water in uw tas giet!"

- - - - - - - - - - -

Vraag: "Wat ging God scheppen nadat hij de wereld geschapen had?"
Antwoord: "Nadat God de wereld geschapen had, ging hij een luchtje scheppen!"

- - - - - - - - - - -

De rijmwoordjes die ik bedacht,
Zo bij elkaar een stuk of acht,
Verlieten mijn herinnering
Net voor het einde van de zin.
Geen dichtwerk dus, maar wel een wens:
Word een gelukkig, gelukkig mens!

Giraf

EEN GIRAF zonder vlekken! Dat is toch geen gezicht. Geef jij hem maar gauw een paar vlekken op zijn rug. En daarna kun je hem nog kleuren ook.

De schildpadden in de regen

= door Nel de Jong =

"HET WORDT tijd dat het weer eens gaat regenen", zuchtte kabouter Brr. "Alle bomen zijn dor en grijs van de droogte en het stof".

"Hè ja!' riep Pinkie. "Dan kunnen we in de plassen spelen".

"Jaja, en met de moddervoeten in mijn schone huisje komen", zei Poetsje. "Hoewel, al dat stof is ook lastig".

"Geef mij maar stof", zei Moene Muis. "Ik vind water maar niets. Je wordt er zo nat van".

Maar kabouter Brr en Pinkie kregen hun zin, want de volgende dag regende het. En de regen wist niet van ophouden ook. Grote dikke stralen kwamen er uit de hemel, van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. En toen het eindelijk ophield met regenen, ai, toen had je de dieren in de monc moeten zien.

De parkietjes zaten boven in hun cactus te bibberen. De muisjes zaten kletsnat voor hun nestjes, die half onder water stonden. De mieren renden af en aan om hun eitjes naar een droog plekje te brengen. De konijntjes konden hun kuiltjes niet meer vinden, omdat ze in grote plassen verdwenen waren. De geitjes stonden onder druipende bomen te rillen. Maar de schildpadden waren er het ergst aan toe. Hun holletje stond onder water. En omdat ze maar zo langzaam konden lopen, stonden ze nu op een kaal heuveltje, dat nog maar net boven een grote plas water uitstak.

"Help!" riep Zeurpiet de schildpad. "Help, we verdrinken!" "Help!" piepte mevrouw schildpad mee. "Help, we verhongeren!" Mevrouw schildpad hield van lekker eten, maar op het heuveltje was alleen maar zand.

"Zwem naar de kant!" riepen een paar konijntjes. "Hier tussen de rotsen zit je droog en uit de wind".

"We kunnen niet

zwemmen", huilde mevrouw schildpad. "Aiaiai, ik geloof dat het water nog steeds stijgt".

"Help", steunde Zeurpiet de schildpad. "Het gaat weer regenen. Help!" En hij trok zijn kop in zijn schild. "Zo worden we nog ver-

kouden ook. Hatsjie", snikte mevrouw schildpad.

"Hoe moet dat nu?" zei het ene konijntje verschrikt tegen het andere. [illegible]

En daar renden ze al in de stromende regen. Maar hoe konden de kleine kaboutertjes nu die twee zware schildpadden veilig over het water aan land brengen?"

"Ik kan toch redding zwemmen", riep Pinkie. "Ja, maar niet met een schildpad", zei Poetsje. "Dan zinken jullie allebei als een baksteen".

"Ik heb gisteren een blaadje van een oud kleurboek opgegeten en daar stond een giraf op", zei een geitje. "Laten we een giraf zoeken. Die kan ze met zijn lange nek makkelijk over het water tillen".

"Ik heb het blaadje met de olifant erop opgegeten", mekkerde een ander. "Eh, zo'n groot beest met een slurf kan het nog beter".

"Maar er wonen hier geen giraffen en olifanten", zuchtte Poetsje.

"Wat moeten we dan doen?" schetterden een paar parkietjes. "Zelfs de bek van Piet Pelikaan is te klein voor de schildpadden".

"Help, help, we ver-

drinken!" schreeuwde Zeurpiet de schildpad ertussen door.

"Rustig, rustig", bromde kabouter Brr. "Ik weet al wat".

En terwijl alle dieren nieuwsgierig toekeken, zaagde hij een stel stevige takken van de struiken, allemaal even lang, en bond ze met een dik touw aan elkaar.

"Oh, een vlot!" riep Poetsje. "Kabouter Brr heeft een vlot gemaakt".

"Kun je daarmee naar de schildpadden varen?" vroegen de geitjes verbaasd.

"Hoe weet dat vlot nu waar het heen moet?" vroegen de parkietjes.

"We roeien hem er naar toe", legde kabouter Brr uit. "Kijk, met deze twee platte stokken".

"Wij kunnen helpen met onze staarten!" schreeuwden twee hagedisje opgewonden. "En wij gaan mee om ze op het vlot te duwen", riep de aanvoerder van een rij mieren, die net langs kwam.

Daar ging het vlot toen. Kabouter Brr roeide samen met een hagedisje aan de ene kant. Pinkie roeide

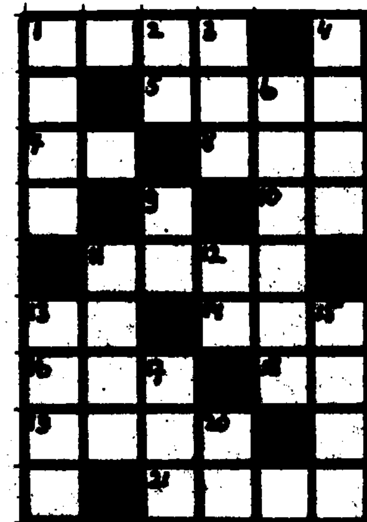
samen met een ander hagedisje aan de andere kant. En in het midden krioelde het van de mieren. "De schildpadden kunnen er niet eens meer bij", zei Pinkie.

"Maar dat viel reuze mee. Zo gauw het vlot bij de schildpadden aangekomen was, gingen de mieren aan wal. En ze duwden met hun allen zó hard tegen de pootjes van de schildpadden dat ze bijna over hun eigen voeten struikelden.

"Voorzichtig!" krijsten de schildpadden. Ze waren nog nooit van hun leven zo snel vooruit gekomen.

Daarna kropen de mieren op de schilden van Zeurpiet en zijn vrouw en roeiden de kaboutertjes en hagedisjes weer terug. Zo werden de schildpadden gered. Alle dieren schreeuwden: "Lang zal ze leven" en "We gaan nog niet naar huis".

Poetsje ging de dadeltaart halen die ze net die morgen gemaakt had. En allemaal vierden ze feest tot diep in de nacht.

Puzzel van de week

HORIZONTAAL: 1. twee; 5. bergruimte; 7. en dergelijke (afkorting); 8. deel van een boom; 10. overblijfsel van vuur: 11. nog een keer; 13. persoonlijk voornaamwoord; 16. getal; 18. muzieknoot; 19. insect; 21. vervelend.

VERTICAAL: 1. vrucht; 2. reeds; 3. knaagdier; 4. toverkol; 6. ginds; 9. lidwoord; 11. jonge leeuw; 12. krijg je van de kip; 13. dier met een angel; 15. eigenaar van een boerderij; 17. bewoner van Finland; 20. achter.

Winnares van de week is:

Ravolka Luciano
Kaya Sagaria 186
Abrahams
Curaçao

Zij ontvangt een waardebon van f.15,- van Augustinus Boekhandel.

OPLOSSING VORIGE KEER:

HORIZONTAAL: 1. slordig; 6. ree; 7. even; 9. zo; 10. ren; 11. vee; 12. re; 13. biet; 14. doe; 15. naderen.

VERTICAAL: 1. sterren; 2. oren; 3. ren; 4. do; 5. [illegible] 11. vier; 13. boe; 14. d.d.

ZIE VOOR oplossing en de winnaar de Kinderkerstkrant. Stuur je oplossing naar de Amigoe (Scherpenheuvel z/n of P.O.Box 577; Aruba - Caya Betico Croes 110; Bonaire - de heer Linkels, P.O.Box 122) en zet op de enveloppe: KINDERPUZZEL.

Mopjes

Mevrouw tegen dienstmeisje in de keuken: "Maar Maria, wat maak je een vreselijk lawaai!"
Maria: "Kunt u zes borden laten vallen zonder lawaai te maken?"

- - - - - - - - - - -

In een café zit een zakkenroller. Hij haalt een modetijdschrift te voorschijn en bekijkt de foto's.
"Wat krijgen we nou?" vraagt zijn vriend, ook een zakkenroller. "Wil je de mode gaan volgen?"
"Natuurlijk", zegt de eerste zakkenroller. "Ik moet toch weten waar dit jaar de zakken zitten!"

- - - - - - - - - - -

Een boerin is met haar ezel naar de markt gegaan om hem te verkopen. Een boer, die de vrouw wil plagen, vraagt: "Wat kost die ezel?" Maar de boerin heeft best in de gaten dat hij haar voor de gek wil houden. Ze kijkt hem eens goed aan en zegt: "Vraag eerst maar eens aan je vrouw of ze aan één ezel niet genoeg heeft!"

Xingoe de hond

WEET JE het nog? Andreas heeft een mooi plekje gevonden om zijn hut te bouwen. Met de mannen die hem helpen, zijn ook een heleboel honden mee gekomen. Een grote zwarte is de baas. Xingoe valt hem aan.

De zwarte hond draait bliksemsnel zijn kop om en zet zijn poten wijd uit elkaar. Xingoe buitelt pardoes over hem heen. En vóór hij weer op kan staan, is de zwarte boven op hem gesprongen. Bosjes haar vliegen in het rond, terwijl de honden woeden[d] [illegible] blaffen.

Xingoe geeft het n[iet op]. Hoewel hij aan alle [...] bloedt, blijft hij toeh[appen]. Maar de zwarte is h[em te] vlug af en Xingoe [krijgt] alleen vel te pakken.

Dan sleurt de zwa[rte] met een flinke ruk [...] grond. Hij houdt Xin[goe] stevig tegen de [...] gedrukt dat die haas[t geen] adem meer kan hal[en. Als] hij hem plotseling w[eer los] laat. Met ontblote [...] zijn de andere honde[n er]terbij gekomen, kla[ar om] zich op de zwa[rte te] storten. Een mooie [gele]genheid om van he[n] baas af te komen, d[...] ze. Maar als hij dreig[end op] hen afkomt, kwispe[len ze] onderdanig en mak [...] ze weg komen. Vo[orlopig] blijft de zwarte nog d[e baas].

"Aha, jij hebt je [...] gevecht gehad", [zegt] Andreas, als Xingoe [bij de] hut komt. "Wel, mo[rgen] ochtend zullen jullie [niet] meer zo vechtlustig [zijn,] want dan krijgen jullie [...] te doen."

(wordt ve[rvolgd])

Uit de schoolkrant

Jammer genoeg was de vorige kinderkrant al klaar, toen ik de Koninginnekrant van het Pire College kreeg. Maar ik denk dat jullie het net zo leuk als ik zullen vinden om erin te lezen. [De] kinderen van 3a bij v[oor]beeld hebben geschre[ven] waarom ze niet of wel [...] koning of koningin w[illen] worden. Hebben jullie [er] wel eens over nagedac[ht?]

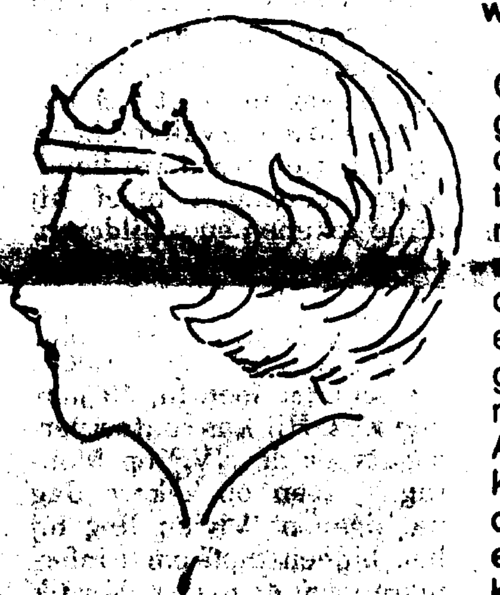
Hier is wat FRANK V[AN] OPSTAL ervan denkt: [Ik wil] geen koning worden, [want] de koning moet veel b[elas]ting betalen en daar kr[ijg je] rimpels van en dat w[...] [illegible] obers vragen hoe het [...] en dat wil ik ook niet. In [een] groot paleis komen [...] muizen; ratten en m[...] Als je je eten laat st[aan] komen er allemaal bee[sten] op. Ik wil een gewoon [huis] en gewone kleren en g[een] kroon op mijn hoofd en geen mantel met stipje[s].

TANYA DE GR[...] denkt er anders over: [Ik wil] later koningin worden, [want] dan zeg ik via de ra[dio] aan landen, waar ze o[orlog] voeren om daarmee o[p te] houden, want het [is] jammer dat er een hele[boel] mensen dood gaan. [Ik ga] ook in een vliegtuig, da[ar waar] eten is, naar arme lan[den] en ik geef iedereen ve[el] eten en ik geef de ar[men] alles wat ik dubbel heb.

MELISSA HOLLAND[...] wil net als een hele[boel] andere kinderen in [een] gouden paleis wonen: [Ik wil] later een koningin wor[den,] want ik wil veel geld kri[jgen] om een pakhuis te ma[ken.] Ik wil een gouden pa[leis] met veel bomen [en] gekleurde bloemen. Ik [wil] een gouden kroon met [dia]manten erop. Ik wil de m[oo]iste dame van de hele w[er]eld worden.

JENNIFER VAN L[...]UWEN wil ook g[een] koningin worden: Ik wil [...] geen koningin worden, [want] dan kan ik niet doen w[at ik] wil. Als je een koni[ngin] bent, dan moet je de [hele] dag op een troon zitte[n en] mag nooit fietsen [of] zwemmen, als je er zi[n in] hebt. Er komen bijna [elke] dag mensen bij jou en [je] moet dan doen wat [zij] willen. Dat vind ik niet l[euk.] Ik wil liever in een gew[oon] huis wonen, samen [met] mijn familie.

En tot slot de me[ning] van TAMARA GONZAL[...]: Ik wil geen konin[gin] worden, want als je [een] koningin bent en je [gaat] naar de supermarket, [dan] komen alle mensen m[et je] praten en dan gaat de su[per]market dicht en je heb[t] geen eten.

■ *De tekening van koningin Beatrix is van STEVEN CELESTIJN uit klas 5B.*

Feest-ideetjes

JE BENT binnenkort jarig en je geeft een feestje. Hier heb je een paar ideetjes om het extra feestlijk te maken:

1. Maak zelf je uitnodigingen. Knip van gekleurd karton je leeftijd uit. Word je negen jaar, dan knip je dus een 9 uit.
2. Je kunt ook luciferdoosjes met gekleurd papier beplakken en er een reep papier indoen, waarop je de uitnodiging geschreven hebt.

3. Of wat denk je van versierde kartonnen bekertjes, waarin de u i t n o d i g i n g gegeven wordt? (zie voorbeeld)
4. Een leuke traktatie: kettingen van drop of van zoutjes.
5. Een laatste ideetje: nu om je gasten aangenaam bezig te houden. Leg op tafel een witte rol papier uit (kastpapier bij voorbeeld). Laat al je vrienden aan tafel zitten en hun eigen plek versieren.

Tip: als je nog lang niet jarig bent, knip dit dan uit en laat mama het voor je bewaren.

Toename van meteorieten is indicatie

Opwinding over komst reuzekomeet Swift-Tuttle

ER BESTAAT grote opwinding bij de onderzoekers van kometen en meteoren. Na jarenlang speculeren en speuren is eindelijk de komeet teruggevonden die de 'bron' is van de Perseïden: de meteoren of 'vallende sterren' die ieder jaar rond medio augustus aan de hemel verschijnen (in het sterren beeld Perseus). Het zijn stofjes die in de baan van een komeet zijn achtergelaten en ieder jaar, als de aarde deze stofband doorkruist, op grote hoogte in de dampkring verbranden. De komeet, Swift Tuttle geheten, draagt de naam van twee van de vele astronomen die hem in juli 1862 onafhankelijk van elkaar ontdekten. De komeet kon worden gevolgd tot eind oktober van dat jaar, maar ondanks deze vrij lange zichtbaarheidsperiode, bleef de berekende baan wat onzeker. Die baan is zeer langgerekt, met een kortste afstand tot de zon iets kleiner dan die van de aarde en een grootste afstand groter dan die van Uranus. Voor de omlooptijd vond men waarden van rond de 120 jaar.

Juist in die tijd werd door enkele astronomen gezocht naar een mogelijk verband tussen meteoorzwermen en kometen. De Italiaanse astronoom Giovanni Schiaparelli (vooral bekend door zijn ontdekking van de 'Marskanalen') ontdekte dat de baan van de Perseïden in het zonnestelsel grote overeenkomst vertoont met die van de komeet Swift-Tuttle. Schiaparelli veronderstelde terecht dat de deeltjes die de meteoren veroorzaken de overblijfselen zijn van de komeet, dus dat kometen en meteoren verwante dingen zijn. Ook van enkele andere meteoorzwermen bleek de baan overeen te komen met die van een bekende komeet. Meteoorzwermen zijn dus de langzamerhand uiteengevallen en in de ruimte verspreide afvalprodukten van kometen. Dit inzicht betekende een belangrijke mijlpaalín het onderzoek naar beide soorten verschijnselen. In onze tijd is het ook mogelijk om kometen en interplanetaire stofjes met behulp van ruimtesondes ter plekke in de ruimte te bestuderen.

MARSDEN

In het begin van de jaren zeventig vestigde de Amerikaanse astronoom Brian G.Marsden voor het eerst sinds lange tijd weer de aandacht op komeet Swift-Tuttle, met het oog op de op handen zijnde terugkeer. Hij deed een nieuwe baanberekening, waarbij ook de invloed van de planeten op de komeetbeweging in rekening werd gebracht en concludeerde dat de komeet waarschijnlijk in de periode 1980-1983 zijn opwachting zou maken. De onzekerheid was een gevolg van de nog steeds niet nauwkeurig berekende omlooptijd. Maar hoe er ook werd gezocht: er verscheen geen enkele komeet die aan de eisen voldeed. Het was natuurlijk mogelijk dat men de komeet door een ongunstige positie aan de hemel (schemering) had gemist. Maar Marsden had nòg een pijl op zijn boog. Hij had gezocht naar mogelijke verschijningen van de komeet vóór 1862, om daarmee een betere baanbepaling te kunnen verrichten. De enige mogelijke kandidaat was een komeet die in juli 1737 door de Jezuïet Kegler in Peking was waargenomen (en onafhankelijk misschien ook door nekele Chinese astronomen). De overeenkomsten tussen deze komeet en die van Swift-Tuttle waren op een aantal punten zeer treffend. Het enige, maar wel grote probleem was de omlooptijd, die in dit geval maar liefst tien jaar groter zou moeten zijn. Toch suggereerde Marsden in zijn nu beroemde artikel in *The astronoical journal* (september 1973) dat 'wanneer de komeet aan het einde van 1983 niet is gevonden, de zoektocht in 1992 moet worden hervat'. Aanwijzingen voor een mogelijke komst van de komeet werden ook gezocht in de aantallen meteoren aan de augustus-hemel. De Perseïdenzwerm is al zeer oud: hij werd misschien al in het jaar 36 waargenomen. De deeltjes hebben zich inmiddels langs de gehele baan van de komeet verspreid, maar misschien blijft dicht bij de komeet de concentratie toch wat groter. Deze hogere concentratie zou, als de komeet er aan komt, tot een grotere meteorenactiviteit moeten leiden. In 1861 en 1862 werden er in China en Japan inderdaad grote aantallen Perseïden waargenomen. Ook later werd er af en toe een oplevende aktiviteit gemeld. Maar die zou ook het gevolg kunnen zijn van gunstiger waarnemingsomstandigheden. In augustus vorig jaar vond boven Japan echter wel een Perseïdenregen plaats en afgelopen augustus namen waarnemers in Europa en China ook een hoge activiteit waar. Was de komeet in aantocht? Inderdaad. De komeet is nu op 26 september ontdekt door de Japanse amateur T.Kioesji, een van de velen die iedere nacht de hemel afzoeken naar mogelijke 'staartsterren'. Bevestiging door andere waarnemers in Japan, Canada en de VS laat er geen twijfel over bestaan dat de komeet inderdaad de lang gezochte Perseïdenkomeet is. Met deze ontdekking is dus tevens bewezen dat de komeet inderdaad ook al in 1737 (in China) werd waargenomen. En dat maakt het weer zinvol om opnieuw te gaan kijken of er misschien nog méér oudere waarnemingen van deze komeet bestaan. In dat geval zal de baan in het zonnestelsel nog nauwkeuriger kunnen worden bepaald en zal men ook meer over de relatie met de Perseïden te weet kunnen komen. Nu al blijkt dat de recente waarnemingen niet zomaar kunnen worden gekoppeld aan die uit 1862. Dit wijst er op dat de komeet niet alleen onderhevig is aan de bekende invloeden van de planeten, maar ook aan sterke niet-gravitionele krachten. Dit zijn krachten die ontstaan doordat de draaiende en verdampende komeetkern gassen uitspuit, waardoor hij net als een raket een reactiekracht ondervindt. Zo'n *raket effect* kan weer interessante informatie opleveren over de fysische eigenschappen van de komeet, zoals zijn ouderdom, gasproduktie en rotatie.

Zin, onzin en tragiek rond de Neanderthaler

= door Theo Holleman, Gelderlander =

EEN BEHAARDE, aapachtige bruut die huwelijksaanzoeken deed met een knots en zijn uitverkorene aan de haren naar een hol sleepte. Dit soort clichés hebben de Neanderthaler een slechte roep bezorgd.

Maar wie was hij in werkelijkheid? Eerlijk gezegd: we menen méér van hem te weten dan we in feite doen. Om te beginnen bestaat er een nog niet opgelost meningsverschil over zijn plaats in de menselijke evolutie. Is hij van onze voorouders of niet? Sommige paleo-antropologen menen van wel. Voor hen vertegenwoordigt de Neanderthaler een Europees/Voor-Aziatische fase in de geleidelijke ontwikkeling van *Homo erectus* naar *Homo sapiens sapiens* (dat zijn wij). Hij zou het laatste 'tussenstation' zijn en overgaan in Cro Magnon die al tot de moderne mens wordt gerekend. Lijnrecht tegenover deze visie staat de stelling dat *Homo sapiens sapiens* in Afrika ontstond, over de wereld uitzwierf en in Europa de Neanderthaler verving. Niks voorouder dus.

FYSIEK

Een bovenkaak en een kampement, beide zo'n 700.000 jaar oud, zijn de eerste sporen van aanwezigheid van een primitief menselijke groep in Europa. Vondsten jonger dan 500.000 jaar zijn iets talrijker.

Wanneer is er nu sprake van Neanderthalers? Dat is een kwestie van definitie. Chris Stringer, een vooraanstaande Britse onderzoeker, meent dat de eerste Europese mensachtigen al eerder waren geëvolueerd dan *Homo erectus*. Hij ziet de ontwikkeling naar de Neanderthaler vroeger beginnen dan veel van zijn collega's. Maar Stringer erkent dat de vondsten van Ehringsdorf met een leeftijd van 230.000 jaar pas echte Neanderthalertrekjes gaan vertonen. In de pakweg 200.000 jaar daarna kreeg de Neanderthaler de bekende fysieke verschijning: zijn massieve, robuuste lichaam, zijn terugwijkende voorhoofd met de zware boog boven de wenkbrauwen en het vooruitstekend gezicht zonder kin. Overigens is deze voorstelling van zijn uiterlijk gebaseerd op weinig materiaal. In Europa werden resten van een paar honderd Neanderthalers gevonden, maar dat betreft bijna allemaal tanden. Het aantal min of meer complete skeletten beloopt net de twintig.

Opmerkelijk gave schedel van een ongeveer 16-jarige Neanderthaler, gevonden in een grot bij Les Moustier in de Dordogne.

BLOEMEN

De Neanderthaler ontwikkelde een eigen werktuigenindustrie: het Mousterien, jaagde en verzamelde voedsel, trok in groepen rond en kon extreme weersomstandigheden (IJstijden) aan. Daarvoor blijven onderzoekers het eens. Andere culturele verworvenheden zijn inmiddels in twijfel getrokken. Een paar voorbeelden. Er werden krasse beweringen gedaan over de taalvaardigheid van de Neanderthaler. Toch valt de vraag of hij taal had eigenlijk niet eens te beantwoorden. Weliswaar is zijn succes in de strijd om het bestaan moeilijk voorstelbaar zonder taal en zijn er aanwijzingen dat zijn strottehoofd spraak mogelijk zou hebben gemaakt. Maar uitspraken over taalinhoud en kwaliteit zijn puur speculeren. Op de vondst van een aantal gebroken schedels in een grot berustte het veronderstelde kannibalisme van de Neanderthaler. Heeft hij de hersens van zijn soortgenoten genuttigd? Uitgesloten is dat niet. Later vond men echter aanwijzingen voor instortingen boven de plek waar de schedels lagen. Er is m.a.w. een alternatieve verklaring voor de beschadigingen. En dan zou de Neanderthaler grafrituelen hebben gekend. In Frankrijk werd een bot van een bison gevonden naast resten van een Neanderthaler. Opzet en dús begravingsritueel? Of toeval? Tegenwoordig vindt men de argumenten voor opzet erg mager en vergelijkt deze situatie met het 100.000 jaar oude graf van een jonge *Homo sapiens sapiens* in Skhul-Qafzeh (Israël). Zijn armen waren om het gewei van een hert geklemd. Zo is het bestaan van grafritueel boven alle twijfel verheven. Tenslotte zou analyse van stuifmeel hebben uitgewezen dat de Neanderthaler van Shanidar (Noord-Irak) met bloemen was begraven. Sceptici werpen echter tegen dat de betrokken bloemen nog steeds in die omgeving bloeien; én bloeiden tijdens de opgraving van de Neanderthaler.

TRAGIEK

Recente datering van vuurstenen Neanderthaler-werktuigen heeft uitgewezen dat hij in Europa na ongeveer 40.000 vóór Christus zo'n 10.000 jaar gezelschap had van *Homo sapiens sapiens*. Daarna is hij met zijn zo specifieke kenmerken van het toneel verdwenen. De voorstanders van de geleidelijke ontwikkeling van *Homo erectus* naar *Homo sapiens sapiens* weten met deze evolutionair gezien snelle verdwijning niet goed raad. De vervangingsschool gaat dat beter af. De Neanderthalers, die Europa en haar voedselbronnen altijd voor zich alleen hadden gehad, zouden ineens zijn geconfronteerd met indringers. Indringers, niet zo sterk als zij, die echter wel betere werktuigen hadden, talrijker waren en een effectievere organisatie kenden. De Neanderthalers, zouden de daarop volgende concurrentieslag om de voedselbronnen hebben aangekund. Ze werden langzaam maar zeker naar arme, onherbergzame streken gedrongen waar hun aantal langzaam verminderde tot er een populatie overbleef die niet meer levensvatbaar was. Dit tragische scenario wordt door economische rekenmodellen ondersteund.

BLOED

Afstammingslijn, opkomst, cultuur, verdwijning: er is, zoals gezegd, maar weinig wat we met zekerheid van de Neanderthaler weten. DNA-onderzoek probeert de relatie tussen hem en onszelf vanuit een andere hoek te belichten. De Australiër dr.Thomas Loy beweert namelijk dat hij Neanderthaler-bloed heeft gevonden op een stenen werktuig. Hij wil het DNA in die bloedresten gaan isoleren en hoopt dit vervolgens te kunnen vergelijken met dat van moderne mensen. Uit deze vergelijking kan een *mate* van verwantschap tevoorschijn komen. Maar de beslissing: voorouder of niet, is heel andere koek. Loy moet met zijn conclusies in ieder geval wachten tot de functies van de onderscheiden genen bekend zijn. Nu is het 'breken' van de menselijke genetische codering een kwestie van tijd. Problematischer lijkt me dat Loy nooit kan bewijzen dat het om Neanderthaler-bloed gaat.

VN luidt noodklok voor ozonlaag

De ozonlaag heeft in 1992 het laagste niveau bereikt dat ooit gemeten is. Dat staat in een rapport van de **Verenigde Naties** dat vrijdag in Genève werd gepresenteerd.

Het VN-weerstation WMO wijst er in het rapport op dat terugdringing van de aantasting van de ozonlaag absoluut noodzakelijk is nu de waarnemingen "hebben aangetoond dat er geen tijd te verliezen is als we nog voor het einde van deze eeuw het herstel van de ozonlaag willen bereiken".

Volgens WMO (World Meterological Organisation) was er begin dit jaar een sterke verdunning van de ozonlaag boven het noorden van Europa, Rusland en Canada. Deze herfst was er een extreme verdunning van de ozonlaag boven onbewoonde gebieden in zuid-Argentinië en Chili. "Het materiaal dat we hebben verzameld op stations in de wereld laat een veel ernstiger verdunning van de ozonlaag zien dan we verwacht hadden in zowel de noordelijke als zuidelijke hemisfeer", aldus de WMO-ozondeskundige Romen Bojkov.

In de periode van januari tot maart was het gemiddelde niveau van de ozonlaag boven noord-Rusland, de Scandinavische steden, noord-Duitsland en het noorden van Groot-Brittannië 15 tot 20 procent beneden het gemiddelde, aldus het rapport. Volgens Bojkov is dit het laagste niveau in dit gebied sinds het WMO 35 jaar geleden begon met het verrichten van metingen. "Statistisch gezien, zou men verwachten dat dergelijk lage waarden zich eens in de honderd jaar voordoen", aldus Bojkov.

In het gebied boven antarctica was de situatie niog slechter in september en oktober toen hier de zomer begon. Hier registreerden de meteorologische stations in deze periode een verdunning van soms 65 procent. Volgens metingen die met ballonnen zijn verricht zou een laag op een gebied van 14 tot 19 kilometer hoogte zelfs helemaal vernietigd zijn. Begin oktober was de ozonlaag boven Argentinië en Chili 50 procent beneden het jaargemiddelde, waardoor de straling van ultra-violette stralen van de zon soms tot 100 procent toenam. Volgens eerdere berichten van WMO werden in september nog "ongebruikelijke lage" niveaus van 30 tot 35 procent gemeten. Volgens wetenschappers houdt de ozonlaag ultraviolette straling tegen en kan toename van straling leiden tot huidkanker, oogziekten en mogelijk tot verzwakking van het menselijk afweermechanisme.

Nederlandse versie van Ventura-publisher

VENTURA software heeft een Nederlandse versie uitgebracht van het dtp-programma Ventura Publisher 4.0 Windows. De belangrijkste verbetering van het programma is de ondersteuning van een professioneel 24 bit kleurensysteem, waarmee alle fasen voorafgaand aan een drukprocedé zelf kunnen worden uitgevoerd. Met hulpprogramma's als Scan, Separator, ColorPro en Photo/Thouch kunnen alle soorten foto's en afbeeldingen in zwart/wit, en kleur worden bewerkt en gecorrigeerd. Ventura Publisher heeft extra tekst verwerkings-functies gekregen, waaronder 56 nieuwe stijlbladen en het bijgeleverde Adobe Type Manager 2.0. Vanuit het programma kunnen gegevens via Windows met andere bestanden en programma's worden uitgewisseld door middel van DDE en OLE. Het programma dat in Nederland wordt uitgebracht door Positronika in Eindhoven, heeft een adviesprijs van 2995 gulden. Wie alle hulpprogramma's nodig heeft komt in totaal uit op een dikke 10 mille.

Chinese schedels werpen nieuw licht op evolutie

TWEE FOSSIELE schedels die in 1989 en 1990 zijn gevonden in Centraal-China, kunnen volgens paleontologen die ze hebben bestudeerd het ontstaan van de moderne mens (homo sapiens) mogelijk enkele honderdduizenden jaren verder terugplaatsen dan tot nu toe gedacht werd.

De schedels zijn 350.000 jaar oud. De moderne mens zou zich, volgens de meeste huidige theorieën, tussen de 200.000 en 100.000 vanuit Afrika over de rest van de wereld hebben verspreid. De paleontologen Li Tiayuan van de universiteit van Hubei in de Chinese Volksrepubliek en Dennis Etler van de universiteit van Californië schrijven in het Britse tijdschrift *Nature* dat de in China gevonden schedels een merkwaardige mengeling vertonen van archaïsche en 'moderne' kenmerken. Van voren lijken de schedels op een 'vroegmoderne' homo sapiens zoals de Neanderthaler, van achteren doen ze meer denken aan diens voorouder homo erectus. Volgens Etler hoeft dat echter niet te betekenen dat nu bewezen is dat de moderne mens niet uit Afrika komt. De paleontoloog denkt dat de schedels een aanwijzing zijn voor een 'mozaïekpatroon' in de evolutie 20van de mens. Dat zou erop neerkomen dat verschillende kenmerken van de moderne mens zich op verschillende plaatsen en tijden kunnen hebben ontwikkeld en zich vervolgens door genetische vermening over de hele mensheid hebben verspreid.

Priester Pllumi in Albanese hoofdstad Tirana:

"Mijn kerk zit dagelijks vol met bekeerde moslims"

TIJDENS HET communistisch bewind in Albanië werd driekwart van de katholieke priesters gevangengezet of tewerkgesteld in strafkampen. Velen werden doodgemarteld, anderen bezweken onder de zware omstandigheden of werden geëxecuteerd. "De honger was zo erg dat we elkaars braaksel aten om te overleven", vertelt de 69-jarige Zef Pllumi 's avonds na de mis. Hij is een van de vijf priesters die het regime van Enver Hoxha overleefden. Zesentwintig jaar zat hij in gevangenissen en werkkampen. "Soms wilden we maar liever dat een van de bewakers ons zou doodschieten". Pllumi is een getekend man. Zijn gegroefd gezicht vertelt het verhaal van een zwaar leven. Toch lijkt hij niet gebroken. Integendeel, de rijzige Fransiscaner priester oogt krachtig in zijn grove bruine pij. En terwijl hij me in zijn eenvoudige pastorie vertelt over zijn beulen, lacht hij vriendelijk. Haat schijnt hij niet te kennen. "Voor de Tweede Wereldoorlog waren er veel katholieken in Albanië", vertelt hij.

=door Ronald Westerbeek=

"Er waren meer dan tweehonderd parochies en tweehonderdenvijftig Fransiscaner en Jezuïten-priesters. Nu zijn er vrijwel alle kerken verwoest. Er zijn er nog maar tien over". Hij maakt een weids gebaar en lacht: "Mijn parochie is een van de best bewaarde. In de kerk staat nog een mooi altaar en de muurschilderingen zijn niet al te ernstig beschadigd".

"Op 7 april 1939 viel Mussolini ons land binnen", gaat Pllumi verder. "Op zich bemoeide hij zich weinig met de kerken, maar veel Fransiscaner priesters werden vervolgd omdat ze antifascistisch waren. Toen in september 1943 de Duitsers de bezetting overnamen, veranderde er niet veel. Pas toen na de oorlog de communistische Partisanen aan de macht kwamen, werden de kerken in alle opzichten verwoest".

Pllumi zit met zijn armen over elkaar tegenover me aan de ruwhouten tafel. Zwijgend staart hij even naar het kruis, dat aan de groengepleisterde muur hangt. "Ik studeerde nog in die tijd", vervolgt hij dan. "Ik kwam niet in opstand tegen de fascisten en in 1945 ook niet tegen de communisten. Een priester hoort het volk te volgen, en het volk deed niets. Bovendien heeft Jezus ons geleerd dat wanneer iemand ons op de wang slaat, wij hem ook de andere wang moeten toekeren. Dat was voor mij niet eens zo heel moeilijk, want ik moet eerlijk toegeven dat ik bang was".

"De Partisanen richtten al hun agressie tegen de kerken. In een week tijd werden alle katholieke drukkerijen en ontmoetingsplaatsen verwoest. De kloosters en de scholen werden gesloten en in 1946 werden de priesters massaal opgepakt en gevangengezet".

"In 1945 studeerde ik af, maar ik was nog te jong om als priester te werken, dus hielp ik in een parochie in Skhoder, een stad in het noorden. In 1946 beschuldigden de communisten ons van wapenbezit en twee dagen later werden we gearresteerd. Achttien maanden zat ik in de cel en ik werd voortdurend verhoord en gemarteld".

ELEKTROSCHOKKEN

Pllumi lacht en ik verbaas me over het gemak waarmee hij vertelt over de martelingen. "Ze hingen me aan mijn voeten op en sloegen me net zo lang met stokken totdat ik buiten bewustzijn was. Of ze gaven met elektroschokken over mijn hele lichaam. En als ik niet gemarteld werd, boeiden ze mij aan een islamitische medegevangene. Het roestige ijzer van de handboeien sneed in het vlees van mijn polsen en elke beweging van mij of de moslim deed vreselijk pijn".

Zonder trots of verbittering schuift de priester de mouwen van zijn habijt op en laat de rode littekens zien. "Maar ik wist dat ik onschuldig was", glimlacht hij. "Dat gaf mij kracht om vol te houden en ik heb mijn geloof nooit geloochend. En nee, ik haat mijn beulen niet. Haat helpt je niet. Bovendien waren zij niet meer dan schaakstukken. Enver Hoxha was de Grote Hand. Maar ook hem haat ik niet. God leert ons immers liefde?"

Maar heeft hij in die strafkampen dan nooit aan Gods liefde getwijfeld? Pllumi schudt langzaam zijn hoofd. "God heeft me op de proef gesteld en wat ik doormaakte, ervoer ik als een offer voor Hem. Ik accepteer alles wat het leven me brengt, want ik weet dat God van me houdt. Ik heb Hem gebeden om kracht en Hij heeft me verhoord".

STRAFKAMPEN

Pllumi werd in april 1948 veroordeeld tot drie jaar strafgevangenis. De enige aanklacht was dat hij katholiek was. Hij werd tewerkgesteld in werkkampen in Skhoder, Kavaja en Korca.

"We moesten met de hand kanalen graven en kregen nauwelijks te eten. Een op de vijf gevangenen stierf van de honger of van uitputting. Vele anderen waren neergeschoten of doodgemarteld. Sommigen konden het leven niet meer aan en pleegden zelfmoord". Pllumi staart even zwijgend voor zich uit. "Het was zo erg dat toen op een dag een officier met getrokken pistool op me afkwam en schreeuwde: 'Ik schiet je dood!', ik hoopte dat hij het werkelijk zou doen".

"We kregen zo weinig voedsel, dat we gras begonnen te eten. Onze ingewanden konden daar niet tegen en sommigen moesten overgeven, maar zelfs elkaars braaksel aten we om maar te overleven. In de gevangenis van Skhoder zaten twee broers in een cel. De jongste overleed en de ander bedekte hem een laken, zodat het leek alsof hij sliep. Zo kreeg hij dubbel rantsoen totdat het lijk begon te stinken".

In 1949 werd Pllumi vrijgelaten en hij kreeg een parochie toegewezen in Duraqjini, een plaatsje in het noorden. "Maar het was erg moeilijk om als priester te werken en de gelovigen waren verward door de communistische indoctrinatie".

ATHEÏSME

Plotseling valt het licht uit in de pastorie. Het is volstrekt duister, want de hele wijk zit zonder stroom. "Dat gebeurt hier dagelijks", legt Pllumi uit en op de tast schuifelt hij naar de deur om een kaars te halen. Even later komt hij terug met een zware koperen kandelaar.

Een dorp in Albanië: de werkomstandigheden zijn zwaar en de lonen laag.

"In 1967 riep Enver Hoxha Albanië uit tot de eerste atheïstische staat en elke vorm van religie werd wettelijk verboden. Ik werd opnieuw gearresteerd, als een van de eersten. In 1973 werden alle andere priesters opgepakt. De rechtbank veroordeelde me tot 25 jaar strafkamp, maar ik werd al na 23 jaar vrijgelaten".

"Albanië was verworden tot een atheïstisch land. Niemand durfde of kon meer geloven en een jaar lang heb ik thuis gezeten om te overdenken hoe ik verder moest. Toen ben ik de straat opgegaan, dat was nog voor de oprichting van de Democratische Partij om de Albanezen weer te vertellen van God en Zijn liefde. Het was met Kerst 1990 dat een grote menigte mensen kwam om me te horen spreken in de straten van Tirana. Door de enorme toeloop zag de overheid zich een maand later gedwongen om dit kerkgebouw te heropenen".

Pllumi lacht breeduit. "De menigte was te groot voor dit kerkje en de hele straat stond vol met mensen. Nu vieren we dagelijks de mis en vooral op dinsdag is het erg druk. Veel moslims hebben zich bekeerd tot Jezus Christus, zowel jongeren als ouderen. Mijn parochie groeit wekelijks".

BEKEERD

Veel Albanese moslims hebben zich sinds de democratisering van het voormalige streng communistische land bekeerd tot het katholicisme. Na zevenenveertig jaar onder een atheïstisch regiem geleefd te hebben, blijkt voor veel islamieten de stap naar het christendom te klein. Toen in 1991 de eerste katholieke kerken, na vijftien jaar bij wet verboden te zijn geweest, weer opengingen en de moskeeën nog gesloten waren, zochten honderden moslims de kerk op om te bidden. "De kerk is toch een heilige plaats die we moeten bezoeken?" aldus een van hen.

"Mijn kerk zit bij de dagelijkse mis vol met voormalige moslims", vertelt Pllumi. "In totaal telt mijn parochie zeker zevenhonderd moslims, waarvan een groot gedeelte zich bekeerd heeft tot het christendom".

Voor veel islamieten blijkt de scheidslijn tussen Koran en Bijbel niet meer zo scherp te zijn. Anderen kiezen bewust voor het christelijke geloof en zwaaien de Islam definitief af. Veel ouders van islamitische afkomst sturen hun kinderen voor religieus onderwijs naar de priester en bezoeken ook zelf de mis.

De Koran schijnt nog slechts in fundamentalistische gezinnen te vinden te zijn. De Bijbel daarentegen blijkt inmiddels wijdverspreid.

Pllumi's kerkje staat in de buitenwijken van Tirana. Tussen de bouwvallige huizen valt het grauwe okergele geveltje van het Godshuis nauwelijks op. Maar elke middag rond vier uur stromen de gelovigen samen voor de mis. In het schemerlicht van kaarsen, elektriciteit is er vaak niet, zingen ze luid hun loflиederen, krakend begeleid door een vooroorlogs traporgeltje en een niet al te zuivere viool.

"Mijn man is moslim", vertelt Drurata Sejdini, een jonge vrouw van 24 die met haar drie kinderen in Pllumi's kerk de mis bijwoont. "Zelf bezoek ik al drie maanden bijna dagelijks de kerk, al ben ik nog niet katholiek. Tijdens het communisme heb ik altijd in God geloofd, maar we durfden niet te bidden of uit de Koran te lezen. Na de revolutie ging ik uit nieuwsgierigheid naar de kerk en ik ben gaan geloven in Jezus Christus".

"Ik kom ook uit een islamitische familie", vertelt Edda Hito, een zeventienjarig schoolmeisje. "Mijn oma is gelovig moslim, maar ze bezoekt de katholieke kerk, omdat de moskee nog niet geopend is in haar dorp. Ze vindt dat de kerk een heilige plaats van God is en dat ze daar heen moet. Toen mijn zusje en ik bij haar logeerden in de vakantie, nam ze ons mee naar de mis. Dat was mijn eerste kennismaking met de kerk".

"Tijdens het communisme waren alle boeken atheïstisch", vervolgt Emma, haar vijftienjarig zusje. "Maar ik wist dat het niet waar was. Al die tijd heb ik gevoeld dat er een God moest bestaan".

"Hier in Tirana was de kerk eerder geopend dan de moskee", gaat Edda verder. "Dus ging ik naar de kerk, hoewel we moslim waren. Ik begon ook de Bijbel te lezen, die ik van pater Pllumi kreeg. Nu geloof ik in Jezus Christus. Hij is Zoon van God".

Zijn hun ouders ook christen geworden? "Nee, mijn vader gelooft helemaal niet meer", vertelt Edda. "Mijn moeder denkt wel dat er een God bestaat, maar of dat nou de God van de Bijbel of van de Koran is, dat maakt voor haar geen verschil". En wat denken ze zelf van de profeet Mohammed? "Die verhalen geloven we niet. De Bijbel is voor ons de enige waarheid".

Omdat het islamitische geloof veelal sterk is afgezwakt in Albanië stuiten de bekeerde ex-moslims op weinig weerstand van familie en vrienden. Voor de meeste Albaniërs maakt het weinig meer uit of en wat iemand gelooft. Desalniettemin maakt een harde kern van fundamentalisten zich op voor de verdediging en verspreiding van de Islam. In de straten van Tirana zijn soms gesluierde vrouwen te zien, onderweg naar de eigen ontmoetingsplaatsen.

Edda: "In mijn klas zit een aantal fanatieke moslimmeisjes. Ze schelden me uit als ik over God praat en zeggen dat ik een vals geloof heb. Maar het doet me niets, ik weet dat Jezus de Waarheid is".

ONDERVOEDING

In Albanië sterven al bejaarden en kinderen door ondervoeding. Als de crisis in het land aanhoudt en er voor de zomer geen grootschalige voedselhulp op gang komt, neemt de hongersnood dramatische gevolgen aan. Dat zegt Ferdinand Shkrepa, arts in een ziekenhuis te Elbassan.

Doordat de landbouw in Albanië bijna volledig stil ligt en er te weinig valuta zijn voor de import van voedsel, is er in de Balkanstaat een groot voedseltekort. "Vooral op het platteland wordt nu al honger geleden", aldus Shkrepa. "En voor het hele land geldt dat men noodgedwongen zo eenzijdig eet, dat ziekten om zich heen kunnen grijpen en vooral de zwakkeren overlijden". Door vitaminegebrek blijven kinderen achter in de groei en kunnen epidemieën niet uitblijven. "Als artsen staan we vrijwel machteloos", meent Shkrepa. "We hebben onvoldoende medicijnen, hopeloos verouderde apparatuur en de hygiënische omstandigheden in de ziekenhuizen zijn vaak ten hemel schreiend".

Tijdens een rondleiding door zijn ziekenhuis wijst Shkrepa op de talloze gebreken. Het gebouw dateert van voor de oorlog en zou goed een opknapbeurt kunnen gebruiken. Er zijn te weinig toiletten en douches. De verwarming werkt al maanden niet meer. De patiënten liggen met jassen aan in bed en de dekens zijn vuil. De bedden zelf zijn al even oud als het gebouw en zijn hard aan vervanging toe. Echt schoon is het nergens.

Vooral in de operatiekamers is de hygiëne absoluut onvoldoende. Er wordt gewerkt met niet-gesteriliseerd operatiemateriaal. "We hebben de middelen niet", betreurt de arts. "Bovendien werken we met apparatuur uit 1938. Veel medische ingrepen kunnen wij hier niet verrichten. Patiënten die een zware operatie moeten ondergaan, kunnen alleen in het buitenland geholpen worden, maar de kosten daarvoor worden niet vergoed. De meeste Albanezen kunnen het zich daarom niet veroorloven, wat betekent dat ze hier moeten blijven lijden of zullen sterven".

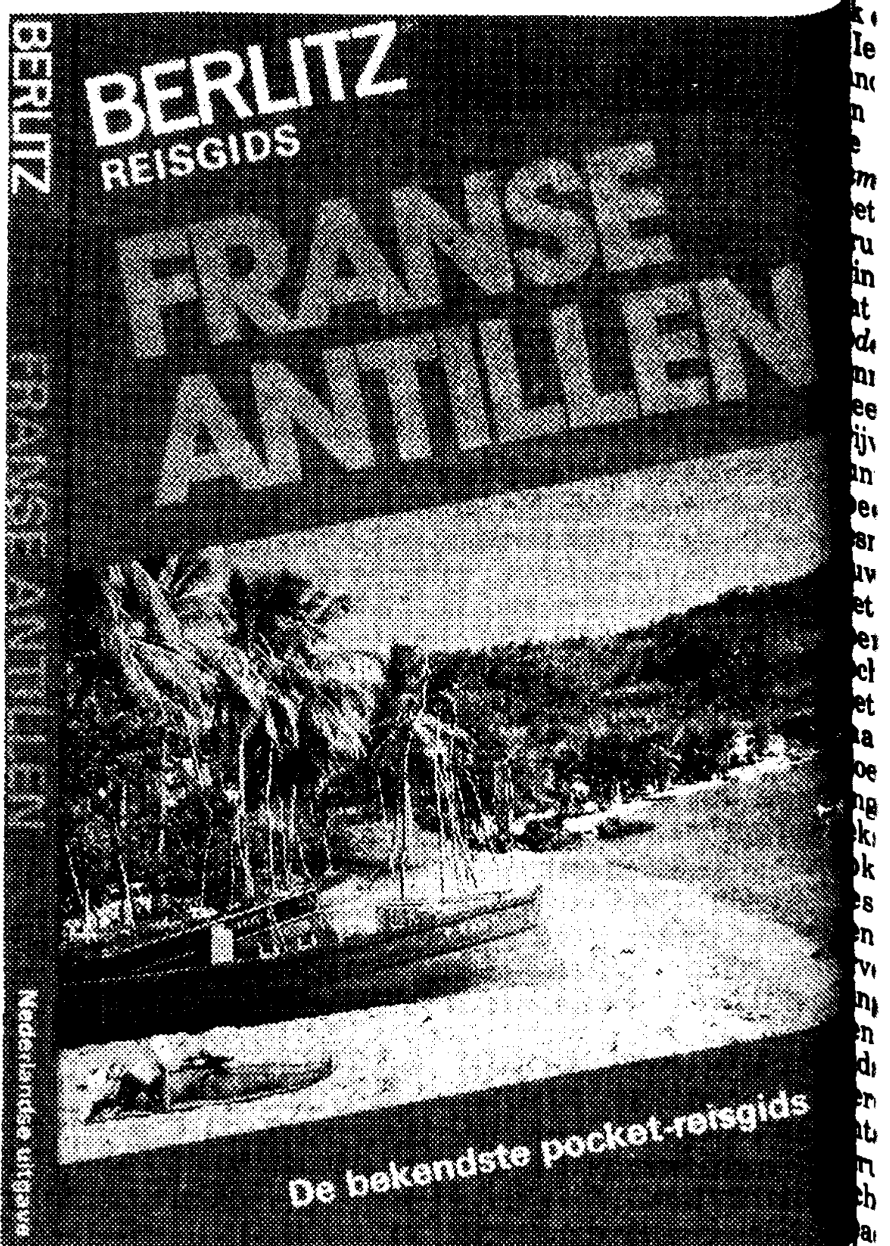
De artsen zijn over het algemeen wel goed opgeleid, maar missen de mogelijkheden en de ervaring. "We weten welke medicijnen en apparatuur er is, maar de Albenese industrie ligt nagenoeg stil en is niet in staat kwalitatief hoogwaardig materiaal te vervaardigen". De enige fabriek in Albanië die antibiotica produceert, heeft begin vorig jaar de poorten moeten sluiten wegens gebrek aan grondstoffen. Gebrek aan deviezen maakt de import van medicijnen en medische apparatuur onmogelijk.

STRUCTURELE HULP

Hulp uit het buitenland is er wel, maar slechts mondjesmaat en in de vorm van kleine giften. "Wat Albanië nodig heeft, is structurele hulp bij de opbouw van de gezondheidszorg".

Momenteel kent het land alleen staatsziekenhuizen. De werkomstandigheden zijn zwaar en de lonen laag. Zelf verdient Shkrepa niet meer dan tien dollar per maand. Hierdoor is het verplegend personeel veelal ongemotiveerd. De slechte omstandigheden hebben de verplegers onverschillig gemaakt en vaak wordt er gewoon niet meer gewerkt. De artsen moeten het personeel dwingen zo veel mogelijk de hygiëne te betrachten.

Door de voedseltekorten zijn de ziekenhuizen veelal niet in staat de patiënten voldoende te voeden. Familieleden bezoeken dagel[ijks] de zieken om zelf eten [te] brengen. Vaak moeten [ze] hiervoor lange afstanden [te] voet afleggen. "Zelfs kunnen we de mensen geen vitaminen geve[n]", klaagt Shkrepa. "Missch[ien] dat er nu de Democraten [de] verkiezingen gewonn[en] hebben, private ziekenhui[zen] komen", hoopt de arts. "D[an] ontstaat er een concurren[tie]slag tussen de hospita[len] die de kwaliteit ten goede komen. Maar ook dan blij[ven] we vooralsnog afhanke[lijk] van structurele hulp uit [het] Westen".

Berlitz wijst de weg in Franse Antillen

CURAÇAO LIGT midden in een interessant gebied voor reizigers. Zandstranden met wuivende palmen op Jamaica of een van de andere Caribische eilanden; indianencultuur in Ecuador en Guatemala; winkelcentra vol verleidelijke en vaak nutteloze produkten in de Verenigde Staten; tropisch regenwoud op St. Kitts, Guadeloupe, St. Lucia, Dominica en in grote delen van Zuid-Amerika alsmede pure rust in de onbekendere oorden om ons heen.

Reisgidsen over al deze aantrekkelijke gebieden zijn echter amper te koop. Op de een of andere manier denken de boekhandelaren dat de reislustige Curaçaoënaar uitsluitend geïnteresseerd is in de pretparken van Florida, in Hawaii, Amsterdam, Hong Kong of Japan. Dat zijn namelijk de onderwerpen van de reisboeken die hier en daar worden verkocht.

Gelukkig is er de laatste tijd enige kentering in het inkoopbeleid te bespeuren. Er is tenminste een boekwinkel die ook reisgidsen van dichterbij gelegen vakantieoorden verkoopt, zij het dat ook daar de boeken over Egypte, Tokyo, Madeira, Korea, Spanje en Oostenrijk overheersen.

Boeken die niet op de schappen van de winkel liggen, zijn echter gewoon te bestellen, via de boekhandel. Je moet dan wel zo'n maand of drie tevoren weten, waar de reis naar toe gaat, want zo lang kan het duren voordat het bewuste boek hier arriveert.

BERLITZ

De Berlitz reisgidsen zijn vermoedelijk de kleinste boekjes op dit gebied. Het formaat heeft het voordeel van compactheid. De boekjes passen zelfs in de bekende broekzak of in de obligate buidels die elke rechtgeaarde reiziger tegenwoordig om zijn middel heeft hangen. Maar door dat kleine maatje kan een Berlitzgidsje natuurlijk niet al te veel informatie bevatten. Zeker niet als zij zich niet tot een enkel eiland beperken, zoals in *Southern Caribbean* en *De Franse Antillen* (ook in Engelstalige versie verkrijgbaar).

Door deze verdeling van het Caribisch gebied is het eiland Dominica bovendien tussen de wal en het sch[ip] ~~gevallen~~. Gelegen tussen [de] Franse eilanden Guadelo[upe] en Martinique is het te noo[r]delijk voor *Southern Caribbean*, en niet Frans genoeg voor *De Franse Antille[n]*. Maar misschien wordt d[it] gemis nog eens goe[d]gemaakt.

Elk Berlitz-reisgidsje he[eft] 128 pagina's. Een woorde[n]lijst hoort vrijwel standaa[rd] tot de inhoud, evena[ls] allerlei praktische informat[ie] over het aangeven van ee[n] diefstal, het vinden van ee[n] babysit of het al dan ni[et] toegestaan zijn van liften.

Wat overblijft zijn wetenswaardigheden ove[r] het land zelf. Ondanks he[t] beperkte aantal bladzijde[n] weet Berlitz aardig veel i[n] zo'n mini-boekje te perse[n]. Er staat eigenlijk net zo ve[el] landeninformatie in als in d[e] grote dikke handboeken ove[r] het Caribisch gebied, Midden- of Zuid-Amerika. Wat ont[breekt] zijn concrete en gedetailleerde gegevens over hotels, restaurants en ver[voer]. Geen probleem voor d[e] *package-* of *cruise*-toerist, d[e] avontuurlijke reiziger zal d[it] echter als een gemis zien.

Desalniettemin kunnen d[e] boekjes prima worden gebruikt door de toerist die sne[l] wil weten wat de leukst[e] plekjes van een eiland zijn, de hoogtepunten van Disne[y] World of wat het Amazone-gebied van Brazilië te biede[n] heeft. Helaas wordt er da[n] niet bij vermeld, hoe je d[e] Amazonerivier kun[t] bevaren. In *Highlights o[f] Brazil* ontbreekt overigens ook het praktische woordenlijstje.

Elk boekje is voorzien van kaartjes, plattegronden, vee[l] kleurenfoto's en een register. De Berlitzjes worden regelmatig bijgewerkt, echter nie[t] consequent elk jaar.

Berlitz Travel Guide heeft de volgende Zuidamerikaanse en Caribische onderwerpen in haar pakket: Brazil; Rio de Janeiro; Florida; Miami; Puerto Rico; Southern Caribbean; Bahama's; Jamaica; Mexico en French Antilles. De laatste bestaat ook in een Nederlandstalige versie: Berlitz Reisgids: Franse Antillen.

Bij bestelling via de boekhandel bedraagt de prijs Afl. 15,- à 20,-.

AMIGOE JONGERENPAGINA
ZATERDAG 21 NOVEMBER 1992

= door Joël Labadie =

EFDE IS het spel en het meisje is het speelgoed, hreef een tiener met liefdesverdriet in haar school-enda. Maar het spel heeft zijn regels. Eén overtreng is: vrijen zonder condoom als een van de rtners niet-monogaam is. Aids kan de genadeloze raf zijn. Een gemene bangmakende voorstelling van ken. Maar dat ligt aan de ziekte zelf. Want voormen kan, genezen niet. Op 1 december is het Wereld dsdag. Denk daaraan.

Liefde is een spel dat tegenordig vroeg geleerd wordt. ouders het leuk vinden of et. Meestal zijn de spelers n jongen en een meisje. aar feit is dat het ook om ee jongens kan gaan of om ee meisjes. En het is dus et de bedoeling dat de een de negatieve zin het speeled van de ander is. Maar k dat is een spelregel.

Iedereen weet zo onderd wel wat aids is. Het is n afkorting voor de ziekte in het Engels *acquired mune deficiency syndrome* et. Je krijgt het als een us je bloedbaan binneningt. Dat virus heet HIV. t staat voor *human immudeficiency virus*. Als je het nmaal hebt kom je er nooit eer vanaf. Je gaat er ijwel zeker aan dood en je nt zonder dat je het zelf ed doorhebt anderen smetten. Dat gebeurt als uw bloed in aanraking komt et andermans bloed of als ermavocht en vaginaal cht in aanraking komen et elkaar of met bloed. Het at dus om een bloedoedbesmetting of besmetng door overdraging via ksueel contact. Vandaar k dat aids soms een slachtsziekte wordt noemd. Het virus zorgt voor dat je afweersysteem ngzaam afbrokkelt. Zo kan n griepje als je *full-blown* ds hebt, binnen de kortste ren een rampzalige longtsteking worden. Als het rus binnendringt, maakt je haam anti-stoffen. Als die actie getest wordt in een boratorium en het onderek is bevestigend (je hebt et virus), dan ben je seropsitief.

KIJK UIT

etenschappers zoeken zich f naar een geneesmiddel. lang dat er nog niet is, oet je maar zorgen dat je ziekte niet krijgt. Voor geren zal dat vooral betenen: kijk uit met wie en e je vrijt. Het kan zijn dat door het zo vaak te horen, rgeet wat de regels van et spel zijn. Dit zijn de iten en de adviezen in een otedop. Een ernstige waarhuwing vooraf: maak geen ick jokes' over aids. Als mand niest en verkouden , maak dan niet de 'grapge' opmerking dat zoieand zich beslist moet laten sten op HIV. Pas ook op or mensen stiekem ervan verdenken dat zij seropsitief zijn.

ie lopen er gevaar aids krijgen?

Mensen met homoseksuele ntacten (vooral mannen);
Mensen die er meer dan n seksuele partner op na uden;
Druggebruikers die samen en met een drugsspuit;
De seksuele vrienden en riendinnen van de drie bovenenoemde groepen;
Baby's van moeders die esmet zijn met het virus.
0 procent van de mensen e het virus hebben, krijgt k daadwerkelijk aids).

oe merk je dat iemand ds heeft?

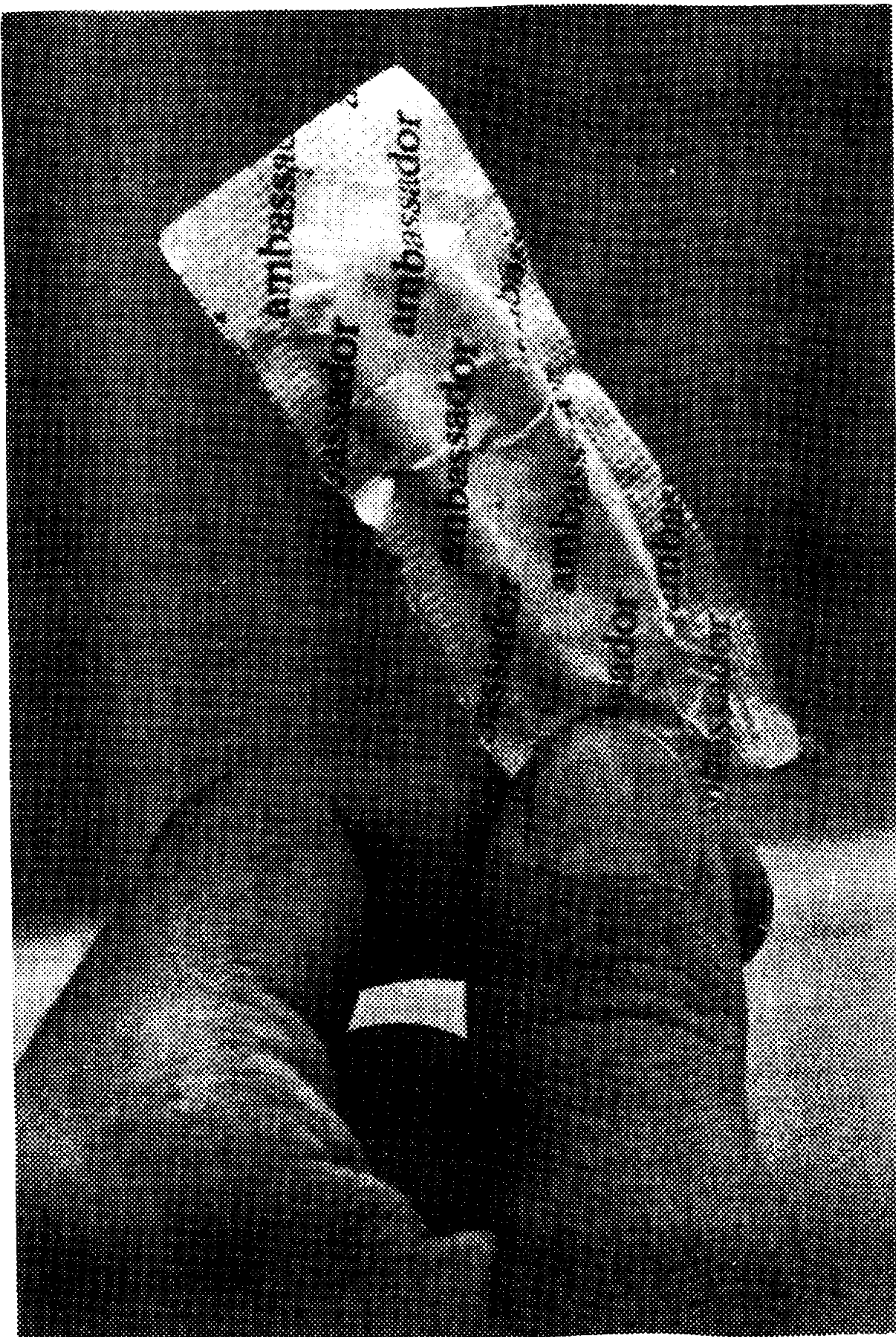
Zo iemand is sterk vatar voor allerlei infecties en eeft er soms meer tegelijk.
Vaak is er sprake van armontsteking, longontsteng of ontsteking van lieren.
oms ontstaat kaposisarom. Een merkwaardige ort kanker aan het been e eigenlijk bij oudere annen voorkomt. Ook ond, neus, gehemelte-, nieren strottehoofdkanker unnen voorkomen.
Vaak lijkt het alsof een ids-patiënt een stevige griep eeft.
Hij is gauw moe, zweet eel, verliest snel gewicht, eeft steeds diarree, heeft ekenlang een droge hoest n ernstige problemen met demhaling.
Er verschijnen paarse lekken in mond en neus die aar niet weggaan en later komen ook zwarte plekken op de huid.
☛ Het haar valt bij bosjes uit.
☛ Op den duur kan het zenumstelsel ontstoken raken, treed hersenvliesontsteking op en soms komt dementie voor.
☛ Natuurlijk valt via laboratoriumonderzoek aan te tonen dat er sprake is van de fatale ziekte.

Aids krijg je niet door:

☛Huidcontact, droogzoenen, tranen, zweet, adem, nies- of hoestbuien en overgeefsel. Niet door het samen gebruiken van een glas, bord of bestek, beddegoed of wc. Niet via huisdieren. Niet door muskietenbeten. En ook niet door veilig vrijen.

NAT ZOENEN

Bij veilig vrijen gebruik je sowieso een condoom, van nat zoenen is niet zeker dat het veilig is. Wetenschappers zeggen dat er in speeksel zo weinig HIV-deeltjes zitten dat het niet voldoende is voor een besmetting. Aan de andere kant raden diezelfde wetenschappers het aan om niet zomaar de tandenborstel van een seropositief persoon te gebruiken. Het HIV blijft niet lang leven in de 'open lucht'. Het virus wordt overgebracht door kleine huidopeningen. Dat kunnen minuscuul kleine wondjes zijn, maar ook de doorlatende slijmvliezen. Die tref je aan in de mond en in de vaginawand. Ook het vlies van de endeldarm is zo dun dat het contact met de bloedbaan in het lichaam heel makkelijk is. Daarom is anaal vrijen en oraal sekscontact niet bepaald veilig. Voor hetero's en homo's is het van belang om te weten dat het aids-risico helemaal groot is voor de 'ontvangende partner' in het vrijen. Een condoom biedt overigens geen garantie. Het vliesje kan namelijk altijd scheuren, afglijden of te laat gebruikt worden. Dus de allerveiligste manier van vrijen is met een vaste partner. Denk niet: die ziet er heel netjes uit, dus die kan geen aids of HIV hebben. Zo werkt dat niet. Net zo min als je van iemands gezicht kunt aflezen of hij vijf gulden in zijn broekzak heeft. Iemand die met HIV besmet is, kan vijftien jaar rondlopen zonder dat hijzelf of zijn omgeving ook maar het geringste vermoeden heeft dat hij aids krijgt. Onderzoekers zeggen dat op elke duidelijke aidspatiënt er dertig tot honderd onzichtbare HIV-geïnfecteerden zijn. Tot in maart 1992 waren er 82 patiënten in de Antillen bekend. Reken de verhouding maar uit. Door de jaren heen zijn al veertig aids-patiënten overleden. Let wel: het gaat hier om *geregistreerde* personen.

AIDS

Spelregels waar je liever niet aan denkt, maar die je toch moet weten

DROOG ZOENEN

Wie toch met meer dan één in bed wil stappen, kan zich beter aan droog zoenen, omhelzen, strelen en 'wrijven' houden. Meer niet. Je moet nog wat weten over condoomgebruik. Gebruik nooit vaseline, crème of olie. Het rubbertje kan daar beslist niet tegen èn scheurt. Slimmerikken die twee condooms over elkaar willen gebruiken kunnen erop rekenen dat de condooms dan sneller scheuren. Er zijn steviger condooms voor anaal gebruik. Maar ook die hebben geen superhoudbaarheid. De dokter kan meer vertellen over nonoxynol 9. Dat is een soort zaaddodend schuim dat ook het aidsvirus doodt. Sommige mensen zijn allergisch voor de bijwerking. Meisjes die met meisjes vrijen zijn ook niet zonder risico bezig. Want via vaginaal vocht is de aandoening ook overdraagbaar. Menstruatie-afscheiding kan ook HIV bevatten.

BUDDY

In principe is sociaal contact met een aidspatiënt niet gevaarlijk. Je kunt dus gewoon blijven doen tegen een vriend die besmet is geraakt. Soms is dat moeilijk, maar als je een *buddy* durft te zijn voor zo iemand die binnen de kortste keren geïsoleerd raakt, maakt zo'n daad je als mens alleen maar mooier. Ben je toch een beetje bang, neem dan hygiënische voorzorgsmaatregelen en vermijd contact met welk lichaamsvocht dan ook. Gebruik chloor om schoon te maken; dat dood virussen en bacteriën; ook HIV. Deskundigen zeggen dat je niet door tranen besmet kunt worden, maar HIV verstopt zich wel in traanvocht. Wie denkt dat contactlenzen gevaar opleveren: desinfecterende contactlensvloeistof biedt soelaas. Gebruik liever niet elkaars scheermesjes.

Bij EHBO kan zich een praktisch probleem voordoen. Want mond-op-mond-beademing schijnt plotseling veiligheidshalve met een hulpstuk te moeten. Het is een tube die in de mond gaat om te vermijden dat er direct contact met bloed in de mondholte plaatsvindt.

Wat moet je doen als je bang bent dat je met iemand gevreeën hebt die sero-positief is?
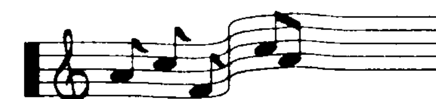
☛Ga naar de dokter.
☛Vertel alles wat je voelt. Zeg hem ook dat je bang bent HIV te hebben. Je huisarts weet als 'beroeps' veel over aids en HIV. Hij zal de juiste weg wijzen voor een onderzoek.
☛ HIV kun je pas drie maanden na besmetting ontdekken. Dat kan door een bloedproef. Daarvoor kun je bij de dokter of bij het laboratorium terecht.
☛ Ga ook naar een dokter als je ongewenst seksueel contact moest ondergaan met een bekende of onbekende. Een dokter zal zijn mond houden over je bezoek. Het blijft geheim.

Besef wel dit:

☛ Iemand die weet dat hij sero-positief is, belast zichzelf met een morele verantwoordelijkheid. Hij moet degene met wie hij wil vrijen altijd beschermen. Eigenlijk moet hij het ook gewoon zeggen. Dat kan soms zwaar vallen.

☛Wordt het zo iemand het allemaal te veel laat hem dan de aidslijn bellen. Aan de telefoon zitten mensen die kunnen zeggen waar psychologische hulp te vinden is.

☛ De Antilliaanse aidscommissie heeft een boekje gemaakt waarin je honderd vragen en antwoorden vindt over aids. Het kost niks. Wil je het hebben of heb je vragen over aids die je (in vertrouwen) aan iemand wil stellen bel dan de aidslijn via tel. 623736.

GUNS N' ROSES IN CARACAS

■**Guns n' Roses geeft een eenmalig concert op woensdag 25 november in Caracas in het Poliedro.**

Dichter bij Curaçao zullen de heren rockers niet komen want daarna gaan zij naar Colombia, Chili, Argentinië en Brazilië. Of er nog kaarten zijn, moet je zelf maar even zien uit te vinden als je zo gek bent om te gaan. De toegang is naar verluidt 2.500 bolivar.

DIK

■ **Dik zijn heeft zo zijn nadelen. Wil je weten of je te zwaar bent? Zo bereken je dat zelf:**

Deel je gewicht (in kilo's) door je lichaamslengte (in meters) in het kwadraat. Het quotiënt is een gewicht per vierkante meter, dat voor zowel mannen als vrouwen geldt. Dit getal hoort tussen de 20 en 25 te liggen. Met een uitkomst tussen de 25 en 30 is sprake van een beetje overgewicht, boven de 30 ben je echt te zwaar. Dat zeggen diëtisten.

"Ik laat me niet meer gek maken"

Sade is terug

BEDACHTZAAM KIJKT ze uit het raam. Trekt eens aan de onafscheidelijke Benson & Hedges-sigaret. En zegt, opeens vastberaden: "Ik laat me niet meer gek maken. Niet dat ik iemand iets verwijt. Maar het kwam allemaal te snel. Het was te vlug en te groot. Ik had misschien vijf keer opgetreden en stond opeens op Live-Aid, moest zingen voor de ogen van de hele wereld, tussen alle giganten waar ik m'n hele leven naar had opgekeken. Dat moest uiteindelijk fout lopen. Maar van elke fout leer je, en zo heb ik ook geleerd."

= door Max Steenberghe =

Geleerd heeft Sade zeker. Want even leek het succes van Sade even groot als kort. Niemand had van Helen Folasade Adu gehoord, dochter van een Engelse moeder en een Nigeriaanse vader. Het meisje wilde iets worden in de mode, maar zong voor de grap mee in een koortje. Opeens stond ze vooraan, maakte ze een plaat, *Diamond Life*, en was ze wereldberoemd. Het was 1984 en overal, in elke bar, winkel of woonkamer hoorde je dezelfde beschaafde ingetogen klanken.

Smooth Operator, Your Love is King, Hang On to Your Love, zacht-kabbelend baande de muziek zich een weg door de maatschappij, trok zowel jong als oud. In die tijd was de gloednieuwe term *yuppie* geen belediging maar een ambitie. Geld mocht weer, genieten mocht weer, mooi zijn mocht weer en stijl was geen vies woord. En Sade vatte dat allemaal samen. Niet alleen in haar muziek, met die zachtfluwelen stem, maar ook in haar stijlvolle uiterlijk. De *Queen of cool*, de hoge priesteres van de haute-couture.

STUDENTENKAMERTJE

Dat haar toenmalige vriendje fotoredacteur was van het stijlblad *The Face* en zo zijn slapie regelmatig op de *cover* kreeg, zal zeker hebben geholpen, maar in feite was iedereen stomverbaasd over het gemak waarmee Sade de wereld inpakte. Niet in het minst Sade zelf, die werkelijk niet wist wat haar overkwam.

Zo zat ze in een studentenkamertje, zo stond ze op het podium van Live-Aid voor een wereldpubliek. "Het ergste waren de blikken en de handen. Iedereen keek naar me, en iedereen zat aan me. En iedereen wist precies wat ik moest doen. Achteraf doet het me denken aan het beeld van een klein meisje dat midden in het schooljaar verhuist en een nieuwe school vol vreemde leraren en leerlingen tegenover zich krijgt."

In achttien maanden verkocht ze twaalf miljoen elpees, en haalde de *cover* van *Time Magazine*, iets dat U2 en Bowie pas na tien en twintig jaar lukte. Maar na drie jaar was de koek op. Terwijl haar derde plaat *Stronger than Pride* in de winkels lag, brak Sade een tournee af. In Spanje was ze huilend het podium afgerend, snikkend om haar vriendje dat haar de bons gaf.

HUIZEN BOUWEN

Echt diep wil ze er niet op ingaan, maar: "Ik was uitgeput en had rust nodig. En moest mijn leven opnieuw inrichten, alles was veranderd en ik had niets zelf in de hand. Ik ging in Spanje wonen, ben daar getrouwd, maar dat liep uiteindelijk toch op niets uit, zodat ik weer terugverhuisde naar Londen. Ik heb daar eerst een huis opgeknapt, en daarna een studio gebouwd in de kelder."

"Ja, dat bouwen deed ik zelf. Metselen, timmeren, *no problemo*! Ik ben van nature wat lui, verslaap me, ga te laat naar bed, dus Spanje was een ideaal land voor me. Maar op den duur voel ik dat ik iets moet doen, en dan werk ik graag met mijn handen. Ik kanaliseer mijn energie: al mijn woede, verdriet of juist vreugde stop ik in handwerk. Als ik dat niet doe, keert de energie zich tegen me en zak ik in de put".

"De *timing* kon niet mooier: toen de studio klaar was, voelde ik me ook weer klaar voor een volgende plaat. Niet dat muziek ooit uit mijn leven is geweest: muziek stimuleert me altijd. Als ik naar muziek van anderen luister, voel ik hoe die muziek me beïnvloedt. Ik word er vrolijk van, of verdrietig. Dat inspireert me om zelf muziek te schrijven. Ik wil dat anderen ook vrolijk worden van mijn muziek."

■*Helen Folasade Adu, alias Sade: "Verdriet zit niet in de muziek, maar in jezelf. Muziek fungeert als een exorcismemethode: je kunt het verdriet eruit huilen door de muziek."*

AARZELEN

"Ik heb in tweeëneenhalf jaar precies drie elpees gemaakt en was dus leeggeschreven. Maar...", haar gezicht klaart op, "Nu heb ik weer genoeg beleefd om drie platen vol te schrijven."

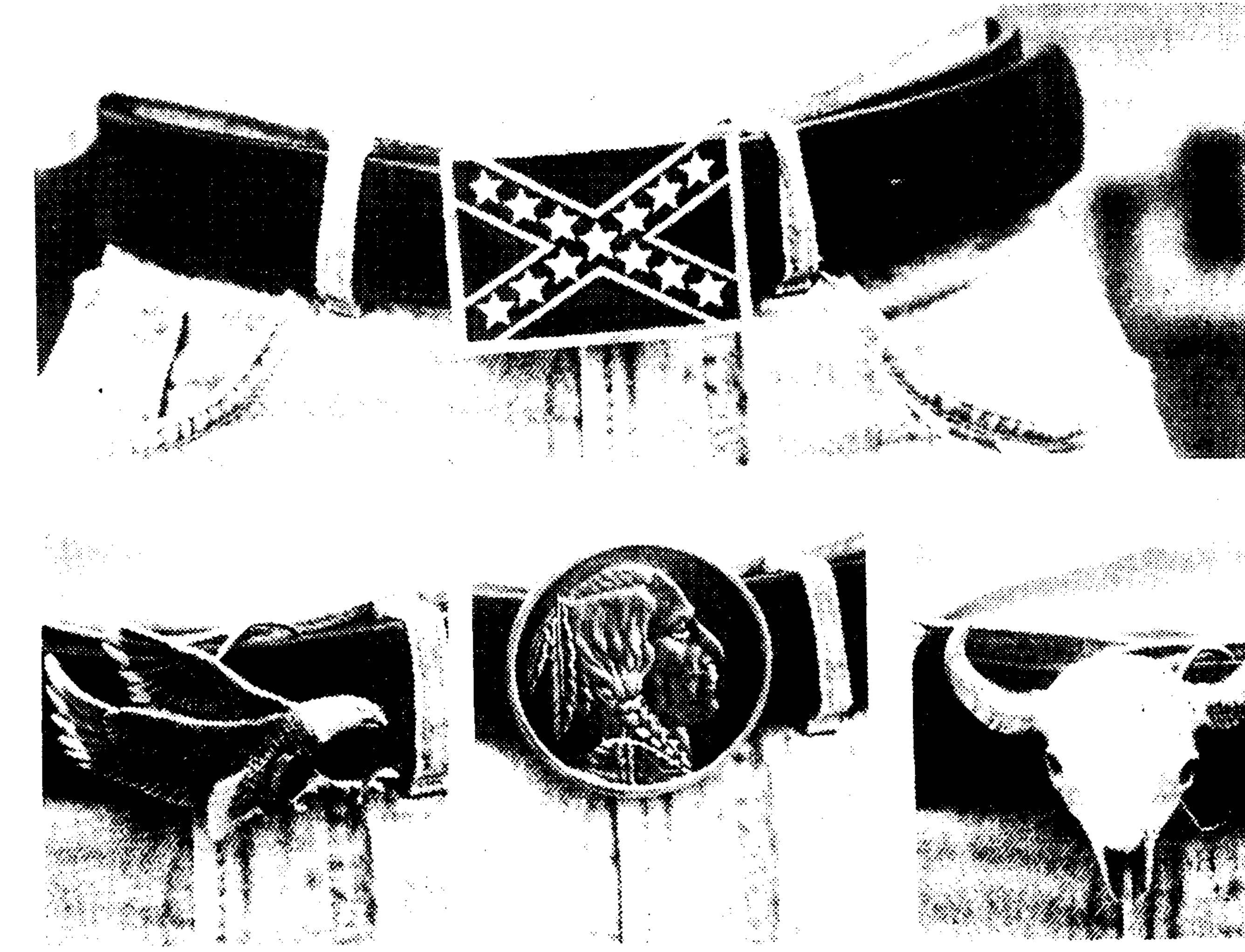
Nu ze er zelf over begint: komend jaar zal ze weer op tournee gaan. En zal ze al haar songs avond aan avond moeten zingen. Is ze daar tegen bestand? "Nu wel", klinkt het toch was aarzelend. "Ik heb geleerd dat het verdriet niet in de muziek zit, maar in jezelf. En muziek fungeert alleen als een exorcismethode: je kunt het verdriet eruit huilen door de muziek, niet vanwege de muziek. De muziek helpt je juist dat kwijt te raken."

RIEM OM TE ZIEN

■ **Jarenlang heeft de mode het gebied tussen heup en torso botweg overgeslagen. Het middel bestond niet. Toppunt van onderwaardering is de nog altijd bestaande dunne riem met imitatieslangenprint met omkeerbare zijden en een afneembare dun langwerpig gespje. De komst van de cowboylaarsen, de 501 's en andere stoere spijkerbroeken heeft aandacht gevraagd voor even macho-achtige riemen. Die zijn er. In leer. Bruin, zwart, met motief of met ijzeren beslag. De jeansriem staat of valt met de gesp. Die moet gezien worden.**

Een rondgang door Punda levert minstens drie winkels op waar de zogenoemde *buckles* verkrijgbaar zijn. Dat zijn afneembare gespen gemaakt van zwaar metaal. Vaak gaat het om opvallende ontwerpen. Bijna allemaal geënt op de *American way of life*: adelaars, koeiehoorns, vlaggen, hoefijzers, Indianen, cowboy-attributen en andere Yankee-symboliek. Doodshoofden en auto's hebben een andere eigen aantrekkingskracht. Het scala is tientallen keren zo groot al de etalagevoorbeelden van winkels als Apsara (Madurostraat), Basis Image (hoek Keukenplein) en Clash (Gomezplein) doen voorkomen. De inkoop van deze winkels is beperkt omdat de Curaçaose markt niet zo groot is. Groothandelaren moeten echter beschikken over een kleurenbrochure waarin honderden modellen *buckles* staan afgebeeld. Zij moeten de inkoop doen. Het zal even zoeken zijn, maar wie bij een inkoper een bestelling weet te regelen, kan beschikken over soms unieke gespen.

Prijzen voor riemen met afneembare gespen schommelen tussen de 35 en 50 gulden. De prijzen voor *buckles* zitten in de zelfde orde van grootte.

Natuurlijk beter worden

door Rudolf de Wit

Kanker en afweerstoffen

KANKER IS EEN kwaadaardige woekering van cellen. Cellen vermenigvuldigen zich door deling. Normaal gesproken is er een evenwicht: er ontstaan precies genoeg nieuwe cellen om afgebroken cellen te vervangen (bij volwassenen) of om de normale groei tot stand te brengen (bij kinderen). Als cellen zich aan dit evenwicht onttrekken en zich verder blijven delen, ontstaat een gezwel. Men noemt een celwoekering kwaadaardig als: ze doorgroeit (infiltreert) in normaal weefsel en dit vernielt; ze uit sterk abnormale cellen bestaat, die weinig of niet meer lijken op de normale cellen van het getroffen orgaan; ze de neiging heeft cellen los te laten die elders in het lichaam terechtkomen en zich daar tot nieuwe kwaadaardige gezwellen ontwikkelen (uitzaaien, metastaseren). De meeste vormen van kanker hebben al deze kenmerken niet. Een enkele keer worden goedaardige gezwellen op den duur kwaadaardig (bij voorbeeld blaaspoliepen en dikke darmpoliepen die steeds terugkomen).

De ernstige ziekteverschijnselen bij kanker ontstaan doordat steeds meer normale cellen worden vernield en dus steeds meer functies van het lichaam onmogelijk worden. Bovendien verbruiken de abnormale cellen steeds meer voedingsstoffen, zodat er voor de rest van het lichaam steeds minder overblijft. Al deze factoren vormen bij elkaar nog lang geen duidelijke verklaring voor kanker. Men denkt dat er bij iedereen in het DNA van de celkernen kankergenen aanwezig zijn. Zo'n gen blijft niet-actief, totdat het door een bepaalde invloed 'ontgrendeld' wordt. In dat geval gaat het kankergen zorgen voor de ongeremde celwoekering.

SOORTEN

Er zijn meer dan honderd verschillende soorten kanker, die men kan verdelen over drie hoofdcategorieën. Sarcomen tasten spieren en botten aan; carcinomen tasten de huid en de slijmvliezen aan en bij systeemgezwellen is er sprake van een kwaadaardige woekering in het lymfestelsel, of in het bloed en de bloedvormende organen (leukemie). De aanwezigheid van kankercellen is op zichzelf niet zo gevaarlijk. Dat kanker een dodelijke ziekte kan zijn, komt door een groot aantal mechanismen dat daarna in werking treedt. Kanker kan lichaam in zijn geheel verzwakken of bepaalde vitale organen beschadigen (bij voorbeeld de longen); druk uitoefenen op de hersenen; de toevoer van lucht of bloed blokkeren; bloedstollers vernietigen of verhinderen dat het afweersysteem voor de verdediging van het lichaam kan zorgen.

Wanneer uw afweersysteem goed functioneert, is het er voortdurend op gespitst om abnormale cellen op te sporen. Het heeft ook een aantal wapens waarmee het kankercellen

kan bestrijden. Toxische cellen die giftige stoffen afgeven, kunnen losse kankercellen doden en helpen voorkomen dat er uitzaaiingen ontstaan, doordat ze kleine tumoren opsporen en vernietigen voordat deze de kans krijgen om te groeien. Sommige T-cellen worden door de aanwezigheid van een tumor geprikkeld om lymfokines af te scheiden. Dit zijn eiwitten die de macrofagen tot actie aanzetten. Hierbij kunnen zowel kankercellen als gezonde cellen beschadigd worden.

Interferon is ook zo'n wapen in de strijd tegen kanker, dat het lichaam zelf produceert. Het wordt bij een aanval van een vreemd virus of van kankercellen aangemaakt door de witte bloedlichaampjes. Interferon is een eiwit dat de voortplanting van viruscellen tegengaat. Men heeft interferon kunnen isoleren en het vervolgens ingebracht in bacteriën en in menselijke cellen. De ontwikkelingen op dit gebied vorderen langzaam, maar er kan tegenwoordig in laboratoria zeer zuiver interferon worden geproduceerd. Dit zal binnen niet al te lange tijd ook beschikbaar zijn voor de behandeling van kankercellen en virusziekten. Het zal natuurlijk heel kostbaar zijn.

VITAMINE

Het zou dan ook nog veel mooier zijn, wanneer we zouden ontdekken hoe ons lichaam deze stof van nature produceert en hoe wij dit proces kunnen stimuleren. Er zijn artsen die van mening zijn, gebaseerd op jarenlang onderzoek dat vitamine C een grote rol speelt bij de bescherming tegen kanker. Veel zekerheid is er daar nog niet over. Totdat er duidelijkheid hierover bestaat, zijn wij aangewezen op de weerstand van het lichaam zo veel mogelijk op peil te houden. Gezonde voeding, voldoende beweging en gezonde gedachten zijn de drie belangrijke bouwstenen hiervoor, en haalbaar voor een ieder.

Als men de voorgaande artikelen goed heeft gelezen over de mineralen en vitaminen, dan heeft men kunnen begrijpen dat het absoluut niet nodig [...] dagelijks allerlei soorten [...] mines en mineralen [...] nemen. In sommige ge[...] kan het zelfs schadelijk [...] Geloof niet altijd dat [...] produkt goed moet zijn [...] het uit een gezondh[...] winkel komt, of omdat [...] staat dat het een natu[...] produkt is. Probeer [...] vooraf een professi[...] advies te krijgen and[...] men handen vol geld [...] voor men er erg in heeft

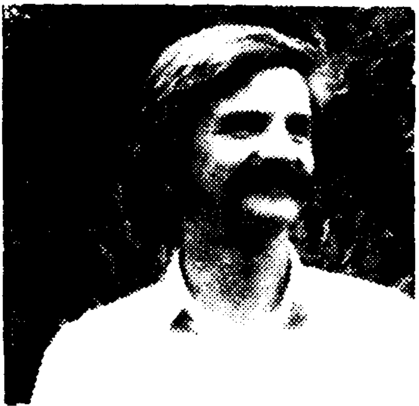

Judith Polgar, hier aan zet tijdens een toernooi, en haar zusje Sofia wisten beiden de mannelijke grootmeestertitel in de wacht te slepen.

Schaken

door Jules Welling

Vrouwen kunnen wèl schaken ....

'VROUWEN KUNNEN niet schaken' was een stelling van de Nederlandse grootmeester Hein Donner. Hij werd van discriminatie beschuldigd, maar in zijn tijd had hij zeker gelijk. Er waren toen simpelweg geen vrouwen die internationaal iets in de melk te brokkelen hadden. Zijn statistische gelijk is echter niet duurzaam gebleken, want inmiddels is de situatie drastisch veranderd. In de tachtiger jaren zorgden de gezusters Polgár uit Budapest (Hongarij) voor een sensatie. Zsuzsa, Sofia en Judit wisten de mannelijke grootmeestertitel in de wacht te slepen. Zij ontkenden het vrouwenschaak; er bestond alleen 'mensen'-. schaak. En zij bewezen hun gelijk overtuigend met klinkende resultaten.

De Polgár-zusjes zijn uitzonderingen. Alleen de Zweedse Pia Cramling heeft het op eigen kracht ook tot een dergelijk niveau — 2500 Elo-*rating* — weten te schoppen, zonder gebruik te maken van de dubieuze regel dat een wereldkampioene bij de vrouwen automatisch de mannelijk grootmeestertitel krijgt, zoals Nona Gaprindaschvik (GEO), Maya Chiburdanidze (GEO) en Xie Yum (Chi). Schaakmecenas Joop van Oosterom leek dat een aardige uitdaging en dat resulteerde in het eerste *Tumba-toernooi in Oranjestad op Aruba: zes dames tegen zes heren, wereldcracks*, maar wel in hun nadagen, de 55-jarengrens ruim gepasseerd.

Het was de tweede keer dit jaar dat Van Oosterom een belangrijk toernooi naar Aruba haalde na het categorie XI-toernooi van maart (1. Psakhis 8; 2/3. Zs. Polgár, J. Polgár 6½; 4. Kindermann 6; 5. Gulko5; 6. Sax 4½; 7. S. Polgár 3½; 8. Granda Zuniga 3; 9. Benkö 1½; 10. Pliester ½), waarin Zsuzsa en Judith Polgár een dik (mannelijk) grootmeesterresultaat — zes punten —scoorden.

Het herenteam bestond uit spelers die in hun hoogtijdagen aan het kandidatentoernooi deelnamen. Vassily Smyslov was zelfs wereldkampioen (1957-1958). Ewfim Geller was onder meer van de partij in het beroemde kandidatentoernooi van Curaçao in 1962. Naast deze twee Russen bestond het team uit Lev Poloegajevski (Rus), Oscar Panno (Arg), Boris Ivkov (Joe) en Wolfgang Uhlmann (Dui), stuk voor stuk grootmeesters met een respectabele staat van dienst. Het team werd wat oneerbiedig het 'veteranenteam' genoemd.

Het damesteam bestond uit vier 'gewone' grootmeesters en twee dames met de vrouwelijke grootmeestertitel, een titel die aanzienlijk minder waard is en ongeveer gelijk gesteld kan worden met de mannelijke FM-titel (±2350)m respectievelijk Judith Polgár (Hon), Zsuzsa Polgár (Hon), Pia Cramling (zwe), Maya Chiburdanidze (GEO), Ketevan Archamia (GEO) en ALisa Galiamova (Oek). Van hen is Chiburdanidze van 1878 tot 1991 wereldkampioen bij de vrouwen geweest.

Een buitengewoon interessante krachtmeting, die op papier in 39.8-32.2 voor de heren zou moeten uitkomen (zo'n uitslag valt op grond van de *ratings* van de betrokken en van tevoren uit te rekenen). Onder het toeziend oog van de Nederlandse arbiter Geurt Gijssen werd een dubbelbondige zeskamp volgens het zogenaamde Schevingen-systeem afgewerkt. Dat houdt in dat alle dames alle heren twee keer treffen, maar niet tegen elkaar uitkomen.

Aanvankelijk leken de veteranen het duel niet serieus genoeg op te nemen. Na drie ronden stonden ze drie punten achter. Daarna vochten zij terug. In de vijfde ronde maakten ze gelijk en in de zesde ronde — halverwege — namen ze de leiding om die niet meer af te staan. Het werd uiteindelijk 39-33 voor de veteranen, net iets onder de te verwachten score.

Alisa Galiamova, de vrouw van de Oekraïnse grootmeester Vassily Ivanchuk, scoorde een (mannelijke) meesternorm.

De heren hadden hun zege vooral te danken aan Lev Poloegajevski, die een fantastisch toernooi speelde en onbedreigd het individuele klassement won. Als enige man bleef hij ongeslagen. Bij de vrouwen was die rol weggelegd voor Judit Polgár, die in het individuele klassement tweede werd.

Uitslagen vrouwen tegen mannen: 3½-2(a, 3-3, 4-2, 2-4, 2½-3½, 2½-3½, 3-3, 2½-3½, 1½-4½,m 2½-3½, 4-2, 2-4. Totaal 33-39.

JACKPOT!

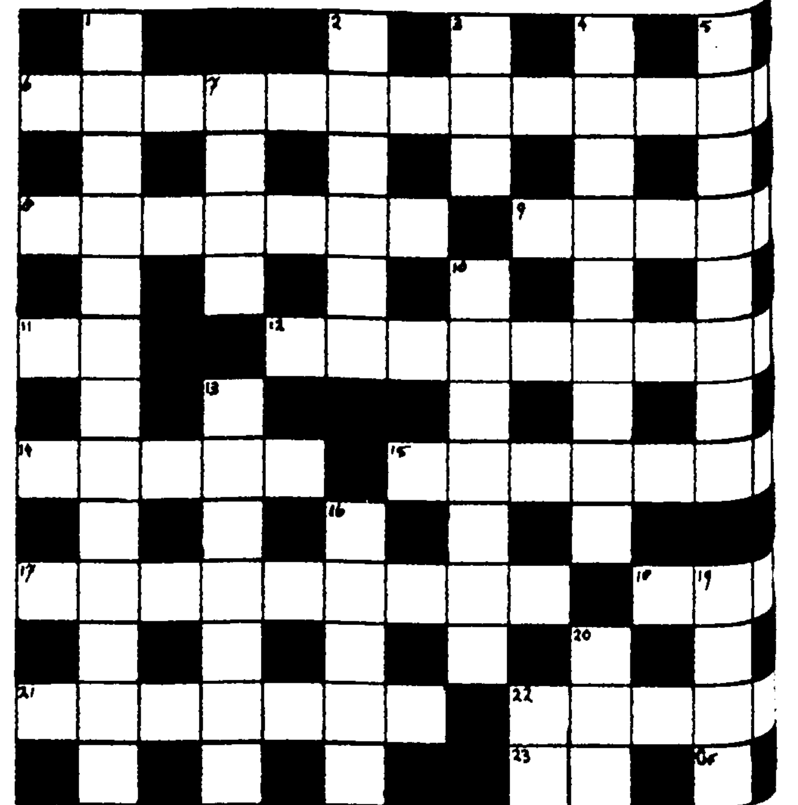
■Gokkasten, speciaal fruitautomaten, moeten geweerd worden uit snackbars en cafés. Want ze werken verslavend. Vooral op jongeren. Die conclusie trok de GGD van Noord-Limburg uit een onderzoek.

Daaruit blijkt dat jongens veel vaker gokken dan meisjes en dat het aantal gokkers onder de schoolgaande jeugd stijgt naarmate de leeftijd hoger wordt en het opleidingsniveau lager. De gokverslaafde scholieren geven 25 procent van hun zakgeld aan gokken uit. Bij volwassen gokverslaafde mannen is dit 10 en soms wel meer procent van hun inkomen.

De gokkers kampen vaak met hoge schulden en voelen zich aangetrokken tot ander riskant gedrag in de vorm van roken, alcohol- en druggebruik. Vaak hebben zij problemen en functioneren zij minder goed op school of hun werk.

De deskundigen signaleerden in het zuid-puntje van Nederland duizend overmatige gokkers van 12 tot 36 jaar. Dat zijn 350 schoolgaande jongeren tot 19 jaar en 600 mannen vanaf 18. Maar daarnaast lopen volgens de onderzoekers nog eens 1.000 jongeren en mannen van 12 tot 36 jaar grote risico's verslaafd te raken aan gokken.

Cryptogram

HORIZONTAAL:
6. in de kern van de zaak is veel te koop (13)
8. met een beweging bevallen (7)
9. verhitte heildronk (5)
11. dit dier is niet wakker te krijgen (2)
12. koud feest (9)
14. het jongetje is er nu (5)
15. muzikale bergruimte voor sportartikelen (7)
17. topcrimineel (9)
18. beest om je nek (3)
21. vrouwelijke molen? (7)
22. langharige hemellichamen (5)
23. glad toetje (2)

VERTICAAL:
1. de trekken op planken (13)
2. aan je voeten en een boom (6)
3. reken eventjes (3)
4. verhitte dans? (9)
5. geeft een makelaar [...]
7. klier onder water [...]
10. goedgegokt, da's [...] (7)
13. slijmdier (7)
16. de eerste de beste [...] verkeerd (5)
19. kaartenjagen (4)
20. hele lage jongen (3)
22. egoïstische firma [...]

Winnaar vorige week

UIT HET GROTE aantal inzendingen van de Amig[oe] Puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukk[ige] winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokke[n]:

A. Eilers
Beaujonstr. 17
Oranjestad - Aruba

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afha[len] op het kantoor van de Amigoe: Curaçao - Scherpenheu[vel] z/n, tot drie uur n.m.; Aruba - Kaya G.F. Betico Cro[es] 110 tijdens kantooruren.
Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensd[ag] middag vijf uur.
Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden:
AMIGOE PUZZEL
Curaçao: POB 577, Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 e[n] Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 t.n.v. Hube[rt] Linkels.

Oplossing vorige week

HORIZONTAAL: 1. valies; 6. straat; 11. koe; [...] arena; 14. stoom; 15. eer; 17. stok; 18. Marot; [...] Mare; 22. tin; 24. pon; 25. ka; 26. ino; 27. bon; 29. p[...] 30. rite; 33. poten; 35. vazal; 37. gel; 38. om; 40. stra[...] 42. tabak; 44. ni; 45. dis; 47. ogief; 48. keten; [...] Eems; 51. Ees; 53. lei; 55. rat; 56. Nf.; 57. vel; 59. m[...] 61. Oslo; 62. regel; 63. Vore; 64. Els; 66. motel; [...] Seoel; 68. men; 69. iemker; 70. mening.

VERTICAAL: 1. vast; 2. Artis; 3. Leon; 4. ink; 5. e.a.; [...] strop; 7. toon; 8. rot; 9. a.m. 10. te; 11. kranig; 12. en[...] 14. sap; 16. emir; 19. parabel; 21. roten; 23. lotto; [...] kozak; 27. bos; 28. nergens; 29. pat; 31. Elia; 32. Co[...] of Kode; 34. naïef; 36. later; 39. miers; 41. mes; 43. ke[...] 46. smalen; 50. stol; 52. veger; 54. varen; 57. vete; [...] lel; 59. mooi; 60. telg; 61. olm; 62. rok; 63. ven; 65. [...] 66. mm.; 67. se.